MARIO VARGAS LLOSA

LITUMA ÎN ANZI

Traducere din spaniolă de MIHAI CANTUNIARI

Lui Beatriz de Moura,
prietenei inegalabile, editoarei exemplare.

Cain's City built with Human Blood,
not Blood of Bulls and Goats.

William Blake
The Ghost of Abel

Partea întâi

I

De cum o văzu pe indiancă apărând în ușa colibei lor amărâte, Lituma ghici ce avea să spună femeia. Iar femeia spuse taman ce se aștepta el, dar în limba *quechua* a indigenilor, molfăind cuvintele și lepădând câte un firicel de salivă prin colțurile gurii ei știrbe.

— Ce zice, Tomasito?

— N-am prea înțeles, dom' caporal.

Jandarmul i se adresă și el femeii, tot în *quechua*, făcându-i semne cu mâinile să vorbească mai rar. Indianca își repetă sunetele otova, indistincte, care i se păreau lui Lituma un fel de melopee barbară. Se simți, deodată, foarte nervos.

— Ce tot zice?

— Că i-a dispărut bărbatul, murmură adjunctul său. De vreo patru zile, pare-se.

— Ăsta ar fi al treilea, îngăimă Lituma, simțindu-și fața năclăită de sudoare. 'Tu-i maica mă-sii.

— Păi asta-i, ce să-i faci, dom' caporal.

— Pune-o să dea o declarație. Un fior îl străbătu pe Lituma din cap până în picioare, pe șira spinării. Să zică tot ce știe…

— Da' ce naiba se petrece aci? exclamă jandarmul. Întâi mutulică, apoi albinosul. Acu' unul din șefii de echipă de la șosea. Nu se poate, dom' caporal.

Nu se putea, dar uite că se întâmpla, și încă a treia oară. Lituma își închipui fețele inexpresive, ochii mici și glaciali cu care aveau să-l întâmpine oamenii din Naccos, salahorii din campament, indienii din obștea sătească andină, când se va duce să-i întrebe dacă știu unde s-o fi găsind soțul femeii aceleia, și simți toată frustrarea și neputința din celelalte dăți când încercase să-i descoasă în legătură cu dispăruții ăilalți: capete negând, monosilabe, priviri piezișe, guri strânse pungă și sprâncene încruntate, presentimentul unor amenințări. Așa o să fie și-acuma.

Tomás, pe care îl alinta zicându-i Tomasito, începuse s-o interogheze pe femeie; lua note pe un carnețel cu un creion prost ascuțit pe care, din când în când, și-l înmuia în gură. „De-acu suntem ca și înconjurați de teroriști", se gândi Lituma. „În una din nopțile astea ne vor lua ca din oală." Tot o femeie le anunțase și dispariția albinosului: mamă să-i fi fost, ori nevastă, n-au aflat niciodată. Cică omul ar fi plecat la lucru, sau cu vreo treabă, și nu ajunsese la destinație. Cât despre Pedrito, zis mutulică, acesta coborâse în sat să le aducă o sticlă cu bere celor doi jandarmi și nu se mai întorsese, de parcă l-ar fi înghițit pământul. Nimeni nu-i zărise pe cei doi, nimeni nu observase la ei semne de teamă, de presimțiri rele, de boală, înainte

de a se face nevăzuți. Și-atunci, cum? I-au înghițit piscurile dimprejur? După trei săptămâni, caporalul Lituma și jandarmul Tomás Carreño erau la fel de neștiutori ca și în prima zi. Și, poftim, acu' al treilea! 'Tu-i maica mă-sii. Lituma își șterse mâinile de pantaloni.

Începuse să plouă. Picăturile mari și grele zgâlțâiau acoperișul din tablă zincată, scoțând niște sunete neritmice dar foarte puternice. Nu era nici trei după-amiaza, însă furtuna întunecase tot cerul, de ziceai că-i noapte. Se auzeau tunete îndepărtate, bubuind în munți cu niște horcăieli întrerupte care parcă veneau din măruntaiele pământului aceluia, pe care muntenii *serranos* indigeni le credeau locuite de tauri, șerpi, condori și duhuri. Chiar cred așa ceva indienii ăștia? Da, dom' caporal, pe bune, ba mai mult, le închină rugăciuni și ofrande. N-ați văzut străchinioarele cu mâncare pe care le lasă în fiece rarişte de prin munți? Când i se povesteau chestiile astea la cârciuma lui Dionisio, sau în toiul unui meci local de fotbal, Lituma nu-și dădea bine seama dacă tipii chiar vorbeau serios, sau își băteau joc de el, știindu-l originar din ținuturile de jos, de pe coasta oceanului. Din când în când, prin crăpătura unuia din pereții coșmeliei lor sărăcăcioase, jandarmii vedeau o mică și iute năpârcă gălbuie care parcă ciugulea norii. Or fi crezând muntenii ăștia de neînțeles că fulgerul era șopârla cerului? Pânzele de apă șterseseră barăcile șantierului, betonierele, compresoarele, jeepurile, dar și căsuțele țărănești ale obștii indiene care se ițeau printre eucalipții dealului din față. „Ca și cum ar fi dispărut cu toții", se gândi el. Salahorii erau aproape două sute și proveneau din Ayacucho, din Apurímac, dar mai cu seamă din Huancayo și Concepción, departamentul Junín, și din Pampas, departamentul Huancavelica. În schimb, nici picior de zilier de pe coastă, după câte știa. Nici măcar adjunctul lui nu era *costeño,* adică de-al lui, de pe coastă. Nu, nici pomeneală, însă, deși născut la Sicuani și vorbitor de *quechua,* Tomás părea a fi creol ca orice *costeño.* El era cel care-l adusese la Naccos pe mutulică Pedro Tinoco, primul dispărut.

Era un tip fără ascunzișuri jandarmul Carrasco, zis și Carreño, alintat Carreñito, dar nițel cam trist. În timpul nopții i se destăinuia adesea lui Lituma și știa să primească și să ofere prietenie. Asta i-o și spusese caporalul, la puțin timp după sosire: „Cu felul tău de-a fi, ai fi meritat să te nești pe coastă, zău. Ba chiar și la Piura, Tomasito." „Știu bine că, venind din partea dumneavoastră, asta înseamnă mult, dom' caporal." Fără prietenia dintre ei, viața pe coclaurii aceia ar fi fost de-a dreptul groaznică. Lituma suspină. Ce naiba căuta el acolo pe podișul înalt printre muntenii ăia necioplîți și neîncrezători care se omorau din motive politice și, culmea-culmilor, acum dispăreau? De ce mama dracului nu se afla el la căldurică în ținutul natal? Se și închipui înconjurat de halbe de bere la „Rio-Bar", alături de amicii lui de-o viață, celebrii „necuceriți", într-o caldă noapte piurană cu stele, cu valsuri și

cu iz de capre și roșcovi. Un val de tristețe îi strepezi dinții.

— Gata dom' caporal, făcu jandarmul. Doamna nu știe mare lucru, ăsta-i adevărul. Și e moartă de frică, v-ați prins?

— Zi-i și tu acolo c-o să facem pe dracu-n patru să-i găsim bărbatul.

Lituma se căzni să-i zâmbească indiencei și îi făcu semne cu mâna că poate să plece. Ea continua să-l privească țintă în ochi, fără ca vreun mușchi să-i tresară pe fața împietrită. Era mititică și fără vârstă, cu oase fragile ca de pasăre, și mai că dispărea sub nenumăratele-i fuste *polleras* și sub pălăria-i bărbătească, tipic andină, jerpelită și ruptă. Dar pe fața și în micii ei ochi piezișii și încrețiți era ceva dârz, de neînfrânt.

— Pare-se că se-aștepta să i se întâmple ceva soțului ei, dom' caporal. „Era scris, trebuia să se-ntâmple", zice. Dar, bineînțeles, ea n-a auzit vorbindu-se vreodată de teroriști sau de milițiile „Căii Luminoase" a maoiștilor din munți.

Fără vreo mișcare din cap în semn de rămas-bun, femeia se întoarse pe călcâie și ieși din colibă să înfrunte aversa. Peste câteva clipe se și topise în umezeala plumburie, în direcția campamentului. Caporalul și jandarmul rămaseră tăcuți o bună bucată de vreme. În sfârșit, vocea adjunctului răsună în urechile lui Lituma ca un fel de condoleanțe:

— Să vă spun ceva. Dumneavoastră și cu mine n-o să scăpăm cu viață de-aici. Suntem înconjurați, ce să ne mai amăgim.

Lituma ridică din umeri. De obicei el era cel ce-și pierdea curajul, pe când adjunctul lui făcea ce făcea și-i sălta moralul. Azi schimbaseră rolurile, de bună seamă.

— Nu-ți fă sânge rău, Tomasito. Că dacă-ți faci, când or veni ne-or găsi pe jumătate țicniți și nici măcar în stare să ne apărăm.

Tabla acoperișului zăngănea de vânt, iar trombele de apă ajungeau să stropească interiorul locuinței. De fapt era o singură încăpere, împărțită în două de un paravan din lemn și apărată cu un cerc de saci plini cu pietre și pământ. De-o parte era sediul Jandarmeriei Civile, cu o scândură groasă pe două capre – închipuind biroul – și un ditamai cufărul în care se păstrau registrul și rapoartele de serviciu. De partea cealaltă, lipite din cauza lipsei de spațiu, erau paturile lor prăpădite. Aveau lămpi cu gaz și un radio cu baterii care, dacă atmosfera o permitea, prindea postul național de radio și Radio Junín. Caporalul și jandarmul își petreceau serile și o parte din noapte lipiți de aparat, încercând să asculte știrile transmise de la Lima sau din Huancayo. Pe solul din pământ bătătorit zăceau piei de lama și de oaie, rogojini, o mică plită, un primus, oale și hârburi de lut, două lăzi de campanie, ale lui Lituma și Tomás, și un dulap desfundat – rastelul – în care țineau puștile, cartușierele, încărcătoarele și automatul. Revolverele le purtau la ei întotdeauna, iar noaptea și le vârau sub pernă. Așezați sub poza

decolorată cu Inima lui Isus – o reclamă de „Inca Cola” – ascultară minute în șir cum ploua afară.

— Pe ăștia trei eu nu cred să-i fi omorât teroriștii, Tomasito, comentă, în sfârșit, Lituma. I-or fi umflat, pesemne, pentru milițiile lor. De nu cumva erau tustrei teroriști, mai știi? Că doar „Calea Luminoasă” nu răpește oameni, e clar. Îi omoară, asta da, și lasă în urmă răvașe, ca să se știe.

— Pedrito Tinoco, terorist!? Haida-de, dom’ caporal, așa ceva nu-i cu putință, zise jandarmul. Dar știu la ce vă gândiți, că teroriștii sunt la ușă. Pe noi doi n-or să ne înroleze în milițiile lor, ci or să ne facă strecurătoare. Uneori mă-ntreb dacă dumneavoastră și cu mine n-am fost trimiși aici pe post de martiri.

— Hai să nu ne mai facem sânge rău, se ridică Lituma. Mai bine fierbe-ți o cafea, contra urgiei de afară. Și-apoi ne-om ocupa de cutărică ăsta ultimul, cum zici că-l cheamă?

— Demetrio Chanca, dom’ caporal. Șef de echipă la perforatorii care dinamitează.

— Nu se zice oare, pe drept cuvânt, că unde-s doi e și-al treilea? Cine știe, poate că prin ăsta din urmă vom dezlega și misterul ălorlalți.

Jandarmul se duse să ia din cui cănile de tinichea aninate de toartă și aprinse primusul.

— Când locotenentul Pancorvo mi-a zis, colo hăt, la Andahuaylas, că voi fi trimis taman aici, la dracu-n praznic, m-am gândit „Ce bine, la Naccos teroriștii te vor curăța rapid, Carreñito, și cu cât mai iute cu-atât mai bine”, vorbi încet Tomás. Eram sătul de viață. Sau, cel puțin, așa credeam, dom’ caporal. Dar ținând cont de frica încercată de mine acu’, în timpul din urmă, reiese că nu prea mi-ar plăcea să mor.

— Doar un tont își poate dori să crape înainte de a-i sosi ceasul, afirmă Lituma. Viața îți rezervă și chestii fenomenale, dar nu prin paraginile astea. Și chiar îți doreai moartea? Se poate ști de ce, din moment ce erai atât de tânăr?

— Eh, parcă-i greu să știi de ce?! râse jandarmul, punând ibricul pe flăcăruia roș-albăstruie a primusului.

Era un flăcău slab și osos, dar solid construit, cu niște ochi adânci și vii, cu o piele măslinie și cu niște dinți albi și ieșiți în afară, pe care, în nopțile lor de veghe și taifas, Lituma îi vedea sticlind în bezna din colibă.

— E clar, sufereai din dragoste pentru vreo muierușcă, tatonă terenul caporalul, lingându-și buzele.

— Păi bineînțeles, cum altfel? se înduioșă Tomasito. Și-n plus, puteți fi mândru de asta, ea era tot din Piura.

— Bravo, un fel de consăteancă de-a mea, aprobă Lituma, zâmbind. Așa mai vii de-acasă.

*
* *

La petite Michèle suporta greu altitudinea – se plânsese de o apăsare pe tâmple, asemenea aceleia pe care i-o provocau filmele de groază după care se dădea în vânt, și de o stare de rău generală și nelocalizată –, dar, în pofida acestui fapt, era impresionată de pustietatea și sălbăticia peisajului. Albert, în schimb, se simțea nespus de bine. De parcă și-ar fi petrecut întreaga viață la trei sau patru mii de metri înălțime, printre crestele acelea ascuțite, pătate de zăpadă, și turmele de lame care, când și când, traversau drumul plin de hârtoape. Hurducarea străvechiului autobuz era atât de puternică, încât uneori îți dădea impresia că se va desface în mici bucățele, tot înfruntând hopurile, gropile, bolovanii care îi veneau dușmănos în întâmpinare cu intenția de a-i nimici prăpădita caroserie. Erau singurii străini din vehicul, însă perechea aceea de francezi nu părea să atragă câtuși de puțin atenția tovarășilor de drum. Nici măcar când îi auzeau vorbind o limbă străină, ei nu se întorceau să-i privească. Tăcuți, impenetrabili, călătoreau înfofoliți în șaluri groase, *poncho*-uri, pieptare și căciulițe *chullos* de lână, pregătiți pentru noaptea ce sta să cadă și înconjurați de boccele, pachete și geamantane din tablă. O indigenă adusese până și niște găini cârâitoare. Dar nici locurile lor incomode, nici zdruncinăturile și nici înghesuiala nu-i deranjau deloc pe Albert și pe *la petite* Michèle.

— *Ça va mieux?* o întrebă el.

— *Oui, un peu mieux.*

Și, o clipă după aceea, *la petite* Michèle spuse cu voce tare exact ce gândea Albert: că el a avut dreptate, când au stat de vorbă la pensiunea *El Milagro* din Lima, dacă să călătorească până la Cusco cu avionul, în urma sfaturilor date de domnul acela de la ambasadă, dar Albert atâta s-a ținut de capul ei să ia autobuzul, încât *la petite* Michèle a cedat. Iar acum nu-i părea rău, ci dimpotrivă. Ar fi fost tare păcat să piardă un asemenea traseu.

— Sigur că da, exclamă Albert, arătându-i ținutul prin geamul striat al mașinii. Nu-i formidabil?

Soarele tocmai apunea, iar orizontul întreg se îmbrăcase cu o somptuoasă coadă de păun. Un imens podiș verde-închis, fără copaci, fără case, fără oameni și fără animale se desfășura până hăt departe, la stânga lui, însuflețit doar de licăriri apoase, de parcă printre mănunchiurile răzlețe de paie gălbui ar fi fost izvoare sau lagune. În schimb, la dreapta se înălța o hirsută geografie perpendiculară de stânci semețe, prăpăstii și defileuri.

— Așa trebuie să fie Tibetul, murmură *la petite* Michèle.

— Te asigur că locurile astea sunt mai interesante decât Tibetul, îi

răspunse imediat Albert. Ți-am spus-o încă din Franța: *Le Pérou, ça vaut le Pérou!*

În fața hodorogitului autobuz se instalase deja noaptea; atmosfera se răcise brusc. Câteva stele străluceau pe cerul albastru-indigo.

— Brr… se zgribuli *la petite Michèle*. Acum pricep de ce toți călătoresc așa de înfofoliți. Cum se schimbă clima în Anzi! De dimineață o căldură sufocantă, iar seara — îngheț.

— Îți spun eu, călătoria asta va rămâne pentru noi cel mai grozav lucru din viață, zise Albert.

Cineva dăduse drumul la un radio și, după un șir întreg de bâlbâieli metalice, irupse o muzică tristă, monotonă.

— *Charangos* și *quenas,* adică un fel de chitare și de flaute indigene, le recunoscu Albert. La Cusco o să ne cumpărăm un flaut specific *quena.* Și-o să învățăm să dansăm *huaynos.*

— O să organizăm, la întoarcere, un spectacol de gală la liceul nostru, își imagină scena *la petite* Michèle. *La nuit pérouvienne!* O să vină *le tout* Cognac.

— Dacă vrei să tragi un pui de somn, folosește-mă drept pernă, îi propuse Albert.

— Niciodată nu te-am văzut atât de fericit, îi zâmbi ea.

— E visul meu de doi ani încoace, recunoscu el. Am pus bani deoparte, am citit tot ce se putea despre incași, despre Perú. Și mi-am închipuit tot ce văd acum cu ochii mei.

— Și nu ești dezamăgit, râse prietena lui. Te cred, nici eu nu sunt. Îți mulțumesc că m-ai îndemnat să vin aici. Cred că și-a făcut efectul și coramina glucozată: sufăr mai puțin din cauza altitudinii și respir mai bine.

După un minut, Albert o simți cum căsca, își petrecu brațul pe după umerii ei și o îndemnă să-și lase capul pe umărul lui. Puțin după aceea, în pofida zguduielilor și zvâcniturilor vehiculului, *la petite* Michèle dormea. El știa că n-o să închidă ochii. Era prea ațâțat, prea dornic să-și graveze amănuntele în memorie ca să-și amintească totul mai târziu, să-și poată ține caietul cu însemnări zilnice pe care le mâzgălea noapte de noapte din ceasul când luaseră trenul din gara Cognac, și, mai apoi, să le poată povesti *aux copains* de-a-fir-a-păr totul, cu lux de detalii și cu înflorituri pe ici pe colo. Elevilor lui de la liceu o să le țină o oră specială cu diapozitive, împrumutând aparatul de proiecție de la tatăl lui Michéle. *Le Pérou!* Iată-l: imens, misterios, verde-gri, sărac lipit, bogat de nespus, străvechi, ermetic. Perú-ul era peisajul acela selenar și chipurile arămii, anoste, fade ale femeilor și bărbaților care îi înconjurau. Impenetrabile, ăsta-i adevărul. Foarte diferite de fețele văzute de ei la Lima, albe, negre, metise, cu care, de, bine de rău, tot puteai comunica. Însă de oamenii marilor înălțimi, de *serranos,* îl despărțea ceva de netrecut. De mai multe ori încercase să

dialogheze, în spaniola lui foarte aproximativă, cu ceilalți călători. Fără niciun rezultat. „Nu ne desparte de ei o rasă, ci o cultură”, îi amintea atunci *la petite* Michéle. Aceștia erau adevărații descendenți ai incașilor, ei și nu locuitorii Limei; strămoșii lor târâseră până la cuiburile de vulturi de la Machu Picchu uriașele blocuri de piatră ale sanctuarului-fortăreață pe care, peste trei zile, el și prietena lui aveau să-l viziteze și să-l străbată.

Se înnoptase de tot și, în ciuda voinței lui de-a rămâne cât se poate de treaz, simți că-l leagănă o dulce moleșeală. „Dacă adorm, o să rămân cu gâtul strâmb”, mai gândi el. Ocupau bancheta a treia din dreapta și, aproape cufundat în somn, Albert îl auzi totuși pe șofer începând să fluiere. Apoi, i se păru că înoată într-o apă rece. Stele licărind doar o clipă cădeau, pe imensitatea platoului înalt. Se simțea fericit, deși se plângea în sinea lui că spectacolul îi era urâțit oarecum, așa cum un neg cu păr poate urâți o față frumoasă, de durerea aceea a gâtului și de necazul că nu-și putea sprijini capul de ceva moale și pufos. Deodată, fu zgâlțâit cu brutalitate.

— Ce-i, am ajuns la Andahuaylas? întrebă, buimac.

— Nu știu ce se-ntâmplă, îi șopti la ureche *la petite* Michèle.

Se frecă la ochi și văzu tot felul de cilindri de lumină, *și* fascicule de raze de lanternă, mișcându-se în autobuz; și afară. Auzi voci stinse, șopocăieli, un strigăt ce părea o insultă, și percepu pretutindeni mișcări confuze. Noaptea era în toi și, prin geamul striat, luceau acum miliarde de stele.

— Să-l întreb pe șofer ce-i asta.

Dar *la petite* Michèle nu-l lăsă să se scoale.

— Cine-s ăștia? o auzi spunând. Întâi am crezut că-s soldați, dar nu, uite, câțiva oameni plâng.

Chipurile, fugare, apăreau și dispăreau în dansul mut al lanternelor. Păreau a fi multe. Înconjurau de peste tot autobuzul, iar acum, treaz în sfârșit, cu ochii obișnuindu-i-se treptat cu întunericul, Albert văzu că unii din ei aveau fețele în întregime acoperite cu cagulele acelea *passe-montagne* care se trag pe cap și nu lasă la vedere decât ochii. Cât despre reflexele alea prin beznă, e clar că erau arme, ce altceva puteau fi.

— Tipul de la ambasadă avea dreptate, șopti fata, tremurând din cap până în picioare. Trebuia să fi luat avionul, nu știu de ce m-am lăsat convinsă de tine. Ghicești cine-s ăștia, nu?

Cineva deschise ușa autobuzului și un curent de aer rece le zbârli părul. Intrară două siluete fără chip și Albert simți că, timp de câteva clipe, îl orbeau lanternele, îi ordonă ceva ce el nu înțelese. Își repetară ordinul, cu un ton încă mai energic.

— Nu te speria, îi șopti el la ureche micuței Michèle. Noi n-avem nimic de-a face cu ăștia, suntem turiști.

Toți pasagerii se ridicaseră în picioare și, cu mâinile pe cap, începuseră să se dea jos din autobuz.

— N-o să se-ntâmple nimic, repetă Albert către *la petite,* Michèle. Doar suntem străini, o să le explic eu. Vino, să coborâm și noi.

Coborâră, laolaltă cu toată lumea și, ieșind din autobuz, simțiră cum vântul înghețat le tăia parcă obrazul. Rămaseră cu restul călătorilor, dar lipiți unul de altul, ținându-se strâns de braț. Auzeau frânturi de cuvinte, murmure, și Albert nu reușea să priceapă ce spuneau. Deși vorbeau în spaniolă, nu în *quechua.*

— Domnule, vă rog, silabisi cu grijă, adresându-i-se bărbatului purtând *poncho*, de lângă el, dar imediat o voce tunătoare răcni „Liniște!” Deci, mai bine să nu deschidă gura. Avea să vină și momentul când le vor putea explica oamenilor acelora cine erau ei doi și de ce se aflau acolo. *La petite* Michéle îl strângea de braț cu ambele-i mâini, iar Albert îi simțea unghiile prin canadiana lui groasă. Cuiva – sau chiar lui? — îi clănțăneau dinții.

Cei ce opriseră autobuzul mai că nu schimbau cuvinte între ei. Îi înconjuraseră pe călători și erau mulți: douăzeci, treizeci, poate și mai mulți. Oare ce așteptau? În lumina mișcătoare a lanternelor, Albert și *la petite* Michéle descoperiră femei printre atacatori. Unele cu cagule trase pe față, altele cu chipul descoperit. Unele cu arme de foc, altele cu bâte și cu tesacele acelea tipice, pentru tăiat trestia de zahăr sau lemnul, numite *machetes.* Dar toate, foarte tinere.

Din beznă irupse o altă poruncă, la fel de nedeslușită pentru Albert. Tovarășii lui de călătorie începură să se scotocească, prin buzunare, prin sacii de voiaj, scoțând hârtii, acte sau carnete. El și cu ea își scoaseră pașapoartele din săculețul prins cu barete elastice de talie. *La petite* Michéle tremura tot mai tare, dar el, ca să nu-i ațâțe, nu cuteza s-o liniștească sau s-o mai asigure că, acum când vor deschide pașapoartele și vor vedea că sunt turiști francezi, orice primejdie a trecut. Poate le-or lua dolarii, dar nici ăștia nu erau mulți, din fericire. Cărțile lor de credit, *travellers,* erau bine pitite în cureaua lată și cu ascunzătoare a lui Albert, așa că, dacă și norocul le va surâde puțintel, poate n-or să le găsească.

Trei dintre ei începură să adune documentele, trecând printre pasageri. Când ajunseră în dreptul lui, în timp ce-i întindea cele două pașapoarte siluetei feminine cu o pușcă în bandulieră, Albert pronunță silabisind:

— Suntem turiști francezi. Nu știe spaniola, domnișoară.

— Liniște! țipă ea, smulgându-i pașapoartele. Era o voce de puștancă, dar tăioasă și înfuriată. Gura!

Albert se gândi cât de liniștit și de curat era totul acolo, sus, pe cerul acela adânc, sclipind de stele, și la contrastul cu amenințătoarea tensiune de jos, de pe pământ. Îi dispăruse orice urmă de teamă.

Când toate belelele astea vor fi o amintire și vor aparține trecutului, când le va fi povestit pentru a suta oară amicilor la bistrou și elevilor la școală, la Cognac, o va întreba iar și iar pe *la petite* Michèle: „Ei, am avut dreptate ori ba să luăm autobuzul și nu avionul? Am fi ratat cea mai grozavă experiență de pe tot parcursul'

Rămăseseră să-i păzească vreo șase-șapte băieți cu automate care mai tot timpul le băgau în ochi fasciculele de raze ale lanternelor. Ceilalți se îndepărtaseră și păreau să se sfătuiască între ei: Albert deduse că cercetau documentele, că le supuneau unui examen foarte sever. Or fi știind toți să citească? Când vor vedea că nu-s de prin părțile astea ale lumii, ci doar niște francezi extrem de modești, cu tăgârța în spate și deplasându-se cu rable ca autobuzul ăla, or să le ceară scuze. Frigul îl pătrundea până în oase. O strânse mai tare în brațe pe *la petite* Michèle, gândind: „Avea dreptate tipul de la ambasadă. Trebuia să fi luat totuși avionul. Când vom putea vorbi, îți voi cere iertare”.

Minutele deveneau ore. De câteva ori fu sigur că va leșina, de frig și de oboseală. Când pasagerii începură să se așeze pe jos, el și *la petite* Michèle îi imitară, așezându-se cât mai apropiați unul de altul. Rămaseră tăcuți, strâns lipiți, încercând să-și dea unul altuia căldură. Atacatorii se întoarseră după mult timp și – unul câte unul, ridicându-i de jos, privindu-i bine în față, orbindu-i cu lanternele și îmbrâncindu-i – începură să le permită călătorilor să urce înapoi în autobuz. Se lumina de ziuă. Un tiv albăstrui, se lăsa ghicit și admirat dincolo de profilul întrerupt, tăios, al munților. *La petite* Michèle era atât de liniștită încât părea să fi adormit. Dar ședea cu ochii larg deschiși, Albert se ridică anevoie, simțindu-și oasele trosnind, și trebui s-o tragă în sus pe *la petite* Michéle de amândouă brațele. Se simțea înțepenit, cu cârcei în toți mușchii, cu capul greu, și-i trecu prin minte că ea precis suferea iar de răul acela de altitudine care o chinuise atâta din primele ore ale urcușului pe lanțul muntos. Desigur, coșmarul se apropia de sfârșit. Ceilalți călători se așezaseră în șir indian și se suiau încet în autobuz. Când le veni și lor rândul, cei doi băieți cu cagule care păzeau ușa vehiculului le proptiră automatele în piept, fără a scoate un cuvânt, făcându-le semn să se dea la o parte.

— De ce? întrebă Albert. Suntem turiști francezi.

Unul din ei veni amenințător către el și, apropiindu-și mult fața, răcni:

— Liniște! Sssttt!

— Nu ști vorbești spaniola! — strigă *la petite* Michéle. Turist! Turist!

Fură înconjurați, luați pe sus, îmbrânciți, îndepărtați de restul pasagerilor. Și, înainte de a-și putea da seama ce se întâmplă, motorul autobuzului răbufni într-o serie de gâlgâieli și râgâieli, pe când scheletul i se însuflețea brusc și vibra din toate încheieturile. Apoi

văzură cum namila pe roate pleca, zdruncinându-se pe drumeagul acela prăpădit al podișului andin.

— Ce-am făcut noi? zise Michéle pe franțuzește. Ce-or să ne facă?

— Vor cere o răscumpărare de la ambasadă, îngăimă el.

— Pe ăla de-acolo nu l-au reținut pentru nicio răscumpărare. *La petite* Michéle nu mai părea deloc speriată; ci mai degrabă indignată, mânioasă.

Călătorul pe care îl reținuseră odată cu ei era scund și gras. Albert îi recunoscu pălăria și mustața milimetrică. Șezuse în rândul întâi, fumând întruna și, uneori, aplecându-se în față ca să-i vorbească șoferului. Acum gesticula și implora, mișcându-și capul, mâinile. Era înconjurat de peste tot. Uitaseră de el și de micuța Michéle.

— Tu vezi pietrele alea? gemu ea. Le vezi, le vezi?

Lumina zilei se înstăpânea cu repeziciune pe tot platoul, iar acum se distingeau cu mare claritate trupurile, profilurile. Erau tineri, erau adolescenți, erau săraci și unii erau copii. În afară de automate, de puști, de revolvere, de *machetes* și de bâte, mulți din ei aveau pietroaie în mâini. Omulețul cu pălăria, căzut în genunchi și jurându-se pe degetele puse în cruce, ridica ochii spre cer, implora, se ruga. Apoi cercul se închise peste el și nu-l mai văzură. Dar îl auziră strigând, gemând. Împingându-se, dându-și ghes, întrecându-se, mâinile și pietroaiele se ridicau și cădeau, se ridicau și cădeau.

— Suntem francezi, zise *la petite* Michéle.

— Nu faceți asta, señor, strigă Albert. Suntem turiști francezi, *señor.*

Da, erau aproape niște copii. Dar cu fețe aspre și tăbăcite de frig, picioarele alea firave ce se întrezăreau prin opincile tăiate din cauciucuri vechi pe care unii le încălțaseră, sau ca pietroaiele din mâinile lor cojite cu care începură să-i lovească.

— Mai bine trageți în noi, strigă Albert, pe franțuzește, orbit, strângând-o în brațe pe *la petite* Michéle, așezându-se între ea și brațele acelea feroce. Și noi suntem tineri, *señor. Señor!*

*

* *

— Când am simțit că tipul începuse s-o bată și când am auzit-o plângând, mi s-a făcut pielea de găină, zise jandarmul. La fel ca data trecută, m-am gândit, exact la fel ca-n Pucallpa. Fir-ai tu al dracului de ghinionist cu mă-ta care te-a făcut, mi-am zis.

Lituma observă că Tomás Carreño era de-a dreptul furibund, retrăind clipele acelea. O fi uitat că era și el acolo, ascultându-l?

— Când nașul meu m-a trimis să am grijă de Porcu', prima oară, m-am simțit grozav de flatat, explică flăcăul, încercând să se potolească. Dați-vă seama, dom' caporal. Să te afli lângă unul din șefii ăi mari, să-l păzești pe drumurile din selva ecuatorială, nu-i de colo. Dar nu mi-a

convenit deloc noaptea aia la Pucallpa. Și-acu, la Tingo María, avea să se repete porcăria.

— Habar n-aveai că viața e plină de chestii murdare, comentă Lituma. Unde trăiseși până atunci Tomasito?

— Știam eu destule de-ale vieții, dar scârboșenia aia cu sadismul nu mi-a plăcut. Ah nu, asta nu! Și nici nu puteam înțelege. Mă lua când cu furie, când cu teamă. Cum de putea deveni un tip mai rău ca un animal? Abia atunci m-am prins de ce-i ziceau Porcu'.

Se auzi o plesnitură șuierătoare și femeia țipă. Na, ține, și pe mine desfată-mă: o bătea măr. Lituma închise ochii și și-o imagină. Era plinuță, unduindă, cu sânii rotunzi. Bosul ăl mare o pusese în genunchi, goală-goluță, iar șfichiuirile curelei o umpleau de vânătăi prelungi pe spate.

— Nu știu care m-a scârbit mai mult, el sau ea. Până unde poate merge mârșăvia muierilor ăstora pentru bani, mă gândeam.

— Bine-bine, dar tu însuți erai acolo tot pentru bani, nu? De-aia îl păzeai pe Porcu', în timp ce el își făcea mendrele cu curva.

— Nu, vă rog, nu-i spuneți așa, protestă Tomás. Chiar dacă asta era, dom' caporal.

— Eh, nu-i decât un cuvânt oarecare, Tomasito, se scuză Lituma.

Flăcăul scuipă plin de furie spre insectele din întuneric. Era o noapte adâncă și caldă, iar copacii fremătau în jurul lui. Nu era lună pe cer. Luminile uleioase din Tingo María abia de se zăreau între selvă și coline. Casa se găsea în împrejurimile orașului, cam la o sută de metri de șoseaua care ducea la Aguatía și la Pucallpa, iar pereții ei subțiri lăsau să se audă la perfecție zgomotele și vocile. Din nou șuieră cureaua și femeia țipă din nou.

— Te rog, gata tăicuțule, imploră vocea ei stinsă. Nu mă mai bate…

Lui Carreño i se păru că bărbatul râdea, cu râsul acela al lui plin de sine pe care i-l mai auzise și data trecută, la Pucallpa.

— Un râs tipic, de șef, de mare scofală, de atotputernic ce-și poate permite orice: și regulatul pe săturate și fișicuri de *soles* de-ai noștri și dolari, îi explică el caporalului, cu nestinsă ranchiună.

Lituma își imagină ochișorii porcini ai sadicului: i se reliefau peste pungile de grăsime, i se aprindeau de poftă la fiecare geamăt al femeii. Pe el nu-l excita așa ceva, dar uite că pe alții da, și-ncă cum. Doar că nu-l înfuriau ca pe subordonatul lui, ci îi erau indiferenți. Ce poți face dacă viața asta de rahat e o viață de rahat! Păi uite la teroriști: nu omorau ei în dreapta și-n stânga zicând c-o fac pentru revoluție? Și ăstora le plăcea sângele.

— Termină-odată dracului, Porcule, 'tu-ți morții mă-tii, mă gândeam eu, continuă Tomás. Fă-ți chefu pân'la capăt, deșartă-te în muiere și culcă-te naibii. Dar nu și nu, el continua.

— Gata, gata, tăicuțule. Că nu mai pot, îl ruga din când în când

femeia.

Flăcăul nădușea tot și simțea cum se sufocă. Un camion trecu urlând pe șosea și farurile gălbui luminară numai o clipă frunzișul, trunchiurile, pietrele și noroiul din rigolă. Odată cu întunericul, reapărură fosforescențele. Tomás nu văzuse niciodată licurici: și-i închipuia ca pe niște lămpașe zburătoare. Măcar grăsanul de Iscariotul să fi fost cu el! Discutând, glumind, auzindu-l descriindu-și ospețele înfricoșate, timpul ar fi trecut pe neobservate, iar el n-ar mai fi auzit ce-i era dat să audă și nu și-ar mai fi închipuit tot ce-și închipuia.

— Și-acu o să-ți bag scula asta pân' la rădăcină, mormăi bărbatul dinăuntru, nebun de plăcere. Și-o să te fac să zbieri cum a zbierat măta când te-a fătat.

Lui Lituma i se păru că aude râsul scârbos al Porcului, un hohot zdravăn de bărbat căruia viața îi surâde și îi oferă tot ce-și dorește. Pe el și-l putea ușor imagina, dar pe ea nu; femeia rămânea o formă fără chip, o siluetă ce nu reușea să se închege.

— Dacă obezul ăla de Iscariotul ar fi fost prin preajmă, atunci, discutând cu el, mi-ar fi ieșit din cap cele petrecute în casă, zise Tomás. Însă piftia aia revărsată supraveghea drumul, iar eu știam că nimic nu l-ar fi făcut să-și părăsească postul, că va sta pironit acolo toată noaptea, visând la ospețe.

Femeia țipă din nou și, de data asta, se puse pe plâns. Oare zgomotele alea înfundate or fi fost șuturi cu piciorul?

— Te rog din suflet, se ruga de el.

— Și-atunci mi-am dat deodată seama c-aveam revolverul în mână, zise băiatul, coborând tonul de parcă l-ar fi putut auzi cineva străin. Îl scosesem din toc și-l tot jucam în palmă, mișcând trăgaciul, învârtind butoiașul. Dar mă jur, dom' caporal, că, nu știu când îmi apăruse în mână.

Lituma se întoarse pe o rână să-l privească. Pe patul prăpădit de alături, profilul lui Tomasito abia se ghicea, estompat de lumina difuză a stelelor și lunii care intra pe geam.

— Ce-aveai de gând să faci, măi nefericitule!

Urcase pe scărița de lemn în vârful picioarelor și împingea încet ușa casei, până simți rezistența piedicii tot din lemn, dinăuntru. Totul se petrecea de parcă mâinile și picioarele îi deveniseră absolut independente de cap. „Gata, tăicuță, te rog", se auzea rugămintea monotonă a femeii. Loviturile cădeau în continuare, surde, iar acum, flăcăul auzea până și gâfâitul Porcului. Ușa n-avea zăvor. De cum o apăsă cu tot corpul, cedă imediat: scârțâitul ei se contopea cu loviturile și rugămințile. Când se dădu de perete cu un zgomot de cuie desprinse, încetară gemetele și șfichiurile și se auzi o sudalmă violentă *„carajo!".* Tomás îl văzu pe bărbatul gol răsucindu-se în penumbră, înjurând. O lampă cu gaz se bălăbănea într-un cui, pe perete. Umbre

se agitau, înnebunite. Înfășurat în plasa contra țânțarilor, tipul încerca să se elibereze, dând din mâini, și Tomás văzu ochii speriați ai femeii.

— Vă rog, n-o mai bateți, *señor,* imploră el. Nu vă permit așa ceva.

— Tâmpenia asta i-ai zis-o?, râse de el Lituma. Tratându-l și de *señor?*

— Nu cred să mă fi auzit, spuse flăcăul. Poate nici n-am legat cuvintele, poate vorbeam în sinea mea.

Bărbatul găsi ce căuta și, ridicat doar pe jumătate, înfășurat în plasa contra țânțarilor încurcat și de femeie, se holbă la băiat, suduind oribil, ca pentru a-și face curaj. Lui Tomás i se păru că detunăturile l-au asurzit înainte ca el să fi apăsat pe trăgaci, dar nu, mâna lui fu cea care trase prima. Îl auzi pe tip urlând și totodată îl văzu căzând pe spate, lepădând pistolul, apoi zvârcolindu-se. Băiatul făcu doi pași spre pat. Jumătate din trupul Porcului alunecase de partea cealaltă. Picioarele îi rămăseseră încâlcite în plasă, pe cearșaf. Nu se mișca. Nu el, ci femeia era cea care striga.

— Nu mă ucide! Nu mă ucide! țipa îngrozită, ferindu-și fața, răsucindu-se, acoperindu-și goliciunea cu mâinile, cu picioarele.

— Ce tot spui, Tomasito! Lituma era năucit. Vrei să zici că i-ai făcut felul?

— Tu să taci! porunci băiatul. Acum putea respira. Tumultul din piept i se mai potolise. Picioarele bărbatului lunecară spre dușumea, târând după ele și o parte din plasă. Îl auzi gemând încă, încet.

— Deci l-ai omorât? insistă Lituma. Sprijinindu-se într-un cot, încerca să deslușească în umbră fața adjunctului său.

— Nu ești unul din oamenii lui de pază? Femeia îl privea neînțelegând nimic, clipind des. Avea în ochi o groază, animalică, dar acum, în plus, și stupefacție. De ce-ai făcut asta?

Încerca să se acopere, se apleca, ridica o mână cu pete de sânge. I-o arătă, acuzându-l.

— Nu mai puteam suporta, zise Tomasito. S-o bată în halul ăla doar ca să-și facă el cheful! S-o omoare, nu alta!

— Nemaipomenit, exclamă Lituma, începând să râdă.

— Ce ai spus? Ce? Femeia își revenea din spaimă, vocea ei era mai fermă. Tomás o văzu sărind din pat, o văzu împiedicându-se, văzu cum i se înroșea timp de o clipă silueta goală trecând pe sub lampa de gaz și o văzu apoi stăpână pe sine, plină de energie începând să-și tragă pe ea hainele de pe jos, fără a se opri din vorbit. De-aia ai tras în el? Fiindcă mă croia? Și cine te-a poftit să te amesteci, pot să știu? Și cine-oi fi tu, se poate ști? Cine ți-a cerut să mă păzești, pot să știu?

Înainte de-a apuca să-i răspundă, Tomás auzi pașii gonind ai Iscariotului și vocea lui buimăcită: „Carreño? Carreñito?”. Scărița se cutremură sub greutate, ușa se pocni de perete, înfățișarea-i ca de butoi ocupa toată intrarea. Se uita la el, se uita la femeie, la patul

vraiște, la pătură, la plasa pentru țânțari, căzută pe jos. Revolverul din mâna lui tremura.

— Nu știu, murmură băiatul, luptând cu materia aceea minerală care era limba-i din gură. Pe dușumeaua de scânduri, pe jumătate estompat, trupul se mișca încă, dar nu mai gemea.

— Ce-i asta, ce-i asta? gâfâia grăsunul Iscariotul, cu ochii ieșindu-i din cap. Ce s-a întâmplat, Carreñito?

Femeia se îmbrăcase deja și-acum își punea pantofii, mișcându-și un picior, apoi pe celălalt. Ca prin vis, Tomás recunoscu rochia albă înflorată cu care o văzuse coborând din avionul de la Lima, la aeroportul din Tingo María, în amiaza aceea când Iscariotul și cu el o luaseră să i-o aducă Porcului.

— Întreabă-l pe ăsta ce s-a întâmplat. Ochii ei scăpărau și ridicase o mână, arătând când spre cel căzut, când spre el, când din nou spre cel căzut.

— Era atât de mânioasă încât m-am gândit c-o să se repeadă la mine să mă zgârie, spuse flăcăul. Glasul i se îndulcise deodată.

— Tu l-ai omorât pe boss, Carreño? Grasul parcă se țicnise. Tu ai tras în el?

— Da, da, țipă femeia ca ieșită din minți. Și-acu ce-o să pățim noi, ăștia?

— Fir-ar să fie, fir-ar să fie, repetă, ca un automat, grăsunul de Iscariotul. Clipea încontinuu din ochi, parcă avea un tic.

— Nu cred să fi murit, bâigui băiatul. L-am văzut mișcând.

— Dar de ce, Carreñito!? Grasul se aplecă să vadă mai bine trupul. Se ridică însă imediat și făcu un pas înapoi, respins de priveliște. Ce ți-a făcut? De ce?

— O bătea. Era s-o omoare. Doar ca să-și facă chefu'. N-am mai putut, grasule, n-am știut ce fac. Nu puteam suporta atâta porcărie.

Fața de lună plină a Iscariotului se întoarse spre el, îl scrută întinzând capul de parcă ar fi vrut să-l amușine, ba chiar să-l lingă. Deschise gura, însă fără a rosti un cuvinţel măcar. Se uita la femeie, se uita la Tomás și asuda, și gâfâia.

— Și de-aia l-ai omorât? zise, în sfârșit, mișcându-și capul creț, cu un aer tâmp de căpățână de mucava purtată la carnaval.

— De-aia! De-aia! țipă femeia, isterizată. Și-acu ce s-o alege din noi, fir-ar soarta a dracului.

— Vrei să zici că i-ai făcut felu' pentru că se distra cum știa el cu gagică-sa? Ochii grăsanului Iscariotul i se mișcau în cap de parcă ar fi fost din argint viu. Îți dai seama ce-ai făcut, nenorocitule?

— Nu știu ce m-a apucat. Nu-ți face griji, n-ai fost tu de vină. O să-i explic totul nașului meu, grasule.

— Mama ta de prăpădit, de puști cu caș la gură! Iscariotul se luase cu mâinile de cap. Bă lighioană. Dar ce-oi fi crezut tu că fac bărbații cu

curvele lor, nepricopsitule.

— O să vină poliția, or să facă cercetări, zicea femeia. Eu nu știu nimic, n-am văzut nimic, trebuie să plec.

— Dar nu putea face un pas măcar, își aminti flăcăul, îndulcindu-și mai mult vocea aceea de scapete, încât Lituma gândi: „Vasăzică te amorezaseși lulea de ea, Tomasito”. Se îndreptase spre ușă, dar se oprise în loc și se întorsese, de parcă n-ar fi știut ce să facă. Era îngrozită, sărăcuța.

Băiatul simți pe un braț mâna grasului Iscariotul. Îl privea plin de milă, de mâhnire, nemaiavând pic de supărare, îi vorbi foarte ferm:

— Fă-te nevăzut cât mai ai timp, și mai bine să nu dai ochii cu nașul tău, frățioare. Că te curăță cât ai clipi, cine știe ce-ți face. Fugi, dispari, piei odată, și dă Doamne să nu te găsească nimeni. Mi-am dat eu seama de la-nceput că nu ești făcut pentru chestii de-astea. Mai ții minte că ți-am și zis-o, când ne-au prezentat unul altuia? Acum ai mierlit-o.

— Un adevărat prieten, îi explică flăcăul, lui Lituma. L-aș fi putut nenoroci cu fapta aceea. Dar, în pofida a orice, m-a ajutat s-o șterg de-acolo. Un grăsan enorm, cu o moacă rotundă ca un cașcaval, cu un burdihan cât roata de camion. Ce s-o fi ales de el?

Îi întindea mâna lui grăsulie și prietenoasă. Tomás i-o strânse, cu putere. Îți mulțumesc, grasule. Femeia, cu un genunchi pe podea, cotrobăia prin hainele bărbatului care zăcea nemișcat.

— Tu nu-mi povestești chiar totul, Tomasito, îl întrerupse Lituma.

— N-am un ban, nu știu unde să mă duc, o auzi băiatul pe femeie explicându-i lui Iscariotul, pe când el tocmai ieșea afară să se cufunde în adierea blândă care făcea să trosnească ușor arbuștii și frunzarul. N-am lețcaie, nu știu ce să fac. Nu fur de la el, să știți.

Se năpusti în goană spre șosea, dar, după câțiva metri, se potoli și merse liniștit. Unde să se ducă? Ținea încă revolverul în mână. Îl vârî la loc în tocul prins de cureaua pantalonilor și ascuns de poala cămășii. Nu se vedeau vehicule prin preajmă, iar luminile orășelului Tingo María abia se deslușeau în depărtare.

— Mă simțeam liniștit, ușurat, chiar dacă nu mă credeți, dom’ caporal, zise flăcăul. Ca atunci când te trezești din somn și-ți dai seama că n-a fost decât un coșmar.

— Auzi, de ce mi-ascunzi partea cea mai fină, Tomasito? râse iar Lituma.

Printre țiuit de insecte și foșnet de frunze, băiatul auzi pașii mărunți ai femeii, grăbiți, încercând să-l ajungă din urmă. O simți alături.

— Dar nu v-ascund nimic, dom’ caporal. Asta-i purul adevăr. Așa s-a întâmplat, cum v-am povestit.

— Grasul nu m-a lăsat să iau niciun bănuţ, se plânse ea. Fir-ar el să fie de umflat. Că doar nu voiam să fur, ci doar să împrumut ceva ca

s-ajung la Lima. N-am un sfanț. Nu știu ce m-oi face.

— Nici eu nu știu ce-oi face, zise Tomás.

Mergeau poticnindu-se pe drumeagul întortocheat și năpădit de frunziș, alunecând în gropile desfundate de ploi, simțind pe fețe și pe brațe atingeri de frunze și de pânze de păianjen.

— Cin' te-a pus să te-amesteci? Femeia coborî imediat tonul, părându-i rău că îl ceartă. Dar, o clipă mai târziu, deși mult mai măsurat, continuă să-l mustre: Cin' te-a numit paznicul meu, cin' ți-a cerut să mă aperi? Eu? Te-ai ars și m-ai ars și pe mine, care-s complet nevinovată.

— După câte-mi dau seama, erai topit după ea încă din noaptea aceea, afirmă Lituma. Nu ți-ai scos revolverul și l-ai împușcat fiindcă ți-era greață de porcăriile pe care i le făcea. Recunoaște că crăpai de gelozie. Nu mi-ai povestit ce era mai important, Tomasito.

II

„Muntenilor *serranos* li se fâlfâie de toate morțile astea”, se gândi Lituma. În seara precedentă, la cârciuma lui Dionisio, auzise de atacul asupra autobuzului de Andahuaylas și niciunul din muncitorii de la drumuri și șosele, care beau și mâncau acolo, nu făcuse nici cel mai mic comentariu. „În viața mea n-o să înțeleg absolut nimic din ce se întâmplă prin locurile astea”, gândi el. Cei trei dispăruți, care îl obsedau, nu fugiseră ca să scape de familiile lor, nici ca să fure vreo mașinărie de-a campamentului. S-au dus, prin urmare, să se înroleze în miliția teroriștilor. Sau poate că ăia i-au asasinat și le-or fi azvârlit trupurile în cine știe ce văgăună din munți. Dar dacă-i așa, dacă ăia cu Cărarea lor Luminoasă se infiltraseră deja pe-aici și aveau complici printre salahori, atunci cum de n-au atacat încă postul de jandarmi? Cum de nu le-au făcut deja felul, și lui și lui Tomasito? De sadici ce erau, pesemne, de aia. Voiau să le facă praf nervii, înainte de a-i pulveriza cu cartușe de dinamită. N-or să le dea răgaz să-și scoată revolverele de sub pernă, și cu atât mai puțin să ajungă la rastelul cu puști. Or să se apropie pe furiș de tuspatru părțile șandramalei, pe când ei își vor dormi somnul bântuit de coșmaruri din fiecare noapte, sau pe când Tomás își va depăna poveștile sentimentale, iar el îi va servi de umăr pe care să poată plânge. O bubuitură, o străfulgerare, un revărsat de zori în toiul nopții: brațele și picioarele și capetele le vor fi smulse instantaneu. Vom fi sfârtecați ca eroul nostru național Túpac Amaru, fârtate. Asta s-ar putea întâmpla oricând, chiar la noapte. Și, la cârciuma ținută de Dionisio cu vrăjitoarea lui, *los serranos* ăștia de rahat își vor alcătui aceleași mutre impenetrabile de azi-noapte, când au aflat nenorocirea cu autobuzul de Andahuaylas.

Suspină și își dădu chipiul mai pe ceafă. La ora aceea, mutulică obișnuia să le spele rufele, lui și adjunctului. Se ocupa de asta acolo, la câțiva metri, și proceda la fel ca indiencele: plesnind rufa de o piatră și clătind-o îndelung în albie. Muncea plin de râvnă, săpunind cămășile și izmenele de mai multe ori. Apoi întindea rufele pe pietroaie cu atenția meticuloasă cu care făcea totul, dedicându-se trup și suflet muncii sale. Dacă ochii i se încrucișau cu ai caporalului, făcea drepți, rigid, așteptând ordinul. Și când te gândești că toată ziua îi saluta pe toți cu mici plecăciuni… Ce-or fi făcut teroriștii cu sufletul ăla simplu, bun ca pâinea caldă?

Caporalul tocmai își petrecuse două ore făcând traseul obligatoriu, inginerul, șefii de lucrări, casierii, brigadierii și colegii de tură ai individului, pe care îl mai făcuse și cu ocazia celorlalte dispariții. Cu exact același rezultat. Nimeni nu știa mare lucru despre viața lui Demetrio Chanca, bineînțeles. Și cu-atât mai puțin despre situația-i

actuală, desigur. Iar acum îi dispăruse și nevasta. Așa se întâmplase și cu femeia care venise să le spună despre dispariția albinosului Casimiro Huarcaya. Nimeni nu știa unde, când și de ce plecaseră din Naccos.

— Nu vi se par ciudate disparițiile astea?

— Ba da, foarte ciudate.

— Dau de gândit, nu?

— Da, așa-i, dau de gândit.

— I-or fi răpit nălucile?

— Sigur că nu, domn' caporal, cin'să creadă așa ceva!

— Și de ce-or fi dispărut și cele două femei?

— Cin'să știe, zău.

Își băteau joc de el? Uneori i se părea că la adăpostul fețelor acelora inexpresive, al monosilabelor pronunțate în silă, de parcă i-ar fi făcut o favoare, al ochișorilor ălora piezișii, opaci, neîncrezători, *los serranos* își râdeau de situația lui de *costeño* rătăcit pe podișurile înalte de agitația pe care tot i-o mai provoca altitudinea, de incapacitatea lui de a rezolva cazurile acelea. Sau erau morți de frică? O frică teribilă, o panică, din cauza teroriștilor. S-ar putea să fie asta explicația. Cum de era posibil ca, în pofida celor întâmplate aproape zi de zi în jurul lor, să nu-i fi auzit niciodată făcând nici cel mai mic comentariu despre Calea Luminoasă – *Sendero Luminoso* – a maoiștilor? De parcă n-ar fi existat senderiștii, de parcă n-ar fi fost toate bombele, toate asasinatele acelea. „Ce oameni!", gândi el. Nu-și putuse face niciun prieten printre zilieri, deși se afla de atâtea luni cu ei, deși își mutase postul de două ori până acum ca să urmeze campamentul. Tot degeaba. Se purtau cu el de parcă picase de pe planeta Marte. Îl zări de departe pe Tomás, apropiindu-se. Jandarmul fusese să-i ia la întrebări pe țăranii din obști și pe salahorii brigăzii care deschidea un tunel, la un kilometru de Naccos, în direcția localității Huancayo.

— Eh? îl întrebă, convins că o să-l vadă ducându-și un deget orizontal peste gât, cu gestul de „m-am săturat pân' aci".

— Ceva tot am aflat, zise jandarmul, așezându-i-se alături, pe unul din bolovanii care străjuiau toată costișa. Cei doi se aflau pe un promontoriu, la jumătatea drumului dintre postul lor și campamentul revărsat de-a lungul defileului pe unde avea să treacă șoseaua, dacă o vor termina vreodată. Se spunea despre Naccos că fusese cândva un prosper sat minier. Acum, nici măcar n-ar fi existat, fără șantierul șoselei. Aerul amiezii era călduț, iar pe cer, printre nori scămoși și burtoși, strălucea un soare orbitor. Șeful de echipă care a dispărut s-a certat cu vrăjitoarea acum câteva nopți.

Vrăjitoarea era madam Adriana, soția lui Dionisio. Să tot fi avut patruzeci de ani, cincizeci de ani, dar de fapt n-avea vârstă; seara și

noaptea stătea și ea la cârciumă ajutându-și soțul să-i căpieze cu băutura pe cheflii, și, dacă era adevărat ce povestea, venea de pe țărmul opus al râului Mantaro, de prin împrejurimile Parcasbambei, o regiune de munte și de selvă în același timp. Ziua, le gătea câtorva zilieri, iar seara și noaptea le ghicea tuturor viitorul în cărți de joc, tabele astrologice, în palmă sau aruncând în sus frunze de *coca* și interpretând figurile formate în cădere. Era o femeie cu ochi mari, proeminenți și arzători, și cu niște șolduri ample pe care și le legăna în mers. Părea să fi fost o muiere pe cinste la vremea ei și se sporovăiau destule despre trecutu-i tumultuos: cică ar fi fost întâi nevasta unui miner năsos, dar asta nu-i nimic în comparație cu faptul că omorâse un vampir *pishtaco.* Lituma cam bănuia că, pe lângă bucătăreasă și ghicitoare, mai era și altceva în timpul nopții.

— Doar n-o să-mi spui că vrăjitoarea s-a dovedit a fi teroristă, Tomasito.

— Demetrio Chanca a pus-o să arunce pentru el frunzele de *coca.* Pesemne că nu i-a plăcut ce i-a ghicit, din moment ce n-a vrut să-i plătească. S-au luat la harță. *Doña* Adriana era atât de furioasă, încât a încercat să-l zgârie. Am aflat totul de la un martor ocular.

— Mda, și ca urmare a pierderii suferite, vrăjitoarea i-a făcut câteva pase magice și l-a desființat de pe lumea asta, suspină Lituma. Ai interogat-o?

— Am chemat-o aici, dom' caporal.

Lituma nu-și amintea să-l fi cunoscut pe Demetrio Chanca. Pe albinos, în schimb, da, însă destul de vag, din moment ce chipul din fotografia pe care le-o lăsase femeia ce reclamase dispariția lui îi amintea de cineva cu care schimbase câteva cuvinte, mai demult, la crâșma lui Dionisio. Cât despre primul dispărut, Pedrito Tinoco, acesta locuise cu ei amândoi în magherița aia de post de jandarmi, iar caporalul nu-l putea uita nici în ruptul capului. Îl descoperise adjunctul Carreño cerșind prin munți și-l adusese să muncească la post, pe masă și casă și câțiva gologani bacșiș. Nefericitul se dovedi extrem de util. Îi ajută să consolideze grinda acoperișului, să fixeze tabla zincată, să bată în cuie pereții care se prăbușeau peste ei și să înalțe parapetul de saci cu pământ, buni în caz de atac. Până într-o bună zi, când l-au trimis după bere și s-a făcut nevăzut, fără să lase nicio urmă. Așa a început toată porcăria asta, se gândi Lituma. Oare cum se va termina?

— Uitați-o pe *doña* Adriana, i-o arătă subordonatul. Urcă spre noi.

Silueta ei era pe jumătate dizolvată în lumina albă, colo departe. Soarele se răsfrângea în acoperișurile din tablă zincată aflate jos, sub ei, iar campamentul părea un șir de lagune, o oglindă spartă în zeci de țăndări. Da, era vrăjitoarea. Ajunse gâfâind ușor și răspunse la salutul caporalului și al jandarmului cu o înclinare seacă, nedeschizând buzele. Pieptul ei mare, matern, se ridica și se lăsa armonios, pe când

ochii-i mari îi cercetau pe îndelete, fără să clipească. Nu era nici pic de neliniște în privirea aceea fixă, prea pătrunzătoare. Din cine știe ce pricină, ea și bețivanul ei de soț îl făceau întotdeauna să se simtă prost pe Lituma.

— Vă mulțumesc c-ați venit, doamnă spuse el. După cum știți, continuă să dispară oameni aici, la Naccos. Deja sunt trei. Cam mulți, nu vi se pare?

Ea nu-i răspunse. Grasă, calmă, înotând într-un pulover cârpăcit, cu o largă fustă verzuie prinsă cu un ac de siguranță gros, părea cât se poate de stăpână pe ea sau pe puterile-i oculte. Bine înfiptă în pantofii mari, bărbătești, aștepta liniștită. Chiar o fi fost cândva o adevărată frumusețe, cum umbla vorba? Greu de crezut, oricum, când o vedeai ditamai sperietoarea.

— V-am chemat să ne spuneți și nouă cum a fost cu cearta aceea a dumneavoastră cu Demetrio Chanca, de azi-noapte. E vorba de șeful ăla de echipă care a dispărut și el.

Femeia încuviință din cap. Avea o față rotundă și acrită și o gură ca o cicatrice. Trăsăturile îi erau indianizate, dar avea pielea albă și ochii foarte deschiși la culoare, cam ca ai femeilor acelora dure și bărbătoase pe care Lituma le văzuse demult, în interiorul provinciei Ayacucho, galopând ca vântul pe niște cai mici și păroși. Oare făcea și pe curva, noaptea târziu?

— Nu m-am certat cu ăla, afirmă ea, tăios.

— Avem martori, doamnă, interveni jandarmul Carreño. Ați vrut chiar să-l zgâriați, nu spuneți că nu.

— Am încercat să-i iau pălăria de pe cap, că nu mă plătise, corectă ea, la fel de liniștită. M-a făcut să lucrez pe degeaba, și asta nu dau voie nimănui.

Avea o voce hârșâită, de parcă, atunci când vorbea, din adâncul corpului i-ar fi venit pietricele pe limbă. Acolo departe, în nord, la Piura și Talara, Lituma nu crezuse niciodată în vrăjitoare și-n vrăjile lor, dar aici sus, în munți, nu mai era atât de sigur. De ce nu se simțea la largul lui în fața femeii aceleia? Ce porcării făceau ea și Dionisio la cârciumă, spre zori, cu salahorii beți, când Lituma și subordonatul lui plecau să se culce?

— Nu i-o fi plăcut ce i-ați citit dumneavoastră în frunzele de *coca,* zise Tomás.

— În palmă, îl corectă femeia. Citesc în palmă și mă pricep la astrologie. Numai că indienii ăștia n-au încredere în cărțile de joc, nici în stele, ba nici măcar în liniile din palmă. Doar în *coca* au încredere, atât. Înghiți puțină salivă și adăugă: Dar nu totdeauna frunzele vorbesc deslușit.

Soarele îi bătea drept în față, însă ea nu clipea; ochii îi erau halucinați, ieșiți din orbite, și lui Lituma i se năzări că pot să și

vorbească. Dacă, pe timp de noapte, ea se îndeletnicea cu ce bănuiau el și Tomás, atunci cei ce aveau parte de ea trebuiau să se confrunte cu ochii ăia de deochi, pe întuneric. El unul n-ar fi putut.

— Și ce i-ați citit în palmă omului acela, doamnă?

— Păi, taman ce i s-a întâmplat, răspunse ea, foarte natural.

— Vreți să spuneți că i-ați citit în palmă c-o să dispară? Lituma o scrută cu și mai multă atenție. La dreapta lui, Carreño își întindea și el gâtul.

Femeia, imperturbabilă, făcu semn că da.

— M-a cam obosit drumul pân-aici, murmură ea. O să m-așez nițel.

— Povestiți-ne ce i-ați spus lui Demetrio Chanca, insistă Lituma.

Doamna Adriana suflă din greu. Se lăsase să cadă pe un bolovan și își făcea vânt cu pălăria ei de pai pe care tocmai și-o scosese. Avea părul lins, lucios de negru, fără un singur fir cărunt, și prins la ceafă cu o panglică colorată, din cele cu care indienii împodobesc urechile lamelor.

— I-am spus ce-am văzut. Că va fi sacrificat pentru a potoli duhurile rele care fac prăpăd pe-aici. Și că l-au ales pe el fiindcă era necurat.

— Am putea ști de ce era necurat, *doña* Adriana?

— Pentru că și-a schimbat numele, explică femeia. A-ți schimba numele pe care l-ai primit la naștere e o lașitate.

— Nu mă miră că Demetrio Chanca n-a mai vrut să vă plătească, zâmbi Tomasito.

— Dar cine erau cei ce-aveau să-l sacrifice? întrebă Lituma.

Femeia făcu o schimă care putea fi de silă sau de dispreț, își făcea vânt, rar, răsuflând adânc.

— Dumneata ai vrea să-ți răspund că „teroriștii, ăi cu Calea Luminoasă, senderiștii”, nu-i așa? Suflă iar din plin și schimbă tonul: Dar nu, asta nu-i era scris în palmă.

— Și vreți să mă declar mulțumit c-o asemenea explicație?

— Dumneata întrebi și eu răspund, zise femeia, netulburată. Asta i-am citit în palmă și mai multe nu. Și-așa a fost. Este c-a dispărut? Înseamnă că l-au sacrificat.

O fi nebună, gândi Lituma. Doamna Adriana sufla ca din foaie. Cu mâna-i grăsulie își ridică poala fustei până sub ochi și își suflă nasul, lăsând la vedere două pulpe groase și albicioase, își mai suflă o dată nasul, zgomotos. Cu toată starea lui de stinghereală, caporalul își înăbuși râsul interior: poftim mod de a-ți șterge mucii!

— Și pe Tinoco, și pe albinosul Huarcaya, tot așa i-or fi sacrificat necuratului?

— Lor nu le-am dat în cărți, nu le-am citit în palmă și nu le-am făcut horoscopul. Pot să plec?

— Un moment, o întrerupse Lituma.

Își scoase chipiul și se șterse pe frunte de sudoare. Soarele se afla

drept deasupra capului, și era rotund și arzător. Căldura era acum ca în nordul lui iubit. Dar peste vreo patru-cinci ore totul se va răci treptat, astfel că la zece seara îi vor crăpa oasele de frig. Cine să-nțeleagă clima aia tot atât de sucită ca muntenii *serranos!* Și iar îi veni în minte Pedrito Tinoco. Atunci când termina de spălat și de clătit rufele, rămânea nemișcat cu fundul pe un pietroi, privind în gol. Stătea așa, liniștit, cufundat în sine, gândindu-se Dumnezeu știe la ce, până se uscau rufele. Atunci, le împăturea cu mare grijă și i le aducea caporalului, cu mici plecăciuni. Lituma înjură avan în gând, să se mai descarce. Colo jos, la campament, printre străfulgerările orbitoare ale soarelui în acoperișurile de tablă, mișunau muncitorii de la șosea. Erau niște furnici. Cei care nu dinamitau acum tunelul sau nu mânuiau lopețile aveau pauza de masă; pesemne își mâncau proviziile din traistă.

— Încerc să-mi fac meseria, *doña* Adriana, zise el deodată, mirându-se singur de tonu-i confidențial. Au dispărut trei indivizi. Rudele au venit să ne dea de știre. S-ar putea să-i fi omorât teroriștii. Sau să-i fi înrolat cu de-a sila în milițiile lor. Sau să-i fi sechestrat. Vasăzică trebuie să cercetăm. Că doar de-aia suntem aici, la Naccos. De-aia există și postul ăsta de Jandarmerie. Păi nu?

Tomás luase niște pietricele de pe jos și țintea cu ele în sacii palisadei ce apăra postul. Când nimerea, se auzea un sunet înfundat.

— Eu sunt vinovată? E vina mea că-s teroriști în Anzi?

— Dumneata ești una din ultimele persoane care l-au văzut pe Demetrio Chanca. Te-ai și păruit cu el. Ce-i cu chestia aia că și-ar fi schimbat numele? Puneți-ne pe o pistă. Cer prea mult?

Femeia răsuflă din nou adânc, cu un zgomot ca de pietricele.

— V-am spus tot ce știu. Dar dumneavoastră și don Carreño nu credeți nimic din ce-auziți, vi se par baliverne vrăjitorești. Căută ochii lui Lituma, iar acesta simți că privirea ei îl acuza. Spuneți drept, credeți ceva din ce v-am zis?

— Încerc, doamnă. Unii cred, alții nu în chestiile astea cu lumea ailaltă. Dar nu despre asta e vorba acum. Tot ce vreau eu să știu e ce li s-a întâmplat ălora trei. S-a infiltrat deja Calea Luminoasă aici, la Naccos? E mai bine s-o știm. Soarta celor trei ar putea fi a oricui altcuiva. A dumitale chiar, *doña* Adriana, și-a bărbatului dumitale. N-ați auzit că teroriștii pedepsesc viciile? Că-i biciuiesc pe bețivani? închipuiți-vă puțin ce v-ar face ei, lui *don* Dionisio și dumitale, care trăiți de pe urma beției oamenilor. Dacă ne aflăm aici, e și pentru a vă păzi pe amândoi de furia lor.

Doamna Adriana schiță un zâmbet zeflemitor.

— Dacă vor vrea să ne omoare, nimic nu-i va împiedica, murmură ea. La fel, dacă vor dori să vă facă felul. Asta o știți prea bine, domn' caporal. Noi și domniile-voastre suntem egali: e o minune că suntem

încă vii.

Tomasito ridicase o mână să mai arunce o piatră, dar se opri. Își lăsă mâna în jos și îi spuse femeii:

— Ne-am pregătit să-i primim, doamnă. Am dinamitat jumătate din colină, vor fi focuri de artificii cu senderiști, peste Naccos, înainte ca vreunul să atace postul. Făcu cu ochiul spre Lituma și continuă să i se adreseze Adriana: Dom' caporal nu vă vorbește ca unei suspecte, ci mai degrabă ca unei prietene. Ar trebui să-i întoarceți dovezile de încredere.

Femeia continuă să răsufle din greu și să-și facă vânt, înainte de a aproba din cap. Ridicând încet mâna arătă spre culmile muntoase care se succedau, ascuțite sau turtite, cu cușma lor de zăpadă, plumburii, verzui, masive și solitare, sub bolta albastră.

— Toți munții ăștia îs plini de dușmani, zise domol. Trăiesc acolo, bine ascunși, își petrec vremea urzindu-și planurile rele, zi și noapte. Nu fac decât rău peste rău. Asta e cauza atâtor accidente. Surpările din galeriile de mină. Camioanele rămase brusc fără lichid de frână sau cele care iau greșit curbele. Lăzile cu dinamită care explodează smulgând picioare și capete.

Vorbea fără să ridice tonul, aproape mecanic, în felul litaniilor de la procesiuni sau al văicărelilor stereotipe ale bocitoarelor la priveghiuri.

— Dacă tot ce-i rău e opera diavolului, atunci nu există întâmplare pe lumea asta, comentă Lituma, cu ironie. Pe tinereii aceia franțuzi care mergeau la Andahuaylas i-a omorât cu pietre Satan, doamnă? Că doar dușmanii sunt dracii, nu?

— Tot ei împing la vale și avalanșele *huaycos,* încheie ea, arătând spre munți.

Teribilele *huaycos!* Lituma auzise vorbindu-se de ele. Nu căzuse niciuna pe-aici, din fericire. Încercă să-și închipuie acele îngrozitoare desprinderi de zăpadă, stânci și noroi, care, din vârful lanțului andin, coborau ca o trombă a morții, târând totul după ele, crescând odată cu costișele smulse pe de-a-ntregul, cărând bolovani, îngropând semănături, animale, sate, cămine, familii. Tot capricii de-ale necuratului să fie și *los huaycos?*

Doamna Adriana arătă din nou spre culmi:

— Cine altcineva ar putea desprinde stâncăraia aceea? Și cine ar putea aduce *huayco* exact acolo unde face mai mult rău?

Tăcu și răsuflă iar din greu. Vorbea cu atâta convingere încât, în unele momente, Lituma chiar se alarma.

— Și dispăruții ăia, doamnă? insistă el.

O pietricică de-a lui Tomás lovi ținta și scoase un zgomot metalic pe care ecoul îl tot duse pe munte în jos. Lituma își văzu subordonatul aplecându-se să mai culeagă un pumn de proiectile.

— Contra dracilor nu prea ai ce face, continuă Adriana. Dar ceva-

ceva tot se poate. Poți să-i îmbunezi oarecum, să-i abați de la ale lor. Nu cu darurile acelea ale indienilor, lăsate prin luminișuri. Nu cu grămăjoare de pietre, nu cu floricele, nu cu animăluțe; astea nu-s bune de nimic. Nici stropind pământul cu bere *chicha* nu faci mare lucru. Obștea aia de-alături le oferă uneori câte o lama sau o vigonie omorâtă. Prostii. Or fi ele bune în timpuri normale, dar nu în astea în care trăim. Ce le place lor cu-adevărat sunt sacrificiile umane.

Lui Lituma i se păru că adjunctul își înăbușea râsul. Dar lui nu-i venea deloc să râdă de spusele vrăjitoarei. Pe el, astfel de cuvinte, chiar de-ar fi fost ele aiureala unei simulante ori delirul unei nebune, îl scoteau din fire.

— Și în palma lui Demetrio Chanca ați citit că…?

— I-am atras atenția, și-atât, ridică ea din umeri. Ce ți-e scris, în frunte ți-e pus, n-ai cum să abați soarta.

Ce-ar zice superiorii lui, la Huancayo, dacă le-ar trimite prin radio, de la campament, următorul raport despre cel dispărut: „Sacrificat în mod neidentificat încă pentru a domoli duhuri rele Anzi, punct. Era scris în palmă, zice martor, punct. Caz închis, punct. Cu stimă, șef de post, punct. Caporal Lituma, punct.”

— Eu vorbesc serios și dumneata te râzi, zise supărată femeia, cu jumătate de gură.

— Râd pentru că mă gândesc ce-ar zice șefii mei de la Huancayo, dacă le-aș repeta explicația pe care mi-ați dat-o, spuse caporalul. Dar oricum, eu tot vă mulțumesc.

— Acu’ pot pleca?

Lituma încuviință. *Doña* Adriana își ridică cu destulă greutate formele robuste și, fără a-i saluta pe jandarmi, începu să se îndepărteze pe costișă, în direcția campamentului. Văzută din spate, cu pantofii ei scâlciați și lăbărțați, legănându-și șoldurile late peste care se zbătea fusta verde, cu ditamai pălăria-i de pai clătinându-se, părea o sperietoare de păsări. Să fi fost oare și ea o diavoliță?

— Ai văzut vreodată o avalanșă huayco, Tomasito?

— Nu, dom’ caporal, și nici n-aș vrea. Dar când eram mic, prin împrejurimile de la Sicuani, am văzut așa ceva, mai bine zis urmele rămase după câteva zile: se vedea perfect brazda uriașă pe care o trăsese pe tot muntele, în jos, ca un tobogan. Strivise case, copaci și, bineînțeles, oameni. Cărase până jos niște stânci imense. Norul de pământ și de praf a mai albit totul în jur câteva zile de-a rândul.

— Crezi că *doña* Adriana ar putea fi complicea teroriștilor? Că s-ar putea să ne tragă-n piept, amuzându-se copios, cu povestea asta cu demonii înălțimilor?

— Pot crede absolut orice, dom’ caporal. Viața m-a făcut omul cel mai credul din lume.

*

* *

De mic copil, lui Pedrito Tinoco i se spusese lunatic, tont, zănatic, tehui și, întrucât tot timpul umbla cu gura deschisă, gură-cască. Nu-l supărau poreclele acelea, pentru că pe el nimeni și nimic nu-l putea supăra niciodată. Iar locuitorii din Abancay, tot așa, nu se supărau vreodată pe el, fiindcă pe toți și-i câștiga până la urmă cu zâmbetul lui pașnic, cu felul lui de-a fi mereu săritor și îndatoritor, cu simplitatea și naivitatea sa. Se zicea că n-ar fi fost din Abancay, că l-ar fi adus maică-sa la nici câteva zile de la naștere și l-ar fi abandonat, ca pe un copilaș nedorit, la ușa parohiei Virgen del Rosario, într-o legăturică, după care ar fi dispărut imediat din oraș. Oricum, nimeni din Abancay n-a știut vreodată altceva despre Pedrito Tinoco. Localnicii își aminteau că de mic dormise cu câinii și găinile parohului (gurile rele spuneau și că acesta îi era tată), căruia i-a măturat biserica și i-a servit drept clopotar și ministrant până când preotul s-a prăpădit. Atunci, adolescent deja, Pedrito Tinoco s-a mutat pe străzile Abancayului, unde a fost hamal, lustragiu, măturător, ajutor și suplinitor de paznic de noapte, de poștaș, de gunoier, băiat de prăvălie și plasator la cinema și la circurile care veneau de sărbătorile naționale. Dormea ghemuit prin grajduri și sacristii, sau pe sub băncile din centrul orașului, și mânca din pomenile vecinilor miloși. Mergea desculț, cu niște pantaloni lălâi și unsuroși legați cu sfoară, cu un *poncho* destrămat, și nu-și scotea niciodată de pe cap căciulița ascuțită *chullo* din care scăpau niște lațe de păr lins ce n-avuseseră vreodată de-a face cu foarfecile sau cu pieptănul.

Când Pedrito Tinoco a fost luat la oaste, câțiva cetățeni au încercat să-i facă pe soldați să înțeleagă că treaba asta n-avea sens. Cum să facă armata cineva care de la o poștă se vede că e neghiob, că nici măcar nu învățase să vorbească, ci doar să zâmbească cu mutra aia de găman care nu pricepe ce i se zice, nici cine este, nici unde se află. Dar soldații nu s-au lăsat convinși și l-au luat cu ei, laolaltă cu tinerii prinși cu arcanul de prin bodegi, crâșme, cinematografe și din stadionul orașului. La cazarmă l-au tuns chilug, l-au dezbrăcat la piele, i-au administrat cu furtunul prima baie completă din viața lui și l-au vârât într-o uniformă kaki și în niște bocanci cu care nu s-a putut obișnui, din moment ce în trei săptămâni cât a durat șederea lui acolo, colegii l-au văzut mergând ca un șchiop sau ca un paralitic. La începutul celei de-a patra săptămâni de militărie a dat bir cu fugiții.

A rătăcit un timp pe podișurile neospitaliere din Apurímac și Lucanas în departamentul Ayacucho, evitând drumurile și satele, mâncând ierburi și buruieni și căutând, în timpul nopții, adăposturile vigoniilor de prin peșteri, ca să scape de vârtejurile vântului înghețat.

Când l-au descoperit și adoptat păstorii din munți, slăbise în așa hal încât nu mai rămăseseră din el decât pielea de pe oase și o privire înnebunită de foame și de frică. L-au întremat cu niscai terci, cu felioare de pastramă și cu o gură bună de rachiu *chicha*, apoi l-au luat cu ei la Auquipata, o străveche comunitate andină de pe înălțimi, unde aveau ceva turme și ceva semănături de mai mare mila, pe care abia de creșteau niște cartofi negricioși și niște tuberculi *ollucos* rahitici.

Pedrito s-a obișnuit repede cu oamenii din Auquipata, care l-au lăsat în voia lui printre ei. Și aici, ca și la oraș, firea lui săritoare și îndatoritoare și puținul cu care se mulțumea l-au făcut simpatic tuturor. Tăcerea lui, zâmbetu-i veșnic, dispoziția permanentă de a face imediat ce i se cerea, aerul de-a aparține deja lumii drepților, toate îi confereau un nimb de sfânt. Țăranii îl tratau cu respect și distanță, conștienți de faptul că, deși împărțea cu ei și trudele și distracțiile, nu era totuși unul de-ai lor.

La câtva timp după aceea – Pedrito n-ar fi putut spune după câtă vreme anume, fiindcă în existența lui timpul nu se scurgea ca pentru ceilalți – au dat iama niște străini. Au venit, au plecat, s-au întors și au stat ceasuri la rând cu localnicii ca să dezbată propunerile. Erau îmbrăcați altcum, mai ciudat, iar memoria nesigură a lui Pedrito îi șopti că așa se îmbrăcau ăilalți, de demult, pe-acolo. Solii aceia *varayoks* explicară că rezervația de vigonii pe care guvernul dorea s-o înființeze n-avea să știrbească câtuși de puțin loturile particulare, ba dimpotrivă, avea să se dovedească o bună afacere, pentru Auquipata, întrucât localnicii își vor putea vinde produsele turiștilor atrași de vigonii.

O familie fu tocmită să aibă grijă de animale și să le păzească, atunci când începură să aducă lamele vigonii pe un podiș înalt, aproape pierdut între munți și între râurile Tamba Quemado și San Juan, la o zi de mers de centrul comunal. Existau acolo sus graminee sălbatice *ichu,* lacuri de munte, pârâiașe, peșteri săpate în stâncă, așa că vigoniile s-au simțit bine și s-au obișnuit cu noile locuri. Erau aduse de foarte departe din munți, cu camioanele, până la răscrucea șleaurilor spre San Juan, Lucanas și Puquio, iar de-acolo le mânau păstorii din Auquipata. Pedrito Tinoco plecă și el cu familia de îngrijitori, îi ajută să-și construiască un adăpost, un mic țarc pentru – cobaii aceia ținuți pentru came – și să-și încropească un biet lot pentru cartofi. Li se spusese că vor trece periodic pe-acolo niște funcționari de-ai statului și le vor aduce merinde, mobile pentru sălaș și un salariu. Într-adevăr, când și când apărea câte un trimis de-al autorităților, cu o camionetă roșie. Le punea întrebări și le dădea ceva bani și provizii. Dar apoi n-au mai venit. Și-atâta timp a trecut fără ca nimeni să se mai abată pe la rezervație, încât, într-o zi, îngrijitorii și-au strâns într-o boccea bruma lor de avut și s-au întors la Auquipata. Pedrito Tinoco a rămas singur cu vigoniile.

Stabilise cu delicatele animale o relație infinit mai strânsă, mai afectuoasă, decât avusese vreodată cu semenii săi. Își petrecea toată ziua observându-le, învățând obiceiurile, mișcările, jocurile, toate hachițele lor, cu o atenție înmărmurită, aproape mistică, stricându-se de râs când le vedea fugărindu-se, mușcându-se în joacă, zbenguindu-se pe pășune sau mirişte, ori întristându-se când vreuna din ele se rostogolea pe pantă în jos și își frângea picioarele, sau când vreo femelă își pierdea tot sângele fătând. La fel cum altădată îl adoptaseră locuitorii din Abancay și țăranii din Auquipata, vigoniile, la rândul lor, l-au adoptat și ele. Pesemne că îl priveau ca pe o ființă binefăcătoare, familiară. Îl lăsau să se apropie de ele fără să se sperie și, uneori, afectuoase cum sunt, își întindeau gâtul după el, cerându-i cu ochii lor inteligenți să le tragă ușurel de urechi, să le scarpine pe spinare și pe pântece, sau să le frece pe botic (asta le plăcea la nebunie). Până și masculii, în perioada de rut, când deveneau atât de sălbatici și nu lăsau pe nimeni să se apropie de turma lor de câte patru sau cinci concubine, îi dădeau voie lui Pedrito să se joace cu femelele, dar neslăbindu-l din ochii lor mari și frumoși, gata să intervină în caz de primejdie.

Câteodată, rezervația era vizitată de oameni străini. Veneau de departe, nu vorbeau nici spaniola, nici *quechua*, ci scoteau niște sunete care i se păreau lui Pedrito Tinoco la fel de ciudate ca ghetele, fularele, vestoanele și pălăriile lor. Făceau poze și se plimbau îndelung studiind vigoniile. Însă, în ciuda tuturor sforțărilor lui Pedrito, ele nu-i lăsau să se apropie. El îi găzduia în sălașul lui și îi servea cu ce aveau nevoie. La plecare îi lăsau cutii de conserve sau ceva bani.

Aceste vizite erau singurele anomalii din existența lui Pedrito Tinoco, alcătuită din rutina supusă ritmurilor și fenomenelor naturii: ploile și grindinile abundente ale serilor și nopților, și soarele nemilos al dimineților. Așeza capcane pentru rozătoarele *vizcachas* cele bune de mâncat, dar se hrănea mai ales cu cartofii semănați pe acel petic de pământ și, din când în când, tăia și gătea câte un *cuy.* Mai obișnuia să săreze și să pună la uscat, afară la vânt, bucăți din carnea vigoniilor care mureau. Uneori, dar foarte rar, cobora la câte un târg ținut în vale, ca să schimbe cartofi și *ollucos* pe un pumn de sare și un săculeț de *coca.* Alteori ajungeau până la marginile rezervației păstori de la obștea sătească. Făceau popas la sălașul lui Pedrito Tinoco și îi aduceau vești din Auquipata. El îi asculta foarte atent, străduindu-se să-și aducă aminte despre ce și despre cine vorbeau. Locul de unde veneau ei era ca un vis încețoșat. Păstorii răscoleau niște mâluri rătăcite prin memoria lui, imagini fugare, urme ale altor lumi și ale unei persoane care nu mai era el. Nu înțelegea nici ce vor să zică atunci când îi auzea că lumea e cu susu-n jos, că atârnă un blestem peste meleagurile acelea, că unii îi omoară pe alții.

În noaptea dinaintea acelor zori de pomină se declanșă o furtună cu grindină. Asemenea furtuni făceau mereu victime printre vigoniile tinere. La ele s-a gândit Pedrito aproape toată noaptea, la cele ce aveau să moară înghețate sau lovite de trăsnet; ghemuit sub *poncho*-ul lui, în adăpostul mizer, se uita cum răbufneau șiroaiele de ploaie prin crăpăturile acoperișului. A adormit abia când furtuna s-a mai domolit oleacă. S-a trezit auzind voci afară. S-a sculat, a ieșit pe ușă și a dat cu ochii de ei. Erau vreo douăzeci, adică mult mai mulți oameni decât văzuse Pedrito vreodată în preajma rezervației. Bărbați, femei, tineri și copii, în mintea lui i-a asociat vag cu cazarma, pentru că și aceștia aveau puști, automate și cuțite. Dar nu erau îmbrăcați ca soldații. Aprinseseră un foc și găteau ceva la el. Le dădu bineațe, zâmbindu-le cu fata lui zăbăucă, făcându-le plecăciuni, coborând mult capul în semn de respect.

I se adresară întâi în *quechua,* apoi în spaniolă.

— Nu trebuie să te-apleci în halul ăsta. Nu trebuie să fii slugarnic. Nu ne saluta de parc-am fi niște „domni”. Suntem egalii tăi. Suntem ca tine.

Era un tânăr cu o privire dură, având expresia cuiva care a suferit mult și care urăște mult. Dar cum asta, din moment ce era aproape un copil? Zisese el ceva, sau făcuse el ceva care îl nemulțumise? Ca să-și îndrepte greșeala, Pedrito Tinoco dădu fuga până la refugiul lui și îi aduse un coșuleț cu cartofi zbârciți și câteva felii de carne uscată.

— Nu știi să vorbești? îl întrebă în *quechua* una din fete.

— Poate c-a uitat, zise altcineva, măsurându-l din cap până-n picioare. Prin pustietățile astea probabil că nu vine nimeni, niciodată. Dar măcar înțelegi ce-ți spunem?

El se străduia să nu scape vreun cuvânt și, mai ales, să ghicească cum i-ar putea sluji mai bine. Îi puneau întrebări despre lamele vigonii. Câte erau, până unde se-ntindea rezervația în partea asta, dar în ailaltă, dar colo? Unde se adăpau, unde dormeau? Făcând multe gesturi și repetând cuvintele de câte două, trei, zece ori, îi indicară să-i ducă la ele, să-i ajute să le strângă la un loc. Sărind, imitând mișcările animalelor când curge puhoi de ape peste ele, Pedrito le explică că se aflau în peșteri. Acolo își petrecuseră noaptea, vârâte unele în altele, unele peste altele, încălzindu-se unele pe altele, tremurând de frica tunetelor și a trăsnetelor. El știa asta, el își petrecuse ceasuri întregi acolo printre ele, îmbrățișându-le, simțindu-le spaima, dârdâind și el de frig și repetând din fundul gâtului zgomotele prin care ele comunică și discută.

— Prin văgăunile alea, înțelese, până la urmă, unul din ei. Pe-acolo și-or fi având culcușul.

— Du-ne acolo, porunci tânărul cu privirea dură. Vino cu noi, fă și tu ceva pentru cauză, mutulică.

În fruntea grupului, îi călăuzi străbătând podișul. Nu mai ploua. Cerul era curat, albastru, și soarele aurea munții dimprejur. În aerul umed, ierburile, bălăriile, paiele și pământul noroios, plin de băltoace, degajau un miros picant care îl încânta pe Pedrito. Cu nările larg deschise, el aspiră aroma aceea a apă, a pământ și a rădăcini, care, după fiecare furtună, părea să consoleze întreaga lume și să-i liniștească pe cei care, sub trombele de apă și sub bubuitul tunetelor, se temuseră că viața avea să piară într-un cataclism. Avură mult de mers, fiindcă solul era alunecos, iar picioarele se înfundau până la glezne. Fură obligați să-și scoată pantofii, sandalele, opincile. Văzuse pe-acolo soldați, polițiști?

— Nu înțelege, ziceau. E bătut în cap.

— Ba înțelege, dar nu poate răspunde, ziceau. Din cauza singurătății, a traiului printre vigonii. S-a sălbăticit de tot.

— Asta trebuie să fie, ziceau.

Când ajunseră în preajma peșterilor, Pedrito Tinoco, arătând cu degetul, țopăind, gesticulând și strâmbându-se, le arătă că, dacă nu vor să le sperie, trebuie să rămână acolo, nemișcați, prin hățișuri. Să nu vorbească, să nu se miște. Ele au auzul fin, vederea perfectă, și sunt neîncrezătoare și foarte temătoare, încep să tremure de cum adulmecă pe cineva străin.

— Zice să așteptăm aici, să stăm nemișcați, spuse puștiul cu ochii duri. Desfășurați-vă, fără zgomot.

Pedrito Tinoco îi văzu oprindu-se, desfășurându-se în evantai, înaintând încă puțin încovoiați, apoi, la distanță unii de alții, pitindu-se printre pămătufurile de *ichu.*

Îi așteptă să se instaleze, să se pitească, să se stingă zgomotele făcute de ei. Mergând în vârful picioarelor, se îndreptă spre grote. În scurt timp desluși strălucirea ochilor mari și frumoși: cele care stăteau lângă intrare, supraveghind împrejurimile, se uitau la el cum se apropie. Îl măsurau din ochi, cu urechile ciulite, întinzându-și micile nări reci ca să se încredințeze de mirosul lui familiar, un miros neamenințător pentru masculi și femele, pentru animale adulte și pentru pui. Sporindu-și grija, ca și calmul mersului, pentru a nu le trezi neîncrederea bolnăvicioasă, Pedro Tinoco începu să plescăie din limbă, s-o facă să vibreze încet de cerul gurii, imitându-le, vorbindu-le în limba lor pe care într-adevăr învățase s-o folosească. Le calma, le anunța că a venit, le chema. Chiar atunci văzu țâșnind de sub picioarele sale o nălucă cenușie: era o *vizcacha.* Avea prăștia la el și ar fi putut s-o vâneze, dar n-o făcu spre a nu le speria pe vigonii.

Simțea în spate apăsarea privirii străinilor.

Începură să iasă. Nu una după alta, ci, ca de obicei, pe familii, întâi masculul și cele patru sau cinci femele stând pe lângă el, apoi mama cu puiul ei încurcându-i-se printre labe. Amușinau apa din aer, scrutau

pământul răscolit, păișul culcat, miroseau ierburile pe care soarele începea să le usuce și care vor fi hrana lor peste puțin timp. Mișcau din cap la dreapta și la stânga, sus și jos, cu urechile ciulite și cu tot trupul vibrându-le de neîncrederea aceea care era trăsătura dominantă a firii lor. Pedro Tinoco le vedea trecând, atingându-l, întinzându-și membrele când le trăgea afectuos de urechiușe sau când își vâra degetele în lâna lor ca să le piște pe spinare.

Când bubuiră focurile de armă, el crezu că erau tunete și că o nouă furtună se pregătea. Dar văzu groaza nebună din ochii animalelor de lângă el și le văzu cum își ieșeau din minți, cum se ciocneau între ele, învârtindu-se pe loc, căzând, încurcându-se, orbite și abrutizate deodată de panică, neștiind dacă să fugă peste coclauri sau să se întoarcă în peșteri, și le văzu și pe primele care, gemând, cădeau însângerate, spintecate, cu oasele crăpate și cu boturile, ochii, urechile smulse de gloanțe. Unele cădeau și se sculau și cădeau iar, altele stăteau încremenite, întinzându-și gâturile de parcă ar fi vrut să-și ia zborul și să fugă pe sus. Câteva femele, aplecate, își lingeau puii doborâți. El era ca paralizat, privind și neînțelegând, încercând să priceapă, cu capul într-o parte și în alta, cu ochii ieșindu-i din cap, cu falca atârnându-i, cu urechile asurzite de împușcături și de gemetele acelea mai îngrozitoare decât ale femelelor când fătau.

— Nu le rataţi, răcnea din când în când copilul-bărbat. Cu grijă, cu grijă!

Nu numai că trăgeau în ele, dar unii le săreau în întâmpinare atunci când bietele încercau să fugă, le hărțuiau și le prindeau și le omorau pe loc levintându-le cu patul puștii și cuțitul. Pedro Tinoco reacționă, în sfârșit. Începu să sară, să ragă din piept și din stomac, să-și miște brațele ca niște elice. Mergea înainte, dădea înapoi, se așeza între arme și vigonii, implorându-i cu mâinile și cu urletele și cu deznădejdea din priviri. Dar ei nu păreau să-l observe. Continuau să tragă și să le urmărească pe cele care reușiseră să se strecoare și se îndepărtau pe pășune spre rovină. Când ajunse lângă copilul-bărbat, îngenunche și încercă să-i ia mâna să i-o sărute, dar fu îndepărtat cu furie:

— Să nu faci asta, îl certă. Pleacă de-aici, du-te.

— E un ordin al conducerii superioare, zise altul, care nu era mânios. Noi ducem un război. Tu nu poţi înţelege, mutulică, tu nu-ţi dai seama.

— Să plângi pentru fraţii tăi, pentru oropsiţi, îl sfătuia o fată, consolându-l. Pentru cei asasinaţi, torturaţi. Pentru cei întemniţaţi, pentru martiri, pentru cei ce și-au dat viața.

Mergând de la unul la altul, el tot încerca să le pupe mâna, rugându-i, îngenunchind. Unii îl dădeau la o parte cu milă, alții cu silă.

— Fii și tu mai demn, ai nițică mândrie, îi spuneau. Gândește-te la

tine, nu la niște vigonii.

Și continuară să le împuște, fugărindu-le, căsăpindu-le pe cele care trăgeau să moară. Lui Pedro Tinoco i se păru că nu se va mai înnopta niciodată. Unul din ei aruncă în aer, cu un cartuș de dinamită, doi pui care rămăseseră nemișcați lângă mama lor moartă. Aerul se umplu de miros a praf de pușcă. Pedro Tinoco se goli până și de puterea de a plânge. Prăbușit pe pământ, cu gura căscată, se uita când la unul când la altul, încercând cu disperare să înțeleagă. După câtva timp se apropie de el copilul cu expresia neîndurătoare.

— Nu ne place să facem asta, îi zise modulându-și glasul și punându-i o mână pe umăr. Este ordinul conducerii superioare. Aceasta e o rezervație a dușmanului. Al nostru și al tău. O rezervație inventată de imperialism, în cadrul strategiei sale mondiale, ăsta e rolul pe care ni l-au impus nouă, peruanilor: să creștem vigonii. Ca să le studieze oamenii lor de știință, ca să le tragă în poză turiștii lor. Pentru ei, tu valorezi mai puțin decât animalele astea.

— Trebuie să pleci de-aci, tăicuță, îl sfătui una din fete, în *quechua,* îmbrățișându-l. Or să vină polițiști, soldați. Or să te bată și or să-ți taie fuduliile, înainte de a-ți trage un glonte în cap. Du-te departe, cât mai departe.

— Poate doar așa vei înțelege ceea ce acum nu înțelegi, îi mai explică odată copilul-bărbat, în timp ce fuma, uitându-se la vigoniile moarte. Suntem pe picior de război, nimeni nu poate spune că nu-l privește. Pe toți îi privește, chiar și pe muți și pe surzi și pe neghiobi. E un război ca să terminăm cu „domnii”. Ca nimeni să nu mai îngenuncheze și să nu mai sărute mâinile și picioarele nimănui.

Rămaseră acolo până seara, apoi și peste noapte. Pedrito Tinoco îi văzu pregătindu-și mâncarea, postând santinele pe povârnișurile dinspre drum. Și îi simți adormind, înveliți cu *ponchos* și pături, lipiți unii de alții, în grotele muntelui, ca vigoniile. A doua zi dis-de-dimineață, când au plecat, repetându-i că trebuia să plece dacă nu voia să fie ucis de soldați, el rămase locului, cu gura deschisă, umed de roua zorilor, neînțelegând acel nou mister incomensurabil, înconjurat de vigonii moarte, din care începeau să rupă răpitoarele cerului și târâtoarele pământului.

*

* *

— Câți ani ai? îl întrebă pe neașteptate femeia.

— Chiar, aș vrea și eu să știu, exclamă Lituma. Asta nu mi-ai spus niciodată. Câți ani ai, Tomasito?

Carreño, care începuse să aromească a somn, se trezi dintr-o dată. Camionul nu-i mai scutura ca până acum, dar motorul lui gemea la fel

de tare, de parcă era gata să facă explozie la prima serpentină a urcușului. Continuau să se cațere pe culmi, având la dreapta munți des împăduriți, iar la stânga niște grohotișuri pe jumătate aride, la poalele cărora spumega râul Huallaga. Ei doi mergeau în spate, între saci și lăzi cu fructe *mango*, *lúcuma, chirimoya* și *maracuyá,* acoperite cu folii de plastic. Camionul era străvechi și nu avea prelată pentru ploaie. Dar de două-trei ore încoace, de când se îndepărtau de selvă și urcau pe Anzi cu destinația Huánuco, avuseseră noroc că nu se pornise ploaia torențială. Noaptea se răcea treptat, odată cu altitudinea, iar cerul clocotea de stele.

— Doamne Sfinte, te rog frumos, fă-mi rost de-o femeiușcă dulce colea sub mine, înainte de-a veni teroriștii, imploră Lituma. Că de când am venit la Naccos duc o viață de eunuc, 'tu-i maica mă-sii. Și poveștile tale cu tipa din Piura mă-ncing de mă perpelesc, măi Tomasito.

— Un mucos, încă, îmi închipui, adăugă femeia după o pauză, ca pentru sine. De aia, deși te dai mare pistolar și umbli cu tâlharii, nu știi pe ce lume ești, Carreño. Așa te cheamă, nu? Grasu' ăla îți zicea Carreñito.

— Femeile pe care le cunoscusem eu înainte erau timide, rezervate, dar asta, Doamne, ce agerime pe ea, ce stăpânire de sine! se exaltă adjunctul. După spaima prin care trecuse la Tingo María, nu-ți venea să crezi ce repede își revenise. Mai repede decât mine, zău. Ea a fost cea care l-a convins pe camionagiu să ne ducă la Huanuco, și încă la jumătate preț decât ne ceruse. A discutat cu el așa, de la egal la egal.

— Rău îmi pare să schimb vorba, dar tare mă tem că în noaptea asta ne-om pomeni cu ei, Tomasito, zise Lituma. Parcă-i văd coborând din munți să ne ia ca din oală. Simți ceva afară? Să ne sculăm să dăm o raită?

— Am douăștrei, zise el. Știu tot ce se poate ști.

— Nu știi că pentru a-și face cheful, bărbații au câteodată, nevoie de niște șmecherii, i-o reteză ea, cu o urmă de provocare în glas. Vrei să-ți spun ceva care o să-ți întoarcă stomacul pe dos, Carreñito?

— Nu vă-ngrijorați de pomană, dom' caporal. Am auzul foarte fin și vă jur că nimeni nu vine dinspre culmi.

Băiatul și femeia stăteau unul lângă altul, legănați de mersul mașinii, printre sacii cu fructe. Parfumul de *mango* devenea tot mai puternic o dată cu căderea nopții. Hârâiala și spasmele motorului acoperiseră zumzetul insectelor; nu se auzea nici freamătul frunzelor, nici fredonarea râului.

— Zdruncinăturile camionului ne aruncau unul în altul, își aminti subordonatul său. Îi simțeam trupul și tremuram.

— Așa se zice acum, a tremura? glumi Lituma. Înainte se zicea a se

excita. Ai dreptate, nu se aude nimic, îmi făceam eu griji degeaba. Și când te gândești că începuse să mi se scoale auzindu-te, dar părerea aia de zgomot de-afară mi-a culcat-o la loc.

— Află că nici măcar nu mă bătea, de fapt, murmură femeia, iar Carreño tresări. I se păru că ea zâmbea, fiindcă îi văzu dinții sticlind. Ai crezut că mă bătea măr, din cauza suduielilor lui și-a plânsetelor și rugăminților mele. Nu te-ai prins că tot circul era doar pentru a se excita? Că jucam teatru ca să-l excit? Ce nevinovat ești, Carreñito.

— Taci, că te dau jos din camion, o întrerupse el, indignat.

— Tot e bine că nu i-ai spus „Taci că-ți fac mutra piftie”, „Taci că dau cu tine de pământ”, îi tăie vorba Lituma. Recunoaște c-ar fi fost mai mare haiul, Tomasito.

— Exact asta mi-a spus și ea dom’ caporal. Și ne-am pus amândoi pe râs. Râdeam unul din cauza ăluilalt: deveneam serioși, apoi iară ne umfla râsul.

— Da, ar fi fost haios să te pocnesc, recunoscu flăcăul. Uneori chiar mă mănâncă palma, îți spun drept, când începi să mă cerți c-am vrut să-ți fac un bine. Și-o să-ți mai spun ceva. Nu știu ce-o să se aleagă acum de viața mea.

— Dar de-a mea? — replică ea. Cel puțin, tu ai făcut tâmpenia aia fiindcă așa ți s-a năzărit. Da’ pe mine m-ai vârât în rahat fără să-mi ceri părerea. Or să ne caute, poate or să ne omoare. Nimeni nu va crede o iotă din ce s-a întâmplat de fapt. Or să zică de tine că lucrai mână-n mână cu poliția, că eu ți-eram complice.

— Ah, deci ea nu știa că erai jandarm? se miră Lituma.

— Nu știu nici măcar cum te cheamă, îi aminti băiatul.

Urmă o tăcere, de parcă s-ar fi oprit motorul, dar numaidecât începu iar să ragă, să fiarbă. Lui Tomás i se păru că luminițele alea de sus, de pe cer, erau un avion.

— Mercedes.

— Asta-i numele tău adevărat?

— N-am decât unul, se supără ea. Și, dacă vrei să știi nu-s curvă. Eram tipa lui, nu altă aia. M-a scos dintr-un *show.*

— A scos-o de la „Vacilón”, un local din centrul Limei, explică jandarmul. Era una dintre multele dansatoare de acolo. Porcu’ avea o droaie de tipese. Numai Iscariotul știa de vreo cinci.

— Ehei, ce viață pe el! suspină Lituma. Auzi, cinci deodată! Ăsta își schimba muierile în fiecare zi, în fiecare noapte, ca pe chiloți, ca pe cămăși. Și tu și cu mine aici, la post negru, Tomasito.

— Mă dureau oasele spatelui, continuă subordonatul lui, îmbătat de amintiri. N-a fost chip să-l convingem pe camionagiu să ne ia cu el în față. Îi era frică să nu-l atacăm. Eram amândoi făcuți zob, acolo în spate. Iar pe mine mă rodeau îndoielile, tot cumpănind în minte cele spuse de Mercedes. Cum adică, plânsetele alea să nu fi fost decât

teatru ca să-l excite? Ce credeți, dom' caporal?

— Nu știu ce să-ți zic, Tomasito. Așa o fi fost, teatru. El se făcea c-o croiește țeapăn, ea c-o doare și că plânge, și-abia atunci el se înflăcăra și-o târnosea. Cică ar exista tipi din ăștia, așa se zice.

— Dracu' să-l ia pe porcul ăla porcos, mârâi adjunctul. Bine c-a murit, în mă-sa!

— Și, cu toate astea, tu te-ai îndrăgostit lulea de Mercedes. Complicat e jocul ăsta al dragostei, Tomasito.

— Mie-mi spuneți!? murmură jandarmul. Dacă nu era amorul, n-aș fi fost acum pe coclaurii ăștia uitați de Dumnezeu, așteptând ca niște zevzeci de fanatici să catadicsească să vină să ne omoare.

— Știi ceva? Eu tot mă duc să dau o raită, că paza bună… — își ciuli urechile Lituma. Se sculă cu revolverul în mână și merse până la ușa colibei. Se uită cu mare atenție în toate direcțiile. Apoi se întoarse în patul lui prăpădit, râzând. Nu, nu-s ei. Mi s-a părut că-l văd pe mutulică, făcându-și nevoile la lumina lunii.

Ce se va alege de el acum? Mai bine să nu se gândească. Totu-i s-ajungă la Lima, și-acolo o să vadă. Va avea curajul să stea față-n față cu nașul lui, după toate astea? Aia va fi încercarea cea mai grea, de bună seamă. Nașul s-a purtat totdeauna ca un domn, și tu cum i-ai răspuns? Asta înseamnă să faci ditamai gogomănia, Carreño. Da, dar nu-i mai păsa. Acum se simțea mai bine, scuturat de hârtoape și atingându-se de ea din când în când; oricum, mult mai bine decât acolo, la Tingo María, tremurând, transpirând, sufocându-se, lipit de pereții subțiri ai casei ăleia, auzind porcăriile Porcului. Toate gemetele, rugămințile, loviturile, amenințările acelea nu erau decât teatru, minciună? Fals, nu se poate! Sau, mai știi?

— Nu simțeam nici cea mai mică remușcare, dom' caporal, ăsta-i adevărul, afirmă Tomás. Fie ce-o fi, îmi ziceam. Fiindcă deja eram topit după ea, ați ghicit bine.

Pe amândoi îi apucă picotitul de la atâtea scuturături și de la mirosul dulceag al fructelor de *mango.* Mercedes încerca să-și lase capul pe un sac, însă salturile camionului o împiedicau. Carreño o auzi bombănind, o văzu apucându-se cu mâinile de cap, mișcându-se în fel și chip, doar-doar și-o găsi o poziție comodă.

— Să cădem la înțelegere, o auzi spunând, în sfârșit, încercând să fie naturală. Lasă-te câtva timp pe umărul meu. Apoi, eu pe al tău. Dacă nu dormim puțin, o s-ajungem morți la Huánuco.

— Bravo, chestia devenea interesantă, comentă Lituma. Povestește-mi odată cum ai regulat-o prima oară, Tomasito!

— Imediat am întins un braț și i-am făcut loc lângă mine, zise încântat Tomás. I-am simțit trupul lipindu-se de-al meu, i-am simțit capul lăsându-se pe umărul meu.

— Și, bineînțeles, ți s-a sculat, zise Lituma.

Dar nici acum băiatul nu-i dădu apă la moară.

— Am cuprins-o cu brațul pe după umeri, cu palma i-am simțit căldura, preciză el. Mercedes transpira. Eu, la fel. Părul ei îmi mângâia fața, firele subțiri mă gâdilau la nas. Îi simțeam rotunjimea șoldului, bine lipit de-al meu. Când vorbea, buzele ei îmi atingeau pieptul și, prin cămașă, îi simțeam adierea respirației.

— Cel căruia i se scoală acum sunt eu, fir-ar să fie, zise Lituma. Și-acum ce fac, Tomasito? O iau la labă?

— Mergeți de urinați, dom' caporal, că frigul de afară v-o blegește.

— Ești cumva foarte religios? Foarte catolic? Nu-ți intră în cap că un bărbat și o femeie fac împreună tot felul de blestemății? Din cauza ideii tale despre păcat l-ai omorât, Carreñito?

— Eu mă simțeam în al nouălea cer, având-o așa de aproape lângă mine, susură adjunctul. Stăteam cu gura bine închisă, nemișcat, auzind cum se dădea de ceasul morții camionul urcând pe munți, și mă țineam tare să n-o sărut.

— Să nu te superi că te tot întreb, insista Mercedes. Pur și simplu încerc să-nțeleg de ce l-ai omorât, și nu reușesc.

— Dormi și nu te mai gândi la asta, îi ceru flăcăul. Fă ca mine. Nu-mi mai amintesc de nimic, am uitat de Porcu', de Tingo María. Nu băga religia în treaba asta.

Era noapte neagră pe culmile Anzilor care, la fiecare serpentină, păreau tot mai înalte. Dar dedesubt, în selva lăsată de ei în urmă, o dâră subțire, alb-albastră, de lumină se întrezărea la orizont.

— Auzi? Auzi?, se așeză deodată în fund, pe pat, Lituma. Ia revolverul, Tomasito. Se-aud pași pe podiș, ți-o jur.

III

— Poate că pe Casimiro Huarcaya l-or fi răpit fiindcă se dădea drept *pishtaco,* zise cârciumarul Dionisio. Singur se lăuda în gura mare că e vampir. Chiar de pe locul unde stați dumneavoastră acum, se punea să strige ca un nerod; „Sunt *pishtaco* și ce dacă! Tuturor o să vă tai fâșii-fâșii grăsimea din trup și-o să vă sug sângele.” L-am auzit cu urechile mele. O fi fost el cam băut, nu zic nu, dar se știe că bețivii spun adevărul. Și l-a auzit tot localul. Apropo, la Piura există *pishtacos,* domn’ caporal?

Lituma ridică păhărelul cu rachiu de anason pe care cârciumarul tocmai i-l umpluse, spuse „Noroc” către subordonatul său, apoi îl dădu de dușcă. Căldura dulceagă ce îi coborî până în măruntaie îi mai îmbunătăți întrucâtva dispoziția, cu care fusese la pământ întreaga zi.

— Eu unul n-am auzit să fi fost *pishtacos* la Piura. În schimb, erau cei care curățau casele de duhuri. Am cunoscut un astfel de tip, la Catacaos. Era chemat în casele bântuite, să le vorbească duhurilor osândite și să le facă să plece. Dar, sigur, unul din ăsta față de un *pishtaco* e o nimica toată.

Cârciuma se afla în mijlocul campamentului, înconjurată de barăcile mari unde dormeau salahorii. Era o construcție cu acoperiș jos, cu bănci și cu lăzi în loc de scaune și mese, cu podeaua din pământ bătătorit și cu poze cu femei goale prinse în cuie de pereții din scânduri. Seara târziu și noaptea localul gemea de lume, dar acum era încă devreme – tocmai apusese soarele – și, în afară de Lituma și Tomás, nu erau decât patru bărbați, cu fulare și, doi dintre ei, cu căști de protecție; așezați la o masă, beau cu toții bere. Caporalul și jandarmul, cu un al doilea rând de păhărele cu rachiu de anason în mâini, se duseră să ocupe masa alăturată.

— Văd eu că explicația mea cu vampirul, cu *pishtaco* nu vă convinge, râse Dionisio.

Era un tip cu fața înnegrită, de parcă și-ar fi frecat-o cu tăciuni, plinuț și flasc, cu părul creț și unsuros. Vârât într-un pulover albastru, din care nu ieșea niciodată, avea ochii întotdeauna înroșiți și chercheliți de băutură, fiindcă obișnuia să bea cot la cot cu clienții. Totuși nu se îmbăta niciodată în ultimul hal. Oricum, Lituma nu-l văzuse vreodată ajungând la acea stare de macerare alcoolică atinsă de majoritatea zilierilor, sâmbătă noaptea. De obicei, punea Radio Junín tare, dar în seara aceea nu deschisese încă aparatul…

— Dumneavoastră credeți în *pishtacos?* îi întrebă Lituma pe cei de la masa de alături. Cele patru fețe care se întoarseră spre el, pe jumătate înfundate în fulare, erau la fel, ieșite parcă dintr-o unică matriță, și pe care el cu greu le individualiza: tăbăcite de soarele

puternic și de frigul tăios, cu ochi mici, inexpresivi, privind pieziș, cu nări și buze învinețite de intemperii, cu lațe de păr nedomesticite.

— Cine știe, răspunse, până la urmă, unul din ei. Or fi.

— Ba eu cred, zise, după alt moment de tăcere, unul cu casca pe cap. Dacă se vorbește de ei, înseamnă că există.

Lituma își miji ochii. Și-l închipui aievea. Un venetic. Pe jumate *gringo.* La prima vedere nu-l recunoști, fiindcă nu se deosebește prin nimic de orice creștin din lumea asta mare. Dar trăiește în peșteri și-și săvârșește crimele la căderea nopții. Pândește la drumul mare, pitit pe după stânci sau prin pășuni ori pe sub poduri, și-i așteaptă pe călătorii singuratici. Se apropie de ei cu tertipuri, foarte prietenos. Își ține la îndemână pulberile lui din oase de mort și, la prima neatenție, le suflă praful în față. Și-atunci poate să le sugă grăsimea. Apoi le dă drumul să plece, goliți de orice vlagă, numai piele și os, osândiți să piară pe picioare în câteva ore sau zile. Și încă ăștia-s ăi buni, care caută grăsime omenească numai pentru ca clopotele bisericilor să sune mai frumos, motoarele tractoarelor să meargă ca unse și, acu' de curând, pentru ca guvernul să plătească cu ea datoria externă. Ăi răi îs mult mai răi: ei căsăpesc victima, o taie în felii ca pe vite și-o mănâncă. O golesc de sânge picătură cu picătură, se îmbată cu sângele cald. Ei bine, da, muntenii ăștia cred așa ceva, 'tu-i maica mă-sii! Să fi fost adevărat oare că vrăjitoarea de *doña* Adriana omorâse un *pishtaco*?

— Casimiro Huarcaya era albinos, murmură zilierul care vorbise, primul. S-ar putea să fie cum a zis Dionisio. L-or fi luat drept *pishtaco* și, mai-nainte ca el să se îndoape cu grăsimea lor, i-or fi făcut felu'.

Ceilalți de la masă îi primiră spusele cu murmure și râsete. Lituma simți că-și iese din fire. Huarcaya spărsese pietre, dăduse cu sapa și asudase cot la cot cu ăștia la șoseaua în construcție; acum, era mort sau sechestrat. Iar nerușinații își permiteau să facă glume.

— Vi se rupe-n paișpe de ce se întâmplă, îi mustră. Ce-a pățit albinosul s-ar putea să vi se întâmple și dumneavoastră. Ce veți face dacă teroriștii pică-n noaptea asta la Naccos și încep cu procesele populare, ca la Andamarca? V-ar plăcea să vă omoare cu pietre numindu-vă trădători de patrie sau sodomiți? V-ar plăcea să vă biciuiască în public ca bețivani?

— Din moment ce nu-s nici bețivan, nici vânzător de țară, nici poponar, sigur că nu mi-ar plăcea, zise cel ce vorbise înainte.

Camarazii lui se amuzară iar și își dădură coate.

— Treaba cu Andamarca e un lucru trist, zise, serios acum, unul care nu vorbise încă. Dar acolo, măcar, toți erau peruani. Mie mi se pare mai urât ce s-a întâmplat la Andahuaylas. Mă gândesc la perechea aia tânără de francezi. De ce să-i bagi în ciorba asta? Nici străinii nu mai scapă.

— Eu credeam în *pishtacos* când eram mic, îl întrerupse jandarmul

Carreño, adresându-se caporalului. Mă speria cu ei bunică-mea, când o scoteam din sărite. Am crescut uitându-mă chiorâș la orice om mai ciudat care trecea prin Sicuani.

— Și crezi că pe mutulică, pe Casimiro Huarcaya și pe brigadier i-au golit de sânge și i-au tăiat felii *los pishtacos*?

Jandarmul își înmuie buzele în păhărelul cu anason.

— V-am mai spus eu că, așa cum merg lucrurile, sunt gata să cred orice, dom' caporal. Însă, pe bune, prefer să am de-a face cu *pishtacos* decât cu teroriști.

— Ai toată dreptatea să fi credul, recunoscu caporalul. Ca să înțelegi ce se petrece pe-aici e mai bine să crezi în diavoli. Așa-i, dacă te gândești la tinerii ăia francezi, de exemplu. I-au dat jos din autobuz și le-au făcut capetele chiseliță, conform postului de Radio Junín. La ce bun înverșunarea asta? Dacă tot voiau să-i omoare, de ce nu le-au tras un glonț în cap?

— Ne-am obișnuit cu brutalitatea, zise Tomasito, și Lituma observă că subordonatul lui era palid. Păhărelele cu tărie de anason îi aprinseseră ochii și-i înmuiaseră vocea. Asta e valabil și pentru mine, să nu credeți că-s mai breaz. Dumneavoastră ați auzit de locotenentul Pancorvo?

— Nu, niciodată.

— Atunci aflați c-am fost în patrula comandată de el, sus, la Pampa Galeras, când cu vigoniile ucise. Am pus noi mâna pe unul care nu voia să ciripească. „Ia nu mai fă tu pe sfântul și nu te mai chiorî la mine de parcă n-ai înțelege", îi zicea locotenentul. „Te avertizez că dacă încep să-ți aplic tratamentul o să turui ca un papagal." Și i-am aplicat tratamentul.

— Și care era acela? întrebă Lituma.

— Să-l arzi cu chibrituri și brichete. Carreño începu să explice. O luai de jos, de la picioare, și tot urcai. Da, da, cu chibriturile și cu brichetele, așa cum ați auzit. Era o treabă foarte înceată. Carnea se perpelea, începea să miroasă a jumări încinse. Eu eram un începător, încă nu știam c-așa se procedează. Mi-a venit să vărs, aproape am leșinat.

— Atunci dă-ți seama ce-or să ne facă nouă teroriștii, dacă ne prind vii, zise Lituma. L-ai „tratat" și tu? Și-apoi îmi vii și-mi faci atâta caz de chestia aia, cum că Porcu' îi ardea niște joarde pe spinare piuranei ăleia de la Tingo María?

— Stați că nu v-am spus încă totul, i se cam împletici limba în gură lui Tomasito, care acum era livid. Omul nici măcar nu era un terorist, ci un biet înapoiat mintal. Nu vorbea pentru că nu putea. Nu știa să vorbească. Noroc că l-a recunoscut cineva din Abancay. „Auziți, dom' locotenent, păi ăsta-i neghiobu' din satul meu, cum să vorbească Pedrito Tinoco dacă-n viața lui n-a scos o vorbă."

— Pedrito Tinoco? Vrei să spui Pedrito Tinoco al nostru? Mutulică? Caporalul dădu peste cap un nou păhărel cu lichior. Tu-ți bați joc de mine, Tomasito? Tu-i aia mă-sii, 'tu-i aia mă-sii.

— Era paznicul rezervației, pare-se, încuviință Tomás, bând și el; ținea păhărelul între mâinile care-i tremurau. L-am oblojit și noi cum am putut. Ba am făcut și o chetă pentru el printre membrii patrulei. Toți ne-am simțit mizerabil, până și locotenentul Pancorvo. Dar eu mai abitir decât ăilalți. De-aia l-am adus aici. Nu i-ați văzut niciodată cicatricele de pe picioare? Aia a fost dezvirginarea mea, dom' căpitan, că de-atunci nu mă mai sperie nimic și de nimic nu-mi mai pasă. Am făcut și eu obraz de toval, ca toată lumea. Nu v-am povestit până acum, fiindcă mi-era rușine. Și dacă nu era anasonul ăsta, nici nu v-aș fi povestit vreodată, fiți sigur.

Ca să nu se mai gândească la mutulică, Lituma încercă să-și imagineze chipurile celor trei dispăruți, preschimbate într-un terci sângeriu, cu ochii crăpați, cu oasele pulverizate, ca ale franțujilor ălora cu caș la gură, sau pârliți la foc mic, ca Pedrito Tinoco. Nu se putea gândi la altceva, 'tu-i născătoarea mă-sii!

— Hai s-o luăm din loc, mai bine. Dădu pe gât restul de anason și se sculă în picioare. Înainte de-a se face și mai frig.

Când ieșiră, Dionisio le făcu bezele. Cârciumarul mergea printre mesele pline acum cu salahori, dedându-se la clovneriile lui din fiecare noapte: pași de dans, îndemnuri de a bea date clienților cărora le punea el însuși în mână păhărelele cu rachiu *pisco* sau halbele cu bere, și îndemnuri de a dansa unii cu alții, bărbat cu bărbat, din moment ce femei nu existau. Scălâmbăielile lui și libidinoșeniile în care era meșter neîntrecut îl enervau pe Lituma. De aceea, când cârciumarul începea să-și facă numărul de circ, el pleca. O salutară pe *doña* Adriana, care servea clienții la tejghea. Ea le făcu o plecăciune exagerată, cam sarcastică. Tocmai prinsese Radio Junín și se auzea un bolero, pe care Lituma îl recunoscu: *Rayito de luna.* Văzuse un film cu acest nume, în care dansa o blondă cu picioare lungi: Ninón Sevilla. Afară, se pusese în funcțiune motorul care furniza lumină barăcilor. Mai multe siluete cu căști și *poncho* se agitau prin împrejurimi și răspundeau cu un mârâit sau o înclinare din cap urărilor de bună-seara ale polițiștilor. Lituma și Carreño își acoperiră gurile și nasurile cu fularul și își înfundară cât mai bine chipiele pe cap, să nu li le ia vântul. Sufla cu un șuierat lugubru care stârnea ecouri dinspre culmi, iar ei înaintau îndoiți pe jumătate, cu capul plecat. Deodată, Lituma se opri brusc:

— Mi se-ntoarce stomacul pe dos, 'tu-i maica mă-sii! exclamă el indignat.

— De ce, dom' caporal?

— Că l-ați torturat pe bietul mut, la Pampa Galeras. Ridică tonul,

căutând fața adjunctului său cu lumina lanternei. Nu te mustră conștiința pentru sălbăticia aia?

— Ba da, mai ales în primele zile mă mustra al naibii, murmură Carreño, cu ochii în pământ. De ce credeți că l-am adus cu mine la Naccos? Aici, însă, mustrările mi-au dispărut treptat. Ce, eram eu de vină de ce s-a întâmplat? Iar noi ne-am purtat frumos cu el aici, i-am dat casă și masă; nu, dom' caporal? Poate că m-a iertat. Poate și-a dat seama că dacă rămânea acolo, pe friguroasă și pustie ar fi fost ucis demult.

— Adevărul e că prefer să-mi povestești aventurile tale cu Mercedes, Tomasito. Istoria asta cu mutulică mi-a lăsat un gust amar.

— Și eu aș vrea să mi-o șterg din amintire, fiți sigur.

— Doamne, ce mi-a fost dat să aflu despre oameni, la Naccos! bombăni Lituma. Să fii jandarm la Piura sau la Talara era floare la ureche, *Sierra* e infernală, Tomasito. Nici nu mă mir, cu-atâția munteni *serranos.*

— Se poate ști de ce nu-i puteți suferi pe *serranos*, dom' caporal?

Începuseră să urce coasta spre comisariat și, întrucât trebuia să meargă înclinați, își dădură jos puștile de pe umăr și le luară în mână. Pe măsură ce se îndepărtau de campament, se adânceau în beznă.

— Nu-i chiar așa, că doar tu ești *serrano* și nu te detest. Dimpotrivă, mă-nțeleg perfect cu tine.

— În ce mă privește, mii de mulțumiri, râse jandarmul. Și adăugă, după o clipă: Să nu credeți că tipii din campament se poartă cu răceală cu dumneavoastră fiindcă sunteți de pe coasta oceanului, un *costeño.* Ci fiindcă sunteți polițist. Și la mine se uită tot cam peste umăr, deși sunt din Cuzco. Nu le plac purtătorii de uniformă. Le e teamă că, văzându-i stând de vorbă cu noi, teroriștii or să-i lichideze ca turnători.

— Adevărul e că trebuie să-ți lipsească o doagă, ca să te faci polițist, murmură Lituma. Câștigi mai nimic, toți te au ca sarea-n ochi, și ești primul la rând când e să te-arunce în aer cu dinamită.

— E și chestia ailaltă, că unii abuzează de uniformă, dar ponoasele le tragem cu toții.

— La Naccos nici măcar asta nu se poate, să abuzezi de uniformă, se plânse Lituma. Bietul Pedrito Tinoco, of, la naiba. În săptămâna în care a dispărut nu apucaserăm să-i dăm bănuții lui de buzunar.

Se opri să scoată o țigară, îi oferi una și subordonatului său. Ca să le aprindă fură nevoiți să facă un adăpost din trupurile și chipiele lor, pentru că vântoasa le stingea chibriturile. Gonea și urla peste tot, ca o haită de lupi înfometați. Jandarmii își reluară drumul, încet, pipăind pietrele alunecoase cu vârful bocancilor înainte de a-și sprijini pe ele piciorul.

— Sunt sigur că la crâșmă, de cum plecăm noi, au loc tot felul de scârboșenii, zise Lituma. Nu crezi?

— Mi-e atât de silă încât nici n-aș da pe-acolo, îi răspunse adjunctul. Dar poți muri de tristețe la post, închis între patru pereți, fără să bei ceva din când în când. E clar că se-ntâmplă porcării. Dionisio precis că-i îmbată de nu mai știu de ei, și-apoi încep să se împerecheze pe la spate. Pot să vă mai spun ceva, dom' caporal? Nu-mi pare rău deloc când senderiștii execută câte un poponar.

— Ce-i curios e că toți acești *serranos* îmi fac nițică milă, Tomasito; oricum, mai degrabă milă decât silă, chiar așa prefăcuți și dilii cum sunt. Viața lor e tristă, nu? Trag zilnic la lopată până nu mai pot, și-abia de-și câștigă tainul. Să se distreze și ei, dacă pot, până nu vin teroriștii să le taie coaiele, sau vreun locotenent Pancorvo să le aplice „tratamentul".

— Dar viața noastră cum o fi, dom' caporal, nu tot tristă? Însă noi nu ne îmbătăm ca niște animale și nici nu-l lăsăm pe viciosul ăla să ne pipăie.

— Mai stai tu câteva luni pe-aici, Tomasito, și cine știe! Pământul rămăsese plin de băltoace după ploaia de după-amiază. Înaintau foarte încet. Merseră un timp în tăcere.

— O să-mi zici să nu-mi bag nasul unde nu-mi fierbe oala, Tomasito, grăi Lituma, deodată. Dar, pentru că-mi ești simpatic și tăria aia de anason mi-a dezlegat limba, eu tot o să-ți spun. Noaptea trecută te-am auzit plângând.

Observă că băiatul și-a schimbat ritmul mersului, de parcă s-ar fi împiedicat de ceva. Mergeau luminând pământul cu lanternele.

— Bărbații plâng și ei, dacă e musai, continuă Lituma. Așa că nu trebuie să te rușinezi. Lacrimile nu-l fac pe nimeni fătălău.

Continuară urcușul, fără ca tânărul jandarm să deschidă gura. Din când în când, caporalul reînnoda discuția.

— Uneori, când mă gândesc: „Din Naccos nu mai ieși tu viu, Lituma", m-apucă disperarea, îmi vine și mie să plâng, să țip. Deci să nu-ți fie rușine de asta. Și nu ți-am spus-o ca să te fac să te simți prost. Ci pentru că nu-i prima oară când te-aud așa. Te-am auzit, află, și noaptea trecută, deși plângeai înfundat cu capu-n saltea. Mă simt groaznic când te văd suferind în halul ăsta. Plângi pentru că nu vrei să crăpi aici, în fundul lumii? Dacă-i așa, atunci te înțeleg. Dar nu cumva îți face rău să-ți amintești întruna de Mercedes? Îmi povestești de-a fir-a-păr cum a fost, îți sunt câtva timp confident, dar apoi rămâi vraiște. Poate c-ar fi mai bine să nu-mi mai vorbești de ea, să încerci s-o uiți, Tomasito.

— Ba nu, mie-mi face bine să vă vorbesc despre Mercedes, se auzi, în sfârșit, vocea încurcată a subordonatului sau. Așadar, plâng în somn? Oh, ar fi perfect, ar însemna că nu m-am înrăit de tot.

— Să stingem lanternele, șopti Lituma. Întotdeauna m-am gândit că, dacă vor să ne prindă într-o ambuscadă, cotul ăsta de drum ar fi

locul ideal.

*
* *

Intrară în Andamarca pe cele două drumuri care duceau la așezare – urcând dinspre râul Negromayo, sau trecând prin vad râul Pumarangra și ocolind Chipao – și pe un al treilea, trasat de cei care veneau de la obștea țărănească rivală, Cabana, cățărându-se pe malul râulețului cântător (chiar așa se numește, în *quechua* arhaică vorbită prin ținut). Sosiră la crăpat de ziuă, înainte ca țăranii să plece la parcelele lor cu semănături, înainte ca păstorii s-o pornească cu turmele lor și înainte ca negustorii în trecere pe-acolo să-și reia drumul spre Puquio sau San Juan de Lucanas, în sud, sau spre Huancasancos și Querobamba. Merseseră neîntrerupt toată noaptea, sau își petrecuseră noaptea prin împrejurimi, așteptând o geană de lumină ca să ocupe satul. Voiau să nu scape nimeni din cei de pe listă, profitând de întuneric.

Dar unul tot scăpă, și încă cel pe care ar fi dorit ei nespus să-l execute: locotenentul-guvernator al Andamarcăi. Și într-un mod atât de absurd, încât mai nimeni nu-l crezu după aceea. Mai precis, grație unei diarei îngrozitoare, care îl făcu pe *don* Medardo Llantac să se scoale toată noaptea, cu maximă iuțeală, din unicul dormitor al casei pe care o împărțea cu soția, cu mama și cu șase dintre copiii săi, în prelungirea străzii Jorge Chávez, și să se așeze pe vine lângă peretele exterior al casei lui, care dădea spre cimitir. Acolo se afla, scremându-se, golindu-se într-o putoare apoasă și blestemându-și burta, când îi simți. Deschiseră ușa cu un șut, întrebară de el cu strigăte. Știa cine erau și ce voiau. Îi aștepta din ziua când subprefectul provinciei, aproape cu de-a sila, îl numise locotenent-guvernator al Andamarcăi. Cu pantalonii în vine, *don* Medardo se aruncă la pământ, se târî ca un vierme până în cimitir și se lăsă să cadă într-o groapă săpată în ziua aceea, dând la o parte și trăgând înapoi peste el piatra ce ținea loc de lespede funerară. Ghemuit peste rămășițele pământești înghețate ale lui *don* Florisel Aucatoma, văr de-al lui, rămase acolo toată dimineața și după-amiază, nevăzând nimic, dar auzind multe din cele întâmplate în satul acela a cărui supremă autoritate politică, teoretic vorbind, era el.

Miliționii revoluționari cunoșteau locul sau erau bine informați de complicii din sat. Plasară santinele la toate ieșirile, în timp ce coloanele lor sincronizate parcurgeau cele cinci străzi paralele cu colibe și căsuțe răspândite în pâlcuri împrejurul bisericii și pieței comunale. Unii purtau tenişi, alții opinci, câțiva erau cu picioarele goale, și de aceea nu li se simțeau pașii pe străzile din Andamarca, asfaltate unele, altele doar

din pământ bătătorit, cu excepția celei principale, Jirón Lima, pavată cu piatră brută. În grupuri de câte trei sau patru, merseră direct să-i scoale din somn pe cei de pe listă. Îi prinseră pe primar, pe judecătorul de pace, pe șeful poștei, pe proprietarii celor trei bodegi și pe nevestele lor, pe doi demobilizați din armată, pe spițerul și cămătarul *don* Sebastián Yupanqui și pe cei doi tehnicieni trimiși de Banca Agrară ca să-i pregătească pe micii agricultori în domeniul irigațiilor și îngrășămintelor. În ghionți și în șuturi îi aduseră în piața bisericii, unde restul milițienilor senderiști adunaseră tot satul.

Între timp se luminase bine de ziuă și li se puteau vedea chipurile. Majoritatea aveau fețele descoperite și doar trei sau patru purtau cagule din acelea tricotate care nu lasă la vedere decât ochii. În rândurile lor predominau băieții și bărbații, dar erau și femei și copii, dintre care unii chiar sub doisprezece ani. Cei care nu aveau automate, puști sau revolvere, duceau în mâini pușcoace de vânătoare, bâte, *machetes* de retezat tulpini, cuțite, praștii și, la bandulieră, precum minerii, cartușe de dinamită. Aveau cu ei și steaguri roșii cu secera și ciocanul, pe care le înălțară pe clopotnița bisericii, pe fațada casei comunale și în coroana unui arbore *pisonay* cu flori roșii care domina satul. În timp ce avea loc judecata populară – procedau ordonat, ca și cum de multe ori se îndeletniciseră cu așa ceva –, câțiva dintre ei vopsiră pereții Andamarcăi cu Trăiască lupta armată, războiul popular, marxism-leninismul idee călăuzitoare a tov. președinte Gonzalo și cu Jos imperialismul, revizionismul, trădătorii și turnătorii regimului genocid și antimuncitoresc.

Înainte de a începe, cântară imnuri dedicate revoluției proletare, în spaniolă și în *quechu*, anunțând că poporul își rupe cătușele. Întrucât sătenii nu știau cuvintele, se amestecară printre ei, punându-i să repete versurile și fluierându-le melodiile.

Apoi începu judecata populară. În afară de cei de pe listă compărură în față tribunalului – care era tot satul – și alții, acuzați de furt, de abuz împotriva celor slabi și săraci, de adulter și de practicarea unor vicii individualiste.

Vorbeau pe rând, în spaniolă și în *quechua.* Revoluția avea un milion de ochi și un milion de urechi. Nimeni nu rămânea nepedepsit dintre cei care acționaseră înșelând poporul. Câinii ăia, adevărate gunoaie, încercaseră, și-acum iată-i acolo, în genunchi, implorând mila celor înjunghiați de ei pe la spate. Aceste hiene erau în slujba guvernului-marionetă care îi asasina pe țărani, trăgea în muncitori, vindea țara imperialismului și revizionismului și se străduia zi și noapte ca bogații să fie și mai bogați, iar săracii și mai săraci. Nu s-au dus oare excrementele alea la Puquio, cerând autorităților să le trimită Garda Civilă, pasămite pentru a apăra Andamarca? Nu i-au sfătuit ei oare pe săteni să denunțe patrulelor militare numele simpatizanților

Revoluției?

Vorbeau pe rând și, plini de răbdare, explicau crimele reale sau virtuale pe care acești slugoi ai unui guvern pătat de sânge până peste cap, pe care acești complici ai represiunii și torturii le făcuseră împotriva tuturor și a fiecăruia în parte din cei prezenți, și nu numai lor, ci și copiilor și copiilor copiilor lor. Îi învățau și îi încurajau să participe, să vorbească netemându-se de urmări, fiindcă brațul înarmat al poporului îi apăra.

Încet-încet, învingându-și timiditatea și zăpăceala, îmboldiți de propria lor frică, de atmosfera exaltată și de motive ascunse – vrajbe vechi, resentimente tenace, invidii surde, uri familiale –, sătenii prinseră glas și cerură cuvântul. Așa-i, așa-i, *don* Sebastián se purta urât cu cei care nu-i puteau plăti medicamentele cu bani pești. Dacă nu primea banii în cursul aceleiași zile, lua gaj și haina de pe om, oricât te-ai fi rugat de el să te păsuiască. De exemplu, mie mi s-a întâmplat atunci… Către amiază, mulți andamarchini cutezau să iasă în centrul pieței și să-și prezinte plângerile, să arunce învinuiri și să-i arate cu degetul pe vecinii răi, pe prietenii ticăloși, pe rudele hoațe. Se aprindeau rostindu-și discursurile; le vibra vocea amintindu-și de fiii lor morți, de animalele moarte de secetă și de alte plăgi, de faptul că zi de zi cumpărătorii se împuținau, foamea creștea, bolile decimau, moartea secera copii mici de care era plin cimitirul.

Toți fură condamnați de o pădure de mâini ridicate. Multe rude ale acuzaților nu ridicară mâna, însă speriate de exasperarea și dușmănia care crescuseră ceas de ceas, nu îndrăzniră să le ia apărarea.

Îi executară punându-i în genunchi, cu capul pe ghizdul puțului. Îi țineau bine, pe când sătenii, trecând unul după altul, îi pisau și sfărâmau cu pietre luate dintr-o construcție alăturată. Miliția revoluționară nu luă parte la execuții. Nu se trase niciun singur foc de armă. Nu se înfipse niciun cuțit. Nu se lovi cu tăiș de *machetes.* Se folosiră numai pumnii, pietrele, bâtele, că doar nu era să se consume pe șobolani și scorpioni muniția poporului. Acționând, participând, executând decizia populară, andamarchinii aveau să se convingă de propria lor putere. Acesta le era destinul, și nu mai puteau da înapoi: de-acum nu mai erau victime, ci începeau să devină eliberatori. Își luau soarta în mâini.

Apoi veni la rând judecarea cetățenilor răi, a soților răi, a soțiilor rele, a paraziților sociali, a degeneraților, a târfelor, a pederaștilor, a rușinilor omenești ale Andamarcăi, rămășițe putrede pe care guvernul capitalist feudal, în cârdășie cu imperialismul yankeu și cu revizionismul sovietic, le încuraja în scopul adormirii spiritului combativ al maselor. Dar și asta se va schimba radical. În incendiul purificator al izlazului, care era Revoluția, va arde individualismul egoist burghez și vor apare spiritul colectivist și solidaritatea de clasă.

Sătenii mai mult se prefăceau că ascultă decât ascultau și că înțeleg mai mult decât înțelegeau. Însă, după cele petrecute în dimineața aceea, erau destul de surescitați, de zăpăciți la cap și de ieșiți din minți ca să participe fără scrupule la această a doua ceremonie, care avea să rămână în memoria lor și a copiilor și nepoților lor ca evenimentul cel mai zbuciumat din istoria Andamarcăi.

Cea dintâi care a ridicat un deget acuzator, încurajată de îndemnurile femeilor și bărbaților înarmați care luau cuvântul unul după altul, a fost doamna Domitila Chontaza. Ori de câte ori bărbatul ei se îmbăta, o călca în picioare zicându-i „rahatul dracului”. El, un cocoșat cu păr ca de mistreț pe cap, se jură că nu-i adevărat. Dar apoi, contrazicându-se, gemu că atunci când bea, un duh rău punea stăpânire pe el, îl făcea să spumege de furie, și nu putea scăpa de duh decât lovind. Cele patruzeci de bice luate pe cocoașă îi însângerară și tumefiară spinarea curbă. Nu atât durere fizică, ci frică se deslușea din jurămintele că în viața lui n-o să mai înghită picătură de alcool și din abjectele lui „mulțumesc, mulțumesc din suflet” adresate sătenilor care îl băteau cu bice din piele sau din mațe de animal. Nevastă-sa îl cără apoi până acasă, să-l oblojească.

Încă vreo douăzeci de bărbați și femei au fost judecați, condamnați, biciuiți sau amendați, obligați să restituie ceea ce obținuseră pe căi necinstite, sau să-i plătească pe cei munciți de ei prea mult, sau păgubiți în vreun fel, sau înșelați cu promisiuni false. Câte acuzații erau adevărate, câte invenții erau dictate de invidie și ranchiună, produsele efervescenței care îi făcea pe toți să se întreacă în revelarea cruzimilor și nedreptăților cărora le căzuseră victime? Nici ei înșiși n-ar mai fi putut spune, când, după-amiază, l-au judecat pe *don* Crisóstomo, bătrânul clopotar – de pe vremea când turla bisericuței din Andamarca avea clopot, iar biserica, paroh, adică demult – acuzat de o femeie că l-a surprins dând pantalonașii jos unui copil, la marginea satului. Alții confirmară și ei denunțul. Așa-i, nu-i ședeau mâinile binișor, încerca să-i pipăie pe băieți și-i ademenea la el acasă. Un bărbat, cu glasul frânt de emoție, într-o tăcere electrizată, mărturisi că, pe când era el copil, *don* Crisóstomo se folosise de el așa cum folosești femeia. Nu îndrăznise să spună asta niciodată, că-i fusese rușine. Sigur că și alții din cei de față ar putea povesti chestii asemănătoare. Clopotarul fu executat prin lapidare, iar cadavrul său se amestecă cu cele de pe lista neagră.

Se întuneca, atunci când terminară judecățile. Acesta fu momentul folosit de *don* Medardo Llantac pentru a da la o parte piatra de pe mormântul vărului său Florisel: se târî de-a bușilea până ieși din cimitir și o rupse la fugă pe coclauri, parcă mânat de toți demonii, spre Puquio. Ajunse în capitala provinciei după o zi și jumătate, sfârșit de puteri și cu ochii îngroziți, și povesti ce se întâmplase la Andamarca.

Obosiți, tulburați, rușinați, neîndrăznind să se privească în ochi, sătenii se simțeau ca după serbarea hramului sfântului care îi ocrotea, când, după ce băuseră tot ce se putea bea, după ce mâncaseră, țopăiseră, dansaseră lovind pământul cu picioarele, după ce se bătuseră și se rugaseră, nedormind trei zile și trei nopți, cu mare greutate și nespusă silă trebuiau să se obișnuiască cu ideea că acea mare explozie de aiureală și irealitate luase sfârșit și că se vor reîntoarce la rutina de zi cu zi. Numai că acum simțeau o neîmplinire cu mult mai mare, un rău mult mai tenace, în fața cadavrelor acelora neîngropate, pline de muște, care începeau să putrezească sub nasul lor, și dinaintea spinărilor schingiuite ale celor biciuiți chiar de ei. Toți simțeau că Andamarca nu va mai fi niciodată ce fusese până atunci.

Milițienii revoluției continuau neobosit să le vorbească, luând cuvântul pe rând. Acum trebuiau să se organizeze. Nu exista nicio izbândă populară fără participarea directă, indestructibilă, a maselor. Andamarca va fi o nouă bază de luptă, o nouă verigă a lanțului de oțel care străbătea deja tot masivul Anzilor și își avea cele două capete pe coastă și în selvă. Bazele de sprijin erau ariergarda avangărzii. Importante, folositoare, indispensabile, ele existau, după cum se vedea chiar din numele lor, ca să-i sprijine necondiționat pe luptători: să-i hrănească, să-i vindece, să-i ascundă, să-i îmbrace, să-i înarmeze, să-i informeze cu date asupra dușmanului și să-i înlocuiască pe cei care plăteau cu viața cota de sacrificiu. Toți, absolut toți, aveau de îndeplinit ceva în focul luptei armate, toți aveau părticica lor de contribuție. Trebuiau să se împartă pe cartiere, să se multiplice în funcție de străzi, pâlcuri de case, pe familii, să adauge noi și noi ochi, urechi, brațe, picioare și minți, milioanelor pe care deja se sprijinea Partidul.

Se înnoptase când sătenii îi aleseră pe cei cinci bărbați și patru femei însărcinați cu organizarea. Ca să-i ajute pe localnici și să servească drept contact permanent cu direcția superioară, rămaseră la Andamarca tovarășa Teresa și tovarășul Juan. Sătenii trebuiau să-i asimileze, să se poarte cu ei ca și cum aici s-ar fi născut și și-ar fi îngropat morții.

Apoi pregătiră de-ale gurii și mâncară și se răspândiră pe la casele oamenilor și dormiră printre săteni, dintre care mulți rămaseră treji în noaptea aceea, tulburați, increduli, nesiguri, speriați de tot ce făcuseră, văzuseră și auziseră.

A doua zi în zori îi adunară iar. Dintre cei mai tineri, aleseră câțiva băieți și câteva fete pentru miliția lor. Își cântară imnurile și, strigându-și lozincile, fluturară steagurile roșii. După aceea se reîmpărțiră pe detașamente, așa cum veniseră, și sătenii îi văzură despărțindu-se, îndepărtându-se, unii trecând prin râul Negromayo, iar alții, luând-o spre Chipao și Pumarangra, dispărând unul după altul prin

semănăturile verzui dispuse în trepte, pe sub ocrul plumburiu al munților.

Patrula de gardieni republicani și de jandarmi sosi la Andamarca după patruzeci și opt de ore de la plecarea senderiștilor. Erau comandați de un sublocotenent tânăr, originar de pe coastă, ras proaspăt, mușchiulos și cu ochelari negri, pe care oamenii lui nu-l numeau decât cu porecla: *Rastrillo.* Sosea o dată cu ei și locotenentul-guvernator, *don* Medardo Llantac, care câștigase ani și pierduse kilograme.

Cadavrele erau tot acolo, în piață, neîngropate. Ca să îndepărteze vulturii hoitari, localnicii aprinseseră un foc mare, însă, în pofida flăcărilor, zeci de hoitari se țineau în jur și erau mai multe muște decât la abator în zilele când se sacrificau vite. *Don* Medardo și sublocotenentul îi întrebară pe oameni de ce nu-și înmormântaseră morții, dar nu primiră niciun răspuns: nimeni nu știa de ce, nimeni nu cutezase să ia inițiativa, nici măcar rudele victimelor, toți erau parcă paralizați de o teamă superstițioasă de a nu atrage din nou miliția revoluționară, de a nu dezlănțui cine știe ce nouă nenorocire dacă se atingeau, fie și pentru a-i îngropa, de acei săteni cărora le zdrobiseră capetele, fețele, oasele, ca unor vrăjmași de moarte.

Întrucât nu mai exista judecător de pace – era unul dintre cei executați –, sublocotenentul îl puse chiar pe locotenentul-guvernator să facă un proces-verbal, pe care să-l semneze câțiva săteni ca martori. Apoi cărară morții la cimitir, săpară gropi și îi înmormântară. Abia atunci reacționară rudele celor uciși, cu durerea și mânia ce erau de așteptat. Plângeau văduvele, copiii, frații, nepoții, fiii vitregi; se strângeau în brațe și, blestemând, ridicau pumnii spre cer și cereau răzbunare.

După ce locul fu dezinfectat cu găleți de crezol, sublocotenentul începu să ceară explicații. Nu în public; zăvorât în casa comunală și chemând familiile una câte una.

Postase santinele la ieșirile din Andamarca și dăduse ordinul strict ca nimeni să nu părăsească satul fără încuviințarea sa. (Dar tovarășul Juan și tovarășa Teresa se făcură nevăzuți de cum se dădu de știre că patrula se apropie pe drumul dinspre Puquio.)

Rudele intrau și ieșeau după cincisprezece minute, după o jumătate de oră, cu capul în jos, plânși, zăpăciți, stingheriți, ca și cum ar fi spus mai mult sau mai puțin decât trebuia, și le părea rău.

În sat domneau o atmosferă lugubră și o tăcere mormântală. Sătenii se străduiau să-și ascundă frica și nesiguranța înapoia mutrelor burzuluite și a mutismului, dar se trădau prin felul lor somnambul de a străbate, până noaptea târziu, ulițele drepte ale Andamarcăi. Multe femei își petrecură ziua recitând rugăciuni în ruinata biserică din piață, al cărei acoperiș se prăvălise la ultimul cutremur.

Sublocotenentul îi interogă pe localnici toată ziua și o parte din noapte, nepermițându-și o pauză nici măcar ca să mănânce – puse să i se aducă doar o supă cu bucățele de pastramă pe care o sorbi în timp ce își continua investigațiile – și unul din puținele lucruri pe care sătenii le aflară, în cursul celei de-a doua zile, ieșită din comun, fu că *don* Medardo Llantac stătea lângă el, frenetic, informându-l pe ofițer în legătură cu cei luați la întrebări, și că se amesteca în interogatorii, cerând nume, precizări.

În noaptea aceea, falsa convieţuire din Andamarca se făcu mici fărâme. În locuințe, pe la colțuri, pe străduțe, în împrejurimile pieței unde toți veneau să-i spioneze pe cei care ieșeau din casa comunală izbucniră discuții, certuri, acuzații, insulte, amenințări. Avură loc tot felul de îmbrânceli, înfruntări, zgârieri și lovituri de pumn. Gărzile republicane și cele civile nu interveneau fie pentru că primiseră ordine în acest sens, fie nu știau cum să reacționeze la ostilitatea aceea dezlănțuită de toți împotriva tuturor. Disprețuitori și indiferenți, soldații îi vedeau pe săteni numindu-se unii pe alții asasini, complici, teroriști, calomniatori, trădători, lași, și păruindu-se, fără a mișca un deget ca să-i despartă.

Cei interogați trebuiră să povestească totul de-a fir-a păr, punându-se la adăpost așa cum puteau – adică agravând responsabilitatea celorlalți –, astfel că sublocotenentul putu să reconstituie, în linii mari, cele întâmplate în cursul proceselor populare; ca urmare, chiar a doua zi, cei cinci bărbați și cele patru femei ce fuseseră numiți șefi ai bazei de sprijin au fost puși sub zăvor în casa comunală.

Pe la jumătatea dimineții, sublocotenentul îi adună pe săteni în piața Centrală din Andamarca – unde încă mai bântuiau hultani pe locul execuțiilor – și le vorbi. Nu toți înțelegeau spaniola de pe malul oceanului, vorbită de ofițer, prescurtată și rapidă, dar și cei care pierdeau o bună parte din discursul lui înțeleseră că îi certa aprig că au colaborat cu teroriștii, că s-au pretat la parodia aceea de proces, că au săvârșit uciderile acelea grotești și criminale.

„Toată Andamarca ar trebui judecată și pedepsită”, repetă el de câteva ori. Apoi, cu răbdare, deși nedând semne de compasiune, îi ascultă pe sătenii care îndrăzneau să formuleze scuze încurcate: nu era adevărat, nimeni nu făcuse nimic, totul fusese opera senderiștilor. Amenințându-i, domnule. Da, *señor*, îi obligaseră, le puseseră automatele și pistoalele la tâmplă, spunând că or să-i spintece pe copiii lor ca pe niște godaci dacă nu pun mâna pe pietre. Se contraziceau, se întrerupeau unii pe alții, nu se înțelegeau în mai nimic și sfârșeau învinuindu-se și insultându-se. Sublocotenentul se uita la ei cu mâhnire.

Patrula rămase și a doua zi la Andamarca. Seara și noaptea, gărzile republicane și cele civile cotrobăiră prin case și umflară tot ce

putură: agrafe, lănțuguri, podoabe, obiecte ce păreau de valoare, banii puși la ciorap sau pe sub saltele, sau în fundurile duble ale cuferelor și dulapurilor. Dar niciun localnic nu-i pomeni sublocotenentului despre aceste furtișaguri.

În dimineața următoare, când patrula se pregătea să plece cu prizonierii, *don* Medardo Llantac discută cu ofițerul, în fața sătenilor. Locotenentul-guvernator dorea să rămână câțiva oameni din patrulă în sat. Însă sublocotenentul avea ordin să se întoarcă cu toți oamenii săi în capitala provinciei. Localnicii înșiși trebuiau să-și asigure paza și apărarea, formând ronduri de zi și de noapte.

— Cu ce arme, domn' sublocotenent? — se dădea de ceasul morții Medardo Llantac. Noi cu ciomege și ei cu puști? Așa vreți să ne luptăm?

Sublocotenentul răspunsese că va vorbi cu superiorii lui. Va încerca să-i convingă să redeschidă postul de Jandarmerie dezafectat de peste un an. Apoi plecă, luându-i și pe prizonieri legați în șir indian.

După câtva timp, rudele celor nouă prizonieri se deplasară până la Puquio, dar autoritățile nu știură să le dea nici cea mai mică lămurire. La niciun post de poliție, nici la birourile comandamentului politico-militar nu apărea să fi sosit acolo vreun grup de deținuți originari din Andamarca. Despre tânărul sublocotenent poreclit *Rastrillo* iar nu se știa mare lucru: probabil primise altă însărcinare, din moment ce nu făcea parte din corpul ofițeresc și, la Puquio, nimeni nu-l cunoștea. Dar, între timp, *don* Medardo Llantac și nevasta lui se făcuseră nevăzuți din sat, fără să le fi spus nici măcar mamei lui și copiilor lor unde se mutau.

*

* *

— Las' că știu eu că ești treaz și mori de poftă să-mi povestești, zise Lituma. Hai, Tomasito, dă-i drumul.

Camionul intră în Huánuco spre seară, la capătul a douăzeci de ore de la plecarea din Tingo María. De două ori avu pană de cauciuc pe șoseaua desfundată de ploi, iar Tomás se dădu jos să-l ajute pe camionagiu, un tip din Huancayo, care nu punea întrebări indiscrete. În împrejurimile localității Acomayo, la o barieră, de sus dintre sacii cu fructe care îi ascundeau, îl auziră răspunzând „Niciunul" jandarmului care îl întrebase câți pasageri ducea în spate. Se opriră încă de două ori, să ia micul dejun și să prânzească, la niște localuri prăpădite de la marginea drumului; Tomás și Mercedes coborâră și ei, dar nu schimbară nicio vorbă cu șoferul. Acesta îi lăsă în fața Pieței Centrale.

— I-am mulțumit că nu ne-a dat de gol la bariera din Acomayo, zise Tomás. L-am făcut să creadă că fugeam amândoi de-un soț gelos.

— Dacă fugiți și de altceva, să nu zăboviți pe-aici, îi sfătui șoferul, în chip de rămas-bun. Întrucât toată *coca* din selvă trece pe șoseaua asta, Huánuco e înțesat de agenți și de turnători în căutare de traficanți de droguri.

Le făcu semn cu mâna și plecă. Se întunecase, dar lumina de pe străzi nu era încă aprinsă. Multe din dughenele Pieței erau închise; în cele câteva deschise lumea mânca la lumina unor lumânări cât degetul. Mirosea a ulei încins, a prăjeală și a balegă de cal.

— Mă simt cu oasele și mușchii ca scăpată din tocător, zise Mercedes. Am cârcei, mi-e somn. Dar tot de foame sufăr cel mai mult.

Căsca, frecându-și brațele. Rochia ei înflorată era plină de pământ.

— Să căutăm unde să dormim, zise Carreño. Și eu mă simt ca bătut.

— Ah, grozav, grozav, susură Lituma. „Să dormim”, sau „să facem altceva”, Tomasito?

Întrebând lumea care sorbea din farfuriile de supă aburinde, aflară adresa unei pensiuni și a unui mic hotel. Trebuiau să calce cu atenție, pentru că pe jos zăceau dormitând o droaie de cerșetori și de vagabonzi, iar pe străzile întunecoase ieșeau câini înfuriați și îi lătrau. Renunțară la Pensiunea Lucinda, care era plasată prea aproape de un comisariat. După alte grupuri de case, la o întretăiere, apăru Hotelul Leoncio Prado. Avea două etaje, pereți de chirpici, acoperiș din tablă și niște balconașe ca de jucărie. La parter funcționa un bar-restaurant.

— Femeia de la intrare mi-a cerut livretul electoral numai mie, nu și lui Mercedes, și ne-a pretins plata în avans, zise Tomás, zăbovind pe detalii. Nu i s-a părut ciudat că n-aveam bagaje și, în timp ce ne pregătea camera, noi am așteptat pe culoar.

— Numai o cameră? se exaltă Lituma. C-un singur pat, pentru amândoi?

— Barul-restaurant era gol, continuă băiatul, fără să-l audă, lungindu-și istorisirea. Am cerut niște răcoritoare și câte o supă. Mercedes căsca și își freca brațele tot timpul.

— Știi ce-aș regreta eu cel mai abitir dacă teroriștii ne-ar căsăpi în noaptea asta? îl întrerupse Lituma. Să-nchid ochii pe veci fără să mai fi văzut o femeiușcă goală. De când am venit aici la Naccos mă simt jugănit. Pe tine chestia asta nu pare să te deranjeze, ție îți sunt de ajuns amintirile cu micuța piurană, nu?

— Tot ce mi-ar lipsi acuma ar fi să mă îmbolnăvesc, se plânse Mercedes.

— Ăsta era doar un pretext, protestă Lituma. Sper că n-ai crezut-o.

— O fi din cauza camionului. Supa și un somn bun îți vor face bine, o încuraja flăcăul.

Ea murmură „Dă Doamne să fie așa”. Și rămase cu ochii închiși, dârdâind, până li se aduse mâncarea.

— Așa cum ședea, o puteam privi în voie, zise Tomasito.

— Până acum nu mi-o pot închipui, zise Lituma. N-o pot vedea. Degeaba mi-ai spune „E superbă”, „E grozavă”. Măcar dă-mi niște detalii, să știu cum arăta.

— O față plinuță, niște pomeți ca două mere, buzele cărnoase și un nas frumos desenat, recită Tomás. Un năsuc care palpita când vorbea, amușinând ca la căței. Oboseala îi desenase niște cearcăne albăstrui sub genele foarte lungi.

— Măi să fie, dar știu că erai încins după ea mai ceva ca o plită, se minună Lituma. Și nu ți-a trecut, Tomasito.

— Deși era nepieptănată, deși i se ștersese tot rujul și era plină de colbul drumului, nu se urâțise deloc, insistă flăcăul. Era frumoasă coz, dom’ caporal.

— Tu, măcar, ai amintirile astea cu Mercedes drept mângâiere, se plânse Lituma. Eu n-am nici atât, nici din Piura, nici de la Talara. Nicio femeie de prin părțile alea nu-mi duce dorul, și nici eu nu-mi amintesc cu alean de vreuna.

Își băură supa în tăcere, apoi se pomeniră cu un pateu din carne și orez, pe care nu-l comandaseră, dar îl mâncară cât ai clipi.

— Deodată, ochii i se umplură de lacrimi, deși se străduia să nu plângă, zise Tomás. Tremura toată, iar eu știam că se gândește la ce ni s-ar putea întâmpla. Aș fi vrut s-o consolez, dar nu știam cum. Viitorul mi se părea și mie întunecat.

— Sări peste partea asta și du-o în pat odată, îi ceru Lituma.

— Șterge-ți ochii, îi întinse Carreño batista lui. N-o să las să ți se întâmple nimic, ți-o jur.

Mercedes își șterse fața și rămase tăcută până la sfârșitul mesei. Camera lor era la etajul al doilea, în fundul culoarului, iar paturile erau despărțite de o băncuță de lemn pe post de noptieră. Becul se legăna spânzurat de un fir plin de pânze de păianjen, abia luminând pereții coșcoviți și crăpați și niște scânduri groase care le scârțâiau sub picioare.

— Îngrijitoarea ne-a dat două prosoape și un săpun, tot ocolea subiectul Tomasito. Ne-a spus că dacă vrem să ne îmbăiem, s-o facem chiar atunci, fiindcă în cursul zilei apa nu suia până sus.

Femeia ieși, iar Mercedes o urmă curând, cu prosopul pe umăr. Se întoarse după mai mult timp, iar băiatul, care se trântise pe pat și era încordat ca o coardă de chitară, tresări simțind-o în încăpere. Venise cu prosopul legat la cap ca un turban, cu rochia descheiată și cu pantofii în mână.

— Un duș grozav, o auzi. M-a reînviat apa aia rece.

El își luă prosopul și se duse, la rândul lui, să se spele.

— Ai înnebunit? se indignă Lituma. Păi ce naiba așteptai? Să-ți adoarmă micuța piurană?

Apa țâșnea cu putere și, într-adevăr, te înviora de rece ce era. Tomás se săpuni bine, se frecă cu putere și simți cum îi piere oboseala. Se șterse, își trase pe el chiloții, și deasupra își legă prosopul la brâu. Găsi camera cu lumina stinsă. Își lăsă hainele pe o comodă, acolo unde Mercedes și le lăsase pe ale ei. Merse dibuind prin întuneric până la patul gol și se întinse sub pătură. Ochii i se obișnuiră încet-încet cu penumbra. Neliniștit și agitat, își ascuți auzul, încercând să capteze sunete. Ea respira la intervale mari, profund. Adormise? Și i se păru că-i simte mirosul trupului, atât de apropiat. Tulburat, frământându-se, respiră adânc. Să se ducă la nașul lui? Să încerce să-i explice? „Așa mă răsplătești pentru tot ce-am făcut pentru tine, măi pui de târfă.” Mai bine ar șterge-o rapid în străinătate, fie ce-o fi.

— Mă gândeam la toate și la nimic, dom’ caporal, tremură glasul adjunctului. Îmi ardea buza după o țigară, dar nu mă ridicam ca să n-o trezesc. Ce ciudat era să stai culcat lângă ea. Ce ciudat era să te gândești „Dacă întind mâna, o ating”.

— Continuă, continuă, îl soma Lituma. Mă ții ca pe jăratic, Tomasito.

— Ai făcut ce-ai făcut pentru că-ți plăceam? îl întrebă Mercedes, deodată. Ți-a plăcut de mine când ai venit cu grăsanul să mă iei de la aeroportul din Tingo María?

— Te văzusem și înainte, susură Carreño, simțind că îl doare gura când vorbește. Acu o lună, când ai venit la Pucallpa ca să-ți petreci noaptea cu Porcu’.

— Tu erai cel care-l păzea la Pucallpa? De-aceea mi-ai părut cunoscut când te-am văzut la Tingo María.

— De fapt, nu-și amintea că tot eu fusesem s-o iau și când a venit prima oară, zise subordonatul său. Că tot eu le-am păzit și casa aia din Pucallpa, dintre râu și depozitul de cherestea, toată noaptea. Auzind cum o bătea. Auzind-o rugându-se de el.

— Dacă tărășenia asta nu se sfârșește c-un regulat, te pocnesc, îl avertiză Lituma.

— Da, sigur, de-aceea îmi păreai așa cunoscut, urmă ea. Dar, atunci, nu din scârbă și nici din motive religioase te-a apucat turbarea, ci, fiindcă-ți căzusem cu tronc, fiindcă-ți plăcusem. Te-a mușcat gelozia, recunoaște. De-aia ai tras, Carreñito?

— Îmi dogorea fața de rușine, dom’ caporal. Dacă mai vorbește așa, mă gândeam eu, îi ard una peste gură.

— Te-ai îndrăgostit de mine, afirmă Mercedes, pe jumătate supărată, pe jumătate amuzată. Încep să înțeleg. Bărbații, când se amorezează, fac prostii cu duiumul. Noi, femeile, suntem mai reținute.

— Te crezi grozavă, pentru c-ai trăit mai din plin și te-ai fâțâit peste tot, reacționă, în sfârșit, flăcăul. Nu-mi place să mă iei de sus, de parc-

aș fi un puști cu pantaloni scurți.

— Dar asta și ești, Carreñito. Un mucos cu pantaloni scurți. Râse, apoi redeveni serioasă. Continuă, vorbind foarte răspicat: Dar dacă ți-am plăcut atât, dacă te-ai amorezat, cum de nu mi-ai spus nimic? Avându-mă aici lângă tine, vreau să spun.

— Păi avea perfectă dreptate, exclamă Lituma. Chiar, de ce nu-i făceai nimic? Ce-așteptai, Tomasito?

O făcură să tacă niște lătrături frenetice de pe stradă. Se auzi un „Șșșt, rahaților” și izbitura unei pietre aruncate. Câinii se calmară. Băiatul, transpirând din cap până-n picioare, simți că ea se ridicase și se mișca în jurul patului. După câteva clipe, mâna lui Mercedes i se strecură prin păr. Începu să i-l ciufulească, încetișor.

— Cum, ce spui? se înecă de uimire Lituma.

— De ce n-ai venit direct în patul meu când te-ai întors de la baie, Carreñito? Nu asta voiai? Mâna lui Mercedes coborî de pe cap pe fața flăcăului, îi atinse obrajii și ajunse pe pieptul lui. Cum îți mai bate! Bum, bum, bum. Ce ciudat ești. Îți era rușine? Ai vreo problemă cu femeile?

— Ce-ce-ce tot spui? repetă, Lituma, sculat, în capul oaselor pe întuneric, scrutându-l pe Tomasito.

— Eu n-aș profita niciodată de tine, eu nicicând nu te-aș bate, se bâlbâi băiatul, apucând mâna lui Mercedes, sărutându-i-o. Și-n plus…

— Măi, tu mă minți, repeta Lituma, neîncrezător. Nu se poate, dom’le, nu se poate.

— N-am cunoscut încă femeia, mărturisi în sfârșit băiatul. Poți să râzi, dacă vrei.

Mercedes nu râse. Carreño o simți îndreptându-se din șale, ridicând pătura, și se trase într-o parte ca să-i facă loc. Când o simți lipită de trupul său, o îmbrățișă.

— Fecior la douăștrei de ani? zise Lituma. Nu-nțeleg ce cauți tu în Jandarmerie, măi plodule.

În timp ce-i săruta părul, gâtul, urechile, o auzi rostind printre dinți:

— În sfârșit cred că încep să înțeleg, Carreñito.

IV

Avansa totuși șoseaua aceea? Lui Lituma i se părea *că,* dimpotrivă, dădea înapoi. În cursul lunilor pe care le petrecuse el aici avuseseră loc trei întreruperi ale lucrului și în toate trei procesul se repetă ca la un disc zgâriat peste care sare acul de patefon. Lucrările se vor suspenda la sfârșitul săptămânii ăsteia, sau al lunii ăsteia, guvernul dăduse un ultimatum antreprizei de construcții. Sindicatul se mobiliza și zilierii ocupau instalațiile, puneau mâna pe mașinării și cereau garanții. Urma un fel de timp elastic, când nu se întâmpla nimic. Inginerii dispăreau și campamentul rămânea pe mâna șefilor de echipă și a contabilului, care fraternizau cu greviștii și mâncau cu ei de la cazan. Masa lor comună se prepara spre seară, pe câmpul gol dintre barăci. Nu s-au petrecut niciodată fapte violente, astfel încât caporalul și subordonatul lui n-au avut de ce să intervină. Întreruperile luau sfârșit într-un mod misterios, fără să se fi hotărât ceva în privința șoselei. Antrepriza sau reprezentantul Ministerului trimis de la centru să soluționeze conflictul promiteau să nu dea pe nimeni afară și să le plătească muncitorilor zilele de grevă. Lucrările se reluau cu încetinitorul. Dar lui Lituma i se părea că, în loc să le reia de unde rămăseseră, zilierii făceau cale întoarsă, apucându-se de ce era deja lucrat. Fie că se produseră prăbușiri la dealurile dinamitate, fie că din cauza ploilor revărsările și băltirile distruseseră traseul ori consolidările, fie că altceva intervenise, oricum impresia caporalului era aceeași, și anume că oamenii săpau, aruncau în aer, nivelau, sau așterneau straturi de pietriș și de catran în exact același sector unde lucraseră și când venise el la Naccos.

Se afla sus, pe o mare ridicătură stâncoasă, la poalele unui ghețar, la un kilometru și jumătate de campament, și putea desluși, jos de tot, în aerul străveziu al zorilor, acoperișurile de tablă ale barăcilor lucind în lumina soarelui de dimineață. „Lângă gura minei părăsite”, îi spusese tipul lui Tomasito. Gura minei era acolo, pe jumătate astupată de niște bârne putrede care pe vremuri proptiseră intrarea în tunel; se prăbușiseră demult și, împreună cu pietrele și pietroaiele rostogolite de pe culmi, acopereau acum aproape trei sferturi din deschizătură.

Dar dacă întâlnirea aceea era o ambuscadă? Un truc ca să-l îndepărteze de Carreño? Atacatorii i-ar lua pe rând, i-ar dezarma și i-ar ucide, după ce i-ar tortura. Lituma își închipui propriul cadavru ciuruit de gloanțe, deșelat de lovituri de bâtă, strivit și dezarticulat, cu un carton cu litere roșii pe piept: „Așa mor câinii burgheziei”. Își scoase revolverul Smith Wesson 38 din toc și privi atent în jur: pietre, cer, câțiva norișori foarte albi în depărtare. Nici măcar vreo prăpădită de pasăre în aer.

Cu o zi înainte, tipul se apropiase pe la spate de Tomasito pe când

acesta se uita la un meci de fotbal între două echipe ale salahorilor și, făcându-se că își dă cu părerea asupra paselor, îi șoptise: „E cineva care știe ceva despre cei dispăruți. E dispus să-i ciripească despre asta caporalului, personal, dacă există vreo recompensă”. Exista?

— Nu știu, zise Carreño.

— Zâmbiți, adăugă tipul, priviți mingea, arătați-mi-o cu degetul, nu mă dați de gol.

— Bine, bine, zise jandarmul. O să-l întreb pe șeful meu.

— Să se ducă singur, mâine, la mina părăsită, de cum răsare soarele, zâmbi tipul, gesticulând și strâmbându-se de parcă soarta lui depindea de șuturi. Râdeți, arătați spre minge. Și, mai cu seamă, uitați că exist.

Carreño venise într-un suflet să-i aducă știrea.

— În sfârșit, ceva de care să ne agățăm, dom’ caporal.

— Stai să vedem, Tomasito. Ai idee cine-i tipul ăla?

— Părea un zilier oarecare. Nu cred să-l mai fi văzut.

Caporalul se deșteptase cu noaptea-n cap și, pe drum către mină, văzuse cum răsare soarele. Aștepta cam de multișor. Excitarea îi dispăruse. Dacă nu era o capcană, putea fi gluma proastă a unui *serrano,* băga-l-aș în aia mă-sii, ca să se distreze pe seama ălor în uniformă. Și iacătă-l ținta bătăii de joc, cu revolverul în mână, așteptând o stafie.

— Bună dimineața, auzi, din spate.

Se întoarse cu Smith Wesson-ul gata de tragere și se pomeni față-n față cu Dionisio, cârciumarul.

— Încet, încet, îi făcea semne liniștitoare cu mâinile, zâmbind. Lăsați în jos pistolul, domn’ caporal, să nu vi se descarce.

Era scund, bine clădit și purta puloverul albastru dintotdeauna cu gulerul ridicat până la bărbie. Fața aceea plină, înnegrită și pătată, dinții aceia aproape verzui, meșa aia de păr cenușiu, ochii ăia mici și veșnic înfierbântați de băutură și mâinile alea ale lui cât maiul îl scoteau din sărite pe Lituma. Ce căuta ăla acolo?

— Rău faceți că veniți așa, pâș-pâș, mârâi el. Ați fi putut încasa un glonț în piept.

— Toți suntem cam nervoși de câte ni se-ntâmplă, mormăi birtașul. Avea un fel de-a vorbi siropos, slugarnic, dezmințit însă imediat de ochișorii lui apoși, siguri de sine, ba chiar batjocoritori. Mai ales domniile voastre, polițaii. Sigur, e de-nțeles.

Dionisio îi stârnise întotdeauna lui Lituma o neîncredere fățișă, iar acum mai mult ca oricând. Dar, ferindu-se să i se citească simțămintele în ochi, se îndreptă spre el și îi întinse mâna:

— Aștept pe cineva, îi spuse. Mai bine plecați.

— M-așteptați pe mine, răspunse Dionisio, amuzat. Și iacătă-mă-s, venit la datorie.

— Nu cu dumneavoastră a vorbit ieri Tomasito.

— Uitați de omul ăla, uitați și de mine, uitați-mi numele, mutra, zise crâșmarul, lăsându-se pe vine. Așezați-vă, mai bine, să nu fim văzuți de jos. Treaba e confidențială.

Lituma se lăsă jos, lângă el, pe o piatră plată.

— Vasăzică, puteți să-mi spuneți ceva despre ăia trei?

— Cu întâlnirea asta, eu îmi pun capu-n joc, domn' caporal, murmură Dionisio.

— Toți ni-l punem, zi de zi, mormăi Lituma. Sus, pe cer, apăruse o umbră. Plana fără a vâsli din aripi, suspendată în aer, împinsă de un curent suav și invizibil; la asemenea înălțime nu putea fi decât un condor. Până și bietele animale. Ai auzit ce-a pățit familia aceea din Huancapi? Se pare că teroriștii au judecat și executat și câinii.

— Noaptea trecută a dat pe la cârciumă unul care a fost acolo când au intrat senderiștii, replică Dionisio, pe un ton care lui Lituma i se păru aprobator, chiar încântat. S-au pus pe treabă imediat cu judecata lor populară, ca de obicei. Pe băftoși doar i-au biciuit, dar pe ghinioniști i-au bătut cu pietre până le-au făcut capul chiseliță.

— N-ar mai rămâne decât să le sugă oamenilor sângele și să le mănânce carnea crudă.

— O să vină și asta, afirmă birtașul, și Lituma îi văzu ochii aprinși de neastâmpăr și patimă. „Cobe", gândi el.

— Bun, să ne-ntoarcem la oile noastre, zise. Dacă dumneata știi ce aia mă-sii se întâmplă aici și-mi spui, îți voi rămâne recunoscător. Nu știu ce-i cu disparițiile astea. Nu pricep. Vezi, sunt cinstit, nu m-ascund. A fost „Calea Luminoasă"? I-au ucis? I-au răpit? N-o să-mi vii și dumneata acum cu vampiri *pishtacos* sau cu duhurile munților, ca *doña* Adriana, nu?

Crâșmarul începuse să râcâie pământul cu scobitoarea pe care o plimbase prin gură până atunci și nu se uita la el. Lituma îl văzuse întotdeauna cu puloverul acela albastru unsuros. Și de fiecare dată îi atrăsese atenția și meșa aceea de păr cărunt. Muntenii *serranos* nu încărunțeau. Până și bătrânii c-un picior în groapă, indienii ăia gârbovi și mărunței care păreau plozi sau pitici, își păstrau părul negru. Nu cheleau, nu încărunțeau, poate din cauza climei. Sau de-atâtea frunze de pe care le rumegau.

— Nimeni nu lucrează pe daiboj, susură birtașul. Cele știute de mine ar nenoroci multă lume din Naccos. Ar cădea multe capete. Eu îmi pun capul pe butuc dacă vă spun. V-ați gândit la o recompensă? Mă-nțelegeți, nu?

Lituma își pipăi buzunarele, după țigări. Îi oferi una lui Dionisio și i-o aprinse.

— Nu vreau să vă păcălesc, mărturisi el, reținut. Dacă vă gândiți la bani, eu n-am un sfanț. Oricine poate vedea în ce condiții trăim, eu și

adjunctul meu. Mai rău decât zilierii, ca să nu mai vorbim de brigadieri. Sau de dumneata. Ar trebui să-mi întreb întâi superiorii, la Huancayo. Vor întârzia cu răspunsul, dacă-mi vor răspunde vreodată. Va trebui să întreb prin radioul companiei de drumuri și va afla operatorul, adică întregul Naccos. Iar la sfârșit îmi vor răspunde așa: „Ăluia care cere o recompensă, taie-i un coi și fă-l să ciripească. Și de nu ciripește, taie-i-l și pe celălalt. Dacă nici așa nu merge, bagă-i baioneta în cur.”

Dionisio se puse pe râs, clătinându-și trupul puhav și bătând din palme. Râse și Lituma, dar fără chef. Silueta înaripată cobora, desena o mare curbă maiestuoasă deasupra capetelor lor și începea să se îndepărteze, cu un fel de dispreț. Da, un condor. El știa că în unele sate din departamentul Junín, la sărbătoarea hramului, oamenii prindeau condori vii și îi legau de tauri, în așa fel încât marile păsări să-i lovească cu ciocurile în timpul coridei. Merita să vezi așa ceva.

— Dumneata ești un jandarm cumsecade, îl auzi pe Dionisio afirmând. Toți cei din tabăra de jos recunosc asta. Nu te dai mare, nu profiți de funcție. Puțini îs ca dumneata. V-o spune cineva care cunoaște *sierra* ca-n palmă. Am parcurs-o toată, de la un capăt la altul.

— Chiar mă simpatizează zilierii? Cum ar fi, oare, dacă nu m-ar simpatiza! făcu haz de necaz Lituma. Zic asta fiindcă nu mi-am făcut niciun prieten până acum, în tot campamentul.

— Dovada că vă respectă e că dumneata și adjunctul matale sunteți vii, afirmă Dionisio, cu deplină naturalețe, de parcă ar fi zis că apa e lichidă și noaptea e întunecată. Făcu o pauză și, zgâriind iar pământul cu scobitoarea lui, adăugă: în schimb, pe ăia trei, Pedrito, Demetrio și Casimiro, nimeni nu-i înghițea. Știați că Demetrio Chanca e un nume fals?

— Păi cum îl chema, atunci?

— Medardo Llantac.

Tăcură un timp și, pe când fumau, pe Lituma îl luă cu fiori prin tot trupul. Vasăzică, Dionisio ăsta știa toate dedesubturile afacerii. Vasăzică, acum va afla și el tot adevărul. Ce le făcuseră dispăruților? Niște chestii oribile, desigur. Dar cine? Și de ce? Poponarul ăsta bețivan era și el complice, fără îndoială. Ziua înainta rapid, o căldurică înviorătoare lua locul răcorii de dimineață. Culoarea munților părea să se accentueze și, din cauza razelor de soare și a zăpezii, unele vârfuri scânteiau. Jos de tot, prin transparența aerului, Lituma zări câteva siluete mărunțele mișcându-se.

— Tare aș vrea să știu ce-au pățit, murmură el. V-aș rămâne recunoscător dacă mi-ați spune. Dar totul, de-a fir-a-păr. Treaba asta nu-mi dă pace. Dar de ce spuneți că pe Demetrio Chanca îl chema Medardo Llantac?

— Păi ăsta-i adevărul. Și-a schimbat numele ca să-i piardă urma teroriștii. Și poate chiar poliția. A sosit aici crezând că la Naccos n-o

să-l găsească nimeni. Ca brigadier era mereu cu capsa pusă, zic oamenii.

— Bun, atunci pe ăsta l-au omorât senderiștii, nu-i greu de înțeles. Fiindcă-s toți morți, nu-i așa? I-au ucis teroriștii? Îs mulți de-alde ăștia prin campament?

Cârciumarul stătea cu capul lăsat în jos și zgrepțăna mai departe pământul cu scobitoarea. Lituma îi vedea meșa de păr cărunt printre șuvițele negre și zbârlite. Își aminti de beția de pomină, de la Sărbătoarea Națională, din birtul plin-ochi. Dionisio, beat criță, cu ochi răutăcioși, îi îndemna pe toți să danseze bărbat cu bărbat: marota lui de fiecare noapte. Mergea de la un grup la altul, țopăind, schițând pași de dans, trăgând câte o dușcă din toate paharele și sticlele, servind răchie de strugure *pisco* și, uneori, imitând un urs. Deodată, și-a dat pantalonii jos. Lituma auzi din nou râsul Adriana, hohotele salahorilor și revăzu marile fese pătate ale crâșmarului. Simți iar toată sila din noaptea aceea. Ce porcării se întâmplaseră după aceea, după ce el și Tomasito o luaseră din loc? Capul cu șuvița albă de par făcu semn că da. Scobitoarea se ridică, trase un semicerc și arătă spre intrarea minei părăsite.

— Aici, în gaura asta sunt cele trei cadavre?

Dionisio nu încuviință, nu negă. Mâna lui grăsulie reveni la poziția dinainte și scobitoarea reîncepu să zgrăpțăne printre pietricele, cu oarecare nerăbdare.

— Nu v-aș sfătui să vă băgați înăuntru ca să le căutați, zise, într-un fel care lui Lituma i se păru mai degrabă insidios decât amabil. Tunelele astea nu se prăbușesc încă doar printr-o minune. La cea mai mică greșeală se duce totul naibii. Sunt pline și de gaze, pe deasupra. Da, acolo trebuie să fie, în labirintul ăsta, dacă nu le-a mâncat *el muki*. Știți cine e, nu? Drăcușorul minelor, răzbunătorul munților găuriți de lăcomia omului. El nu-i omoară decât pe mineri. E mai bine să nu vă spun mai mult, domn' caporal. Cum aflați ceva, cum sunteți un om mort. N-ați mai rezista niciun ceas. Eu m-am gândit să vă spun câte ceva pe bani, știind c-aveam să vă condamn la pieire. Avem nevoie de ei ca să ne cărăm de-aici. Cred că v-ați dat seama. Cercul se închide, teroriștii pot pica oricând pe-aci. După dumneavoastră și domn' Tomás, următorii pe listă suntem noi, eu și nevastă-mea. Dacă nu chiar primii. Ei nu-i urăsc numai pe sticleți, ci și pe cei care beau și regulează, pe cei care-i fac și pe alții să bea și să reguleze. Adică pe cei care petrec, în ciuda nenorocirilor de tot felul. Și noi suntem condamnați la bătutul cu pietre. Trebuie s-o tulim cât mai e timp. Dar cu ce? Norocul dumitale că n-ai bani să-mi plătești secretul. Ai scăpat cu viață, domn' caporal!

Lituma strivi chiștocul cu talpa. Poate c-avea dreptate birtașul, poate că și-a salvat viața știind mai nimic, încerca să și-i închipuie

făcuți bucăți în fundul tunelelor ăstora umede și veșnic întunecoase, printre răbufniri explozive și otrăvuri sulfuroase. S-ar putea să fi avut dreptate doamna Adriana. I-or fi omorât din superstiții religioase. Aici totul era cu putință. Senderiștii nu-și aruncau victimele în hăuri, ci le lăsau cadavrele la vedere, ziua-n amiaza mare, ca să afle o lume întreagă. Cârciumarul știa cu de-amănuntul tot ce se întâmplase. Cine erau cei ce săvârșiseră o asemenea faptă? Și dacă-i punea Smith Wesson-ul în gură și-l lua prin surprindere? „Scuipă iute ce-ai de spus, ori îi însoțești în fundul galeriilor. Așa ar fi procedat locotenentul Silva, la Talara. Îl pufni râsul.

— Care-i poanta, domn' caporal?

— Am râs de nervi, îi explică Lituma. Adu-ți aminte că pe unul din ăia trei l-am cunoscut bine. Pedrito Tinoco ne-a ajutat să refacem postul și a locuit cu noi din ziua când adjunctul meu l-a adus la Naccos. Era o ființă care nu făcea rău nimănui.

Se sculă în picioare și făcu câțiva pași, respirând adânc. Ca de atâtea alte ori, simți prezența strivitoare și opresivă a munților masivi, a cerului nesfârșit al *sierrei.* Totul tindea în sus, pe-aici. Cu fiecare celulă a trupului regretă deșerturile, câmpiile nemărginite, din Piura, însuflețite de roșcovi, de turme de capre și de albe dune de nisip. Ce cauți tu aici, Lituma? Și încă o dată, ca de-atâtea alte ori, avu certitudinea că nu va ieși viu din Naccos. Va sfârși într-o gură de tunel, ca ăia trei.

— A vrea să-nțelegi ceva din toată afacerea asta înseamnă a-ți pierde timpul, domn' șef, zise birtașul. Se așezase pe piatra plată ocupată înainte de Lituma. Lumea și-a ieșit din minți, în vremurile astea. Și când oamenii nu mai sunt siguri de nimic, se poate întâmpla orice.

— Voi, ăștia de pe-aci, sunteți foarte creduli, ba chiar naivi, replică Lituma. Înghițiți orice superstiție, cum ar fi alea cu *pishtacos* și cu *muki,* chestii de care ar râde oricine într-un loc civilizat.

— În schimb, voi cei de pe coastă sunteți foarte savanți, nu? zise Dionisio.

— E foarte ușor să pui în cârca lui Satan aceste dispariții, așa cum face soția dumitale.

— Săracu' Satan, râse Dionisio. Adriana se ia după ce aude. Nu se pune oare pe seama lui tot răul din lume? Atunci, ce vă mai mirați.

— Ia te uită, dumitale nu-ți pare chiar atât de rău de Satan, observă Lituma, privindu-l fix.

— De n-ar fi fost el, oamenii n-ar fi învățat să se bucure de viață, îl provocă Dionisio, cu ochișorii lui sardonici. Sau sunteți și dumneavoastră împotriva celor care-și fac de cap, ca fanaticii ăștia?

— Din partea mea, să se reguleze și să bea cât vor, răspunse Lituma. Cu asta m-aș ocupa și eu dac-aș avea cu cine.

— Păi cu subordonatul dumneavoastră, râse Dionisio. Flăcăul nu-i rău deloc.

— Mie să nu-mi vii cu scârboșenii de-astea, se înfurie Lituma.

— E doar o glumă, domn' caporal, nu vă supărați, zise crâșmarul, ridicându-se de pe piatră. Bun, din moment ce nu pot câștiga ceva de la dumneata, te las mofluz. Dar e mai bine, v-o repet, mai bine pentru dumneavoastră. Și mai nasol pentru mine. De-acum m-aveți la mână. Dacă veți pomeni cuiva de discuția noastră, voi fi imediat un hoit.

O spunea fără niciun pic de preocupare, ca și cum era ferm convins că Lituma nu-l va da de gol vreodată.

— N-am eu obiceiul să dau din gură, spuse jandarmul. Dar îmi pare rău că n-am căzut la învoială. Oricum, asta nu de mine depinde. Port eu uniformă, dar asta nu înseamnă că și exist.

— Vă pot da un sfat, pe gratis, zise Dionisio. Îmbătați-vă năprasnic și uitați totul. Când nu mai are gânduri să-l tulbure, omul e fericit. M-aveți la îndemână, la birt, să vă servesc. Rămâneți cu bine, domn' șef.

Schiță un vag salut cu mâna și se îndepărtă, nu pe poteca ducând spre campament, ci ocolind mina. Lituma se așeză la loc pe piatră și, cu mâinile-i care îi asudau, aprinse cea de-a doua țigară din dimineața aceea. Spusele birtașului i se învârteau în minte, precum păsările alea întunecate care tocmai apăruseră dinspre vârfurile cu zăpadă veșnică. Fără nicio îndoială, în tabăra de jos erau mulți aliați de-ai teroriștilor. De aia era speriat Dionisio și dorea să plece, chiar denunțându-i contra unei sume pe unii din clienții lui. S-or fi opus cei trei dispăruți la vreo formă de colaborare pentru ceva, cu cineva, și de-aia zăceau acuma în fundul minei? Dacă într-una din nopțile astea de groază și pândă teroriștii dădeau foc postului și îi prăjeau înăuntru pe el și pe subordonatul său, superiorii de la Huancayo aveau să exprime cele mai vii regrete familiilor îndoliate și aveau să-i citeze în ordinul de zi. Tristă consolare.

Trăgea de zor din țigară, în timp ce starea lui de spirit oscila între înnegurare, demoralizare și tristețe. Nu, totuși nu putea fi „Calea Luminoasă". Mai degrabă înclina să creadă în vreo vrăjitorie sau altă tâmpenie tipică de-a acestor *serranos.* Se ridică și făcu câțiva pași spre intrarea minei, pe jumătate astupată de pietroaie. Aici le-or fi oasele? Sau totul nu-i decât scorneala unui bețivan ordinar care nu dorea decât să câștige niște *soles*, oricum ar fi, numai să poată fugi din Naccos? El și Tomasito vor trebui, vrând-nevrând, să-și bage nasul prin tunelele alea și să vadă ce vor găsi.

Aruncă cât colo chiștocul și începu să coboare pe drumeag. Carreño pregătea probabil gustarea de dimineață. Până și Tomasito își avea secretul lui. De pildă, chestia asta cu plânsul pe înfundate, noaptea. Doar tipa din Piura să fie motivul? Ar fi culmea, la urma urmei. Adică lumea se prăbușește în jur, unde te uiți nu vezi decât

procese populare cu execuții, dispariții, draci, iar jandarmul Tomás Carreño stă și plânge după o damizelă care l-a părăsit. Bun, ce-i drept, a fost prima, ea l-a dezvirginat. Și, pesemne, a fost și singura, adică unica de care a avut parte puștanul ăsta cu caș la gură.

*

* *

În zorii acelei zile, ca întotdeauna când urma să plece într-o călătorie lungă sau în excursie, doamna d'Harcourt se trezi cu noaptea-n cap, cu câteva clipe înainte de zbârnâitul soneriei deșteptătorului, și cu același fior de ațâțare în fața noutății cu care – în pofida celor aproape treizeci de ani de meserie – pleca de fiecare dată pe teren, fie din datorie, fie din plăcere (ambele situații fiind de nediferențiat pentru ea). Se îmbrăcă în grabă și, pe vârful picioarelor ca să nu-și trezească soțul, coborî în bucătărie să-și facă o cafea. De cu seară își lăsase valiza gata pregătită, lângă ușa de la intrare. Tocmai când își spăla ceașca, Marcelo apăru în pragul bucătăriei, în halat și cu picioarele goale, nepieptănat, căscând de zor.

— Oricât m-aș strădui, tot fac zgomot, se dezvinovăți ea. Sau subconștientul mă trădează și vreau să te trezesc?

— Ți-aș da orice numai să știu că nu pleci la Huancavelica, își înăbuși el un nou căscat. Facem afacerea? Uite aici portofelul.

— Dă-mi întâi luna și stelele, apoi mai stăm de vorbă, râse ea, oferindu-i o ceașcă de cafea. Nu fi prost, Marcelo. Sunt mai în siguranță acolo sus decât ești tu ducându-te la birou. Statistic vorbind, străzile Limei sunt mai primejdioase decât Anzii.

— N-am crezut niciodată în statistici, căscă el și se întinse. Rămase cu ochii pe ea, privind ordinea grijulie în care lăsa ceștile, farfurioarele și linguriițele în bufet. Călătoriile astea ale tale or să-mi provoace un ulcer, Hortensia. Dacă nu mi-or provoca, înainte, un infarct.

— O să-ți aduc brânzică proaspătă din munți, îi netezi ea șuvița de pe frunte. Treci înapoi în pat și visează-mă. N-o să pățesc nimic, nu fi tont.

Chiar atunci auziră jeep-ul Ministerului trăgând în fața casei, și doamna d'Harcourt se grăbi să iasă. Își sărută soțul, asigurându-l încă o dată că n-are de ce să se teamă, și îi reaminti să expedieze la Smithsonian plicul cu fotografiile Parcului Național de la Yanaga-Chemillén. Marcelo ieși în prag și, luându-și rămas-bun, îi spuse lui Cañas, ca de-atâtea alte ori:

— Să mi-o aduceți înapoi acasă cu bine și cu sănătate, domnule inginer.

Străzile Limei erau pustii și umede. Jeep-ul ajunse curând pe șoseaua principală, unde traficul era încă destul de anemic.

— Soția dumneavoastră devine tot atât de agitată ca bărbatul meu când plecați într-o călătorie, domnule inginer? întrebă doamna d'Harcourt. Luminile Limei rămâneau tot mai în urmă, în claritatea lăptoasă a dimineții.

— Da, oarecum, recunoscu inginerul. Însă Mirta nu-i prea tare la geografie și nu-și dă seama că mergem drept în gura lupului.

— Mergem în gura lupului? — făcu șoferul și jeep-ul sălță deodată înainte. Trebuia să mi-o fi spus din timp, domnule inginer, și-atunci nu vă duceam. Nu vreau să-mi risc pielea pentru o leafă de nimic.

— Atât câștig și eu, râse Cañas.

— Atât câștigați domniile-voastre, preciză doamna d'Harcourt. Eu nu câștig niciun *centavo* găurit. Fac totul de amorul artei.

— Noroc că vă place, doamnă. Cred că ați și plăti pentru asta.

— Așa-i, ăsta-i adevărul, recunoscu ea. Lucrul meu mi-a umplut viața, poate și fiindcă plantele și animalele nu m-au dezamăgit niciodată. În schimb, oamenii da, de multe ori. Dar și dumneavoastră vă place, domnule inginer. N-ați fi rămas la Minister, dacă n-ați fi avut un motiv mult mai serios decât lefșoara aceea.

— Dumneavoastră sunteți de vină, doamnă. V-am citit articolele din „El Comercio", după cum v-am mai spus. Mi-ați stârnit interesul și pofta de a bate Perú-ul în lung și-n lat ca să văd cu ochii mei minunile de care vorbeați. Vina e a dumneavoastră și c-am studiat agronomia, și c-am nimerit la Direcția Forestieră. Nu vă mustră conștiința?

— După treizeci de ani de prozelitism, am și eu un discipol, aplaudă doamna d'Harcourt. De-acum pot să mor liniștită.

— Ba aveți mulți discipoli, o asigură inginerul Cañas, convins. Dumneavoastră ne-ați arătat ce minune de țară avem. Și cât de urât ne purtăm cu ea. Eu nu cred să existe vreun peruan care să-și cunoască atât de bine țara pe cât o cunoașteți dumneavoastră.

— Dacă tot suntem la capitolul complimente, e rândul meu să vă întorc vorbele bune, zise doamna d'Harcourt. Cu domnia-voastră la Minister, viața mea s-a schimbat mult în bine. În sfârșit, cineva care înțelege ce-i aia mediu ambiental, care se ia în piept cu birocrații. Nu-s vorbe goale, domnule inginer. Cu dumneavoastră alături nu mă mai simt orfană ca înainte.

Cam prin dreptul Matucanei apărură, printre munți, raze de soare. Era o dimineață uscată și friguroasă, și tot restul drumului, pe când străbăteau culmile înghețate din La Oroya și în temperata vale a Jaujei, inginerul și doamna d'Harcourt se întreținură cu proiecte despre cum să atragă noi investitori în planul de reîmpădurire a munților din Huancavelica, patronat de FAO și Olanda, și ale cărui prime rezultate aveau să le verifice chiar ei. Era o victorie pe care amândoi o sărbătoriseră, acum câteva luni, la un restaurant chinezesc din cartierul San Isidro. Aproape patru ani de intervenții, memorii,

conferințe, articole, scrisori, recomandări. Dar reușiseră. Planul se înfăptuia. În loc să se mulțumească cu păstoritul și micile parcele pentru subzistență, obștile andine începeau să lucreze cu copacii. Dacă fondurile se mențineau, în câțiva ani păduri bogate și dese de *queñua* vor umbri iară acele peșteri pline de inscripții magice și desene, mesaje de-ale celor mai îndepărtați strămoși, pe care, de cum se va reinstaura pacea, vor veni să le descifreze arheologi din lumea întreagă. Pentru aceasta trebuia ca tot mai multe țări și fundații să dea bani. Era nevoie de specialiști care să-i învețe pe țărani să folosească, pentru a găti mâncarea și a se încălzi, balega animalelor în locul lemnelor de foc; lipsea o stațiune experimentală; mai trebuiau cel puțin zece pepiniere. În sfârșit… Deși doamna d'Harcourt era o femeie practică, uneori se lăsa în voia închipuirii și recompunea în funcție de dorințele ei o realitate pe care, totuși, o cunoștea prea bine, din moment ce își petrecuse o jumătate din viață luptându-se cu ea.

Ajunseră la Huancayo puțin după-amiază și se opriră să îmbuce ceva în grabă și să-i dea timp șoferului să facă plinul cu benzină și să verifice motorul și cauciucurile jeep-ului. Intrară într-un restaurant, la un colț al pieței.

— Aproape că îl convinsesem pe ambasadorul Spaniei să vină cu noi, îi povesti doamna d'Harcourt inginerului. N-a putut de data asta, pentru că i-a picat de la Madrid o delegație de nu știu ce. Dar mi-a promis că vine data viitoare. Și că va face tot ce-i stă în putință, astfel ca guvernul spaniol să ne ajute. Pare-se că și pe-acolo ecologia e la mare modă.

— Ce mult mi-ar place să văd Europa! — zise inginerul Cañas. Bunicul mamei mele era din Galicia. Cred că am rude pe-acolo.

În partea a doua a călătoriei, aproape că nu putură vorbi din cauza salturilor și zdruncinăturilor jeep-ului pe drumul desfundat. Gropile și prăvălișurile dintre Acostambo și Izcuchaca erau atât de cumplite, încât fură pe punctul de a se întoarce de unde veniseră. Oricât s-ar fi ținut ei bine de scaune și de capotă, hopurile îi răsturnau unul peste altul și amenințau să-i azvârle din mașină. Șoferul se distra: „Păzea!" „Acu' ne lovește taurul înfuriat!", fredona el. Ajunseră la Huancavelica în toiul nopții. Era frig și ei își puseseră pulovere groase, mănuși de lână, fulare.

La Hotelul Turistic îi aștepta prefectul, care primise instrucțiuni de la Lima. Îi lăsă să se spele și îi invită la masă, în același hotel. Aici veniră să se vadă cu ei cei doi tehnicieni specialiști din partea Ministerului, care trebuiau să-i însoțească. Se prezentă și comandantul garnizoanei, un bărbat scund și prietenos. Îi salută militărește și dădu mâna cu ei.

— Este o mare cinste pentru noi să primim o persoană atât de importantă, doamnă, zise, scoțându-și chipiul. Vă citesc cu sfințenie

pagina din „El Comercio”. V-am citit și cartea despre Callejón de Huaylas. Ce rău îmi pare că n-o am la mine, ca să îmi dați un autograf pe ea.

Îi anunță că patrula era gata; puteau pleca a doua zi, la șapte dimineața.

— O patrulă? Doamna d’Harcourt îl întrebă din ochi pe inginerul Cañas.

— V-am mai spus că nu dorim escortă, îi zise acesta prefectului.

— Da, și eu așa i-am comunicat comandantului, replică prefectul, ridicând din umeri. Dar acesta are aici ultimul cuvânt. Nu uitați că ne aflăm într-o zonă de urgență, pusă sub control militar.

— Regret nespus, doamnă, dar nu vă pot permite să străbateți acest ținut, fără pază și protecție, îi avertiză comandantul. Era încă tânăr, avea o mustăcioară bine tușinată și amabilitatea îi țâșnea prin toți porii. Zona este periculoasă, subversivii o numesc „teritoriu eliberat”. E prea mare răspunderea, pentru mine. Vă asigur că patrula nu vă va deranja cu nimic.

Doamna d’Harcourt suspină și schimbă cu inginerul Cañas o privire abătută. Va trebui să-i explice comandantului aceleași și aceleași lucruri, așa cum le mai explicase iară și iară – de când violența a început să semene munții cu morți, spaime și fantasme – prefecților, subprefecților, căpitanilor, maiorilor, comandanților, gardienilor publici, jandarmilor republicani și soldaților:

— Nu suntem politicieni și n-avem nimic de-a face cu politica, domnule comandant. Preocuparea noastră este natura, mediul înconjurător, animalele, plantele. Nu slujim un guvern sau altul, ci o țară: Perú. Și un popor: pe peruani. Îi slujim în egală măsură pe militari și pe zărghiții ăștia rebeli. Nu vă dați seama? Dacă ne vor vedea înconjurați de soldați, își vor forma o idee falsă despre ce suntem și ce facem. Știu ca intenția dumneavoastră e bună și vă mulțumim pentru ea. Dar n-avem nevoie de pază, v-asigur. Dimpotrivă, cea mai bună protecție, pentru noi, e faptul de a ne duce acolo singuri, arătând că n-avem nimic de ascuns.

Comandantul nu se lăsă deloc convins. Le arătă că și-așa se expuseseră prea mult venind cu mașina de la Huancayo la Huancavelica, pe un drum unde au avut loc zeci de atacuri și atentate. Insista, politicos dar ferm, cerându-și scuze. Poate că le părea un obraznic, un impertinent, dar asta era obligația lui și nu voia ca să i se reproșeze vreodată că nu și-a făcut datoria până la capăt.

— Vă semnăm o hârtie prin care ne asumăm întreaga răspundere, îi propuse inginerul Cañas. Vă rugăm să nu vă considerați ofensat, domnule comandant. Dar, spre binele muncii noastre în regiune, ei nu trebuie să ne confunde cu domniile-voastre.

Discuția nu se încheie decât atunci când doamna d’Harcourt spuse

că renunță la expediție, dacă ofițerul ținea morțiș ia patrulă. Atunci, comandantul redactă un document pe care îl semnară, în calitate de martori, prefectul și cei doi tehnicieni.

— Doamne, că încăpățânat mai sunteți! se împăcă cu el doamna d'Harcourt, urându-i noapte bună. Oricum, mii de mulțumiri pentru grijă și amabilitate. Scrieți-mi aici adresa dumneavoastră și vă voi trimite ultima mea cărțulie, aflată sub tipar, despre Valle del Colca. Are niște fotografii foarte frumoase, veți vedea.

A doua zi de dimineață, doamna d'Harcourt merse să asculte slujba divină la biserica San Sebastián, ale cărei maiestuoase arcade coloniale și străvechi panouri votive cu arhangheli mâncate de carii o impresionară în mod deosebit. Le admiră câtva timp, apoi se pregătiră de plecare. Se suiră în două automobile, jeep-ul și un vechi Ford negru cu care călătoreau tehnicienii și prefectul. Pe traseu, drumurile, li se încrucișară cu o patrulă de soldați ce veneau dinspre minele de la Santa Bárbara; aveau baionete la puști și păreau gata să tragă. După alți câțiva kilometri, șoseaua se transforma într-un șleau nesigur, astfel că jeep-ul, încercând să nu lase prea în urmă Fordul, își încetini viteza. Timp de câteva ceasuri tot urcară și coborâră printr-un peisaj pe jumătate pustiu, semănat ici și colo cu munți golași pe ale căror povârnișuri apăreau, ca niște pete de viață și de culoare, îngrămădiri de colibe și loturi mărunte semănate cu cartofi, orz, bob, *oca* și *mashua.* Fordul dispăruse din vedere.

— Ultima dată când am trecut pe-aici nu erau atâtea sloganuri și steaguri roșii vopsite pe ziduri, comentă inginerul Cañas, înseamnă că-i adevărat ce spunea comandantul. S-ar părea că teroriștii stângiști controlează zona.

— Totul e ca asta să nu impieteze asupra reîmpăduririi, zise doamna d'Harcourt. Că numai de-asta n-am avea nevoie! Patru ani pentru desăvârșirea proiectului, și când totul e gata…

— Pân-acuma eu n-am intervenit deloc, vă rog s-o recunoașteți, îi întrerupse șoferul. Dar, dacă m-ați fi întrebat, v-aș fi spus că mă simțeam mai liniștit cu escorta aia.

— Dacă am fi acceptat-o, roșii ăștia ne-ar fi crezut dușmani, zise doamna d'Harcourt. Or, noi nu suntem dușmanii nimănui. Noi muncim și pentru ei. Nu-ți dai seama?

— Eu îmi dau, doamnă, bodogăni bărbatul. Totu-i ca și ei să-și dea seama. N-ați văzut la televizor de ce blestemății se țin?

— Nu mă uit niciodată la televizor, replică doamna d'Harcourt. Poate de-aceea mă simt atât de liniștită.

La căderea serii ajunseră la obștea din Huayllarajcra, unde funcționa una din pepiniere. Acolo veneau țăranii să ia puieții de *queñua* și să-i replanteze în jurul parcelelor semănate, sau pe malurile lacurilor și râulețelor. Centrul comunei, cu bisericuța cu olane și turlă

ciobită, școala mică și prăpădită din chirpici și piața pavată grosolan, cu pietre nefățuite, era aproape pustiu. Dar primarul Huayllarajcrăi și consilierii comunali, purtând cu toții bastoanele funcției lor, îi plimbară prin pepinieră, care fusese realizată prin munca întregii obști. Păreau încântați de programul împăduririi. Spuneau că, până acum, membrii obștii trăiau sus pe culmi foarte departe unii de alții, dar dacă se vor realiza planurile acestea de asociere și regrupare, vor putea avea lumină electrică și apă potabilă. În limpezimea apusului se putea distinge o vastă întindere, cu pete mari de semănături și un teren care devenea tot mai pietros și se înalță treptat până dispărea în nori. Inginerul Cañas respiră adânc, desfăcându-și larg brațele.

— Pe mine peisajul acesta mă vindecă de nevroza Limei! exclamă el, excitat, arătând în jur. Pe dumneavoastră nu, doamnă? Trebuia să ne fi luat cu noi un clondir cu ceva tărie, contra frigului.

— Știți când am văzut spectacolul acesta pentru întâia oară? Acum douăzeci și cinci de ani. Exact de acolo, unde stați așa de uimit. E minunat, așa-i?

Lângă pepinieră era o cabană mai acătării, unde se găsea și de mâncare. Inginerul și doamna d'Harcourt trăseseră acolo și în alte dăți, la fel aveau de gând să facă și acuma. Dar familia care îi găzduise cândva se redusese la o femeie bătrână, care nu se pricepu să le explice nici unde, nici de ce plecaseră rudele ei. Coliba era goală, cu excepția unui pătuc prăpădit. Bătrâna rămânea mută și trebăluia de zor cu spatele la ei, întețind focul în vatră și mestecând prin oală. Primarul și consilierii comunali se întoarseră la casele lor. Rămaseră singuri. Cei doi paznici ai pepinierei se închiseseră în bârlogul lor, cu un drug la ușă. Țarcul de trestie din spate, pe care doamna d'Harcourt și-l amintea plin cu lame și găini, era gol, cu șipcile smulse. Printre brațele de paie de pe acoperiș, pe un băț înalt, flutura o flanelă roșie descusută.

Când Fordul cu prefectul și tehnicienii ajunse la Huayllarajcra, stelele scăpărau pe cerul ca smoala. Inginerul și doamna d'Harcourt despachetau, își instalaseră sacii de dormit într-un colț al cabanei, umflaseră pernele de cauciuc și puseseră de cafea pe un primus de voiaj.

— Am crezut c-ați avut un accident, îi salută inginerul Cañas. Cât pe ce să plec să vă caut.

Însă prefectul devenise alt om; persoana bine crescută și atât de cumsecade din Huancavelica scotea fum pe nări. Li se spărsese un cauciuc pe drum, ce-i drept, dar nu asta-l scosese din minți.

— Trebuie să ne întoarcem numaidecât! ordonă, chiar în timp ce cobora din mașină. Nu putem dormi nici măcar o noapte aici, nu, cu niciun chip.

— Luați o gură de cafea și un pesmete și admirați peisajul, îl calmă

inginerul. Un asemenea spectacol nu există nicăieri în lume. Nu vă faceți sânge rău, nu merită.

— Chiar nu înțelegeți? aproape că se răsti prefectul: îi tremura bărbia și clipea întruna din ochi, ca orbit. N-ați văzut lozincile vopsite de-a lungul întregului drum? Nu vedeți steagul roșu deasupra capetelor noastre? Avea dreptate comandantul. Sfidăm moartea. Nu ne putem expune așa. Iar dumneavoastră mai puțin ca oricine, doamnă.

— Suntem aici pentru o lucrare ce n-ar nimic de-a face cu politica, încercă ea să-l potolească. Dar, dacă nu vă simțiți în siguranță, vă puteți întoarce în oraș.

— Nu-s laș câtuși de puțin. Vocea prefectului, mult schimbată, lua note false. Asta-i o imprudență. Suntem în pericol. Nu putem rămâne aici peste noapte. Nici eu, nici tehnicienii, nici inginerul. Ascultați ce vă spun, să ne întoarcem acum, și-apoi vom reveni cu patrula. Nu-i expuneți pe oameni în halul ăsta, doamnă.

Inginerul Cañas se întoarse spre cei doi tehnicieni. Amândoi ascultau discuția, muți.

— Ați vrea să plecați?

Erau destul de tineri și purtau haine foarte modeste. Păreau stingheriți. Se priviră între ei fără să spună nimic.

— Vă rog, nu vă simțiți obligați, interveni doamna d'Harcourt. Dacă vreți să vă întoarceți, sunteți liberi.

— Dumneavoastră rămâneți, domnule inginer? întrebă în sfârșit unul din ei, cu accent din nordul țării.

— Categoric, zise acesta. Prea ne-am zbătut pană acum cu acest proiect, obținând bani de la FAO și din Olanda, ca să renunț tocmai când ceva se urnește.

— Atunci, om rămâne și noi, zise cel ce întrebase înainte. Și facă-se voia Domnului.

— Regret nespus, dar eu plec, anunță prefectul. Am o funcție politică. Dacă vin ăia, sunt pierdut. O să-i cer comandantului să vă trimită patrula.

— În niciun caz, replică ea, întinzându-i mâna. Plecați liniștit, nu vă faceți griji. Ne reîntâlnim la Huancavelica, peste câteva zile. Drum bun la întoarcere. Nu vă bateți capul cu noi, cineva acolo sus ne păzește mai bine decât orice patrulă.

Descărnară păturile și bagajele tehnicienilor și văzură cum Fordul se îndepărta, repede, înghițit de beznă.

— Asta-i curată nebunie, să te-ntorci de unul singur pe drumurile astea, murmură unul din tehnicieni.

Câtva timp se mișcară în tăcere, pregătindu-se de culcare în unica încăpere. După ce le servi o supă foarte picantă cu bucăți de manioc, bătrâna se întinse pe pătucul ei mizer. Ei aranjară sacii de dormit și

păturile, apoi aprinseră un foc mare afară și se așezară lângă el, privind tăcuți cum străluceau și se înmulțeau stelele. Aveau sanvișuri cu șuncă, cu carne de pui și cu felioare de fruct *aguacate* asemenea perelor, iar doamna d'Harcourt le împărți la desert tablete de ciocolată. Mâncară încet, conversând. Vorbiră de itinerarul zilei următoare, de familiile rămase la Lima, iar tehnicianul originar din nordul țării, de fapt din Pacasmayo, de logodnica lui din Trujillo: anul trecut luase premiul doi la concursul de dansuri „marineras". Apoi discuția se fixă asupra fantasticei frumuseți a stelelor care numai aici, de pe culmile Anzilor, se văd noaptea atât de nenumărate, de fulgurante. Deodată, doamna d'Harcourt schimbă cursul conversației:

— De treizeci de ani bat Perú-ul în sus și-n jos, dar niciodată nu mi-a trecut măcar prin cap că se pot întâmpla asemenea lucruri. Niciodată.

Inginerul, tehnicienii și șoferul rămaseră tăcuți, gândindu-se la acele cuvinte. Apoi se culcară, îmbrăcați.

Ei apărură în zori, când membrii expediției tocmai se trezeau. Erau cam cinzeci de bărbați, femei, mulți tineri, câțiva copii, majoritatea țărani, dar și metiși de la oraș, cu vestoane, poncho-uri, sandale groase sau opinci, blugi și pulovere cu figurine grosolan brodate, imitându-le pe cele ce decorează ceramica prehispanică. Pe cap aveau scufii andine ascuțite, sau șepci, sau pălării. Unii își ascundeau fețele cu cagule tricotate, ce nu lasă liberi decât ochii. Erau slab înarmați, doar vreo trei-patru aveau automate Kalașnikov; restul – puști de vânătoare, revolvere, tesace *machetes*, sau ciomege. Bătrâna bucătăreasă dispăruse.

— Nu trebuie să îndreptați armele spre noi, zise doamna d'Harcourt, făcând câțiva pași în față. Nu suntem înarmați și n-avem de gând să fugim. Pot vorbi cu șeful vostru? Ca să-i explic ce facem aici.

Nu primi niciun răspuns. Nu se auzi niciun ordin, dar toți păreau a ști perfect ce au de făcut, pentru că, ieșind din mulțime, grupuri de câte doi-trei oameni îi înconjurară pe fiecare din cei cinci exploratori și îi percheziționară migălos, scoțându-le tot ce aveau prin buzunare, îi legară cu mâinile la spate, cu bucăți de frânghie sau cu maț de animale.

— Nu suntem dușmanii voștri, n-avem nimic comun cu politica, nu lucrăm pentru guvern, ci pentru peruani, zicea doamna d'Harcourt întinzându-și mâinile ca să ușureze munca agresorilor ei. Sarcina noastră este apărarea mediului înconjurător, a resurselor naturale. Facem tot ce putem să nu se distrugă natura, să existe în viitor hrană și loc de muncă pentru toți copiii *sierrei.*

— Doamna d'Harcourt a scris multe cărți despre plantele și animalele noastre, le explica inginerul Cañas. E o idealistă. Ca și voi,

ea dorește ca țăranii să trăiască mai bine. Datorită ei, regiunea aceasta se va umple de copaci. Va fi bine pentru obști, pentru Huancavelica. Pentru voi și fiii voștri. Iar asta ne convine tuturor, indiferent de crezuri politice.

Îi lăsau să vorbească, nu-i întrerupeau, dar nu le acordau nici cea mai mică atenție. Se mobilizaseră, plasaseră santinele în diversele puncte de unde se puteau supraveghea atât drumul pe care veniseră, cât și cărarea ce șerpuia în sus spre zăpezile veșnice. Era o dimineață rece și uscată, cu cer senin și aer tăios. Înalții contraforți ai munților străluceau de vegetație.

— Lupta noastră este asemenea celei pe care o duceți, zicea doamna d'Harcourt, cu o voce liniștită și un aspect ce nu denota nici cea mai mică alarmă. Nu ne tratați ca pe niște dușmani, nu asta suntem.

— Am putea vorbi cu un șef? întreba, din când în când, inginerul Cañas. Sau cu altcineva din conducere? Dați-mi voie să-i explic.

După câtva timp, un grup de-al lor intră în cabană, iar cei rămași afară începură să-i introducă, unul câte unul, pe membrii expediției. Erau interogați cu voce tare. Cei de-afară puteau asculta părți din dialog. Interogatoriile erau lente și repetitive; datele personale se amestecau cu considerații politice și, uneori, cu întrebări despre persoane și întâmplări ciudate. Fu luat la întrebări întâi șoferul; urmară tehnicienii, apoi inginerul Cañas. Când acesta ieși, se însera deja. Doamna d'Harcourt se gândi, surprinsă, că ședea acolo în picioare de zece ore, fără să mănânce, fără să bea. Totuși nu simțea nici foame, nici sete, nici vreo urmă de oboseală. Se gândea la soțul ei, îndurerată mai mult pentru el decât pentru ea. Îl văzu ieșind pe inginerul Cañas. Avea pe față o expresie deosebită de cea dinainte, de parcă și-ar fi pierdut siguranța însuflețitoare de pe parcursul zilei, când încerca să le vorbească.

— De auzit aud, dar n-ascultă și nu vor să înțeleagă ce li se spune, îl auzi murmurând, când se întâlniră la mijlocul drumului. Par a fi de pe altă planetă.

După ce intră în colibă, îi făcură semn să se așeze pe jos, la fel ca judecătorii ei, trei bărbați și o femeie. Doamna d'Harcourt i se adresă celui ce purta un veston de piele și un fular la gât, un bărbat tânăr, cu barbă neîngrijită și niște ochi cafenii, reci și direcți. Le povesti întreaga-i viață, chiar intrând în detalii, de la nașterea ei, de-acum aproape șaizeci de ani, în îndepărtata țară baltică pe care n-o cunoștea și a cărei limbă n-o vorbea, trecând la copilăria-i hoinară prin Europa și America și la studiile-i rătăcitoare prin atâtea colegii, limbi și țări. Ajunse la sosirea ei în Perú, la douăzeci de ani neîmpliniți, prin căsătoria cu un tânăr diplomat. Le povesti dragostea ei la prima vedere pentru peruani și, mai ales, uimirea și admirația în fața

deserturilor, a selvelor, a munților, a copacilor, a animalelor și a zăpezilor acestei țări care acum era și a ei. Nu numai pentru că așa scria în pașaportul ei – naționalitatea i-o dăduse Marcelo, al doilea soț –, ci pentru că ea își câștigase dreptul de a se numi peruană prin călătoriile-i de studiere și de promovare a frumuseților acestei țări, lăudate de ea în articole, conferințe și cărți, de-a lungul multor ani. Asta avea să facă și de-acum încolo, până la sfârșitul zilelor ei, pentru că doar așa își găsise sensul vieții. Acum înțelegeau că nu le era dușmancă?

O ascultară neîntrerupând-o, dar pe chipuri nu li se citea nici cel mai mic interes. Abia când tăcu, după ce le explicase cât de greu le fuseseră, ei și acelui tânăr generos și devotat, inginerul Cañas, să promoveze reîmpădurirea departamentului Huancavelica, începură să-i pună întrebări. Fără rea-voință, fără antipatie, cu niște formule seci, mecanice, și cu voci neutre de rutină, ca și cum, se gândea doamna d'Harcourt, toate acele întrebări ar fi fost o formalitate inutilă, din moment ce ei știau dinainte răspunsurile. O întrebară de când informa poliția, armata, serviciile secrete, o iscodiră asupra călătoriilor ei prin țară. Ea le oferi toate detaliile. Institutul Geografic Militar îi ceruse să ajute Comisia Permanentă care refăcea și perfecționa Atlasul, iar aceasta fusese singura-i legătură cu Forțele Armate, exceptând câteva conferințe sporadice la școala militară, la cea navală, sau la Centrul pentru Înalte Studii militare. Ei doreau să știe ce contacte avea cu guvernele străine: pe care le slujea, care din ele îi dădeau instrucțiuni? Le explică pe larg că nu era vorba de guverne, ci de institute științifice, ca de pildă Smithsonian de la Washington, Muzeul Omului, de la Paris, British Museum din Londra și câteva fundații sau centre ecologice, de la care obținuse uneori fonduri pentru mici proiecte („nimica toată, de obicei"). Însă, în timp ce vorbea, corecta, specifica, preciza, și deși în răspunsuri sublinia mereu că niciun contact de-al ei nu era de natură politică, că toate legăturile acelea erau științifice, pur științifice, totuși i se impunea ca o evidență, judecând după expresiile și privirile lor, faptul că între ea și ei era o neînțelegere totală, o necomunicare deplină și definitivă mai mare decât dacă ea s-ar fi exprimat pe chinezește și ei în spaniolă.

Când totul păru să se apropie de sfârșit – avea gura uscată și o ardea în gât –, doamna d'Harcourt se simți foarte ostenită.

— Mă veți omorî? întrebă ea, simțind că, pentru întâia oară, glasul i se frângea.

Omul cu veston de piele o privi drept în ochi, fără să clipească.

— Noi ducem un război, iar dumneata ești un pion al dușmanului de clasă, îi explică, țintuind-o cu privirea lui albă, monologând cu vocea-i fără inflexiuni. Dumneata nici nu-ți dai seama că nu ești decât o unealtă a imperialismului și a statului burghez. Și-n plus, îți permiți

luxul de a avea conștiința curată, simțindu-te buna samariteană a Perú-ului. Cazul dumitale e tipic.

— Vreți să-mi explicați? zise ea. Sincer, nu pricep. Sunt un caz tipic pentru cine?

— Pentru intelectualul care și-a trădat poporul, zise bărbatul, cu aceeași senină, înghețată siguranță. Pentru cel ce slujește ordinea burgheză, clasa stăpânitoare. Tot ce faceți n-are nimic de-a face cu mediul înconjurător, ci cu clasa căreia îi aparțineți și cu Puterea. Veniți cu funcționarii aceia, ziarele vă fac publicitate, iar guvernul câștigă o bătălie: Zicea cineva că acesta e teritoriu eliberat? Că în zonă s-a instalat deja o frântură de Republică a Noii Democrații? Minciună. Nici pomeneală. Iată dovada. Priviți fotografiile, în Anzi domnește pacea burgheziei. Nici dumneata n-o știi, dar acum și aici se naște noua țară. Cu mult sânge, cu multă durere, împotriva unor dușmani atât de puternici, noi nu putem fi decât fără milă.

— Pot, măcar, să pun o vorbă bună pentru inginerul Cañas? șopti abia auzit doamna d'Harcourt. E tânăr, e de vârsta dumitale. N-am mai cunoscut vreun peruan atât de idealist și care să muncească atât de…

— Ședința se suspendă, zise tânărul în veston, ridicându-se.

Când ieșiră afară, soarele apunea dincolo de munți, iar pepiniera de puieți începea să dispară într-un mare rug, ale cărui limbi de foc încingeau atmosfera. Îi veni tot sângele în cap. Doamna d'Harcourt îl văzu pe șofer suindu-se în jeep și plecând imediat după aceea pe ruta spre Huancavelica.

— Măcar el a scăpat cu viață, zise, de lângă ea, inginerul Cañas. Mă bucur, e un băiat bun.

— Nu mi-o pot ierta, domnule inginer, îngăimă ea. Mă simt atât de vinovată față de dumneavoastră. Nu știu cum să vă cer…

— Pentru mine este o mare cinste, doamnă, zise el și glasul nu-i tremură defel. Să vă însoțesc în asemenea momente, vreau să spun. Pe cei doi tehnicieni i-au dus pe-acolo și, fiind mai mici în rang, se vor alege cu un glonț în cap. Dumneavoastră și cu mine, în schimb, suntem privilegiați. Mi-au explicat-o adineauri. O chestie de simboluri, pare-se. Sunteți credincioasă, nu? Vă rog frumos, rugați-vă și pentru mine, că eu nu sunt. Pot să vă stau alături? Voi rezista mai bine dacă v-aș putea tine de mână. Vreți să încercăm? Apropiați-vă, doamnă.

*

* *

— Și ce spuneai tu în somn, Tomasito? întrebă Lituma.

Când, tresărind, băiatul deschise ochii, soarele bătea în geamul camerei, iar aceasta arăta mai mică și mai jalnică decât în cursul nopții. Mercedes, pieptănată și îmbrăcată, îl privea de pe un colț al

patului, cu niște ochișori întrebători. Avea pe față un zâmbet pișicher.

— Cât e ceasul? zise el, întinzându-și mădularele.

— Te privesc dormind de ore întregi. Mercedes deschise gura și râse.

— Bun, bun, zise flăcăul, stingherit. Tot e bine că te-ai trezit bine dispusă, azi.

— Pentru că nu numai te-am privit, dar te-am și auzit. Pe fata oacheșă a lui Mercedes scânteiau niște dinți albi ca de șoricel, dom' caporal. Doamne, ce mai vorbeai prin somn! Credeam că te prefăceai că dormi, dar m-am apropiat și erai pe ceea lume.

— Și ce naiba turuiai tu prin somn, Tomasito? insistă Lituma.

— Eu mă simțeam îngrozitor de prost, dom' caporal.

— Da' ce iute-ai învățat, ce iute-ai recuperat timpul pierdut! râse din nou Mercedes, iar el, ca să nu se vadă c-o cam băgase pe mânecă, își trosni fălcile într-un căscat prefăcut. Continuai să-mi spui drăgălășeniile din timpul nopții.

— Aha, sosise momentul cochetăriilor, comentă Lituma, amuzat.

— Parcă știi ce spui când dormi! se apără Carreño.

Mercedes redeveni serioasă și îl privi în lumina ochilor. Întinse mâna spre el, degetele i se înfundară în părul lui și Tomás simți că i-l netezește ușor, ca în seara dinainte.

— Chiar simți pentru mine ce mi-ai spus toată seara și-ai continuat să-mi spui și când dormeai?

— Avea un fel al ei de-a vorbi pe față despre chestiile cele mai intime, cum eu n-auzisem în viața mea, murmură Tomás, emoționat. Adevărul e că mă șoca grozav, dom' caporal.

— Aiurea, asta să i-o spui lui mutu, prefăcutule. Turbai de plăcere, îl corectă Lituma. Consăteanca mea te făcuse praf și pulbere: te culegea de jos de-ndrăgostit ce erai.

— Sau doar pofteai să mă ai, și-acum că ți-am făcut pe plac o să-ți treacă? adăugă Mercedes, mâncându-l din ochi.

— Ba nu, dom' caporal, pe bune, mie nu-mi convine să mi se vorbească așa, pe șleau, de chestii ce se petrec pe întuneric și se șoptesc la ureche. Zău, aproape că mă supără. Dar, de cum a început să mă ciufulească, mi-a trecut.

— Știu că nu-ți place să-ți vorbesc despre asta, zise Mercedes, din nou serioasă. Dar tot nu-mi poate intra în cap cum de s-a întâmplat să te îndrăgostești de mine chiar așa, doar văzându-mă de două-trei ori și fără a-mi vorbi niciodată. Nimeni nu mi-a spus vreodată ce mi-ai spus tu, ore-n șir, și chiar după ce isprăviseși. Nimeni n-a îngenuncheat să-mi sărute picioarele, ca tine.

— Ai îngenuncheat, i le-ai sărutat? se minună Lituma. Păi asta nu mai e amor, ci adorație religioasă.

— Mă faci să mă-nroșesc tot și nu mai știu unde să m-ascund,

iubito, glumi flăcăul.

Căută prosopul, pe care își amintea să-l fi lăsat în cursul nopții undeva la picioarele patului. Era pe jos. Îl luă, îl legă peste șale și se ridică. Trecând pe lângă Mercedes, se aplecă s-o sărute. Cu gura în părul ei, murmură:

— Tot ce ți-am spus era simțit. Astea-s sentimentele mele pentru tine.

— Ce vrăjeală! se însufleți Lituma. Și v-ați răsturnat pe pat înc-o dată?

— Mi-a venit ciclul, așa că nu te-aprinde, zise Mercedes.

— Ai un fel de-a zice lucrurilor pe nume, cu care nu știu dacă mă voi obișnui, îi dădu pace Carreño. Oare mă voi obișnui vreodată, sau va trebui să te schimb?

Ea îi dădu o pălmuță pe piept.

— Du-te de te-mbracă, să coborâm pentru micul dejun. Nu ți-e foame, după tot ce-ai făcut azi-noapte?

— Eu m-am culcat odată cu o târfă căreia îi venise ciclul, la Casa Verde din Piura, își aminti Lituma. Mi-a luat doar juma' din preț. Gașca aia a mea, „necuceriții", mă înnebuneau la cap c-o să iau sifilis.

Carreño ieși pe culoar râzând cu poftă. Nu curgea apa la duș, nici la chiuvetă, dar lăsaseră acolo un lighean și se spălă ca pisica. Se îmbrăcă și coborâră la restaurant. Acum mesele erau ocupate și multe fețe se întoarseră să-i privească. Lumea prânzea deja, era trecut de amiază. Se așezară la unica masă liberă. Băiețandrul care servea le spuse că era târziu pentru gustarea de dimineață. Hotărâră să plece. Plătiră pentru noapte, iar administratoarea le indică locul de unde puteau cumpăra biletele de autobuz ca să-și continue călătoria: în Piața Mare. Înainte de a ajunge acolo, se opriră la o farmacie să cumpere tampoane igienice pentru Mercedes. Ajunși în piață, își luară niște pulovere din lână de alpaca, gândindu-se la frigul din munți.

— Norocul meu că Porcu' mă plătise în avans, zise Tomás. Vă dați seama ce ne-am fi făcut fără un *centavo* în buzunar?

— Dar n-avea nume traficantul ăla de droguri? întrebă Lituma. De ce-i tot zici tipu', Porcu', șefu'?

— Nimeni nu știa cum îl cheamă, dom' caporal. Cred că nici măcar nașul meu.

Mâncară niște sandvișuri cu brânză untoasă într-o cafenea mică și plecară să întrebe de mersul autobuzelor. Se hotărâră pentru o mașină care pleca la cinci după-masa și ajungea în capitală a doua zi pe la amiază. Pe timp de noapte, paza avea să fie mai laxă la posturile de control de pe șosea. Dar era abia ora unu. Pierdură timpul prin Piața Mare unde, la umbra groșilor copaci, căldura era mai suportabilă. Carreño își lustrui pantofii la un văcsuitor. Vasta piață era plină de lustragii, vânzători, fotografi ambulanți și derbedei care se însoreau

sau dormeau pe bănci. Era un trafic intens, de camioane încărcate cu fructe, sosind din selvă sau plecând spre munți ori spre coastă.

— Și-acu ce-o să se întâmple, când ne-om vedea la Lima? întrebă Mercedes.

— O să trăim împreună.

— Vasăzică ai și hotărât în numele meu.

— Bun, dacă vrei, ne însurăm.

— Asta zic și eu viteză, îl întrerupse Lituma. Ai luat-o repede. Chiar te gândeai să te-nsori?

— La biserică, cu voal și rochie albă? întrebă Mercedes, intrigată.

— Cum vei dori. Dacă ai familie la Piura, voi merge acolo să te cer de nevastă, cu maică-mea. Că tată n-am. Cum vei vrea, așa va fi, iubito.

— Uneori mă faci să te invidiez, suspină Lituma. Trebuie să fie fenomenal să te încingi în halul ăsta.

— Văd că-i adevărat. Mercedes se lipi de el și băiatul o cuprinse cu brațul pe după umeri. Ești topit după mine, Carreñito.

— Mai mult decât crezi tu, îi șopti el la ureche. Aș omorî încă o mie de Porci, dac-ar trebui. O să scăpăm din buclucul ăsta, vei vedea. Lima e foarte mare. Dacă ajungem acolo, nu mai pun ăia gheara pe noi. Altceva mă preocupă. Tu știi ce simt eu pentru tine. Dar tu ce simți? Ești și tu îndrăgostită de mine? Măcar așa, un pic?

— Nu, nu sunt, zise Mercedes, imediat. Îmi pare rău să te dezamăgesc, dar nu-ți pot înșira neadevăruri.

— Și a început că ei nu-i place să mintă, se întrista Tomasito, că ea nu-i din alea care se-ndrăgostesc în doi timpi și trei mișcări. Cu de-alde astea ne ocupam noi, când ne-a picat din văzduh grasul de Iscariotul.

— Ai căpiat? Ce cauți aici? Crezi că-i momentul să te afișezi în public cu gagica tipului pe care tocmai l-ai ciuruit, moacă de…?

— Calmează-te, calmează-te, grasule, îi zicea Carreño.

— Avea perfectă dreptate, recunoscu Lituma. Pesemne c-alergau toți după tine, la Tingo María, la Lima, pretutindeni. Iar tu-ți făceai de cap cu mândra.

— Nu trăiești decât o dată în viață ce trăiam eu atunci, dom' caporal, zise Tomás. Eu trăiam din plin de duduiam, din noaptea dinainte, lângă dragostea mea. Ce-mi mai păsa mie de Porcu', de toți ăilalți care mă căutau să-mi pună pielea-n băț! Cine mă mai putea lipsi de-atâta fericire?

Grăsunului de Iscariotul îi ieșeau ochii din cap, pe când coșulețul plin cu turte de porumb *humitas* îi dansa în mână de spaimă și uluire.

— Nu poți fi atât de inconștient, Carreño.

— Ai dreptate, grasule. Nu te monta. Vrei să-ți spun ceva? Mor de bucurie că te văd. Nu credeam să te mai văd vreodată.

Iscariotul purta cravată și haină pe el, dar cămașa îl strângea; după felul cum își tot sucea și smucea gâtul, se vedea că ar fi dat orice să scape de ea. Fața lui umflată, cu picături de sudoare, era nerasă. Privi împrejur, alarmat. Lustragiii se uitau la el curioși, iar un vagabond, trântit pe o bancă și sugând dintr-o lămâie, îi întinse mâna, cerând de pomană. Grasul se lăsă pe bancă, lângă Mercedes. Dar imediat sări în picioare, ca electrocutat.

— Se uită la noi toată lumea. Arătă spre Hotel. Mai bine acolo, în camera 27. Urcați pur și simplu fără să întrebați. Ieșisem doar o clipă, să cumpăr *humitas.*

Se îndepărtă cu pași mari, neprivind în urmă. Ei așteptară un pic, apoi, ocolind toată piața, îl urmară. La Hotel, o femeie care spăla vestibulul, le arătă scara. Ușa odăii cu numărul 27 era aproape, iar Carreño, după ce bătu în ea, o deschise.

— Era gras, mânca de crăpa, și-l păzea pe traficantul de droguri, conchise Lituma. Asta-i tot ce mi-ai spus despre Iscariotul.

— Lucra și pentru poliție, într-un fel sau altul, zise subordonatul lui. Asimilat sau mai știu eu cum. Mi l-a prezentat nașul meu și n-am aflat niciodată mare lucru despre viața lui. Nici el nu lucra numai pentru Porcu', ci juma' de normă ca să zic așa, ca și mine.

— Încuie cu cheia! porunci grăsanul, mestecând întruna. Își scosese haina și se așezase pe pat, cu coșulețul între picioare, înfulecând de zor. Își prinsese batista de gât, în chip de șervet. Tomás se așeză alături, iar Mercedes ocupă singurul scaun din încăpere. Pe geam se vedeau coroanele pline de frunze ale copacilor din piață și vechiul chioșc pentru muzica militară, cu balustrada scorojită. Fără a scoate o vorbă, Iscariotul le întinse coșulețul, pe fundul căruia mai rămăseseră câteva turte, dar ei îl refuzară mulțumind.

— Înainte le făceau mai bune, zise grasul, cu gura plină încă de *humita*. Se poate ști ce cauți la Huánuco, Carreñito?

— Plecăm chiar după-amiază, grasule. Tomás îl bătu afectuos cu palma pe genunchi. N-or fi ele tot atât de bune, dar știu că le înfuleci!

— Mănânc că-s cu nervii la pământ. Când te-am văzut în piață, mi s-a făcut părul măciucă în cap. Dar adevărul e că mănânc indiferent de motiv.

Terminase tot ce era în coșuleț. Se sculă și merse până la haina lui atârnată într-un cui, de unde se întoarse cu un pachet de țigări, își aprinse una.

— Am vorbit la telefon cu Mamelucu', tipul ăla de-mi servește drept contact, zise, scoțând rotocoale de fum. I-am zis pocinogul. Cum că șefu' zace găurit, pe când tu și tipa ați spălat putina. L-a apucat sughițul. Și ce crezi că-mi zice după aia? „Aha, pișpirică s-a vândut columbienilor. Și târfa la fel, e clar." Pe Iscariotul îl cam umfla râsul, dar deodată zâmbetul de pe față îi încremeni într-un rictus: Zi, te-au

plătit columbienii, Carreñito?

— Era cam ca dumneata, dom' caporal, nu-i putea intra în cap și pace că cineva poate omorî numai din dragoste.

— Iscariotu', Mamelucu', Porcu', râse Lituma. Nume din filme.

Grăsunul încuviință cu o mutră neîncrezătoare. Dindărătul unei noi lansări de rotocoale de fum, ochișorii lui piezișii, pe jumătate înecați în pungile-i grăsulii de pe pomeți, o măsură pe Mercedes de sus până jos.

— Te culcai cu ea încă dinainte? întrebă el, cu un fluierat admirativ.

— Hei, puțin respect, protestă Mercedes. Cin'te crezi tu, elefantule…

— Ea e cu mine acum, așa că poartă-te cum se cuvine. Carreño o apucă pe femeie de braț, cu un gest posesiv, Mercedes mi-e logodnică, grasule.

— Bine, bine, hai să nu facem din țânțar armăsar, se dezvinovăți Iscariotul, privindu-i pe rând. Vreau să știu un singur lucru. A fost mâna columbienilor aici?

— Eu n-am avut nimic de-a face, sări Mercedes cu gura.

— Așa-i, sunt singurul vinovat, se jură băiatul. Știu că nu-ți vine să crezi. Dar așa a fost, cum auzi: o reacție de moment.

— Măcar zi-mi dacă-ți fusese deja iubită, insistă grasul. Măcar asta, Carreñito.

— Nici nu vorbisem cu ea. Abia de-am văzut-o de două ori, când am luat-o și am adus-o înapoi la aeroport, la Pucallpa și la Tingo María. Asta a fost tot, grasule, trebuie să mă crezi.

Iscariotul fuma în continuare, clătinând din căpățână, uluit de-atâta stupiditate.

— Treabă de nebuni, murmură el. Înseamnă că-i adevărat. Că l-ai omorât fiindcă…

— Așa-i, așa-i, îl întrerupse flăcăul, râzând. Lasă-i să creadă că m-au plătit columbienii, ce mai contează!

Iscariotul aruncă chiștocul pe geam și îl văzu descriind un arc prin aer, înainte de a ateriza printre pietonii din Piața Mare.

— Porcu' voia să scape de ei, era sătul să-i vadă pe columbieni luând mereu partea leului. L-am auzit spunând asta de multe ori. Ei or fi aflat de undeva și au tocmit pe cineva să-l lase rece. N-are logică?

— Are, recunoscu flăcăul. Dar nu-i adevărat.

Grasul Iscariotul privi cu multă atenție la coroanele mândre ale arborilor din piață.

— S-ar putea să fie adevărat, zise, în sfârșit, schițând un gest vag. E adevărul care-ți convine, pe deasupra. Mă-nțelegi, Carreñito?

— Nu pricep o iotă. Lituma rămase cu gura căscată. Ce conspirație era și asta?

— Elefantul ăsta e uns cu toate alifiile, zise Mercedes.

— Vezi, ea s-a prins. Grasul Iscariotul se așeză la loc pe pat, lângă Carreño. Îi puse o mână pe umăr. Fă-le cadou cadavrul ăsta columbienilor, Tomasito. Este că Porcu' se săturase de ei? Este că voia să-și înceapă propria afacere, rafinând și exportând pe contul lui, suflându-le marfa de sub nas? Le-ai făcut un mare bine, eliminând concurența. Vor trebui să te plătească gras, ce dracu'. Că doar de asta-s regii comerțului cu droguri.

Se sculă din nou în picioare, cotrobăi prin sacou și își aprinse încă o țigară. Tomás și Mercedes începură și ei să fumeze. Rămaseră tăcuți câtva timp, trăgând și scoțând rotocoale de fum. Afară începuseră să dăngăne clopotele mai multor biserici. Dangătele, uneori groase, alteori ascuțite, cu ecouri mai lungi sau mai scurte, umplură încăperea. Mercedes își făcu semnul crucii.

— Odată ajuns la Lima, pune-ți uniforma și prezintă-te la nașul tău, zise Iscariotul. „Eu i-am debarasat de el pe columbieni, nașule. Acum ni-s datori vânduți și poți să le prezinți nota de plată." Comandantul îi cunoaște. E în contact cu ei, îi acoperă, îi protejează. Schimbi răul în bine, Carreñito. Altă cale nu-i ca să-ți ierte nașul ce-ai făcut.

— Grasul ăla era un mare pișicher, zise Lituma, cu admirație. Auzi dumneata ce i-a trecut prin cap!

— O fi cum spui tu, zise băiatul. Poate c-ai dreptate, mai știi. Poate c-așa ar trebui să procedez.

Mercedes se uita de la unul la altul, nedumerită.

— Cum adică să-ți pui uniforma? întrebă ea. Ce uniformă?

— Grasul se gândise la toate, explică flăcăul. Avea el planul lui. Trebuia să-i facem pe columbieni să creadă că eu îl omorâsem pe Porcu' ca să mă pun bine cu ei. Visul lui Iscariotul era să lucreze pentru mafia internațională și s-ajungă într-o bună zi la New York.

— Iac-așa, dintr-un mare rău va ieși un mare bine, pentru tine, dar și pentru mine, zise Iscariotul, încântat. O să te duci la nașul tău și o să-i spui totul așa cum am stabilit, Carreñito?

— Îți promit c-o să mă duc, grasule. Totu-i să nu pierdem contactul, la Lima.

— Dac-ajungi până acolo, zise Iscariotul. Asta rămâne de văzut. N-o să mă ai tot timpul de înger păzitor, ori de câte ori vei face o tâmpenie.

— Grasul ăsta devine mai interesant decât fâțâielile tale cu piurana, exclamă Lituma. Mai zi-mi ceva despre el.

— Un tip grozav, dom' caporal. Și un prieten cum nu vezi mulți.

— Până la plecarea voastră, e mai cuminte să nu mai oferiți spectacole indecente în plină stradă, le recomandă Iscariotul. Nu te-au învățat asta când ți-au dat uniforma?

— Despre ce uniformă e vorba? îl întrebă Mercedes încă o dată *pe* Tomás, crispată.

Grasul Iscariotul se puse pe râs și, brusc, se întoarse spre femeie cu o întrebare surprinzătoare:

— Ce i-ai făcut prietenului meu de s-a aprins așa după tine? Care ți-e secretul?

— Care era, care? îl întrerupse Lituma. Unde-i clenciul? Dar Mercedes nu-l lua în seamă, ci continua să-l descoasă pe băiat:

— Ce-i treaba aia cu uniforma, ce vrea să zică?

— Ți-e logodnică și încă nu i-ai spus că ești jandarm? glumi Iscariotul. Acu' vezi și tu ce te-ai mai păcălit, cumătră: să schimbi ditamai traficantul-șef pe-un pârlit de sticlete.

— Hahalera avea dreptate, Tomasito, trânti un hohot de râs Lituma. Piurana noastră a căzut din lac în puț.

V

— Vreți să spuneți că suntem arestați? întrebă doamna Adriana.

Ploua cu găleata și prin darabana picăturilor groase pe tabla acoperișului vocea ei abia se auzea. Așezată pe jos, pe o piele de lama, se uita țintă la caporal, care își făcuse loc pe un colț al scândurii ce le servea drept birou. Dionisio stătea în picioare, lângă ea, cu o mutră neatentă, de parcă nimic din ce se petrecea în jurul lui nu-l privea. Avea ochii injectați și o căutătură mai sticloasă decât de obicei. Jandarmul Carreño, stând tot în picioare, se sprijinea de dulapul-rastel.

— N-am de ales, înțelegeți-mă, recunoscu Lituma. Furtunile andine, cu fulgere și tunete, nu-l încântau deloc; nu se putuse obișnui cu ele. I se părea mereu că se vor înteți și iar înteți, până la cataclism. Nu-l încânta nici să-i rețină aici, sub stare de arest, pe birtașul bețiv și pe vrăjitoarea de nevastă-sa. Cel mai bine ar fi să ne ușurați situația, *doña* Adriana.

— Și de ce ne-ați arestat? insistă ea, foarte calmă. Ce-am făcut noi?

— Dumneavoastră nu mi-ați spus adevărul despre Demetrio Chanca, adică, mai bine zis, Medardo Llantac. Așa îl chema pe brigadier, nu? Lituma scoase radiograma primită de la Huancayo ca răspuns la cererea lui de indicații din partea superiorilor și i-o flutură femeii pe la nas. De ce nu mi-ați spus că era primarul din Andamarca, scăpat ca prin minune din baia de sânge a senderiștilor? Că doar știați de ce venise aici să se ascundă omul ăla.

— Asta o știa oricine, la Naccos, zise femeia, netulburată. Spre ghinionul lui.

— Dar de ce nu mi-ați spus-o când v-am interogat data trecută?

— Fiindcă nu m-ați întrebat, replică femeia, cât se poate de liniștită. Credeam că știați și dumneavoastră.

— Nu, iată că nu știam, se oțărî puțin Lituma. Dar acum, că știu, mai știu și altceva, și-anume că, fiind certată cu el, aveați un mijloc foarte comod de-a vă răzbuna pe bietul brigadier, dându-l pe mâna teroriștilor.

Doña Adriana rămase cu ochii la el câtva timp, cu o ironie miloasă, scrutându-l cu ochii ei bulbucați. Apoi începu să râdă.

— Eu n-am nimic de-a face cu senderiștii, exclamă, plină de sarcasm. Ăia ne urăsc mai mult chiar decât pe Medardo Llantac. Nu ei l-au omorât.

— Dar cine?

— V-am mai spus. Destinul.

Lituma simți că-l mănâncă palmele; le-ar fi ars cu plăcere o mama de bătaie, ei și bețivanului ei de soț. Dar nu, nu-și bătea joc de el. O fi

fost ea nebuna naibii, dar știa perfect ce se întâmplase: era complice, categoric.

— Măcar atâta lucru ați aflat, că trupurile ălora trei zac putrezind într-un tunel al minei părăsite, nu-i așa? Nu v-a povestit soțul? Mie da, mi-a povestit. Ar putea s-o recunoască și acum, dacă n-ar pica pe jos de beat ce e.

— Nu-mi amintesc să vă fi povestit ceva, divagă Dionisio, făcând grimase și imitând mișcările unui urs. Oi fi fost pilit. Dar acu' sunt în formă și nu-mi amintesc să fi vorbit vreodată cu dumneata, domn' caporal.

Râse, răsucindu-și puțin trupul molatic de mălai-mare, apoi deveni iar neatent, luând o atitudine neobrăzată și plimbându-și ochii peste obiectele din încăpere. Carreño se duse să se așeze pe bancă, în spatele femeii.

— Aici, la Naccos, toți vă arată cu degetul, afirmă el, dar doamna Adriana nu se întoarse să-l privească. Toți zic că sunteți răspunzători pentru ce li s-a întâmplat celor trei.

— Și ce li s-a întâmplat? râse provocator femeia.

— Asta am vrea noi să ne povestiți, *doña* Adriana, zise Lituma. Nu vă mai agățați de diavoli, de duhuri rele, de magia neagră sau albă, de basmele alea atât de fantastice pe care le depănați salahorilor și drumarilor. Spuneți-mi, pur și simplu, ce-au pățit cei trei tipi. De ce se șoptește prin tabără că dumneavoastră și soțul sunteți în spatele celor petrecute?

Femeia râse iar, fără poftă, cu o umbră de dispreț. Așa cum ședea pe pielea de lama, deformată de poziție și de multele-i rochii umflate, era în ea ceva sinistru și neliniștitor. Nu părea deloc speriată de ce putea să i se întâmple. Lituma se gândea că femeia se simțea atât de sigură pe ea, încât își permitea luxul să se înduioșeze de bâjbâielile lor de orbi, ale lui și ale subordonatului său. Cât despre crâșmar, cine a mai văzut un cinic ca ăsta? Acum nu-și mai amintea să fi vrut să le vândă secretul; avea și nerușinarea să nege că au stat de vorbă lângă mina părăsită și că îi dăduse de înțeles, într-un mod absolut clar, că dispăruții zăceau în fundul unei galerii. De atunci și până la sosirea radiogramei din Huancayo, Lituma și Tomasito îi înlăturaseră pe teroriști ca fiind răspunzători de dispariții. Dar, acum, iarăși nu mai erau siguri. Fără doar și poate că pe primarul acela al Andamarcăi, cel cu nume fictiv, senderiștii îl căutau peste tot, negreșit. Vasăzică… Oricum, toate bănuielile se învârteau în jurul perechii ăsteia, după cum spusese și Tomasito. Și asta fiindcă, încetul cu încetul, descosându-l azi pe un zilier, mâine pe altul și punând cap la cap insinuările tuturor, ajungeai vrând-nevrând la o singură concluzie: neîndoios, birtașul și nevastă-sa nu erau străini de evenimente, dimpotrivă, știau perfect ce se întâmplase. Aversa de afară continua, parcă tot mai dezlănțuită.

— Dumneavoastră aveți nevoie de-un vinovat pentru toate aceste dispariții, exclamă brusc Dionisio, revenind parcă în lumea reală doar ca să-l înfrunte pe Lituma. Dar nu v-ați găsit oamenii, domn' caporal. N-avem nici în clin nici în mânecă cu daravera asta. E adevărat că Adriana ghicește soarta oamenilor, dar nu ea le-o hotărăște.

— Ce s-a întâmplat cu ăia trei ne depășește și pe domniile voastre și pe noi. Pe toți. Femeia îi luă vorba de la gură. V-am mai spus doar. Destin, așa se numește. Există, oricât nu le-ar place oamenilor s-o recunoască. Și-n plus, dumneata știi mai bine ca oricine că șopocăielile astea ale drumarilor sunt gunoaie.

— Ba nu-s gunoaie, zise din spatele ei, Carreño. Nevasta lui Demetrio, adică a lui Medardo Llantac, ne-a declarat înainte de a pleca din Naccos că, ultima dată când l-a văzut pe bărbatul ei, acesta i-a spus că se duce să bea ceva la cârciuma dumneavoastră.

— Păi nu vin toți salahorii și brigadierii la noi la cârciumă? se repezi Dionisio, trezindu-se iar. Unde vreți să se ducă? Mai e vreo crâșmă la Naccos?

— Ca s-o spunem pe șleau, n-avem acuzații concrete asupra stăpânilor crâșmei, recunoscu Lituma. Asta-i clar. Oamenii abia de bâiguie câte ceva, fie fiindcă nu prea știu, de teamă, însă, dacă-i strângi puțin cu ușa, toți sugerează că sunteți implicați în disparițiile acelea.

Doamna Adriana râse din nou, cu chicotitul ei amar și provocator. Se strâmbă cu toată gura, semănând deodată cu mutrele acelea șuie pe care le fac adulții ca să-i amuze pe copii.

— Eu nu bag nimănui idei în cap, murmură ea. Eu scot la iveală din ei ideile pe care le au deja, și le pun sub nasul lor. Treaba e că nici unuia din indienii ăștia nu le place să se privească în oglindă.

— Iar eu nu fac decât să-i ajut să-și înece grijile și tristețile în alcool, o întrerupse iar Dionisio, ațintindu-și ochii apoși și vibranți asupra lui Lituma. Ce s-ar alege de zilieri, dacă n-ar avea măcar crâșma unde să-și bea mințile!

În depărtare trăsni deodată: lumina fu urmată de un bubuit surd. Tuspatru rămaseră tăcuți până când zgomotul încetă și nu se mai auzi decât clinchetul mărunt al ploii. Tot versantul pe unde se cobora spre campament era un lac de noroi alimentat de nenumărate pârâiașe. Prin ușa întredeschisă, Lituma vedea pânzele de apă pe un fundal de nori întunecați imenși. Tabăra de jos și munții din preajmă dispăruseră într-o mare pată cenușie, deși nu era decât trei după-amiaza.

— E adevărat ce se tot spune despre dumneavoastră, *doña* Adriana? exclamă deodată Carreño. Că, în tinerețe, împreună cu primul soț, un miner c-un nas uite-atâta, ați omorât un *pishtaco?*

De data asta, vrăjitoarea se întoarse pe jumătate să se uite la jandarm. Se măsurară lung din ochi, pe tăcute, până când Tomasito

clipi și își lăsă privirea în jos.

— Ia dă-mi mâna, flăcăule, murmură doamna Adriana, îmblânzită.

Lituma văzu că jandarmul bătea în retragere și schița un zâmbet, dar imediat redeveni serios. Dionisio se uita la el amuzat, fredonând ceva cu voce joasă. *Doña* Adriana stătea cu mâna întinsă, așteptând. Capul femeii, văzut din spate, era ca un pămătuf de pene, ciufulit. Subordonatul lui îl întrebă din ochi ce să facă. Lituma ridică din umeri. Tomasito o lăsă pe femeie să-i cuprindă mâna dreaptă cu ambele mâini. Caporalul întinse puțin capul, să vadă mai bine. *Doña* Adriana mângâia și aranja mâna jandarmului, și-o apropia de ochii mari, bulbucați: lui Lituma chiar i se păru c-aveau să-i iasă din orbite și să se rostogolească pe jos. Tomasito o lăsa să-i ghicească, palid, privind-o cu teamă. „Trebuia să-i trântesc o sudalmă și să pun capăt clovneriei ăsteia”, se gândea Lituma, nemișcat. Dionisio se refugiase din nou în cine știe ce viziuni și, cu ochii întredeschiși, fredona încetișor unul din cântecele alea ca niște melopee pe care le lălăie catârgiii în drumurile lor nesfârșite prin *puna.* În sfârșit, vrăjitoarea lăsă mâna jandarmului și oftă din greu, ca după un mare efort.

— Vasăzică, necazuri din dragoste, murmură ea. Ți se citeau pe chip, băiete.

— Așa spun toate ghicitoarele din lume, zise Lituma. Să revenim la chestiile serioase, Adriana.

— Și ai o inimă uite-atâta, adăugă ea, neluându-l în seamă pe Lituma; își desfăcuse mâinile, desenând în aer o inimă uriașă. Ce baftă pe tipa aia, s-o iubești atât de mult.

Lituma se căzni să râdă.

— Încearcă se te înmoaie, Tomasito, nu te lăsa prostit, murmură. Dar jandarmul nu râdea și nici nu-l asculta. Foarte serios, nu-și lua ochii de la femeie, fascinat. Ea îi apucă din nou mâna, i-o mângâie și i-o scrută din nou, îndeaproape, cu ochii ei ieșiți din orbite. Crâșmarul își fredona aceeași cantilenă, cu jumătate de voce, bâțâindu-și trupul și săltând încetișor în ritmul melodiei, străin de tot ce îl înconjura.

— E o dragoste care ți-a adus necazuri, care-ți face rău, zise *doña* Adriana. Inima îți sângerează noapte de noapte. Dar asta, totuși, te-ajută să trăiești.

Lituma nu știa ce să facă. Se simțea ridicol. Nu credea în vrăjitoare și cu-atât mai puțin în zvonurile și bârfele pe seama Adrianei, care circulau prin tabără și prin obștea din Naccos. Se spunea, de pildă, că ea și primul ei soț, un miner, omorâseră cu mâinile lor un vampir *pishtaco.* Dar la fel de neliniștit și de confuz se simțea el, ori de câte ori venea vorba despre lumea de dincolo de moarte. Chiar puteai citi soarta unui om în liniile din palmă? În cărțile de joc? În frunzele de *coca?*

— Dar se va termina cu bine, așa că nu-ți face gânduri negre,

conchise doamna Adriana, lăsând mâna jandarmului. Nu știu când. Poate vei mai suferi un timp. Duhurile astea-s hămesite, cer și cer și nu se mai satură. Însă tot ce te face acum să sângerezi va avea un sfârșit bun.

Răsuflă din greu, iar, și se întoarse spre Lituma.

— Încerci să te pui bine cu noi, doar-doar vom uita de dispăruți doamnă?

Vrăjitoarea râse din nou, gâjâit.

— Dumitale nu ți-aș ghici norocul nici dacă m-ai plăti, domn' caporal.

— Las' că nici eu nu te-aș lăsa. 'Tu-i maica mă-sii, dar pe ăsta ce-l apucă?

Însuflețit de propria-i fantezie, cântând mai tare și cu ochii închiși, Dionisio începuse să danseze pe loc, într-o stare de profundă concentrare. Când jandarmul Carreño îl apucă de braț și îl scutură, birtașul rămase nemișcat și căscă ochii, învăluindu-i pe cei de față într-o privire uimită de parcă îi vedea pentru întâia oară.

— Nu mai face atâta pe bețivul, că nu ești chiar așa de pilit, îl repezi Lituma. Să ne-ntoarcem la oile noastre. Aveți de gând să-mi spuneți, pân' la urmă, ce li s-a întâmplat ălora trei tipi? Apoi puteți pleca.

— Nici eu, nici bărbatul ăsta al meu n-am văzut nimic, zise ea, înăsprindu-și ochii și vocea. Duceți-vă de-i luați la întrebări pe cei ce clevetesc pe seama noastră.

— Oricum, mortu' de la groapă tot nu se întoarce, domn' caporal, psalmodie Dionisio. Tot ce faceți e degeaba. Nu vă luați în piept cu destinul, înțelegeți că e-n zadar.

Brusc, ploaia conteni și, deîndată, afară se lumină cu un soare de amiază. Lituma putea vedea un curcubeu încoronând înălțimile dimprejurul campamentului, peste păduricea de eucalipți. Tot pământul, chiftind de băltoace și de pârâiașe care străluceau, părea făcut din argint-viu. Și iată pe orizontul lanțului muntos, acolo unde piatra și cerul se atingeau, culoarea aceea stranie, între vioriu și indigo, pe care el o văzuse copiată pe atâtea fuste și șaluri de-ale indiencelor, pe pungulițele de lână aninate de țărani de urechile lamelor, și care pentru el era însăși culoarea Anzilor, a acestei *sierra* atât de misterioasă și de violentă. Carreño rămăsese gânditor, parcă absent, răsucind în minte vorbele vrăjitoarei. Păi da, Tomasito, sigur: îți spusese taman ce voiai să auzi.

— Și unde ne veți ține închiși? Doamna Adriana se uită cu destulă scârbă la interiorul bordeiului. Aici? O să dormim aici toți patru, unul peste altul?

— Mda, știm deja că n-avem un comisariat pe gustul domniilor voastre, zise Lituma. Va trebui să vă mulțumiți cu ce avem. Postul ăsta nu-i nici pe gustul nostru. Așa-i, Tomasito?

— Așa-i, dom' caporal, murmură jandarmul, trezindu-se.

— Lăsați-l măcar pe Dionisio să plece. Altfel, cine va păzi cârciuma? Or să ne fure totul, și vechiturile alea de-acolo îs tot ce-avem pe lume.

Lituma o privi iar lung, intrigat. Grasă, groasă, amorfă, înfundată în maldărul ei de zdrențe de peticărească, având doar șoldurile protuberante care să amintească lumii că e o femeie, vrăjitoarea vorbea fără pic de emoție, parcă îndeplinind o formalitate, arătând că de fapt puțin îi păsa de tot ce-avea să se-ntâmple. Doar Dionisio părea a fi încă și mai nepăsător de soarta lui decât ea. Își închisese iar ochii pe jumătate și nu mai avea nimic comun cu ei. Se comportau de parcă pluteau cu mult pe deasupra lumii ăsteia nenorocite. Tot mai făceau pe semeții, 'tu-i aia mă-sii.

— Hai să cădem la o înțelegere, zise, în sfârșit, Lituma, pradă unei subite descurajări. Să-mi dați cuvântul că nu plecați din tabără. Că nu vă-ndepărtați nici douăzeci de metri. Cu condiția asta, vă las să vă vedeți de treabă pe timpul cercetărilor.

— Păi, unde să plecăm? întredeschise ochii Dionisio. Dacă am fi avut unde, plecam noi demult. Nu se-ațin ăia prin munți, cu ochii pe noi, cu pietre în mâini? Naccos e o închisoare, iar noi toți suntem prizonieri. Chiar nu v-ați dat seama pân' acu, domn' caporal?

Femeia se ridică de jos anevoie, agățându-se de omul ei. Și, fără a-și lua rămas-bun de la jandarmi, ieșiră din colibă. Se îndepărtară cu pași mici, călcând pe pietroaiele sau movilițele cu mai puțin noroi pe ele.

— Te-a făcut praf vrăjitoarea, cu ce ți-a ghicit, Tomasito.

Lituma îi întinse o țigară. Fumară amândoi, văzând cum se micșorează și pier pe costișă siluetele lui Dionisio și Adriana.

— Te-a impresionat cu marele-ți necaz din dragoste? slobozi fumul din piept Lituma. Vax! Mai mult sau mai puțin, toată lumea le are. Sau te crezi singurul care suferă pentru o femeiușcă?

— Chiar dumneavoastră mi-ați spus că n-ați trecut prin așa ceva, dom' caporal.

— Da, însă am avut și eu fierbințelile mele, zise Lituma, simțindu-se diminuat. Numai că eu le vindec cât ai clipi. Cu târfulițe, desigur. Odată, la Piura, în „Casa Verde" despre care ți-am pomenit, mi s-au aprins călcâiele grozav după o brunețică. Dar, drept să-ți spun, n-am ajuns niciodată să-mi doresc să mor pentru o femeie.

Mai fumară câtva timp, în tăcere. Colo jos, departe, la poalele povârnișului, o siluetă începea să urce drumul spre post.

— Nu cred să aflăm vreodată ce-au pățit cei trei dispăruți, Tomasito. Să-ți spun drept, oricât ar insinua ăi din campament că Dionisio și *doña* Adriana sunt vârâți în chestia asta până peste cap, eu nu reușesc să mă conving c-ar fi așa.

— Nici eu, dom' caporal, nici eu. Dar atunci cum se face că toți drumarii ajung până la urmă să-i acuze?

— Explicația e că toți muntenii ăștia, sunt niște superstițioși ce nu s-a pomenit. Ei chiar cred în demoni, *pishtacos* și *mukis,* zise Lituma. Și întrucât Dionisio și nevastă-sa îs pe jumătate vrăjitori, oamenii îi pun în legătură cu disparițiile.

— Până acum, nici eu nu credeam în toate astea, încercă să glumească jandarmul. Dar, de când mi-a citit *doña* Adriana în palmă, parcă îmi cam vine să cred. Al naibii ce bine mi-a picat ce mi-a spus ea despre inima aia a mea cât toate zilele!

Lituma începea să-l distingă pe cel ce urca spre ei: avea o cască de miner, care scânteia în după-amiaza acum luminoasă, cu cer strălucitor și fără nori. Cine ar fi spus că mai adineauri nu vedeai decât trombe de apă, fulgere și trăsnete, negrii nori pântecoși?

— Ah, la naiba, vrăjitoarea te-a cumpărat, glumi și Lituma. Nu cumva tu i-ai volatilizat pe ăia trei, Tomasito?

— Mai știi, dom' caporal.

Sfârșiră prin a râde amândoi, dar nervos și nesincer. În timp ce îl zărea tot mai aproape pe omul cu cască, Lituma nu și-l putea scoate din cap pe Pedrito Tinoco, mutulică ăl cu comisioanele, cu spălatul și maturatul, cu nenorocirea omorârii vigoniilor la Pampa Galeras. De când îi povestise Tomasito istoria nătărăului de treabă, nu-i mai ieșea din minte. Dar de ce și-l amintea mereu în locul acela, dintre parapeți și stâncăriile cenușii, stând și spălând rufe? Omul cu cască avea un pistol la brâu și un baston de cauciuc, ca polițiștii. Dar purta haine civile, blugi și o scurtă de piele cu o banderolă neagră pe brațul drept.

— Negreșit că mulți tipi de-aici știu foarte bine ce s-a întâmplat, dar nu vor să ciripească. Singurii tembeli care n-au habar suntem tu și eu. Nu te simți un mare dobitoc aci, la Naccos, Tomasito?

— Mă simt ca un novice, mai degrabă. Sigur că toți știu ceva, deși mint și vor să dea toată vina pe birtaș și pe nevastă-sa. Ba chiar cred că s-au vorbit să ne facă să credem că Dionisio și *doña* Adriana au pus totul la cale. Astfel, ne prostesc pe noi și scapă de orice răspundere. N-ar fi mai bine să îngropăm cazul ăsta și să-i punem cruce?

— Să nu crezi că țin morțiș să fac lumină, Tomasito. Nu datoria îmi dă ghies, fi pe pace. Numai că eu sunt foarte curios. Mi-a intrat ideea-n cap să aflu musai ce s-a întâmplat. Și află că de când mi-ai povestit cum a fost cu mutul și cu locotenentul Pancorvo, n-o să-mi găsesc liniștea până n-oi afla.

— Oamenii sunt temători, ați observat? I-am privit cu atenție la cârciumă, la lucru, în echipe. Așa-s până și indienii din obște, cei care n-au plecat încă. Atmosfera e încărcată, de parcă toți s-ar aștepta la ceva anume. S-ar putea să fie din cauza zvonului ăstuia cum că vor

sista lucrările și vor rămâne oamenii fără lucru. Sau din pricina asasinatelor de peste tot. Nervii nu mai rezistă. Aerul e exploziv. Nu-l simțiți?

Ba da, Lituma îl simțea. Zilierii mergeau cu fețe posace, ochii li se abăteau la dreapta și la stânga de parcă ar fi căutat dușmani ascunși, discuțiile de la crâșmă sau printre barăci erau sacadate, lugubre și se întrerupeau la apariția lui. Să fi fost asta din cauza dispariițiilor? Erau speriați fiindcă oricare din ei putea fi al patrulea?

— Ziua bună, domnule caporal, zise bărbatul cu cască de miner, salutându-i din cap. Era un metis înalt și puternic, cu o barbă neîngrijită. Purta bocanci de miner, cu tălpi groase, plini de noroi, încercă să și-i curețe înainte de a intra în cocioabă, tropăind cu putere în prag și ștergându-i de stinghia de jos a ușii. Vin de la mina La Esperanza. Pe dumneavoastră vă caut, domnule caporal Lituma.

La Esperanza era o mină de argint, cam la patru ceasuri de mers, la răsărit de Naccos. Lituma nu fusese pe-acolo, dar știa că unii din drumarii de pe șantier erau foști mineri, concediați de întreprinderea aceea.

— Azi-noapte ne-am pomenit cu teroriștii atacându-ne. Au făcut prăpăd, le explică, scoțându-și casca și scuturându-și părul lung, unsuros. Scurta de pe el și pantalonii erau uzi leoarcă. Mi-au omorât un om și l-au rănit pe altul. Eu sunt șeful pazei de la Esperanza. Au luat explozibil, banii de salarii și alte o mie de lucruri.

— Îmi pare rău, dar nu pot pleca, se scuză Lituma. Nu suntem decât noi doi aici, la post, eu și subordonatul acesta al meu. Mai avem și o problemă încurcată pe cap. Ar trebui să cer întâi instrucțiuni de la șefii ăi mari de la Huancayo.

— S-au ocupat de asta inginerii, replică bărbatul, cu mult respect. Scoase o hârtie împăturită din buzunar și i-o întinse. Au vorbit prin radio cu șefii dumneavoastră. De la Huancayo li s-a răspuns că veți prelua cazul. Mina La Esperanza e de resortul sau intră în atribuțiile dumneavoastră.

Lituma citi și reciti, descurajat, telegrama. Da, asta zicea. Mina aceea era mai bine echipată decât campamentul ăsta împuțit. Aici, el era absolut rupt de lume, orb și surd la tot ce se întâmpla în afară. Radioul din tabără funcționa ori anemic, ori deloc. Cui naiba i-o fi dat prin cap să instaleze un post de poliție la Naccos? Puteau să-l fi instalat dincolo, la Esperanza. Da, dar vezi că dacă s-ar fi aflat acolo și nu aici, atât el cât și Tomasito ar fi avut de-a face cu senderiștii. Înseamnă că ăia-s foarte aproape. Lanțul se mai strângea puțin în jurul gâtului lor.

Carreño se apucase să facă o cafea pe primus. Omul de la mină se numea Francisco López. Se lăsă pe pielicica de lama pe care șezuse *doña* Adriana. Vasul de pe foc începu să bolborosească.

— Nu c-ați mai putea face ceva, explică López. Ei s-au topit demult, bineînțeles, cu pradă cu tot. Dar avem nevoie de un act constatativ de-al poliției, pentru ca Asigurările să indemnizeze compania.

Tomás vărsă cafeaua fierbinte în cănile de tablă și le împărți.

— Dacă vreți, dau eu o fugă pân' la Esperanza, dom' caporal.

— Nu, mă duc eu. Tu să ai grijă aici de toate și, dacă nu mă-ntorc, roagă-te pentru mine.

— Nu mai e nicio primejdie, domnule caporal, îl liniști Francisco López. Am venit cu jeep-ul, dar a trebuit să-l las la capătul drumului practicabil. Nu-i prea departe, la nicio oră de mers rapid. Numai că m-a prins aversa. V-aduc eu înapoi, imediat ce terminați formalitățile.

Francisco López lucra deja de trei ani la mina La Esperanza, în corpul de pază și protecție. Acesta era al doilea atac cu care se pricopsiseră. În primul, ce avusese loc cu șase luni în urmă, n-au fost victime, dar atacatorii au fugit, tot așa, cu explozibil, haine, materiale din hangar, merinde și toate trusele sanitare ale minei.

— Noroc de ingineri, c-au putut să se ascundă, explică paznicul, sorbind pe îndelete cafeaua. Și cu ei și-un străin, prieten de-al lor, aflat în vizită. S-au suit pe rezervoarele de apă. Dacă dădeau de ei, o sfecleau. Nu-i iartă niciodată pe ingineri, pe cei din administrație sau din conducere. Ca să nu mai vorbim de *gringos,* de bună seamă.

— Ca să nu mai vorbim de polițiști, zise Lituma, cu o voce cavernoasă.

Francisco López încercă să glumească:

— N-am zis-o, ca să nu vă înspăimânt, în schimb, muncitorilor nu le fac nimic, decât dacă-i consideră denunțători.

Vorbea cu cea mai mare dezinvoltură, de parcă era normal să se întâmple așa, sau de parcă s-ar fi întâmplat așa dintotdeauna. Poate c-avea dreptate, 'tu-i maica mă-sii.

— Umblă zvonul c-or să închidă La Esperanza, după atâtea necazuri, adăugă López, suflând în cană și sorbind iar. Inginerii nu mai vor să vină, iar cota-parte plătită revoluționarilor sporește prea mult costurile de producție.

— Păi dacă plătesc cotă-parte, de ce-i mai atacă? zise Lituma.

— Asta ne-ntrebăm și noi și n-avem răspunsul, recunoscu Francisco López. Nu-i logic.

Continua să sufle în cană și să bea cu sorbituri mici, de parcă și conversația aceea ar fi fost lucrul cel mai normal din lume.

*

* *

Pentru Casimiro Huarcaya păru-i auriu și ochii-i deschiși la culoare, aproape lichizi, fuseseră coșmarul copilăriei sale. Și asta pentru că în sătucul andin Yauli, unde se născuse, toți, absolut toți erau bruneți, iar părinții și frații săi aveau același păr negru, aceleași chipuri smeade și

aceiași ochi de culoare închisă ca toată lumea. De unde apăruse albinosul ăla în familia Huarcaya? Glumele proaste făcute pe socoteala lui de colegii de clasă, la mica școală sătească, îl făcură pe Casimiro să se bată adesea cu ei, fiindcă, deși avea un caracter bun, i se urca sângele la cap ori de câte ori îi sugerau, ca să-l vadă turbând de furie, că tatăl lui nu-i taică-su, ci vreun străin în trecere prin Yauli, sau dracul însuși care, cum se știe în Anzi, când vine să-și facă mendrele pe pământ se întrupează într-un venetic *gringo* șchiop.

Pe Casimiro îl mai obseda și ideea că propriu-i tată, olarul Apolonio Huarcaya, nutrea bănuieli avane despre originea lui. Altfel cum să-și explice că fusese deseori mărul discordiei între părinții săi și că Apolonio, care se purta frumos cu frații și surorile lui, numai pe el îl asuprea cu cele mai grele treburi și, la cea mai mică greșeală, îl bătea de-i mergeau fulgii?

Dar, în ciuda blestemăților colegilor de clasă și a neînțelegerilor familiale, Casimiro crescu fără complexe, puternic, îndemânatic, vioi și iubitor de viață. De cum avu uzul rațiunii, nu-și dori decât să crească mare cât mai repede ca să plece din Yauli într-un oraș vast, ca Huancayo, Pampas, sau Ayacucho, unde părul lui blond și ochii-i deschiși la culoare să nu mai atragă până într-atât curiozitatea oamenilor.

Mergea pe cincisprezece ani când fugi din satul lui cu un vânzător ambulant pe care, ori de câte ori venea la Yauli, îl ajuta să încarce și să descarce mărfurile și să le vândă la piață. *Don* Pericles Chalhuanca avea un camionaș de pe vremea lui Matusalem, reparat și cârpit de mii de ori, cu care bătea toate obștile și satele din centrul țării, desfăcând acolo produse de pe la oraș, medicamente, instrumente și unelte de lucrat pământul, haine, tacâmuri, pantofi, și cumpărând, în schimb, brânză, tuberculi de *ollucos,* bob, fructe, țesături de casă și tigve pentru lichide, pe care le ducea la oraș. Dar *don* Pericles nu era numai negustor, ci și un bun mecanic, astfel că, pe lângă el, Casimiro învăță pe de rost toate chichițele camionului și putu să-l repare de fiecare dată, și erau multe asemenea dăți pe parcursul unei singure călătorii, când acesta cădea răpus de atrocele drumuri ale *sierrei.*

Cât rămase cu *don* Pericles fu nespus de fericit. Bătrânul negustor îl fermeca povestindu-i viața lui aventuroasă, de neostoit cocoș în poiata altora, cu femei seduse, însărcinate și abandonate în nenumărate districte, sate și cătune din Apurímac, Huancavelica, Ayacucho, Cusco și Cerro de Pasco, departamente pe care, se fălea el, „le-am semănat cu bastarzi și bastarde prin vinele cărora curge sângele meu”. Pe unii din ei i-i arăta lui Casimiro în lungile lor călătorii, făcându-i poznaș cu ochiul. Mulți dintre ei îl salutau respectuos pe negustor, pupându-i mâna și zicându-i „nașule”.

Dar ceea ce îl încânta mai cu osebire pe băietan era viața în aer

liber pe care o duceau, fără orare sau destinații prestabilite, la cheremul asprimilor sau blândeții timpului, al serbărilor populare sau hramurilor de sfinți ocrotitori, al comisioanelor primite sau al toanelor camionetei, factori care le hotărau soarta zilnică, itinerarele, nopțile petrecute ici și colo. *Don* Pericles avea o casă a lui, stabilă și fără roți, la Pampas, o mică fermă, unde sălășluia și o nepoată de-a lui, măritată și având copii. Când dădeau pe-acolo, Casimiro era primit ca un membru al familiei. Însă în cea mai mare parte a timpului locuia în camion: acolo, printre mărfuri, sub o prelată groasă, își construise un refugiu cu piei de vacă. Dacă ploua, dormea în cabină sau sub camion.

Afacerile nu erau cine știe ce, cel puțin pentru Pericles și Casimiro, întrucât orice câștig mai acătării era înghițit de camion, căruia mereu trebuia să-i cumperi piese de schimb și să-i vulcanizezi cauciucurile. Dar ceva-ceva tot le rămânea pentru traiul zilnic. De-a lungul anilor petrecuți lângă *don* Pericles, Casimiro ajunse să cunoască și cu ochii închiși, ca-n palmă, tot centrul Anzilor, cu sătucurile, obștile, serbările lui, dar și cu prăpăstiile, hăurile, văile lui. Cunoscu și toate secretele comerțului de care se ocupau: de unde să cumperi cel mai bun porumb și unde să duci ață și ace, unde anume erau așteptate lămpile cu gaz și percalul ca o mană cerească, ce fel de panglici, agrafe, coliere și brățări le atrăgeau magnetic pe fete.

Don Pericles îl trată la început ca pe-un ucenic, apoi ca pe-un fiu, în sfârșit ca pe-un partener. Pe măsură ce el îmbătrânea, iar băietanul devenea un bărbat, greul afacerii se mută pe umerii acestuia din urmă, până când, cu trecerea anilor, Casimiro era de-acum singurul care conducea vehiculul și hotăra asupra cumpărărilor și vânzărilor, *don* Pericles ajunse să fie doar directorul tehnic al asociației.

Când asupra bătrânului se abătu atacul cerebral care îl lăsă paralizat și mut, se aflau, din fericire, la Pampas. Astfel, putu fi dus la spital și salvat de la moarte. Dar *don* Pericles nu mai putu călători și Casimiro se ocupă de-atunci singur de toate. Câtva timp continuă să se folosească de camionașul imemorial, dar într-o bună zi trebui să renunțe la el, pentru că nepoata lui *don* Pericles și fiii ei îi cereau sume exorbitante ca să i-l închirieze. Le înapoie așadar vehiculul și, deși până la moartea lui Pericles el îl vizită pe bătrân în mod regulat, aducându-i câte un mic cadou ori de câte ori se abătea pe la Pampas, de-atunci deveni stăpân absolut pe negoțul său. Era un tânăr puternic și tăbăcit de viața sub intemperii, cu prieteni în tot locul, muncitor și vesel, își putea petrece nopți întregi bând și dansând pe ruptelea la petrecerile sătești, răspunzând cu glume ingenioase atacurilor bețivanilor în legătură cu păru-i bălai; a doua zi însă, la prima oră, își etala mărfurile în piață, luând-o cu mult înaintea altor comercianți. Înlocuise vechiul camionaș cu o camionetă de ocazie, cumpărată de la

un agricultor din Huancayo, căruia îi plătea ratele lunare cu mare punctualitate.

Odată, pe când vindea catarame și cercei fantezi într-o localitate măruntă din Andahuaylas, văzu o fată care părea să aștepte momentul potrivit ca să-i vorbească între patru ochi. Era tânără, avea părul împletit în cozi pe spate și-o față plăcută la vedere, dar sperioasă ca a unei sălbăticiuni. I se păru că o mai văzuse și altădată. Când el rămase, câteva clipe, fără clienți, fata se apropie de bara din față a camionetei, pe care ședea așezat Casimiro.

— Știu, știu, zise el, râzând. Vrei o copcă sau o broșă mică și n-ai bani.

Ea făcu din cap că nu, încurcată.

— M-ai lăsat grea, *papay,* șopti, în *quechua*, cu ochii în jos și numindu-l „tătucule”, ca toate indiencele. Sau nu-ți mai amintești de mine?

Ca prin ceață, Casimiro parcă își aminti ceva. O fi fost codana aia care de Sfântul Arhanghel Gabriel se suise la el în camionetă, cu ocazia serbării din sat? Dar în ziua aceea el băuse multă rachie *chicha*, și nu mai era sigur dacă fata din fața lui era aceeași cu cea confuză, nelămurită, din amintire.

— Și cine zice c-am fost eu? o repezi el, grosolan. Cu câți te-i fi întins tu, de sărbători? Crezi c-o să cad de fraier? C-o să m-aleg c-un copil al cine știe cui?

Nu putu să mai strige la ea, fiindcă fata o rupse la fugă.

Casimiro își aduse aminte că *don* Pendes îl sfătuia ca în astfel de cazuri să ia volanul în mână și s-o șteargă de-acolo imediat. Dar, după alte câteva ore, când termină cu negoțul, începu să bată sătucul în lung și-n lat căutând-o pe fată. Se simțea puțin vinovat și ar fi vrut să se împace cu ea.

O găsi pe drumul de țară de la ieșirea din sat, o potecă mai largă, mărginită de sălcii și nopali și răsunând de orăcăitul broaștelor. Ea se întorcea la lotul de pământ al părinților ei, foarte jignită. Până la urmă, Huarcaya o calmă, o convinse să se urce în camionetă și o conduse încă o bucată de drum, până în preajma obștii unde locuia. O consolă cum putu mai bine și îi dădu ceva bani, sfătuind-o să-și găsească o cumătră din alea care fac și pe moașele, dar care se ocupă și cu avorturile. Ea încuviința din cap cu ochii în lacrimi. Se numea Asunta, iar când el o întrebă câți ani are zise că optsprezece, dar era clar că se dădea mai mare decât era.

Se întoarse prin locurile acelea după o lună și, întrebând din om în om, ajunse acasă la fată. Locuia cu părinții ei și cu o spuză de frați, care îl primiră cu neîncredere, ostili. Tatăl, stăpân pe propriu-i lot în cadrul comunității, fusese organizatorul serbărilor de-atunci. Înțelegea limba spaniolă, deși răspundea la întrebările lui Casimiro în *quechua.*

Asunta nu găsise pe nimeni care să-i dea fierturile acelea pentru lepădat, dar îi spuse lui Huarcaya să nu se frământe degeaba. Nașii ei, dintr-un sătuc vecin, îi spuseseră să nască pur și simplu copilul, iar dacă părinții o alungau, să vină să locuiască acolo. Părea a se fi resemnat cu soarta ei. Despărțindu-se de ea, Casimiro îi dărui niște pantofi cu toc jos și un șal înflorat, pentru care ea îi mulțumi umil, sărutându-i mâna.

Când mai trecu pe-acolo după alt răstimp, Asunta dispăruse, iar familia nu vru să-i vorbească despre ea. Tatăl îl primi mai dușmănos decât la prima vizită și îi spuse de la obraz să nu mai dea pe-acolo. Nimeni nu putu sau nu dori să-l îndrepte spre locul unde trăiau nașii Asuntei. Casimiro își zise că făcuse tot ce îi stătea în puteri pentru fătuca aceea și că nu trebuia să-și mai bată capul cu ea. Dacă o va reîntâlni, o va ajuta, și basta.

Dar viața lui nu mai fu cea dinainte. Parcă din senin, drumurile, înălțimile, satele acelea pe care el le bătuse ani de-a rândul, întâi cu *don* Pericles, apoi singur, fără a simți vreodată că se expunea la alte primejdii decât explozia unui cauciuc sau pana de motor pe un drumeag plin de hârtoape, deveniră tot mai violente. Casimiro începu să întâlnească stâlpi electrici de mare tensiune dinamitați, poduri aruncate în aer, șosele astupate cu stânci și trunchiuri de copaci, inscripții amenințătoare și cârpe roșii fluturând pe culmi. Întâlni și grupuri înarmate, cărora trebuia să le dea întotdeauna câte ceva din mărfurile lui: haine, alimente, cuțite și *machetes.* Începură, de asemenea, să apară pe drumuri patrule de luptători antiteroriști și de soldați. Îi cercetau actele și îi jefuiau camioneta, la fel ca răsculații. Sătenii se plângeau de abuzuri, de furturi, de omoruri, și, în unele regiuni, începeau să se băjenească; familii, obști întregi își părăseau pământurile, casele, animalele, și o porneau spre orașele de pe coastă.

Curând după aceea, negoțul lui abia de îi mai oferi resurse să supraviețuiasă; sosi și ziua când își dădu seama că lucra în pierdere. De ce se mai zbătea? De ce mai călătorea, de ce mai cumpăra și mai vindea? La ce bun? Poate doar pentru că-i intrase în cap că așa o va mai întâlni pe Asunta. Povestea asta deveni o adevărată obsesie pentru el. Atâta întrebase de ea, pe unde trecea, încât lumea începuse să-l creadă cam sărit de pe fix și se distra punându-l pe piste false sau povestindu-i fel de fel de născociri.

De două ori se abătu prin satul ei, încercând să-i descoasă pe cei din familie. Tatăl, nu numai că nu-i spuse unde se afla fata, dar îl insultă și aruncă cu pietre după el. Totuși, o soră de-a Asuntei îi ieși în întâmpinare pe drum și îi povesti că nașii fetei locuiau la Andahuaylas și se numeau Gallirgos. Cu toate astea, nimeni din Andahuaylas nu-l putu pune pe urmele unei familii cu acel nume. Când mai trecu încă o

dată prin sătucul Asuntei, tatăl fetei murise, iar mama și copiii plecaseră definitiv la Ica, împreună cu multi alții din obștea sătească. Avusese loc un omor în regiune și toți trăiau cu frica în sân.

De ce oare o căuta pe Asunta cu atâta perseverență? Singur se întreba și singur nu-și putea da un răspuns. Să fi fost din cauza fiului sau fiicei sale, care acum trebuia să meargă pe trei anișori? Deși nu se mai aștepta s-o găsească, tot mai întreba de ea în dreapta și în stânga, aproape ritual, știind dinainte că nu va primi decât răspunsul negativ. S-o fi dus la Lima, ca atâtea și-atâtea fete din *sierra.* S-o fi angajat fată în casă, sau muncitoare pe undeva, s-o fi măritat și i-o fi dat fiului sau fiicei lui frați și surori. Cine putea ști!

Trecuse deja mult timp și Casimiro Huarcaya se gândea tot mai rar la Asunta, când ajunse, într-o noapte de beție generală, era începutul serbării în cinstea sfântului protector al așezării –, în localitatea Arcca, la sud de Ayacucho. Ieșind din hanul unde mâncase, se pomeni înconjurat de un grup ostil de bărbați și de femei care îl insultau, arătând spre părul lui și numindu-l „nacaq”, „pishtaco”. Erau prea bați să-i mai poată face să judece, explicându-le că nu toți oamenii peste care căzuse beleaua de a avea părul deschis la culoare hălăduiau prin lume căutând victime omenești cărora să le soarbă sângele sau grăsimea, așa încât preferă să se suie în camionetă. Dar nu-l lăsară să plece. Erau în același timp speriați și furioși și se ațâțau unii pe alții.

Îl scoaseră pe brânci din cabină și începură să-i care la pumni, fără a-i asculta explicațiile. Când crezu că nu mai există scăpare pentru el, auzi focuri de armă. Văzu bărbați și femei cu arme în mâini și cercul dușmănos din jurul lui se rupse. De jos, de pe pământ, unde căzuse doborât de lovituri, Casimiro auzi glasurile salvatorilor. Le explicau oamenilor din mâinile cărora îl smulseseră că nu trebuiau să creadă în *pishtacos,* că astea erau superstiții, credințe obscurantiste sădite în popor de către dușmanii de clasă.

Atunci, o recunoscu pe Asunta. Fu sigur că era ea. În pofida luminii șovăielnice și a haosului din mintea lui, nu se îndoi nicio clipă: era ea. Doar că acum nu mai avea cozi grele pe spate, ci părul tuns scurt, bărbătește. Și, în loc de fuste andine, niște blugi și pantofi de sport. Și o pușcă de vânătoare în mână. Il recunoscuse și ea, imediat. Nu-i răspunse nici la salutul cu mâna, pe care i-l făcu, nici la zâmbetul pe care i-l adresă. Ea le explica acum celorlalți luptători înarmați, bărbați și femei, că albinosul acela, Casimiro Huarcaya, o violase cu cinci ani în urmă, profitând de serbările din alt sat. Și o lăsase însărcinată. Și când ea s-a dus să-i spună, a tratat-o ca pe o târfă, sau cam așa ceva. Și că, apoi, a catadicsit să-i arunce, așa cum arunci un os unui câine, niște bani cu care să plătească un avort. Era Asunta și nu era Asunta. Cel puțin lui Casimiro îi venea greu s-o recunoască pe fata timidă care îi pupa mâna în femeia aceea rece, serioasă, didactică și care își

povestea intimitățile cu voce tare, de parcă vorbea despre altcineva.

Încercă să-i spună că în tot acel timp o căutase peste tot. Încercă s-o întrebe ce se întâmplase cu pruncul pe care-l aștepta, dacă se născuse tot albinos, ca el. Dar nu reuși nici să îngaime ceva. Ei, în schimb, dezbătură chestiunea îndelung, făcură un schimb de idei, în spaniolă și în *quechua.* Îi puseră întrebări la care el nu știu să răspundă. Când văzu că hotărâseră ceva în legătură cu soarta lui, avu o senzație de irealitate. Iat-o, vasăzică, pe femeia pe care o căutase ani în șir. Se apropia de el cu pușca pregătită, țintindu-i capul. Și Casimiro fu sigur că mâna nu-i va tremura când va apăsa pe trăgaci.

*

* *

— Jandarm, jandarm, zise Mercedes. Era ultimul lucru la care să mă fi gândit, că ești un curcan ca ăia care dirijează circulația.

— Știu, știu, cu unul ca mine ai coborât mult ștacheta și ți-ai pierdut din categorie, replică băiatul. Dar nu-ți face griji, cu o femeie ca tine alături voi ajunge foarte departe.

— Dacă vreodată te voi vedea cu uniforma de jandarm, voi muri de rușine, zise ea.

— De ce avea o părere așa de proastă despre noi? mârâi Lituma.

— Păi cum de ce, suspină Tomasito. Din cauza lefii de mizerie.

Plecaseră din Huánuco în jur de șase, cu o oră întârziere, și ocupau cele două locuri din față ale vechiului Dodge, lângă șofer. În spate se îngrămădeau patru pasageri, printre care o doamnă care gemea „Ay, Isuse” la fiecare hop. Șoferul purta o șepcuță înfundată până peste urechi și un fular gros îi acoperea gura, încât abia de-i puteai desluși chipul. Radioul era dat la maximum, așa că Mercedes și Carreño își vorbeau la ureche fără teama de a fi auziți. Pe măsură ce autobuzul urca munții, radioul se auzea tot mai prost și muzica naufragia printre țiuituri și hârâituri.

— Dacă mergeați așa de vârâți unu-n altul, cred că profitai din plin ca s-o pipăi, comentă Lituma.

— Vorbitul cu mine e doar un pretext ca să mă poți săruta în voie pe gât, zise ea, vorbindu-i tot cu gura lipită de ureche.

— Te supără? susură el, frecându-i ușurel cu buzele conturul urechii.

— Hârjonelile astea în mașină îs grozave, se pronunță Lituma.

— Mă gâdili, zise ea. Șoferul o să mă creadă o idioată care se hlizește tot timpul.

— Asta-i din cauză că pentru tine dragostea nu e ceva serios, o sărută iar Carreño.

— Promite-mi că în viața ta n-o să-ți mai pui uniforma de sticlete, zise Mercedes. Sau, cel puțin, cât om fi împreună.

— Îți promit tot ce-mi ceri, șușoti mieros flăcăul.

— Și te-ai ținut de cuvânt de n-ai mai putut, suspină Lituma. Ți-ai pus-o din nou, iar aici nici nu ți-o mai poți scoate. O să mori cu cizmele-n picioare, Tomasito. Apropo, ai văzut filmul cu titlul ăsta?

Carreño o ținea cu brațul pe după umeri și încerca să amortizeze cu trupul lui hurducăturile la care vechiul Dodge o supunea pe Mercedes. Se întuneca rapid și începea să se simtă frigul. Își trăseseră pe ei puloverele de lână de alpaca pe care le cumpăraseră la Huánuco, dar unul din geamurile vehiculului era crăpat și lăsa să intre un curent de aer înghețat. Șoferul stinse în sfârșit radioul, care oricum nu se mai auzea.

— Nu-i vorba c-aș crede că se va întâmpla ceva, zise el, vorbind tare prin fular. Dar e de datoria mea să vă avertizez. Au fost mai multe atacuri pe traseul ăsta, în ultimul timp.

Niciunul din pasageri nu făcu vreun comentariu, dar atmosfera din mașină se îngroșă deodată, ca laptele când se taie. Carreño o simți pe Mercedes devenind încordată.

— Cel mai probabil e că pe amândoi or să ne îngroape cu uniformele pe noi, Tomasito. N-ai obosit câteodată să-i aștepți? Nu-ți dă prin gând uneori: „Să vină ăia odată și să se termine cu războiul ăsta al nervilor”?

— Ce-ați vrut să spuneți? întrebă până la urmă, de pe scaunul din spate, doamna cu exclamațiile. Că suntem în primejdie?

— Sper că nu, replică șoferul. Dar trebuie să vă previn.

— Și-atunci ce facem? întrebă alt pasager.

— Atunci cel mai bine e să taci mâlc, le sugeră șoferul. Eu unul așa vă sfătuiesc. Atacatorii sunt înarmați și cu degetul pe trăgaci.

— Adică le dăm tot ce-avem ca niște oi blege, zise doamna, iritată. Ce mai contează că rămânem cu mâinile goale. Strașnic sfat, ce să spun!

— Dacă vreți s-o faceți pe eroina, vă privește, zise șoferul. Eu vă spun doar care-i părerea mea.

— Dumneata îi sperii pe pasageri, interveni Carreño. Una e să dai un sfat și alta să bagi oamenii în răcori.

Șoferul întoarse puțin capul ca să-l privească.

— Nici pomeneală să vreau să sperii pe cineva, afirmă el. Numai c-am fost atacat deja de trei ori, iar ultima dată mi-au sfărâmat genunchiul cu patul puștii.

Urmă o lungă tăcere, întreruptă doar de gâfâielile și spasmele motorului și de zăngănelile metalice ale caroseriei zgâlțâite de gropile și pietrele de pe drum.

— Atunci, nu știu zău de ce vă expuneți la atâtea primejdii, comentă un călător care până atunci nu deschisese gura.

— Din același motiv pentru care mergeți domniile voastre la Lima cu autobuzul, știind că-i periculos, zise șoferul. De nevoie.

— Blestemat fie ceasul când am venit la Tingo María, blestemat fie ceasul când am acceptat invitația scârbosului ăluia, susură Mercedes în urechea băiatului. Îmi mergeau toate ca pe roate, aveam bani de haine, spectacolul de revistă la „Vacilón” mă amuza, eram liberă și independentă. Și-acum iată-mă urmărită și încurcată cu un jandarm.

— Asta ți-era soarta, o sărută iar pe ureche băiatul, simțind cum o treceau fiorii. Deși n-o să mă crezi, află c-abia acum începe partea cea mai frumoasă a vieții tale. Știi de ce? Fiindcă suntem împreună. Și vrei să-ți mai spun ceva?

— Eu stau și-aștept chestii delicioase, pipăieli la înghesuială, pupături îndrăznețe, regulări deșucheate care să mă mai abată cu gândul de la castitatea mea nedorită, iar tu o iei mereu pe coarda sentimentală, se plânse Lituma. Boala ta e fără leac, Tomasito.

— Ce? susură ea.

— Împreună la bine și la rău până când moartea ne va despărți, îi ronțăi Carreño marginea urechiușii, și Mercedes râse tare.

— Nu cumva sunteți în călătorie de nuntă? le aruncă o ocheadă șoferul.

— Așa-i, suntem proaspăt căsătoriți, confirmă îndată Carreño. Cum de-ați ghicit?

— Mi-a zis-o cel de-al șaselea simț, râse șoferul. Dar și toți pupicii ăia dulci pe care vi-i dați.

Cineva în spate râse și un pasager murmură; „Sincere felicitări”. Carreño o strânse tare pe Mercedes lipind-o de el și îi șopti, sărutând-o:

— Gata, de-acu ești nevestica mea în ochii lumii. N-o să mai scapi niciodată de mine.

— Dacă mă mai gâdili, m-așez în altă parte, susură ea. Fac pipi pe mine de râs.

— Aș da luna de pe cer să văd o femeiușcă făcând pipi, mugi Lituma, zgâlțâind patul lui mizer. Asta nu mi s-a întâmplat niciodată, ’tu-i maica mă-sii. Și-acum când aș vrea, nici urmă de femei pe-aci.

— N-ai scăpa de mine decât poate sus, în plasa de bagaje, zise Carreño. Bine, îți dau o recreație. Zece minute fără sărutări. Poți să adormi cu capul pe umărul meu, ca în camion. Te trezesc eu dacă ne-atacă vreun comando.

— De-abia devenise amuzantă cu pipiul ei, și tu o trimiți la culcare, protestă Lituma. Nu, că asta-i culmea.

— Ce dulce ești, sticlețel, zise ea, cuibărindu-se.

— Nimeni n-o să ne strice luna de miere, zise flăcăul.

Șoseaua era pustie cât vedeai cu ochii; rar venea din partea opusă câte un ditamai camionul care obliga vechiul Dodge să cotească puțin ca să-i facă loc. Nu ploua, însă cerul era înnorat și, în loc de stele, o slabă luminescență dilua contururile câtorva nori plumburii și ale

orizontului de culmi și creste înzăpezite. Carreño începu să picotească.

— M-a trezit o străfulgerare care mi-a rănit ochii, apoi o voce care spunea: „Actele la control”, continuă jandarmul. Luptându-mă cu amorțeala, mi-am pipăit cureaua de la brâu și, da, revolverul era acolo, la locul lui.

— Înapoi la joaca de-a cow-boyii, comentă Lituma. Câți ai ucis de data asta?

Mercedes se freca la ochi, mișcând din cap dintr-o parte în cealaltă. Șoferul întindea livretele electorale ale pasagerilor unui bărbat cu automatul la piept, care își băgase aproape tot capul în autobuz. Carreño văzu o gheretă luminată cu lămpi de gaz, o stemă a țării și un alt om, îmbrăcat cu *poncho* și având automatul pe umăr, care își freca viguros mâinile. Un lanț de fier, întins între două butoaie, le bara drumul. În jur nu se vedeau lumini, nici case, ci doar munții.

— Un moment, zise omul și se îndepărtă spre gheretă cu livretele în mână.

— Nu știu ce i-o fi apucat, comentă șoferul, întorcându-se spre călători. Ăștia nu opresc niciodată mașinile aici, și cu-atât mai puțin la o oră ca asta.

La lumina slabă a lămpii din postul de control, unul din polițiști cerceta documentele unul câte unul. Îl ridica și și-l apropia de ochi, ca miopii. Celălalt continua să-și frece mâinile.

— Înseamnă că-i ger afară, murmură femeia de pe scaunul din spate.

— Așteptați s-ajungem pe podișurile *punas* și-o să aflați ce-i aia frig, o avertiză șoferul.

Rămaseră câtva timp tăcuți, ascultând șuieratul vântului. Acum, polițiștii discutau, iar cel care adunase actele îi băgă celuilalt o hârtie sub ochi, arătând cu degetul spre vechiul Dodge.

— Dacă mi se întâmplă ceva, tu îți continui călătoria, îi sărută băiatul urechea lui Mercedes, văzându-i pe cei doi bărbați de la post apropiindu-se de mașină, unul în spatele celuilalt.

— Mercedes Trelles, zise omul, băgându-și iar capul în vehicul.

— Așa o cheamă pe piurana ta? zise Lituma. Păi atunci s-ar putea să-i fie rudă unuia pe care l-am cunoscut. Trelles Picioare-Strâmbe. Avea o cismărie chiar lângă cinema „Municipal” și tot timpul ronțăia cornuri.

— Eu sunt.

— Coborâți o clipă. Verificăm ceva.

Îi înapoie șoferului celelalte acte, ca să le împartă pasagerilor, și îl lăsă pe Carreño să coboare și să-i ajute femeii să se dea jos. Al doilea polițist stătea acum cu automatul în mână, cam la un metru de autobuz.

— Niciunul dintre ei nu părea preocupat, sau nervos, zise Tomás. Păreau mai degrabă plictisiți să facă mereu același lucru. Poate c-o chemaseră din pură întâmplare. Dar nu puteam să risc, fiind vorba de ea.

— Sigur, sigur, glumi Lituma. Tu ești din ăia care întâi omoară și-apoi îl întreabă pe mort cum îl cheamă.

Mercedes se îndepărtă, mergând încet spre gheretă, urmată de tipul care cercetase actele. Carreño rămase în picioare, lângă portiera deschisă a Dodge-ului și, deși din cauza negurii era improbabil ca polițistul rămas de strajă lângă mașină să-i vadă expresia feței, îi adresă acestuia un zâmbet exagerat.

— Cum de nu vă-ngheață pipota de frig, șefule? murmură el, în timp ce, cât mai bătător la ochi, își freca brațele și făcea „Brrr”. La ce înălțime om fi aici?

— La trei mii două sute.

Flăcăul își scoase pachetul de țigări, alese una și o puse în colțul gurii. Dădu să vâre pachetul la loc, dar, amintindu-și parcă, i-l întinse polițistului: „Vreți să fumați?” În același timp, neașteptând răspunsul, făcu doi pași către el. Polițistul nu intră deloc la bănuieli. Luă o țigară și, fără a-i mulțumi, și-o duse la gură.

— Ăla, ca polițist, era un ageamiu, se pronunță Lituma. Până și eu, care-s alt ageamiu, aș fi mirosit ceva.

— Tipii picau de somn, dom’ caporal.

Carreño aprinse un chibrit, pe care aerul îl stinse. Mai aprinse unul, ferindu-l cu trupul, stătea cu toate simțurile la pândă, ca fiara înainte de a ataca –, auzind-o pe doamna protestatară cum îi cerea șoferului să închidă ușa, și apropie flăcăruia de gura de care atârna țigara. Când, în loc de flăcăruie, țeava revolverului îi atinse dinții, polițistul rămase încremenit.

— Nu striga, nu mișca, îi ordonă Tomás. Spre binele tău.

Stătea cu ochii țintă spre bărbatul care acum deschidea gura, țigara îi căzu pe jos, și căruia îi lua ușor automatul cu mâna rămasă liberă, dar cu auzul încordat spre ce se întâmpla în vehicul, așteptându-se ca șoferul sau unul din pasageri să strige și astfel să-l prevină pe polițistul din gheretă.

— Dar n-ai auzit nimic, fiindcă pasagerii, amorțiți, nu și-au dat seama ce se petrece, recită Lituma. Vezi, ghicesc totul imediat. Și știi de ce? Pentru că am văzut mii de filme la viața mea și le cunosc trucurile.

— Mâinile sus! porunci, tare, din pragul ușii. Ținea revolverul îndreptat spre tipul de la masă și automatul spre țeasta celui dezarmat, din care își făcuse scut uman. O auzi pe Mercedes scoțând un țipăt slab, dar n-o privi, ci își concentra atenția asupra omului de la masă. După un moment de surpriză, acesta ridică mâinile și rămase cu ochii

pe băiat, clipind des, zăpăcit.

— I-am zis lui Mercedes „Ia-i automatul”, își aminti Carreño. Dar ea era moartă de frică și nu se mișca. A trebuit să strig la ea, repetându-i ordinul.

— Nu crezi că și atunci făcea pipi pe ea?

De data asta, în sfârșit, ea apucă, cu ambele mâini, arma lăsată pe masă de polițist.

— I-am plasat pe amândoi la perete, cu mâinile pe cap, continuă flăcăul. Nici nu știți ce iute m-au ascultat, dom’ caporal. S-au lăsat controlați de alte arme, dezarmați de pistoale și s-au legat fedeleș unul pe altul fără să crâcnească.

Abia când Tomás și Mercedes ieșeau din încăpere, unul din ei îndrăzni să bâiguie:

— N-o să ajungi prea departe, cumetre.

— Chiar că n-ai ajuns, zise Lituma. Vreau să dorm, Tomasito, mi-e somn și povestirea ta m-a plictisit.

— Sunt bine înarmat și-o să mă apăr, i-o tăie Carreño.

— Dar ce se întâmplă aici? întrebă, din spatele lui, șoferul.

— Nimic, nimic, plecăm chiar acum.

— Cum nimic? îl auzi exclamând. Păi cine ești dumneata ca să…?

— Calmează-te, calmează-te, treaba nu te privește, n-o să pățești nimic, zise băiatul, împingându-l afară.

Călătorii coborâseră din vechiul Dodge și o asaltau cu întrebări pe Mercedes. Ea dădea din mâini și din cap, aproape isterizată: „Nu știu, nu știu.”

Carreño aruncă pe bancheta vechiului Dodge automatele și pistoalele celor doi oameni din post și îi făcu semn șoferului să se așeze la volan. Luând-o pe Mercedes de braț, o obligă să se suie în vehicul.

— Ne lăsați aici? se indignă doamna cu exclamațiile.

— O să vă ia cineva, n-aveți grijă. Nu vă pot lua cu mine, ca să nu treceți drept complici de-ai mei.

— Dacă-i așa, lasă-mă și pe mine cu ei, protestă șoferul, deja așezat în fața volanului.

— De ce naiba l-ai luat pe șofer? căscă Lituma. Nu-ți ajungea Mercedes, ca tovarăș de drum?

— Nici eu și nici nevastă-mea nu știm să conducem, îi explică băiatul. Hai, pornește odată și-apasă pe accelerator pân’ la fund.

Partea a doua

VI

— Bine, acum cred că pot pleca, zise caporalul Lituma, socotind că dacă o lua din loc imediat, putea ajunge la Naccos înainte de căderea întunericului.

— În niciun caz, amice, îi opri avântul, ridicând două mâini cordiale, inginerul înalt și blond care fusese atât de amabil cu el de cum puse piciorul la mina „La Esperanza”. Te poate apuca noaptea pe drum, lucru nerecomandabil. Dumneata rămâi frumos aici să mănânci și să dormi, iar mâine, la prima oră, Francisco López te duce înapoi la Naccos cu jeep-ul.

Inginerul negricios, căruia îi spuneau Pichín, insistă și el, și Lituma nu se lăsă rugat mult să mai rămână încă o noapte la mină. Și asta pentru că, ce-i drept, era imprudent să se aventureze pe întuneric prin singurătățile acelea, dar și pentru că, astfel, putea să-l mai vadă și să-l mai audă pe străinul ăla, *el gringo,* aflat în vizită pe-acolo, un explorator sau cam așa ceva. De când îl văzuse, rămăsese fascinat. Purta barba și părul răvășite și atât de lungi încât Lituma își spuse că nu mai văzuse asemenea podoabe decât în pozele cu profeți și apostoli biblici, sau la unii nebuni și cerșetori pe jumătate goi, de pe străzile Limei. Dar ăsta n-avea nimic dintr-un nebun; dimpotrivă, era un savant. Cu toate acestea, era un om simplu și prietenos, părând picat din nori și rătăcit pe pământ, complet indiferent – inconștient? — față de primejdia de moarte prin care trecuse, la mină, odată cu incursiunea teroriștilor. Inginerii îi ziceau Proful și, uneori, Scarlatină.

În timp ce lua declarații, făcea inventarul lucrurilor jefuite de atacatori și scria rapoartele și dările de seamă cerute de compania de asigurări, Lituma îi auzise pe cei doi ingineri, mai ales pe cel blond, glumind cu poftă pe socoteala Profului și descriindu-i la ce grozăvii s-ar fi dedat senderiștii cu el dacă ar fi descoperit că acolo sub ochii lor, ascuns în depozitul de apă, se găsea un agent CIA. El se amuza și le cânta în strună: în materie de grozăvii, le-ar fi putut da lecții teroriștilor, niște ageamii care nu știau să-i omoare pe bieții oameni decât cu pușca sau cuțitul, sau sfărâmându-le țeasta, niște mediocrități dacă stai să le compari cu tehnicile străvechilor peruani, care, în această privință, atinseseră forme deosebit de rafinate. Aceia le erau superiori vechilor mexicani, deși exista un complot internațional al istoricilor în a disimula aportul peruan la arta sacrificiilor omenești. Toată lumea știa că preoții azteci, în vârful piramidelor, smulgeau inimile victimelor războaielor rituale, dar câți auziseră de pasiunea religioasă a populațiilor *chancas* și *huancas* pentru măruntaiele umane, de chirurgia lor delicată cu care scoteau ficații, creierii și rinichii victimelor, pe care îi mâncau în cursul unei ceremonii stropite cu excelentu’

rachiu *chicha* din porumb fermentat? Inginerii se amuzau copios și el la fel, iar Lituma se prefăcea că e absorbit de redactarea actelor, însă nu scăpa niciun cuvinţel din discuţia lor. Ar fi dat orice să poată sta să-l asculte în voie pe glumeţul și hazliul acela guraliv, dar mai cu seamă să-i privească nestingherit mutra extravagantă.

Să fi fost *gringo* un american? Așa ai fi zis, dacă te luai după ochii lui deschiși la culoare și după perii blond-roșcați de pe creștet și din barbă, amestecați abundent cu năvala perilor cărunţi. Și la fel ai fi socotit, privindu-i haina pufoasă cu romburi mari albe și roșii, atât de ţipătoare, cămașa și pantalonii de cow-boy, sau bocancii de alpinist. Niciun peruan nu s-ar fi îmbrăcat așa. Însă spaniola pe care o vorbea era perfecţiunea însăși, ba chiar folosea multe cuvinte necunoscute de Lituma, deși poliţistul ar fi băgat mâna în foc că existau prin cărţi. Un cap, ce mai! O minte-brici, ’tu-i maica mă-sii! În noaptea asta o să profite și el de puţul ăla de ştiinţă.

În momentele ei de apogeu, îi explicară inginerii, „La Esperanza” a avut peste o sută de mineri în măruntaiele ei subpământene, dar acum abia de mai munceau vreo treizeci și, după cum mergeau lucrurile, cu toate problemele și cu căderea preţului metalelor, s-ar putea să-și închidă porţile, ca atâtea alte mine din Cerro de Pasco și Junín. O menţineau în stare de funcţionare mai mult ca să nu se recunoască învinși decât din alt motiv, fiindcă deja lucrau în pierdere. Tabăra de lucru semăna cu campamentul drumarilor, din Naccos: era tot mică, avea barăci de dormit din lemn și două case mai solide, unde funcţionau birourile și locuiau inginerii când veneau, în una din aripile clădirii locuia șeful de echipă (lipsea acum, pentru că se dusese cu rănitul la Huancayo). În aceeași căsuţă îi făcuseră loc și lui Lituma, dându-i o odaie cu un pat, o lampă cu gaz și un lavabou. Prin fereastra scundă văzu cele două rezervoare de apă, la jumătatea drumului dintre intrarea în mină și barăcile de locuit. Erau două recipiente înalte, cu piloţi de piatră și scărițe de fier. Într-unul din ele, golit cu puţin timp înainte pentru curăţirea anuală, se căţăraseră și se refugiaseră inginerii și savantul când îi simţiseră pe senderiști. Pitulaţi acolo, tremurând de frig și de frică, de nu cumva continuaseră să se ia peste picior, chiar și acolo, pe șoptite –, rămăseseră timp de trei ore, adică atâta cât le luase invadatorilor să schimbe focuri cu cei cinci-șase oameni de pază și să-i pună pe fugă (atât mortul cât și rănitul făceau parte din grupul condus de Francisco López), să devalizeze magazia și punctul de prim-ajutor, de explozive, fitile, medicamente, fese, cizme de cauciuc și haine, să-i îndoctrineze pe minerii pe care îi scoseseră de prin galerii și îi încolonaseră pe mica esplanadă din preajmă la lumina câtorva lămpașe cu acetilenă.

— Ştiţi ce-o să reţin eu din toată această daraveră, domnule caporal? îl întrebă inginerul blond, căruia Pichín îi spunea Bali. Nici

spaima prin care am trecut, nici jaful, ba nici măcar pe bietul băiat pe care l-au ucis. Ci doar faptul că niciun miner nu ne-a dat de gol.

Tocmai începuseră să mănânce, stând la o masă lungă. Fumul de țigară ceda în fața unor arome apetisante.

— Ajungea ca unul singur să arate cu degetul sau cu o mișcare din cap spre depozitul de apă, recunoscu Pichín. Ne-ar fi supus unei judecăți revoluționare și-am fi fost acum în Rai, nu, Bali?

— Ba noi doi în Infern, Pichín. Doar Proful s-ar fi suit în Rai. Află, domnule caporal, că așa cum îl vezi, Scarlatină n-a comis încă nici măcar primul păcat, n-a fost la dame.

— Eu nu v-aș fi făcut o mârșăvie ca asta, zise savantul, și Lituma încercă zadarnic să găsească în accentul lui măcar o silabă care să denote că e străin. Eu v-aș fi urmat la flăcărui. Cele care ard, nu cele care scuipă[1].

El gătise, în timp ce inginerii cei doi și cu Francisco López și Lituma dădeau de dușcă o parfumată licoare *pisco* distilată la Ica, minunată și care umplu venele caporalului cu o delicioasă căldurică, pe când în cap i se așternea o nepăsare excitată. Adevărul e că Proful le pregătise un banchet: supă de cartofi și fasole cu bucățele de carne de pui și o plăcintă grozavă cu orez. Era ceva de să-ți lingi degetele! Mâncărica se duse la vale cu niște bere rece care îl făcu pe Lituma să vadă viața în roz. De luni de zile nu mai mâncase atât de bine; din timpurile de aur de la Piura, cel puțin. Se simțea atât de în largul lui încât de când se așezase la masă cu oamenii aceia aproape că nu-și mai amintise nici de dispăruții din Naccos, nici de tânguirile nocturne și de confesiunile sentimentale ale lui Tomasito, cele două teme care, acum își dădea seama, îi ocupau întreaga viață, în ultimul timp.

— Și știi de ce îmi voi aminti întotdeauna de lealitatea ăstor treizeci de mineri, domnule caporal? insistă inginerul Bali. Fiindcă ne-au dat o lecție, lui Pichín și mie. Noi îi credeam mână-n mână cu senderiștii. Și când colo, după cum vedeți, suntem vii și nevătămați numai grație tăcerii lor.

— Așa-i, vii și nevătămați și cu o aventură formidabilă pe care s-o povestim amicilor, câte zile om avea de trăit conchise Pichín.

— Nu-i chiar așa cum spuneți voi, își ridică Proful paharul cu bere. Voi credeți că le datorați viața muncitorilor care nu v-au dat de gol. Iar eu vă spun că le-o datorați acestor duhuri *apus* ale munților. *Los apus* v-au fost binevoitori, mulțumită mie. Pe scurt: eu v-am salvat.

— Cum adică mulțumită ție, Profule? zise Pichín. Păi ce le-ai închinat tu duhurilor *apus?*

— Treizeci de ani de studii, suspină *el doctor*[2]. Cinci cărți. Vreo sută de articole. Ah da, până și o hartă lingvistico-arheologică a *sierrei* centrale.

— Ce sunt *los apus*, domnule *doctor?* îndrăzni să întrebe Lituma.

— Zeii protectori, duhurile tutelare, manii tuturor înălțimilor Cordilierei andine, zise profesorul, fericit să poată vorbi despre ceva care, fără doar și poate, îl încânta cu osebire. Orice ridicătură de pământ din Anzi, fie ea cât de mică, își are zeul proteguitor. Când au venit spaniolii și au distrus idolii și templele și mormintele sacre și i-au botezat pe indieni, interzicând orice formă de cult păgân, au crezut c-au stârpit și idolatriile. Câtuși de puțin; acestea, amestecate cu rituri creștine, s-au menținut și continuă să existe. *Los apus* au drept de viață și de moarte prin părțile acestea. Lor le datorăm și faptul că suntem aici împreună, dragi prieteni! Așa că să închinăm și să dăm de dușcă un pahar în cinstea duhurilor *apus* ale „Esperanzei”!

Îmbărbătat de bunul *pisco*, de bere și de atmosfera cordială, Lituma interveni din nou:

— La Naccos, de unde vin, trăiește un fel de vrăjitoare care știe o grămadă de lucruri despre chestia asta, domnule *doctor.* Doamna Adriana. Exact cum spuneți, și ea susține că munții din jur colcăie de duhuri cu care, cică, e în contact. Zice despre ele că-s duhuri rele și că le place carnea de om.

— Adriana? Nevasta lui Dionisio, vânzătorul de *pisco?* replică deîndată *el doctor.* O cunosc foarte bine, ca și pe bețivanul de bărbat-su. El bătea toate satele din *sierra*, cu o trupă de muzicanți și de dansatori și dansatoare, deghizat în *ukuko*, adică în urs. Excelenți subiecți, amândoi, pentru cercetări folclorice. Nu i-au căsăpit încă teroriștii pe motiv de activitate antisocială?

Lituma rămase cu gura căscată. Ăsta era ca Dumnezeu din Cer, știa totul, îi cunoștea pe toți. Cum naiba, când era și străin, pe deasupra?

— Decât să-mi spui domnule *doctor,* mai bine spune-mi Paul, Paul Stirmsson, sau Pablo pe spaniolește sau Scarlatină, cum îmi zic toți elevii mei la Odense. Scosese o pipă dintr-unul din buzunarele hainei lui mițoase cu romburi roșii și fărâmița între degete câteva țigări din tutun negru: îndesa în furnalul pipei tabacul, cu degetul gros. În țara mea, numai medicii sunt numiți doctori, nu umaniștii, ca aici.

— Hai, Scarlatină, povestește-i caporalului Lituma cum ai devenit tu un peruanofil, îi dădu ghes Pichín.

Pe când era încă țânc cu pantaloni scurți, acolo departe, în Danemarca, țara-i de obârșie, tatăl lui îi dăruise o carte despre descoperirea și cucerirea Perú-ului de către spanioli, scrisă de un domn pe nume Prescott. Lectura aceea îi pecetluise soarta. De atunci trăise ros de curiozitate față de oamenii, lucrurile și întâmplările din țara legendară. Își petrecuse viața întreagă învățând și apoi predând tot ce ținea de obiceiurile, miturile și istoria Peru-ului, întâi la Copenhaga, apoi la Odense. Și de treizeci de ani își petrecea toate vacanțele în *sierra* peruană, în Anzi se simțea la el acasă.

— Abia acum pricep cum de vorbiți spaniola atât de bine, murmură Lituma, plin de respect.

— Stai, că nu l-ai auzit vorbind în *quechua,* interveni Pichín. Să-l auzi cum sporovăie cu minerii, ca unul de-ai lor! Îți faci cruce, nu alta, și-l crezi indian din tată-n fiu.

— Vreți să spuneți că știți *quechua!* se cruci, într-adevăr, Lituma.

— În variantele ei din Cuzco și Ayacucho, preciză Proful, neascunzând câtă plăcere îi făcea stupefacția polițistului. Și mai știu și puțintică *aymara.*

Adăugă că, totuși, dintre limbajele peruane, cel mai mult i-ar fi plăcut să-l știe pe acela vorbit de *los huancas,* vechea cultură din Anzii centrali cucerită mai apoi de incași.

— Mai bine zis, ștearsă de pe hartă de incași, se corectă singur. Aceștia din urmă s-au bucurat de-o mare faimă, așa că, începând din secolul al XVIII-lea, toți savanții pomenesc de niște cuceritori toleranți, care adoptau zeitățile învinșilor. Aiurea, un ditamai mitul! Ca orice imperiu, incașii erau brutali cu populațiile care nu li se supuneau imediat și de bunăvoie. Pe *huancas* și pe *chancas,* pur și simplu i-au șters de pe fața pământului, i-au exilat din istorie. Le-au nimicit orașele, iar pe ei, câți mai rămăseseră, i-au răspândit prin întregul lor imperiu Tahuantisuyo, prin sistemul lor de *mitimaes,* adică exilul masiv de populații. Au făcut în așa fel încât aproape să nu mai rămână nicio urmă din credințele și obiceiurile învinșilor. Și nici din limbă. Dialectul acesta *quechua* care a supraviețuit prin zonă nu este limba băștinașilor *huancas.*

Adăugă că istoricii moderni nu simțeau prea multă simpatie față de ei, pentru că îi ajutaseră pe spanioli contra armatelor incașe. Dar nu era normal să procedeze așa? N-au făcut decât să urmeze un străvechi principiu: dușmanii dușmanilor noștri sunt prietenii noștri. I-au ajutat pe conchistadori crezând că aceștia îi vor ajuta să se emancipeze de sub dominația celor ce-i robiseră. S-au înșelat, bineînțeles, fiindcă spaniolii le-au pus pe grumaz un jug mai greu chiar decât al incașilor. Adevărul e că istoria s-a purtat foarte nedrept cu *los huancas:* abia de apăreau în cărțile despre vechiul Perú și, de obicei, doar sub etichetele de oameni feroce și colaboratori de-ai inamicului.

Inginerul înalt și blond – chiar s-o fi numind Bali, sau asta îi era porecla? — se sculă și aduse iar carafa cu acel *pisco* excelent, de Ica, a cărui aromă intensă îi desfătase înainte de masă.

— Să ne vaccinăm împotriva înghețului, le propuse, umplând păhărelele. Dacă se întorc rebelii, măcar să ne găsească atât de beți încât să nu ne pese.

Vântul urla pe la ferestre, șuiera pe acoperiș și zgâlțâia toată hardughia. Lituma simți că e beat. De necrezut ca Scarlatină să-i cunoască pe Dionisio și *doña* Adriana. Ba încă îl văzuse pe birtaș cu

ani în urmă, când acesta era mereu pe drumuri, dansând pe la târguri și iarmaroace îmbrăcat în piele de urs. Dacă făcea pe *ukuko,* atunci desigur c-avea pe el și oglinjoarele, lanțul și masca de rigoare. Cum o fi fost să-i auzi pe tustrei vorbind de *apus* și de *pishtacos?* Fenomenal, 'tu-i maica mă-sii. O fi crezând *el doctor* în *apus*, sau doar voia să se dea mare, ca un știe-tot? Se gândi cum o fi fiind acum la Naccos. Tomasito s-o fi culcat de-acuma, cu ochii în bagdadie, cufundat în gândurile alea ale lui care-i consumau nopțile și-l făceau să plângă în somn. Chiar așa o femeie pe cinste să fie piurana aia mică și teribilă de Mercedes? Că-l făcuse praf pe bietul băiat. Bârlogul lui Dionisio și-al *doñei* Adriana o fi fiind plin deja de bețivani triști, pe care crâșmarul s-o fi străduind să-i îmbărbăteze cu cântecele și strâmbăturile lui deșucheate, îndemnându-i să danseze între ei și pipăindu-i așa, ca din întâmplare. Al dracului poponar, ce mai! Se gândi la zilierii ăia adormiți prin barăcile lor, cuibărindu-și în ei înșiși taina celor petrecute cu cei trei dispăruți, taină pe care el n-o va afla niciodată. Caporalul simți iar un val de duioșie și de alean după îndepărtata Piura, ținutul lui cu climă fierbinte, cu oameni extravertiți care nu se pricepeau să tăinuiască nimic, cu pustiuri și munți fără *apus* sau ținut care, de când pe el îl transferaseră aici pe piscurile astea încruntate, îi bântuia mereu prin amintire ca raiul pierdut. O să-l mai revadă vreodată? O să se mai bucure de el? Făcu un efort să urmărească discuția dintre gazde.

— *Los huancas* erau niște bestii, Scarlatină, susținea Pichín, privindu-și păhărelul în lumină de parcă s-ar fi temut să nu fi picat niscai insecte înăuntru. *Los chancas*, la fel. Tu însuți ne-ai spus ce cruzimi săvârșeau ca să-i îmbuneze pe *apus.* Să omori copii, bărbați și femei în cinstea râului pe care trebuiau să-l abată, a drumului tocmai construit, sau a templului și a cetății cărora le puneau piatra de temelie, nu-i o chestie prea civilizată, ce să mai vorbim.

— La Odense, în preajma cartierului unde locuiesc eu, o sectă satanică a omorât un bătrân înfigându-i ace peste tot, în cinstea lui Belzebut, ridică din umeri profesorul Stirmsson. Eu nu zic de populațiile acelea că nu erau niște bestii, dar care popor antic nu făcea la fel? Care n-a fost crud și intolerant, dacă e să-l judeci din perspectiva actuală?

Francisco López, care ieșise să vadă dacă totul era în ordine, se întoarse și odată cu el intră și o pală înghețată de vânt în odaia unde se simțeau cu toții bine și sporovăiau după masa copioasă.

— Liniște pretutindeni, zise el, scoțându-și *poncho*-ul. Dar s-a lăsat un frig de dârdâi afară și mă-ntreb de n-o cădea și măzăriche. Să batem în lemn, să nu ne pomenim în noaptea asta c-o avalanșă *huayco*!

— Încălzește-te c-o sorbitură pân' la fund, îi umplu iar păhărelul inginerul cel brunet. Asta ne-ar mai lipsi! După teroriști, un *huayco!*

— Mă întreb, murmură inginerul blond, complet abstras, vorbindu-și sieși, dacă nu cumva tot ce se întâmplă acum în Perú nu e o răbufnire a violenței aceleia stătute, dar care s-a tot acumulat. Ca și cum s-ar fi pitit undeva și brusc, din cine știe ce motive, acum explodează.

— Dacă mai pomenești o singură dată de biata ecologistă, plec să mă culc, încercă să-i abată gândurile prietenul său, Pichín. Și, răspunzând privirii mirate a lui Lituma, îi explică, arătându-i-l cu capul pe amicul lui: O cunoștea pe doamna d'Harcourt, căreia senderiștii i-au făcut felul luna trecută la Huancavelica. De cum bea puțin, începe să filosofeze pe tema asta. Dar de la un miner la un filosof cale lungă, Bali.

Inginerul blond nu-i răspunse. Se închisese în sine, cu ochii lucindu-i de la băutură și cu o șuviță de păr rebelă pe frunte.

— Într-adevăr, dacă există o moarte greu de explicat, atunci e cea a bietei Hortensia, vorbi profesorul, cu fața întunecată. Sigur, sigur, greșeala e a noastră, fiindcă încercăm să înțelegem uciderile astea folosindu-ne mintea, judecata. Nu, ele n-au o explicație rațională.

— Ea știa foarte bine că-și risca viața, zise Bali, făcând brusc ochii mari. Dar nu se lăsa. Ca tine, Scarlatină. Și tu știi că ți-o riști. Dacă dădeau de noi noaptea trecută, poate că eu și Pichín încă ne-am fi putut descurca: parlamentam, ne târguiam, vedeam noi. Dar ție îți făceau zob scăfârlia cu pietre, ca Hortensiei. Și totuși nu te lași, vii aici neabătut. Jos pălăria în fața ta, bătrâne.

— Bine-bine, dar și voi veniți aici neabătut, le întoarse politețea profesorul.

— Noi trăim de pe urma acestei mine, zise Pichín. Adică trăiam.

— Ce-o fi având Perú-ul de stârnește asemenea pasiuni în inima străinilor? se minună Bali. Nu le merităm.

— E o țară de neînțeles, râse Scarlatină. Și nimic nu-i mai atrăgător decât asta, decât indescifrabilul, pentru oamenii unor țări clare și transparente cum e a mea.

— Eu nu cred că mă mai întorc la „Esperanza", schimbă subiectul Bali. Nu-mi place s-o fac pe eroul, și cu-atât mai puțin pentru o mină în pierdere. Adevărul e că azi-noapte m-am scăpat pe mine de frică.

— Nu trebuie să ne-o spui, că doar am simțit-o amândoi, Proful și cu mine, în rezervor, zise Pichín. Am mirosit-o, ca să fiu mai precis.

Bali râse, profesorul râse, și râse și López. Numai Lituma rămânea foarte serios, abia auzindu-i, pe jumătate adormit într-o nelinişte adâncă. Mai târziu, când, după deșertarea sticlei de *pisco*, își spuseră toți noapte bună și plecară spre camerele lor, caporalul se opri în pragul dormitorului profesorului Stirmsson, aflat chiar lângă al lui.

— Ceva mi-a stârnit tare curiozitatea, domnule *doctor*, i se adresă, respectuos, cu limba cam împleticită. Vasăzică indienii aceia, *los chancas* și *los huancas*, sacrificau vieți omenești când se-apucau să

construiască un drum?

Profesorul se aplecase să-și scoată bocancii, și lampa cu acetilenă îi deforma trăsăturile, împrumutându-i un aspect fantasmagoric. Lui Lituma i se năzări că, pe neașteptate, Profului i se va așterne un nimb auriu, ca de stampă religioasă, în jurul părului său alb.

— N-o făceau din cruzime, ci fiindcă erau foarte credincioși, îi explică. Era felul lor de a-și arăta respectul față de duhurile munților, ale pământului, pe care le vor tulbura. O făceau ca să îmbune duhurile, să nu se expună represaliilor lor. Își asigurau supraviețuirea: să nu se prăvale costișele, să nu se pornească *los huaycos,* să nu cadă trăsnetul pe ei, să nu se reverse lagunele. Trebuie să-i înțelegi. Pentru ei nu existau catastrofe naturale. Totul se petrecea ascultând de o voință superioară, pe care trebuiau să și-o câștige de partea lor, prin sacrificii.

— Ce-mi spuneți dumneavoastră acum am mai auzit o dată, întocmai, din gura *doñei* Adriana, domnule *doctor.*

— Salută-i din partea mea, pe ea și pe Dionisio, zise Proful. Ultima dată când ne-am văzut, eram la serbarea câmpenească din Huancayo. Adriana a fost o metisă *chola* foarte frumoasă, la vremea ei. Dar apoi s-a deformat, ca toate. Văd că-ți place mult istoria, domnule caporal.

— Așa-i, recunoscu Lituma. Vă doresc noapte bună, domnule *doctor.*

*

* *

Oamenii îs temători de când au aflat de invazia vampirilor *pishtacos* și de vestea ailaltă, cum că-n cartierele din Ayacucho locuitorii se organizează în pâlcuri și patrule ca să se apere de ei și să-i gonească. „Să facem și noi la fel”, zic oamenii. „Să nu-i lăsăm pe spintecătorii ăia să se aciuieze la Naccos, că n-ar mai fi de trăit aici.” Vor s-aprindă ditamai focurile printre barăci, ca să-i zărească de cum apar. *Los pishtacos* apar întotdeauna acolo unde lucrurile încep să meargă prost. Așa a fost și prima dată, când Naccos a început să decadă, înainte fusese o așezare minieră înfloritoare. De-aceea am venit noi doi, Timoteo și cu mine, aici, plecând din Quenka.

Pe-atunci eram tânără și mina din Naccos nu era părăsită; zumzăia ca stupul de-atâția mineri veniți din toată regiunea, ba chiar din locuri mai îndepărtate, precum Pampas, Acobamba, Izcuchaca și Lircay. Tot timpul deschideau noi și noi galerii subterane, ca să scoată argint și zinc. Cei ce recrutau mineri trebuiau să meargă hăt departe ca să-i tocmească pe muncitorii dispuși să vină la mina asta, care pe-atunci se numea „Santa Rita”. Ca să-i adăpostească, ridicaseră barăci și corturi la poalele muntelui; și tot nu era de ajuns, că mulți mineri dormeau înveliți în *ponchos* în golurile de sub marile stânci. Asta până

într-o zi, când inginerii au spus că gata cu metalul bun, că n-o să rămână decât sterilul pe care nimeni nu dă nici doi bani.

Când au început să-i dea afară pe mineri, când „Santa Rita” începu să decadă văzând cu ochii, când mulți oameni rămaseră pe drumuri și începură să plece din Naccos, s-au pornit și întâmplările alea ciudate pe care nimeni nu și le putea explica. Încetul cu încetul, peste așezare s-au lăsat o neîncredere și o frică, cum numai acuma în urmă mai poți vedea printre zilierii de la șosea. Un tip durduliu, venit din Huasicancha și responsabil cu magazia, începu să slăbească și să spună că se simțea ciudat, ca și cum s-ar goli pe dinăuntru și n-ar rămâne din el decât pielea și oasele; zicea că parcă-i un balon pe care îl poți sparge cu un ac, iar capul parcă i se golise de idei și de amintiri. Când a dat ortu’ popii, după câteva săptămâni, se împuținase și slăbise atât de rău, c-ai fi zis că-i un plod rahitic de nici zece anișori. Nu mai știa de unde venise, nici cum îl cheamă, iar pe cei veniți să-l vadă îi întreba îngrozit, cu un firicel de voce, dacă el e om sau animal, căci nici de-asta nu era sigur. Astea toate nu mi s-au povestit, ci le-am văzut, Timoteo și cu mine, cu ochii noștri.

Pe responsabilul acela în chema Juan Apaza. Abia după ce l-au înmormântat în fundul ponorului, au început să bănuiască minerii de la „Santa Rita” și familiile lor că misterioasa boală a lui Apaza nu era ce părea a fi, ci se datora unui *pishtaco* apărut cine știe de unde. La fel ca acuma, toți cei din Naccos nu-și mai găseau locul, de îngrijorați și nervoși ce erau. „E vreo cale de scăpare?”, se întrebau. „Se poate face ceva contra *los pishtacos*?” Și veneau la mine să mă consulte, fiindcă se aflase din om în om că eu știam care munți erau bărbați și care erau femei, și mai știam care pietre pot naște. Da, le spuneam eu, sigur că e o cale, sigur că se poate face ceva. Întâi, multă grijă și ochii-n patru, apoi să se ia niște măsuri de apărare. E bine să se pună o albie plină cu apă la intrarea în casă; astfel, nu va mai avea niciun efect praful magic pe care *el pishtaco* îl suflă în fața victimelor lui. E bine să faci puțin pipi pe tivul cămășilor și puloverelor, înainte de a le îmbrăca. La fel de bine e să ai pe tine ceva de lână; femeile să aibă cu ele o fașă, o foarfecă, un săpun și un cățel de usturoi, sau puțină sare. Nu m-au ascultat, n-au făcut ce le-am spus, de-aceea au și pățit ce-au pățit. Ăia de-atunci nu recunoșteau adevărul; ăștia de-acum încep să-l recunoască. Au primit deja destule lecții, încât n-or să repete greșeala de-a nu crede. Așa-i?

Când ăi din Naccos și-au venit în fire și și-au dat seama ce se-ntâmplă cu ei, *el pishtaco* care-l omorâse pe Juan Apaza îi golise de grăsime pe alți câțiva. Pe-atunci, grăsimea omenească se folosea la facerea unor unsori și la turnatul clopotelor: dacă o amestecai cu metalul topit, clopotele sunau grozav. Acum, de când cu invazia de *pishtacos*, la Ayacucho multă lume e sigură că grăsimea se trimite în

străinătate sau la Lima, unde-s fabrici care nu merg decât cu unsoare de bărbat sau de muiere.

Pe *pishtaco* ăla de la „Santa Rita” l-am cunoscut foarte bine. După ce l-a golit pe Juan Apaza, l-a golit și uscat pe Sebastián, un prieten de-al lui Timoteo. Povestea lui a putut-o urmări întregul Naccos, pas cu pas, pentru că el însuși a început s-o depene minerilor de cum s-a simțit ciudat. Adică din chiar noaptea aceea când, în împrejurimile satului, venind din *pampa* cu o turmă de lame, a dat deodată peste unul din cei care tocmeau muncitori pentru „Santa Rita”, un cunoscut de-al său. Acela era înfofolit într-un *poncho* și purta o pălărie foarte mare, înfundată pe urechi. Fuma, sprijinindu-se de un pietroi. Sebastián l-a recunoscut imediat. îl văzuse prin satele și obștile regiunii, îndemnându-i pe țărani să meargă să muncească la Naccos și dându-le în avans ceva bani ca să-i convingă.

Sebastián s-a apropiat să-l salute și omul nostru i-a întins o țigară. Era originar din alte locuri, mai alb la piele, cu o bărbuță cafenie și cu nișe ochi deschiși la culoare; la Naccos i se zicea *Padrillo* fiindcă se dădea mare fustangiu (și la mine s-a dat de câteva ori, fără să afle Timoteo). Stăteau ei fumând și vorbind de ghinionul care a dat peste „Santa Rita”, că se termina vâna de metal, când, deodată, Sebastián simți că o gură de fum dinspre *Padrillo* îi atingea fața și-l făcea să strănute. De îndată s-a simțit amețit și cuprins de somn. Desigur, nu fum de țigară i-a aruncat ala în față. Ci prafurile alea cu care *el pishtaco* își amețește victimele, ca să nu simtă că le golește pe dinăuntru. Ce fel de prafuri? Sunt pulberi de oase pisate, de *lama* sau *de alpaca,* îndeobște. Le tragi pe nas și nu simți, și nu-ți dai seama de nimic. *El pishtaco* te poate seca și goli în voie, pe tine nici că te doare. Asta a făcut *Padrillo,* iar Sebastián, din noaptea aceea a început să slăbească, să se tragă, să se împuțineze și să uite tot ce știa. La fel ca Juan Apaza. Până a murit și el.

Așa s-a întâmplat când Naccos trăia de pe urma minei „Santa Rita” și așa se-ntâmplă acum, când trăiește pe seama șoselei ăsteia. Nenorocirile n-or să vină numai de la teroriștii care căsăpesc atâta lume sau răpesc oameni pentru milițiile lor. Nici de la *pishtacos* care-și fac mendrele pe-aici. Desigur, ăștia apar întotdeauna în vremuri grele, după cum o dovedește și invazia din Ayacucho, unde pare-se că roiesc, nu alta. Și pe-aci trebuie că-s câțiva prin peșterile din munți, strângând rezerve de untură omenească. O fi având nevoie de ea la Lima, ori în Statele Unite, ca să ungă noile mașinării, de pildă rachetele alea de le trimit în Lună. Se zice că nu-i benzină sau unsoare care să facă să meargă atât de bine toate scornelile astea științifice, ca grăsimea de indian *quechua.* De aia i-or fi trimis pe spintecătorii lor, înarmați cu tesace *machetes* cu lamă curbă, care se poate întinde ca o gumă de mestecat, până la beregata victimei

sacrificate. Și ăștia fac rău, sigur, cin' să spună că nu.

Dar cele mai groaznice nenorociri vin întotdeauna de la duhuri care nu se arată. Astea-s cele care cer mai mult decât poate da omul. Aici sunt peste tot, prefăcute în piatră printre pietre, așteptând să le vină oamenilor mintea la cap, după atâtea catastrofe. Degeaba se înfurie ei când eu le explic. Oare de ce mă mai întreabă, dacă apoi își astupă urechile și nu vor să priceapă odată? Foarte bine, dacă-i așa atunci luați-vă după ce zice bărbată-miu: beți și iar beți până v-oți pierde mințile, că la beție totul e roz și bine și dispar teroriștii, *los pishtacos* și tot ce vă-nfurie și vă-ngrozește.

*

* *

— Da' de ce numai pe mine? se întrebă iar, din senin, Mercedes.

— Regret, Tomasito, îl întrerupse Lituma, pe întuneric. Chestia aia pe care am citit-o amândoi în ziarul de la Lima, cu indivizii care fură ochi de copii, m-a făcut fărâme! În noaptea asta nu-mi stă mintea la amorurile tale. Hai să vorbim, mai bine, despre cei ce scot ochii copiilor. Sau despre Dionisio și vrăjitoarea lui, că nici pe ăștia nu mi-i pot scoate din scăfârlie.

— Ah, nu, nu se poate, dom' caporal, replică Tomás, din patul lui. Nopțile-s ale lui Mercedes și-ale nimănui altcuiva, în afara celor când sunt eu de serviciu. Îmi ajung orele zilei ca să m-apuce năbădăile cu câte se întâmplă. Rămâneți dumneavoastră cu *los pishtacos* și lăsați-mă pe mine cu femeiușcă mea.

— De ce nu te-au oprit pe tine, sau, în orice caz, pe amândoi? repetă Mercedes.

Era o întrebare care o tot sâcâia, de când scăpaseră de polițiști. Carreño îi dăduse toate răspunsurile posibile: poate că numele ei era afișat la poliție pentru că era asociat cu cel al Porcului, aflat în evidența lor; poate că i-au găsit în livretul electoral vreo greșeală sau vreo pată dubioasă; sau poate c-au chemat-o ca pe oricare altul dintre pasageri, s-o ușureze de ceva bani. La ce bun să se mai întrebe atât, că, doar trecuse primejdia. Nu era liberă? Nu străbătuseră fără probleme jumătate din *sierra?* Vor ajunge la Lima sănătoși și voinici, peste câteva ore. Ca pentru a-i da dreptate lui Carreño, fochistul acționa sirena trenului, iar șuieratul strident ricoșă câtva timp de toate piscurile golașe din jur.

— Ziarul nu pomenea nimic de *pishtacos,* ci de cei ce scot și fură ochi, zise Lituma. Dar ai dreptate, Tomasito, ăștia seamănă cu *los pishtacos* ai muntenilor *serranos.* Ce nu pot pricepe în ruptul capului e că acum și la Lima lumea începe să creadă în de-alde astea, în capitala Perú-ului. Cum e cu putință?

— Dumneavoastră credeți că v-ascult, dar eu nu-s aici, susură Tomasito. Ci în trenul din *sierra,* coborând și iar coborând spre

Desamparados, strângându-mi comoara în brațe.

— Convinge-mă, convinge-mă, șopti ea, cuibărindu-se în brațele lui. C-a fost o pură întâmplare că m-au chemat. Nu vreau la închisoare. Una, pe care am cunoscut-o, a fost închisă la „Chorrillos”. M-am dus s-o văd acolo. N-o să uit cât oi trăi. Decât să m-aresteze, mai bine m-omor.

Flăcăul o strânse tare în brațe și o legănă ușor. Se contopiseră unul în altul, pe un loc de-o singură persoană. Vagonul era înțesat, cu lume în picioare, cu bagaje, pachete, ba până și găini, și în fiecare gară se urcau alți pasageri. Curând nu se va mai putea respira. Noroc că ajunseseră deja la gara Matucana. Tomás își lipi gura de pletele lui Mercedes:

— Îți jur că n-o să pățești nimic, niciodată, îi promise el. Te voi salva întotdeauna, ca azi-noapte.

O sărută și o văzu închizând ochii. Pe geam apăreau din când în când, pe culmile și la poalele munților, câteva sate, iar de-o parte și de alta a șinelor paralele începuseră deja să pigmenteze peisajul reclamele publicitare. Era o după-amiază plumburie, cu nori joși, amenințând cu o ploaie care n-avea să cadă niciodată. Clima Limei, desigur.

— Ceva grav se petrece cu țara asta, Tomasito, răbufni din nou Lituma. Cum e cu putință ca un întreg cartier al Limei să se prostească astfel? Vasăzică, niște *gringos* vâră în mașinile lor luxoase copii de patru-cinci anișori și le scot ochii cu bisturie ultradinamice. Că există nebune care să spună asta, nu mă mir. Lima o fi având și ea cucoane Adriana de-ale ei. Dar ca un cartier întreg să creadă așa ceva, iar locuitorii să-și retragă iute copiii de la școală și să înceapă vânătoarea de străini ca să-i linșeze, nu ți se pare incredibil?

— Cât despre ochi, eu nu pot vorbi decât de cei ai lui Mercedes a mea, bolborosi jandarmul. Mari ca stelele și de culoarea zahărului ars.

Acum nu se mai temea deloc. Se temuse atâta timp cât străbătuseră Anzii la bunul plac al șoferului aceluia căruia, ca să nu-i vină ideea de a face pe nebunul, Carreño îi arăta din când în când pistolul. Dar în cursul călătoriei ajunseseră să se împrietenească cu el. Omul luă de bună sau se prefăcu c-o ia de bună povestea aceea cu Mercedes și Carreño fugind de un soț gelos care o denunțase poliției. Coborî de două ori din mașină să cumpere mâncare și băutură și le sugeră să ia trenul la Cerro de Pasco. În chip de plată, Carreño îi lăsă cele două automate:

— Dacă vrei, le restitui, ca un bun cetățean. Sau le vinzi și scoți o groază de bani pe jucăriile astea două.

— O să dau cu banul să știu ce să fac, zise șoferul, urându-le cea mai frumoasă lună de miere. O să m-abțin câteva ore bune până s-anunț poliția.

— Ziarul zice că și la Chiclayo s-a întâmplat nebunia asta, luna trecută, precum și la Ferreñafe, continuă Lituma. Zice c-o femeie a văzut patru *gringos* în halate albe răpind un copil; a apărut cadavrul altui plod, fără ochișori, într-o rigolă, și că hoții de ochi îi puseseră cincizeci de dolari în buzunar. Oamenii au format patrule, ca la Ayacucho, când cu zvonurile despre invazia de *pishtacos.* Lima, Chiclayo și Ferreñafe adoptând superstițiile muntenilor *serranos!* Ca la Naccos. E ca o epidemie, nu crezi?

— Drept să vă spun, nu-mi pasă câtuși de puțin, dom' caporal. Fiindcă, în clipa asta, sunt fericit.

Trenul intră în gara Desamparados în jurul orei șase. Începea să se întunece, dar capitala nu-și aprinsese încă luminile, astfel că Mercedes și Carreño străbătură în penumbră tot peronul. Nu erau polițiști în gară și nici la ieșire, cu excepția celor ce făceau de strajă la grilajul Palatului Guvernului.

— Cel mai bine ar fi s-o luăm fiecare pe alt drum, Carreñito, zise Mercedes, pe stradă.

— Vrei să te duci la tine acasă? Fii serioasă: probabil casa ta e la fel de supravegheată ca a mea. Cel mai bine ar fi să ne ascundem câteva zile la mama.

Luară un taxi și, după ce-i dădu șoferului o adresă în zona Breña, băiatul se aplecă spre Mercedes și îi șopti la ureche:

— Deci voiai să scapi de mine?

— Uite ce-i, să punem lucrurile la punct, îi zise ea, încet, să n-o audă taximetristul. S-a întâmplat ce s-a întâmplat. Dar eu m-am zbătut să-mi asigur o viață pe picioarele mele. Nu-ți face iluzii, mie îmi place independența. N-o să fiu întreținuta unui jandarm.

— A unui fost jandarm, o întrerupse, flăcăul.

— Vom fi împreună doar atâta timp cât să scap din afacerea asta nenorocită în care tu ne-ai băgat. O.K., Carreñito?

— Nu mă pot împiedica să nu pun în legătură toate astea cu Dionisio și cu vrăjitoarea, zise Lituma. Lucrurile merg de parcă sălbăticiunile astea două ar avea ele dreptate, nu oamenii civilizați. La o adică, nu mai înseamnă nimic să știi să citești și să scrii, să porți haină și cravată, să faci liceul și să trăiești la oraș. Numai vrăjitorii înțeleg ce se petrece. Știi ce a zis Dionisio, astă-seară, la cârciumă? Că dacă vrei să ai glagorie în cap, musai să fi fost fiu incestuos. Ori de câte ori deschide gura poponarul ăsta, pe mine mă trec fiorii. Pe tine nu?

— Și pe mine mă trec fiorii chiar acum. Dar altfel de fiori, dom' caporal. Fiindcă tocmai mi-am început agitata lună de miere.

Ajunși la Breña, pe când coborau pe bulevardul Arica, se aprinseră luminile palide de pe stradă. Taxiul ocoli liceul „La Salle", străbătu încă o străduță și fu cât pe ce să o ia pe unde îi spusese băiatul, când

acesta se răzgândi brusc:

— Nu, continuați-vă drumul. M-am răzgândit. Duceți-ne mai bine la Barrios Altos.

Mercedes se întoarse să-l privească mirată, și îl văzu pe Carreño cu revolverul în mână.

— Dracii și nebunia se înstăpânesc pe Perú, iar tu dă-i și dă-i cu fâșneața aia. E adevărat ce se spune, Tomasito, nimeni nu-i mai egoist decât un amorezat.

— Era un tip lângă felinar, în fața casei, și nu mi-a plăcut, îi explică flăcăul. Poate fi o simplă întâmplare, dar nu putem risca.

Odată ajunși la Barrios Altos, îl puse pe șofer să oprească lângă azilul de bătrâni și așteptă ca taxiul să plece; apoi o luă pe Mercedes de un braț și aproape că o târî după el câțiva zeci de metri până la o căsuță cu uși și ferestre zăbrelite, aflată lângă parterul unei clădiri decolorate cu trei etaje. Ușa se deschise imediat. O femeie în halat și papuci, cu o basma pe cap, îi cercetă din cap până în picioare, plictisită.

— Prost trebuie că-ți merg treburile dacă dai pe-aci, îi zise ea lui Carreño, în chip de salut. Nu te-am văzut de vreo mie de ani.

— Așa-i, mătușă Alicia, nu-mi merg ele prea strălucit deocamdată, recunoscu Tomás, sărutând-o pe femeie pe frunte. E liberă odăița aia pe care o închiriezi?

Femeia o măsură pe Mercedes din cap până-n picioare. Făcu semn că da, însă fără pic de chef.

— Mi-o poți închiria pe câteva zile, tușă Alicia?

Ea se dădu la o parte, ca să-i lase să intre.

— E liberă de ieri, zise. Trecând pe lângă ea, Mercedes murmură „Bună seara”, iar femeia îi răspunse cu un fel de zumzet.

Le-o luă înainte pe un coridor îngust, cu poze pe pereți, deschise o ușă și aprinse lumina: era o cameră de culcare cu un singur pat, acoperit cu o cuvertură rozalie, și cu un cufăr ce ocupa jumătate din încăpere. Mai erau acolo o ferestruică fără brizbizuri și, la căpătâiul patului, un crucifix de lemn.

— În seara asta n-am gătit deloc și e prea târziu să mai cumpăr ceva de mâncare, îi preveni femeia. Pot să vă gătesc începând de mâine-dimineață. Și mai e ceva: deși camera e de un singur pat, totuși, voi fiind doi…

— Plătesc dublu, acceptă flăcăul. Așa-i corect.

Ea încuviință și plecă închizând ușa.

— Nu prea-mi vine mie a crede c-ai fost un sfântuleț, comentă Mercedes. N-ai adus femei aici? Antipatica asta nu s-a mirat deloc văzându-mă.

— S-ar zice că te pișcă gelozia, făcu el, fluierând.

— Eu, geloasă?

— Știu, știu că nu ești, zise Carreño. Voiam să văd dacă, glumind puțin, îți abăteam frica asta ce nu-ți dă pace. N-am adus aici pe nimeni, niciodată. Alicia nici nu-mi e mătușă. Așa îi zic toți. Cândva, am locuit în cartierul ăsta. Bun, hai să ne spălăm și să plecăm să îmbucăm ceva.

— Așadar, dacă e să te iei după malacul ăsta, înțelepții ies din împerecherea fratelui cu sora, sau tatălui cu fiica, auzi dumneata câtă sălbăticie! divaga Lituma. La Naccos aud lucruri care la Piura nu mi-au ajuns niciodată la ureche. Dionisio s-ar putea să fie un fiu incestuos, nu m-ar mira. Nu știu de ce mă intrigă atât de mult el și vrăjitoarea. În fond, ei sunt cei ce poruncesc aici. Tu și cu mine nici nu contăm. Încerc să-i trag de limbă pe salahori, pe șefii de echipă și pe țărani, doar-doar voi afla ceva despre ei, dar nimeni nu scoate o vorbă. Și-n plus, nu știu niciodată dacă nu-și bat joc de mine. Știi ce mi-a zis despre Dionisio tipul cu compresorul, ăl din Huancayo? Că porecla lui în *quechua* era…

— Mâncătorul de carne crudă, îl întrerupse adjunctul. Zău, dom' caporal, o să-mi ziceți acum și că pe mama birtașului a ucis-o un trăsnet?

— Râzi tu râzi, Tomasito, dar sunt chestii importante, bombăni Lituma. Ca să le înțelegi țăcănelile. Sau specificul, deh.

Mercedes se așezase pe pat și se uita la Carreño într-un fel care băiatului i se păru condescendent.

— Nu vreau să te păcălesc, îi mai zise o dată, prietenește, încercând să nu-l rănească. Nu simt pentru tine ce simți tu pentru mine. E mai cinstit să ți-o spun, nu? N-o să trăiesc cu tine, n-o să-ți fiu nevastă. Să-ți intre bine în cap, Carreñito. O să fim împreună doar până ce vom ieși din necazul ăsta.

— Până-atunci va fi tot timpul să te îndrăgostești de mine, toarse el ca un motan, mângâindu-i părul. Iar acum, să vrei și nu mă poți părăsi. Cine să te scoată din belea, dacă nu eu? Mai bine zis, cine, dacă nu nașul meu, ne-ar putea scoate?

Se spălară într-o băiță minusculă, care părea de jucărie, și ieșiră în stradă. Luând-o de braț, Carreño o duse pe Mercedes cu pași siguri, pe niște străzi în penumbră, pline de grupuri de băieți care fumau pe la colțuri, până la un birt, cu separeuri despărțite prin paravane slinoase. Localul era plin de fum, de miros de friptură, și un radio dat la maxim împroșca peste tot o muzică rock. Se așezară lângă ușa de la intrare și comandară câteva feluri de mâncare; băiatul ceru și o bere de la gheață. Odată cu muzica auzeau măscări, cuvinte grele și necuviințe, și un ritm de bongo.

— Cândva, eu am fost jucată la zaruri, Carreñito, ca s-o știi. Mercedes îl privea fără un zâmbet. Avea fața trasă și cearcăne profunde sub ochi, iar aceștia nu-i mai luceau ca la Tingo María sau la

Huánuco. Blestematul de ghinion se ține scai de mine de când mă știu; nu-i nimic de făcut contra lui.

— A fost jucată la zaruri? deveni interesat Lituma, pentru întâia oară în noaptea aceea. Ia să-mi spui cum s-a întâmplat asta, Tomasito.

— Așa cum ai auzit, zise ea, lugubru. De niște bețivani și derbedei de ultima speță. La zaruri. De-acolo am purces, și iată unde am ajuns. Singură m-am ridicat, fără niciun ajutor. Și eram pe punctul de a ieși din impas, când mi-ai ieșit tu în cale. M-ai aruncat înapoi în prăpastie, Carreñito.

— În sfârșit, am făcut ce-am făcut și v-am scos din obsesiile alea cu *pishtacos*, cu vânătorii de ochi și cu alde Adriana și Dionisio, dom' caporal.

— Știi de ce? Pentru că acum câțiva ani, eu am văzut cu ochii mei așa ceva și mi-a atras atenția, răspunse Lituma. A fost jucată la zaruri acolo, la Piura?

— Nu mi-a spus nici unde, nici cum. Ci doar atât, c-a fost jucată și am turbat de furie. Auzi: s-o scoată la mezat ca pe-o otreapă! Pe iubita mea!

— Nu ți-a spus dacă asta s-a întâmplat într-o crâșmă ținută de una, Haioasa, prin împrejurimile stadionului din Piura?

— Nu, n-a vrut să-mi povestească nimic altceva. Doar asta, ca să-mi dovedească de unde a plecat și unde a ajuns, și cât de mult am dat-o înapoi omorându-l pe Porcu'.

— Ce chestie! zise Lituma. În crâșma aia, pe jumătate bar, l-am văzut pe unul din prietenii mei, din gașca noastră de „necuceriți" de care ți-am vorbit, vânzându-i-o Haioasei pe iubita lui, ca să poată juca poker în continuare. Ce-ai zice dacă piurana din povestirea ta și cea din a mea ar fi una și-aceeași persoană? Ești sigur că pe iubirea vieții tale o cheamă Mercedes, și nu Meche?

— Păi tot aia e, că alintătura numelui Mercedes este Meche, dom' caporal.

— Asta-i alt motiv pentru care detest să trăiesc ascunzându-mă, zise ea. Pentru mine, ăsta era trecutul, cu care nu mai aveam nimic de-a face. Eu vreau să mă pot întoarce la mine acasă. Să mă îmbăiez în baia mea, care-i curată de-ți ia ochii. Să mă schimb și să mă simt bine fără țoalele și desuurile astea jegoase pe care le am pe mine de cinci zile.

Dădu să mai spună ceva, dar chiar atunci intră servitorul de la birt cu farfuriile, și Mercedes tăcu. Când acesta îi întrebă dacă vor să mănânce cu tacâmurile obișnuite sau cu bețigașe, Carreño alese bețigașele.

— O să te învăț să mănânci precum chinezii, iubito. E foarte ușor. După ce te deprinzi, poți face cu bețigașele tot ce faci cu furculița și

cuțitul.

— Începuse să-mi meargă bine în viață, zise ea, pe când mâncau. Reușisem să pun un ban deoparte, ca să plec în Statele Unite. O prietenă de-a mea de la Miami avea să-mi găsească de lucru acolo. Și-acum, iarăși pe jumătate cerșetoare!

— Meche, Mercedes, ce potriveală! Aveți dreptate, zise Tomasito. S-ar putea să fie aceeași persoană, de ce nu. O coincidență ca asta te poate face să crezi în minuni. Sau în *pishtacos*. Numai c-acuma va trebui să-mi spuneți…

— Calmează-te, eu nu m-am bucurat niciodată de Meche, Tomasito. N-am avut-o. Din păcate. Că era tipa a mai prima din Piura, mă jur.

— Dacă tot vrei s-o roiești în Statele Unite, perfect, mergem împreună, îi promise flăcăul. Știu cum poți intra fără viză, prin Mexic. Un cunoscut de-al meu e pe cale să devină milionar cu afacerea asta.

— Se poate ști ce leafă are un jandarm? zise ea, privindu-l cu milă. Probabil puțintel mai mult decât îi dau eu fetei în casă.

— Sau ceva mai puțin, râse el. Altfel, de ce crezi că trebuie să ciupesc ceva pe de lături, păzind porcii când își fac mendrele cu tipele lor, la Tingo María?

Mâncară câtva timp pe tăcute și terminară amândoi sticla cu bere. Apoi cerură înghețate, iar flăcăul își aprinse o țigară. Fumă, făcând inele de fum pe care le slobozea în sus spre tavan.

— Culmea culmilor e că pari încântat, zise ea.

— Așa și sunt, zise el, trimițându-i un pupic din vârful buzelor. Vrei să știi de ce?

Fără voie, Mercedes îi zâmbi.

— Las' că știu ce-o să-mi spui. Zăbovi cu ochii pe el, cu privirea aceea despre care Carreño n-ar fi putut spune dacă era de milă sau de dispreț, și adăugă: Deși mi-ai distrus viața, nu pot fi supărată pe tine.

— Tot e bine, se bucură el. Începutul a fost făcut, și cu timpul ajungi să te-ndrăgostești de-a binelea.

Ea râse, cu mai multă plăcere decât înainte.

— Ai mai fost îndrăgostit?

— Niciodată ca acuma, afirmă băiatul, sigur pe spusele lui. Niciodată, de nimeni, ca de tine. Adevărul e că nici n-am cunoscut vreodată o femeie atât de frumoasă, până acum.

— Da, ar putea fi Mechita, viața e plină de potriveli ca asta. Ai o poză de-a ei?

— Nici măcar atâta timp n-am avut, să ne facem o poză împreună, se plânse jandarmul. Nu vă puteți da seama ce rău îmi pare. Ce grozav ar fi fost nu numai să-mi amintesc de ea, dar s-o și văd!

— Îl cunoscusem doar cu câteva săptămâni înainte. La un club,

cred din Barranco. A venit să mă vadă cum dansez. M-a dus acasă la el, la Chacarrilla del Estanque. Ce mai căsoi! Mi-a făcut cadouri. Mi-a propus să-mi ia un apartament. Mi-a promis cerul și pământul. Totul, cu condiția să fiu numai a lui. Așa a urmat blestemata de călătorie la Pucallpa. Vino să-ți petreci week-end-ul cu mine, astfel vei vedea și tu cum e selva. Și m-am dus. Și, spre nenorocirea mea, m-am dus și la Tingo María.

Băiatul devenise foarte serios.

— Și Porcu' te-a bătut de cum te-ai culcat prima dată cu el?

Dar regretă pe dată spusele lui.

— Îmi ceri socoteală? zise ea, mânioasă. Ți-a intrat în cap chiar așa de mult că de-acum îmi ești amant, sau soț?

— Bravo, iată-ne și la prima ceartă, zise flăcăul, încercând să dreagă situația. Așa se întâmplă cu toate perechile. N-o să mai atingem niciodată acest subiect. Ești mulțumită?

— Deși te-am văzut omorând un individ, îmi pari om de treabă. De aia ți-o spun pentru ultima oară, Carreñito. Îmi pare rău că te-ai îndrăgostit de mine. Dar nu te pot iubi. E felul meu de a fi. Am hotărât demult să nu mă las îmbrobodită de nimeni. De ce crezi că nu m-am măritat până acum? De-asta. Eu nu am avut decât prieteni fără complicații, ca Porcu'. Așa au fost toate relațiile mele. Și-așa or să rămână…

— Până vom ajunge amândoi în Statele Unite, o întrerupse el.

Mercedes sfârși prin a zâmbi.

— Tu nu te superi niciodată?

— Pe tine n-o să mă supăr niciodată. Poți să-mi trântești în continuare chestiile cele mai oribile.

— Adevărul e că, în ochii mei, marchezi tot mai multe puncte, recunoscu ea, învinsă.

Băiatul plăti nota. Lângă ieșire, Mercedes spuse că ar dori să sune la ea acasă.

— I-am împrumutat apartamentul unei prietene, cât stăteam eu în selvă.

— Nu cumva să-i spui de unde vorbești și nici când ai de gând să te-ntorci.

Telefonul era chiar lângă casieriță, și Mercedes trebui să treacă pe sub tejghea. În timp ce ea vorbea, chiar neauzindu-i spusele, Carreño își dădu seama că veștile nu erau bune. Fata se întoarse cu chipul răvășit, cu bărbia tremurându-i.

— Au fost doi tipi la mine acasă și i-au cerut prietenei mele să le spună unde mă aflu. Erau de la poliție, s-au legitimat.

— Ce i-ai spus?

— C-o sun de la Tingo María, c-o să-i explic eu totul, zise Mercedes. Ce-o să mă fac acum, Doamne Sfinte?

— Și ce s-a ales de Meche aceea pe care prietenul dumneavoastră i-a vândut-o lesbienei, doar ca să poată juca poker mai departe? întrebă Tomás.

— A dispărut pur și simplu, nu s-a mai auzit nimic de ea, răspunse Lituma. Un mister care a dat de furcă întregii Piura.

— Acum ai să te culci și-o să dormi și-o să uiți de toate, zise flăcăul. Nimeni n-o să vină să ne caute la tușa Alicia. Liniștește-te, scumpo.

— Iar Haioasa n-a vrut niciodată, în ruptul, să ne spună ce s-a întâmplat cu Mechita.

— Zău, dom' caporal, de dispăruții ăștia văd că nu puteți scăpa, orice-ați face. Nu-i mai învinovățiți atâta pe Dionisio, pe *doña* Adriana și nici pe teroriști. Pe câte-mi dau seama, vinovat de aceste dispariții ați putea fi dumneavoastră.

VII

Francisco López îl smulse pe caporalul Lituma, pe când afară era încă întuneric, din somnul lui neliniștit: trebuiau să plece neîntârziat, pentru că el urma să se întoarcă la „Esperanza” înainte de căderea nopții. Pregătise cafeaua și prăjise felioare de pâine pe reșou. Inginerii și profesorul încă dormeau, când ei demarară spre Naccos.

Dacă venirea le luase mai bine de trei ore, întoarcerea, în schimb, se dovedi de două ori mai lungă. Plouase tare pe culmile Cordilierei în timpul nopții, astfel că drumul mustea de apă și era presărat cu pietroaie prăvălite de pe înălțimi. Caporalul și șoferul se dădeau jos, pe rând sau împreună, și rostogoleau bucățile de stânci croind cale liberă mașinii. După puțin timp, aceasta patina pe solul clisos, încât trebuia împinsă sau asigurată cu scânduri și pietre netede sub roți. La început, încercările lui Francisco López de a începe o conversație cu Lituma se dovediră zadarnice. Ori de câte ori îi adresa cuvântul, obținea doar mârâieli, monosilabe sau încuviințări din cap. Dar, după vreo oră de călătorie, caporalul puse deodată capăt mutismului său, murmurând pe sub fularul pus peste gură:

— Da, asta trebuie că s-a întâmplat: rahații de *serranos* i-au sacrificat duhurilor *apus.*

— Vă gândiți la dispăruții din Naccos? se întoarse spre el Francisco López, nedumerit.

— Așa-s mârlanii ăia, chiar dacă nu vă vine a crede, recunoscu Lituma. Iar ideea le-au dat-o Dionisio și vrăjitoarea, sunt sigur.

— Dionisio ăla e în stare de orice, râse Francisco López. Și nu mai cred că alcoolul omoară. Altfel, cum de mai trăiește bețivanul acela, nu?

— Îl cunoașteți de mult timp?

— L-am tot întâlnit de-a lungul și de-a latul *sierrei,* încă de când eram un puștan. Apoi, apărea mereu pe la minele unde am lucrat. M-am ocupat cu recrutarea brațelor de muncă, înainte de a trece la serviciul de pază. Pe vremea aceea, Dionisio nu avea localul lui, ci era birtaș ambulant. Vindea vinars, *chicha* și țuică din mină în mină, din sat în sat, și dădea spectacole folclorice cu o trupă de saltimbanci. Popii îl goneau de peste tot, cu sticleții. Pardon, am uitat că sunteți unul din ăștia.

Lituma stătea tot așa, cu capul vârât în fular și cu chipiul înfundat bine pe frunte. Șoferul nu-i distingea decât pomeții, nasul turtit și ochii mici, negri, închiși pe jumătate, scrutându-l.

— Era și pe-atunci însurat cu *doña* Adriana?

— Nu, pe ea a întâlnit-o la Naccos, mai târziu. Nu v-a spus nimeni cum a fost? Păi cum, că doar e unul din subiectele preferate ale

bârfelor din Anzi. Cică i-ar fi făcut felul minerului care era soțul ei, ca să-i rămână lui pleașca. Sau i-a răpit-o, nu știu precis.

— Păi se putea altfel? exclamă Lituma. Oriunde apare tipul ăsta, totul devine spurcare și sânge.

— Acu' doar asta ne mai lipsea! zise șoferul. Potopul. Într-adevăr, începuse să plouă cu furie. Cerul se întunecă cu repeziciune și se umplu de tunete care bubuiau avan în munți. O cortină de picături grele se lăsase peste geamuri, iar ștergătorul nu prididea să le înlăture ca să ofere vizibilitate celor din vehicul. Nemaiputând ocoli gropile și băltoacele, abia mai înaintau, iar mașina părea un cal sălbatic.

— Și cum era Dionisio pe-atunci? Lituma nu-l slăbea din ochi pe șofer. Ați avut de-a face puțin cu el?

— M-am îmbătat de câteva ori cu el, asta da, zise Francisco López. Apărea întotdeauna la ţanc acolo unde erau iarmaroace sau serbări de sfinți locali, cu muzicanții lui și cu niște indiene andine cam curve, care dansau ca nebunele. La carnavalul din Jauja, cândva, l-am văzut înnebunit după „Belește-rățoiul". Ați auzit de jocul asta jaujin? Tipii dansează ce dansează, și, din goană, smulg capul unui rățoi viu. Ei bine, Dionisio îi decapita pe toți, nu-i lăsa pe ăilalți să joace. Pân' la urmă l-au dat afară, că le strica jocul.

Jeep-ul înainta ca broasca țestoasă printr-un peisaj fără copaci, fără animale, printre stânci, buze de râpă, înălțimi și meandre zgâlțâite de trombele de apă. Însă nici măcar stihia nu-l putea abate pe Lituma de la obsesia lui. O cută adâncă i se săpase între sprâncene; se ținea încleștat de portieră și de prelata de sus a jeep-ului ca să reziste la zdruncinături.

— Tipul îmi provoacă coșmaruri, mărturisi el. E răspunzător de tot ce se-ntâmplă la Naccos.

— E de mirare că teroriștii nu l-au căsăpit încă. Ce-or fi așteptând? Că doar îi mătrășesc pe toți poponarii, peștii, curvarii și târfele, pe degenerații de toate soiurile. Dionisio e toate astea și ceva pe deasupra. Francisco López îi aruncă lui Lituma o căutătură iute. Pe cât se pare, ați luat de bune toate istorisirile lui Scarlatină, domnule caporal. Nu-i mai dați atâta importanță, e un *gringo* plin de fantezie. Chiar credeți ca ăia trei au fost sacrificați? S-ar putea, nu zic nu. Nu-s omorâți oamenii pe-aici, pe capete, din te miri ce? Una-două se descoperă morminte și gropi comune, ca aceea a celor zece propovăduitori ai evangheliei, de lângă Huanta. N-ar fi de mirare să înceapă și sacrificiile omenești.

Râse de unul singur, fiindcă Lituma nu-i ținu isonul.

— Zău că nu-i nimic de râs, făcu el, dar o serie de tunete îl întrerupse.

— Nu știu cum veți parcurge pe jos porțiunea aceea impracticabilă, până la Naccos, îi strigă Francisco López, când se putu face auzit.

Dacă și pe-acolo le toarnă ca aici, coborâșul va fi un torent de mâl. Nu doriți, mai bine, să ne întoarcem la mină?

— Nu, în niciun caz, murmură Lituma. Trebuie să fac lumină în tărășenia asta, o dată pentru totdeauna.

— De ce puneți atâta la inimă daravera cu dispăruții, domnule caporal? La urma urmei, ce contează că-s trei păduchioși mai puțin pe lume?

— Pe unul din ei l-am cunoscut. Era un mutulică de treabă, ne făcea curățenie la post. Bun ca pâinea caldă.

— Vreți să fiți un John Wayne din filme. Justițiarul singuratic.

Când, după alte două ore, ajunseră la locul unde jeep-ul nu mai putea înainta, ploaia încetase. Dar cerul continua să fie posomorât și se auzeau de departe, ca niște bubuituri de tobă fără niciun ritm, tunetele furtunii.

— Îmi vine nu știu cum să vă las singur, zise Francisco López. Vreți să mai stăm nițeluș la taclale până s-o usca poteca?

— Nu, nu, voi profita îndată de răgazul acesta, zise caporalul, sărind jos din jeep. Până nu se-apucă iar să toarne cu găleata.

Îi întinse mâna și abia de ascultă mulțumirile șefului pazei de la mina „La Esperanza” că fusese până acolo să-și scrie rapoartele. Tocmai începuse să coboare panta muntelui, când auzi motorul jeep-ului pornind și simți cum mașina se îndepărtează.

— Băga-v-aș pe toți în origini cu picioarele-nainte! urlă el atunci din răsputeri. *Serranos* de căcat! Muntenii naibii, superstițioși, idolatrii, indieni scârnavi, pui de curvă!

Își auzi zbieretul repercutat de pereții înalți de stâncă, pe care pâcla îi camuflase cu totul. Împroșcarea aceea de insulte îi făcu bine. Se așeză pe un pietroi și, ținându-și palmele căuș ca să nu i se stingă chibritul, își aprinse o țigară. Asta se-ntâmplase, era limpede! Misterul îi fusese dezlegat de Proful ăla de departe împătimit de Perú.

Iată la ce-i bună istoria. Își aminti de cursul ținut la colegiul San Miguel din Piura de profesorul Néstor Martos. El se simțea grozav la orele lui, fiindcă profesorul Martos, care era o figură, cu lavalieră la gât, bărbos și „ciupit” rău de-atâta basamac *chicha,* explica lucrurile ca în tehnicolor. Dar nu-i trecuse niciodată prin diblă că studierea obiceiurilor vechilor peruani o să-i fie de folos să priceapă ce se petrecea acum la Naccos. Mulțumescu-ți ție, Scarlatină, că mi-ai oferit cheia misterului! Numai că se simțea încă mai abătut, mai confuz decât înainte. Și asta pentru că, deși rațiunea îi spunea că nu mai e nicio îndoială, că toate detaliile se potrivesc, în fond tot nu-i venea să creadă. Cum să-i intre în cap unui om normal, chiar și unuia cu fruntea cât degetul, că Pedrito Tinoco și ăilalți doi au fost sacrificați de zilieri duhurilor munților pe unde avea să treacă șoseaua? Și nepricopsitul ăla de primar; să vină să se ascundă aici, sub nume fals, scăpând de

teroriști, ca s-o sfârșească stâlcit și dezmembrat într-o galerie?

Aruncă chiștocul cât colo și se uită după el cum îl mătura vântul, dându-l peste cap. O porni iar la drum. Cobora încontinuu, dar ploaia ștersese cărarea, solul făcuse clăbuci ca săpunul, iar el trebuia să pășească cu maximă atenție ca să nu cadă de-a berbeleacul. În loc de o oră și jumătate, cât le luase drumul, lui și lui Francisco López, cu două zile înainte, acum o să-i ia de trei ori pe-atât. Dar mai bine să meargă cătinel și să nu-și rupă vreun picior prin pustietățile astea, unde nici măcar o pasăre nu vedeai, cu care să-ți mai alini singurătatea. Ce va zice Tomasito? Își imagină mutra subordonatului său, incredulitatea din ochii lui, nevoia de-a vomita care o să-l apuce. Sau poate că nu: antidotul lui contra deznădejdii era gândul la fata aia piurană care îl fermecase. Vasăzică, *doña* Adriana i-a convins; dacă voiau să nu se abată peste lucrul lor la șosea o mare nenorocire, un *huayco,* un cutremur sau ucideri în masă, nu era decât o singură cale: *los apus* să poată bea sânge omenesc. Apoi, ca să-i hotărască pe salahori și să le șteargă orice urmă de mustrare a cugetului, scârnăvia aia de Dionisio i-a îmbătat țeapăn. Nu cred, dom' caporal. Ba așa stau lucrurile, Tomasito. De-aia zic oamenii că ăia doi de la cârciumă au fost capul răutăților. Dar ceva tot nu era în ordine. Dacă *los apus* trebuiau să primească o jertfă de sânge cald, nu era de ajuns o victimă? De ce trei? Cine știe, Tomasito. Poate trebuiau îmblânziți o droaie de *apus*. Că o șosea străpunge mulți munți, nu?

Alunecă și căzu pe șezut în noroi. Se aburcă și căzu din nou, de astă dată pe o rână. Râse de cât era de stângaci și greoi, dar în realitate îi venea să plângă, să urle: din cauza halului în care ajunsese uniforma lui, a rănilor din palme, dar mai cu seamă pentru că și lumea și viața deveniseră nesuferite. Își șterse mâinile de turul pantalonilor și continuă să coboare, sprijinindu-se de stânci la fiecare pas. Cum era cu putință ca acești muncitori de la drumuri și șosele, mulți dintre ei creoli și nu indieni, care terminaseră măcar școala primară, care văzuseră orașe sau trăiseră în ele, care ascultau radioul, care mergeau la cinema, care se îmbrăcau totuși civilizat, să se dedea la fapte demne de sălbaticii goi-pușcă și de canibali? La indienii de pe golașele platouri, care în viața lor nu văzuseră o școală, care trăiau exact ca stră-strămoșii lor, așa ceva ar mai fi de înțeles. Dar la indivizii ăștia care jucau cărți și erau botezați, ce să mai înțelegi?

Cerul se mai înseninase și, departe în vale, prin cețurile zilei, Lituma zări luminile campamentului. Chiar atunci își dădu seama că, în afară de tunetele îndepărtate, de puțin timp auzea și un mârâit profund, un necontenit freamăt al pământului. Asta ce naiba mai era? Aha, era o altă furtună, care venea să-l surprindă din spate. Până și elementele naturii te trădau, în porcăria asta de Anzi. Asta să fie, ori ba? Ce mama dracului se întâmpla? Cutremur? Acum nu se mai

întreba: pământul îi tremura sub picioare și în jur mirosea a terebentină. Era înconjurat de un uruit continuu, adânc, din chiar inima muntelui, împrejur, pretutindeni, și chiar între tălpile lui, ca împinse sau îngrozite de niște mâini nevăzute, se rostogoleau pietricele, țăndări pietroase, și își dădu seama că, în mod inconștient, încercând să se protejeze, se adăpostise în patru labe sub o stâncă semeață ascuțită la capăt, cu pete de mușchi verde-auriu.

„Ce se-ntâmplă, Dumnezeule mare, ce se-ntâmplă?”, țipă el, făcându-și semnul crucii, și de astă dată nu-i mai răspunse ecoul, fiindcă uruitul acela dens, multiplu, omniprezent, mugetul acela granitic, rostogolitul acela în jos parcă al întregului munte desființa orice alt zgomot. Se zicea despre mama lui Dionisio c-o omorâse un trăsnet. Așa o să moară și el acum, trăsnit din senin? Tremura din cap până-n picioare și groaza îi năclăise mâinile cu sudoare. „Nu vreau să mor, Doamne Sfinte, te rog din răsputeri”, strigă înnebunit, simțindu-și gâtlejul uscat iască și dureros.

Cerul se întunecase și mai mult, astfel că, deși ziua era în toi, părea că se lăsase noaptea. Ca prin vis, văzu că un vătui *vizcacha* mare cât un iepure apărea dintre pietre și trecea pe lângă el, în jos, fugind cât îl țineau picioarele; cu urechile ciulite, sărea disperat fără să se uite unde, căzând și dându-se peste cap; dispăru rapid. Lituma încercă să se roage, dar nici asta nu putea. Era cutremur? Va muri oare strivit de unul din pietroaiele acelea care treceau pe lângă el, rostogolindu-se, săltând, ciocnindu-se între ele, spărgându-se și împroșcând bucăți de rocă în dreapta și în stânga, cu un bubuit asurzitor? Animalele aveau un al șaselea simț, ele intuiau din timp catastrofele, vătuiul *vizcacha* își părăsise imediat vizuina, fugind turbat, scăpând din primejdia de moarte, fiindcă simțise sfârșitul lumii. „Iartă-mi păcatele toate, strigă. Nu vreau să crăp așa, fir-ar să fie!” Stătea cocârjat și de-a bușilea, lipit de roca enormă, văzând cum trec la dreapta, la stânga și pe deasupra capului său pietre, bucăți de pământ, devenite proiectile de toate formele imaginabile, și simțind cum roca sub care se adăpostea se clătina sub impactul atâtor forțe care se ciocneau ricoșând sau se striveau de ea. Cât va mai rezista stânca? Presimți un pietroi uriaș, rostogolindu-se tocmai din vârful Cordilierei, venind drept spre roca lui, la picioarele căreia se adăpostise, căzând peste ea, pulverizând-o, și pe el o dată cu ea, cât ai clipi din ochi. Cu pleoapele închise și strânse, își închipui propriu-i trup transformat într-o piftie, într-un împuțit și însângerat terci de oase, limfă, păr, rămășițe de haine și de pantofi, totul învălmășit, amestecat, îngropat în noroi, târât pe munte în jos către, către, și-abia atunci realiză că avalanșa aceea, muntele acela care se descompunea și se fărâmița, o luase cu toată încărcătura-i de bolizi spre campament. „Deci ăsta-i *huayco”,* apucă el să-și mai spună, tot cu ochii închiși, tremurând din fiecare fibră a trupului chinuit. „O să-i

strivească pe toți, colo jos, după ce m-o terciui pe mine.”

Când deschise ochii crezu că visează. La dreapta lui, în mijlocul unui imens nor de praf, un pietroi enorm cât un camion, cu bucăți de zăpadă pe care le împroșca de jur-împrejur, se rostogolea turbat strivind totul în calea lui și croind ditamai pârtia cât albia unui râu lat, urmat de un vârtej vertiginos de pietre, pietricele, trunchiuri de copaci, bucăți de gheață, de pământ, iar lui Lituma i se păru că distinge, în acea confuzie bubuitoare, animale, ciocuri, gheare, pene, oase. Zgomotul era asurzitor și prăfăraia se îngroșa, acum cuprinzându-l și pe el. Tușea, asfixiat, și îi curgea sânge din mâinile înfipte în solul noroios. „Asta-i *huayco*, Lituma”, își repeta el, simțindu-și inima îngrozită în piept. „O să te-omoare pe bucățele, încetul cu încetul.” Și chiar atunci simți o lovitură în cap, care, ca într-un blitz al memoriei, îi reaminti lovitura de pumn ce îl năucise complet în copilărie, când se bătuse cu Gâgă Panizo, sub Podul Vechi de peste râul Piura, și care îl făcuse, ca acum, să vadă stele verzi, sori și luni, pe când se scufunda în beznă și totul lua sfârșit.

Când își reveni în simțiri dârdâia, dar acum de frigul care făcea să-i trosnească oasele. Era noapte și, după durerile ce-l străbătură când încercă să se miște, avu impresia că peste el trecuse un automobil, sfărâmându-i mădular cu mădular și toate organele de sub piele. Dar era viu și era formidabil că în locul trosnetelor urieșești și al torentului de pământ, pietre și stânci domnea acum în lume calmul acesta înghețat, dar pașnic. Și cu atât mai mult domnea în văzduh. Timp de câteva clipe își uită cu totul de trup, vrăjit de spectacol: mii, milioane de stele, de toate dimensiunile, scăpărând împrejurul circumferinței aceleia gălbui despre care ai fi zis că și-a aprins splendorile numai pentru el. În viața lui nu mai văzuse o lună atât de mare, nici măcar la Paita[3]. Nicicând nu mai văzuse o noapte atât de înstelată, de liniștită, de dulce. Cât să fi rămas fără simțire? Ore, zile? Dar era viu și trebuia să se miște, să se urnească. Altfel îngheți, frățioare!

Se întoarse, încet, de pe o parte pe alta și scuipă, fiindcă avea gura plină cu pământ. Incredibilă tăcerea asta, după înspăimântătorul vacarm dinainte. O tăcere vizibilă, care se auzea, pe care o putea atinge. Își reveni, încetul cu încetul, și izbuti să se așeze. Se pipăi de sus până jos. Când își pierduse gheata stângă? Pare-se că n-avea niciun os rupt. Îl durea totul, dar nimic special. Scăpase, asta era fantastic. Nu era o minune? Păi cum nu, trecuse un *huayco* peste el, nici mai mult nici mai puțin. Nu chiar peste el, ci pe lângă el, mai bine zis. Și iată-l, rablagit dar viu. „Noi ăștia, piuranii, nu ne dăm bătuți cu una cu două”, se gândi. Și se umplu de fudulie anticipată, închipuindu-și ziua când, înapoiat la Piura, așezat la bărulețul Haioasei, o să le povestească „necuceriților” aventura asta grandioasă.

Stătea în picioare și observa în jurul lui, sub palida claritate lunară,

urmele nimicitoarei avalanșe. Marea breșă deschisă de pietroiul uriaș. Totul împrejur era împroșcat cu pietre și noroi. Ici-colo se zăreau pete de zăpadă peste clisă. Dar nu bătea vântul și nu mai era nici cel mai mic semn de ploaie. Se căzni să descifreze întunecimea de dedesubt, concentrându-se asupra locului unde trebuia să fie campamentul. Nu întrezări nicio lumină. I-o fi îngropat pe toți, barăci, oameni, utilaje, cataracta de pământ, noroi și pietre?

Aplecându-se, pipăind, căută și găsi gheata pierdută. Era plină cu pământ. O curăță cum putu și și-o puse. Se hotărî să coboare imediat, nemaiașteptând să se lumineze de ziuă. Cu luna aceea pe cer și mergând cu grijă, va ajunge. Era liniștit și fericit. De parcă trecuse un examen, se gândi, de parcă munții ăștia de rahat, *sierra* asta de rahat, îl acceptaseră în sfârșit. Înainte de a-și continua drumul, își lipi gura de stânca uriașă care îl adăpostise și, așa cum ar fi făcut un *serrano*, șopti: „Îți mulțumesc că m-ai lăsat în viață, *mamay, apu, pachamama* sau cine naiba oi fi.”

*
* *

„Cum a fost povestea matale cu *el pishtaco*, *doña* Adriana?”, întreabă clienții deîndată ce-și beau primul păhărel, pentru că nimic nu le place mai mult decât moartea spintecătorului. „Cel care l-a golit de sânge pe vărul matale Sebastián și cel pe care l-ai omorât chiar mătăluță cu mâna altuia, e unul și același?” Nu, e altul. Asta s-a întâmplat cu mult timp înainte. Pe-atunci aveam toți dinții în gură și nicio zbârcitură. Știu că-s multe versiuni, le-am auzit pe toate și, fiindcă a trecut atâta timp, unele amănunte mi-au pierit din minte. Pe-atunci eram tinerică și nu plecasem încă din satul meu. Acu’ cred că-s foarte bătrână.

Quenka e foarte departe de aici, pe malul opus al lui Mantaro, cam pe lângă Parcasbamba. Când râul se umfla de la ploi și inunda terenurile, satul devenea o insulă, cocoțat cum era pe vârful unui delușor și înconjurat de loturi sub apă. Frumos sat era Quenka, o ducea bine, avea semănături peste tot, pe câmpie, pe dealuri. Dădea recolte bune de cartofi, bob, orz, porumb și ardei iute. Trunchiurile de *molles*, de eucalipți și de sălcii ne păzeau de vânturile turbate. Până și țăranii cei mai săraci aveau găinile lor, purcelușul lor, oițe sau lame în mici turme pe care le duceau la păscut sus pe munte. Trăiam liniștită. Eram cea mai curtată dintre surorile mele, iar tata, om cu stare și fruntaș la Quenka, arenda trei din loturile lui și lucra două, ținea prăvălie, birt, spițerie, atelier de fierărie și o moară la care toți își măcinau grăunțele. Tata organiza de multe ori serbările din sat, cheltuind berechet, aducând un preot și tocmind tocmai de la

Huancayo orchestre și dansatori. Până când a sosit *el pishtaco.*

Cum de-am știut c-a sosit? Simplu, din cauza transformării furnizorului Salcedo, care de ani în șir aproviziona cu leacuri, haine și unelte prăvălia lui tăică-meu. Era *costeño,* nu muntean. Mergea cu un hârb de camion, peticit peste tot; motorul acestuia și tinichelele ni-l anunțau nouă, locuitorilor din Quenka, cu mult înainte de a-l vedea. Toți îl cunoșteau, dar de data aia abia de l-am recunoscut. Crescuse, se lăbărțase și se îngrășase, încât devenise uriaș. Purta acum barbă negricioasă, iar ochii îi avea injectați și ieșiți din cap. Pe noi, cei care ne-am adunat atunci să-l primim, ne privea cumva ciudat, mâncându-ne din ochi. La fel se uita și la bărbați și la femei. Și la mine. O privire pe care n-am s-o uit vreodată și care tuturor le-a dat de bănuit.

Era îmbrăcat în negru, cu cizme până la genunchi și cu un *poncho* atât de mare încât, atunci când o vântoasă i-l umfla, ți se părea că Salcedo o să zboare. Descărcă mașina și se adăposti, ca de obicei, în camera din fundul prăvăliei noastre. Dar nu mai era cel dinainte, nu mai era pus pe discuții despre câte-n lună și-n stele, nici pe prieteșug cu te miri cine. Devenise tăcut, ascuns, abia de mai adresa cuiva cuvântul. La toți și la toate se uita cu privirea aia scormonitoare, care trezea neîncredere în bărbați și frică în noi, fetele.

După ce a zăbovit vreo două-trei zile la Quenka și a primit din partea tatălui meu lista cu articolele comandate, a plecat în zori. Iar în ziua următoare a coborât în sat unul din băieții ce erau cu turmele pe munte, anunțându-ne că Salcedo și camionul lui au derapat pe șosea și s-au prăvălit, la o curbă, în drum spre Parcasbamba. Vehiculul se putea vedea de pe marginea prăpastiei, în fund, făcut fărâme.

Cu taică-meu în frunte, câțiva săteni, după multe eforturi, au ajuns până jos. Împrăștiate în jur, au găsit cele patru cauciucuri, arcurile de suspensie, tăblăraie din caroserie, bucăți din motor. Însă nici urmă de hoitul lui Salcedo. Atunci s-au apucat să scotocească pe versanți, gândind c-a fost proiectat cât colo, când s-a prăbușit camionul. Dar tot nimic, nicăieri. Nici urmă de sânge, în rămășițele mașinii ori pe pietrele dimprejur. Să fi apucat să sară iute, când a simțit că pierde controlul asupra volanului? „Așa o fi”, ziceau oamenii. „A apucat să sară și l-a luat alt camion ce trecea pe-aci, și-acu o fi la Parcasbamba sau la Huancayo, revenindu-și din spaimă.”

În realitate, rămăsese la Quenka, în niște peșteri vechi de când lumea, din chiar muntele unde i se prăbușise camionul, grote găurite ca stupii de viespi și având pe pereți picturi din vechime. Și de-atunci au început fărădelegile lui de *pishtaco.* Noaptea, le apărea în drum, pe pod sau de după un copac, păstorului singuratic, călătorilor, catârgiilor, celor ce-și mutau sălașul de colo-colo, celor ce-și duceau produsele la piață sau se întorceau de la praznice și iarmaroace. Apărea ca din senin, brusc și neașteptat, pe întuneric, cu ochii scăpărându-i. Silueta

lui monumentală, în *poncho*-ul vălurind, paraliza de spaimă. Și-atunci, foarte lesne, îi ducea în peștera lui cu coridoare înghețate și cufundate în beznă, unde-și avea instrumentele chirurgicale. Îi tăia felii-felii de la anus până la gură și îi punea să se pârjolească la foc, peste niște tingiri în care picura grăsimea. Îi jupuia ca să facă măști din pielea feței lor și îi căsăpea mărunt ca să facă din oasele lor pulberi pisate de hipnotizat. Așa au dispărut câțiva oameni ca în pământ.

Apoi, într-o zi, apăru în fața lui *don* Santiago Calancha, un crescător de vite care se întorcea la Quenka de la o nuntă la Parcasbamba. În loc să-l ducă în peșteră, i-a vorbit și i-a spus că, dacă ținea la viața lui și a familiei sale, să i-o aducă pe una din fiicele lui, care să-i gătească. Și i-a arătat la care intrare în grote să i-o lase pe fată.

Bineînțeles că Santiago Calancha, deși îi jurase c-o să-l asculte, n-a cedat cererilor lui *el pishtaco.* Dimpotrivă, s-a baricadat în coliba lui, cu un *machete* bine ascuțit și o grămadă de pietre, cu care să-l înfrunte pe Salcedo dacă venea să-i ceară fata. În prima zi nu s-a întâmplat nimic, nici în a doua, nici în primele două săptămâni. Dar într-a treia, în toiul unei ploi cu găleata, un trăsnet a căzut pe acoperișul lui Calancha și casa a luat foc. El, soția și cele trei fiice ale lor au murit carbonizați. Le-am văzut scheletele. Da, așa se zice c-ar fi murit și mama lui Dionisio, dar pe ea eu n-am văzut-o, poate nu-s decât vorbe goale. Când, uzi leoarcă și triști, sătenii din Quenka au ieșit să vadă incendiul, prin șuieratul vântului și bubuitul tunetelor au deslușit un hohot de râs dinspre grotele unde se aciuase Salcedo.

Atunci, imediat ce *el pishtaco* a cerut o altă fată ca să-i gătească, sătenii, după ce s-au sfătuit între ei, i-au dat ascultare. Prima care a intrat în peșteră să-l slugărească a fost sora mea a mare. Familia mea și altele multe au însoțit-o până la intrarea indicată de *pishtaco.* Au cântat, s-au rugat pentru ea și mulți au plâns la despărțire.

Pe ea n-a golit-o, ca pe vărul meu Sebastián, deși tata zicea că mai bine o golea și cu asta se termina. A ținut-o în viață, dar a făcut din ea țiitoare de *pishtaco.* A abuzat de ea imediat, trântind-o pe solul umed al peșterii și dezvirginând-o întâi cu șurubelnița. Urletele surorii mele în noaptea-i de nuntă s-au auzit în toate casele din Quenka. Apoi, ea și-a pierdut voința și nu mai trăia decât ca să-i facă voile domnului și stăpânului său. Îi gătea cu devotament terciul de *chuño* care îi plăcea lui și usca și fâșiile din carnea victimelor, pentru pastrama pe care o mâncau cu fiertură *mote*; îl ajuta să-i atârne pe cei sacrificați în cârligele fixate de Salcedo în peretele de piatră, ca să li se scurgă seul în tingirile de aramă.

Sora mea a fost prima fată din mai multe care a fost dusă cu forța la peșteră să-l ajute pe monstru, să-i gătească și să-i facă toate voile. Din momentul acela, Quenka s-a supus poruncilor lui. Îi duceau tribut în mâncare. I-o lăsau la intrarea peșterii, ca și pe fetele cerute din când

în când. Ne resemnaserăm să vedem pierind un localnic sau altul, pe care *el pishtaco* Salcedo îi răpea să-și reînnoiască proviziile de grăsime omenească.

Și-atunci a apărut Făt-Frumos? Nu era deloc un făt-frumos, ci un zdravăn îmblânzitor de cai. Cei care știu ce-o să urmeze, ar face mai bine să-și astupe urechile și să plece. Vi se pare că retrăiți povestea aceea? Vă îmbărbătează cumva? Vă face să vedeți că marile nenorociri se vindecă doar prin mari remedii?

Timoteo, năsosul, aflase ce se petrecea la Quenka și veni special, din Ayacucho, să intre în peștera vampirului și să-l învingă. Timoteo Fajardo, așa se numea. L-am cunoscut foarte bine: a fost primul bărbat al meu, deși nu ne-am căsătorit niciodată. „Poate un om oarecare să-l înfrunte pe slugoiul diavolului?”, îi ziceau oamenii. Ba până și taică-meu a încercat să-l descurajeze, când el, respectuos, i-a spus c-are de gând să intre peste *pishtaco* în peșteră, să-l răpună și să ne scape de tirania lui. Iar Timoteo nu s-a lăsat. De când sunt n-am cunoscut pe cineva mai curajos. Era ditamai bărbatul, bine făcut deși atât de năsos încât își fâlfâia nările și le căsca mari cât două guri. Ele au fost salvarea lui. „Pot s-o fac”, zicea, plin de hotărâre. „Știu cum să m-apropii de el pe nesimțite: tot ce-mi trebuie e un cățel de usturoi, niscai sare, un colțuc uscat de pâine, niște baligă de măgar. Și mai trebuie ca, înainte de-a intra în grotă, o fată mare să urineze pe mine în dreptul inimii’

Eu îndeplineam condițiile. Eram tânără, eram neîncepută și, auzindu-l, mi s-a părut atât de viteaz, atât de sigur pe sine, încât, fără să-l mai întreb pe tata, m-am oferit singură să-l ajut. Exista, însă, încă o greutate: cum va ieși din grote după ce-l va fi ucis pe Salcedo? Erau așa de mari și de încâlcite, încât nimeni, niciodată, nu le dăduse de capăt. Coridoarele se ramificau, urcau, coborau, se suceau și se răsuceau ca rădăcinile eucaliptului. Nemaivorbind de lilieci, existau și galerii cu miasme otrăvitoare care, dacă le respirai, te omorau cât ai clipi.

Cum să facă Timoteo Fajardo să iasă, după uciderea monstrului de *pishtaco*? Ei bine, tocmai năsoiul ăla al lui mi-a dat ideea. I-am gătit o zeamă foarte picantă, cu ardeiul ăla verde care îi vindecă năpristan de constipație pe ăi mai încuiați. A băut toată oala și s-a ținut până era să-i explodeze burta. Abia atunci a intrat în peșteră. Era după-amiază, soarele lumina pe cer, dar de cum a intrat, Timoteo s-a pomenit în beznă adâncă. Mergea ce mergea, se oprea, își dădea pantalonii jos, se chircea și lăsa o urmă a trecerii lui pe-acolo. La început înainta la întâmplare, acoperindu-și ochii cu brațul fiindcă liliecii se lăsau în zbor să-i atingă fața cu aripile lor vâscoase. Simțea pe piele pânzele de păianjen. Mult a mers așa, înaintând, oprindu-se să lase drojdia aia din pântece, înaintând iar și iar. Până a zărit o luminiță. Călăuzindu-se

după ea, a ajuns la lăcașul vampirului.

Uriașul dormea, între cele trei fete care-i găteau. La lumina unor opaițe care ardeau cu seu uman, amețit de putoarea din jur, văzu resturi de cadavre agățate de niște cârlige sângerii, golindu-se de grăsime în tingirile sfârâind pe foc. Fără a mai pierde timp, cu *machete-ul* său reteză dintr-o singură lovitură căpățâna spintecătorului, și le trezi din somn pe ibovnicele lui care, văzându-și stăpânul decapitat, începură să țipe, înnebunite. Timoteo le liniști și le făcu să gândească: le scosese din robie și le reda libertatea, de-acum puteau reveni la viața normală. Și-atunci tuspatru o porniră spre ieșire, luându-se după dâra de miasme lăsată de îmblânzitorul de cai în drumul său, și pe care mirosul lui de câine de vânătoare o adulmeca și urmărea fără nicio șovăire.

Asta e povestea căpcăunului Salcedo. O poveste cu sânge, cadavre și caca, precum toate istoriile cu *pishtacos.*

*

* *

— Bine, hai, dă-ți drumul și fă-ți cheful povestindu-mi bucuriile și necazurile tale, Tomasito, îl încurajă Lituma. Ai baftă; în timpul din urmă, din cauza blestematelor de dispariții, mi-a pierit și mie somnul.

— Cele două săptămâni ale noastre la Lima au fost luna mea de miere, zise adjunctul său. Eram speriați de moarte și ne-așteptam la câte și mai câte nenorociri. Am crezut că vor să ne omoare. Dar tocmai nesiguranța dădea gust dragostei noastre și ne iubeam noapte de noapte, de două, ba chiar trei ori la rând. A fost minunea minunilor, dom' caporal.

— Mercedes a început să te iubească, pân' la urmă?

— Nopțile, da, eram sigur că da: în pat era dulce și tandră frumoasa mea piurană. Dar de cum se lumina de ziuă, dispoziția ei se schimba. Și dă-i și dă-i că i-am stricat viața și că n-o să-mi fie niciodată nevastă.

După două zile de ședere la Alicia, în Barrios Altos, Mercedes s-a dus să-și scoată economiile de la sucursala Băncii Populare, în piața Victoriei. A intrat singură. Carreño o aștepta la primul colț, cu piciorul pe o băncuță de lustragiu. Retragerea economiilor a durat foarte mult. Când fata a apărut în sfârșit în ușă, un mulatru mic de stat, cu o cicatrice pe față, și-a lăsat ziarul deoparte, a schițat câțiva pași normali și, brusc, s-a năpustit la ea. S-au încăierat, el încercând să-i smulgă poșeta, iar ea apărându-și-o cu amândouă mâinile, lovindu-l cu picioarele și țipând. Câțiva trecători se opriseră și priveau la ce se întâmpla, fără să intervină. Când Carreño ajunse acolo fugind, cu revolverul în mână, hoțul i-a dat drumul fetei și a rupt-o la fugă, făcându-se nevăzut. Ei s-au îndepărtat repede, pe bulevardul Manco

Cápac, unde au oprit un taxi. Mercedes era mai mult furioasă decât speriată, fiindcă individul, neputând să-i ia banii, îi rupse totuși în încăierare livretul electoral.

— Și de ce-ai crezut că tipul era altceva decât un simplu hoț de buzunare? Nu-i Lima înțesată de borfași?

— Din cauza întâmplărilor petrecute de după aia, zise băiatul. Aia a fost doar prima încercare. Au urmat alte două la rând, mult mai grave. Am început să văd mâna Porcului ieșind din mormânt să se răzbune pe noi. „Nu simți că primejdia ne unește tot mai mult, iubito?”, îi ziceam eu.

— Cum poți vorbi de amor în asemenea momente, puștan prost? se indignă Mercedes. Nu vezi c-am rămas fără niciun act de identitate? Vorbește odată cu nașul tău și spune-i să ne ajute.

Dar încercările lui Carreño de-a da de el se soldau cu tot atâtea eșecuri. N-avea voie să-l sune la birou, iar telefonul lui de-acasă suna încontinuu ocupat. De la Deranjamente li s-a spus că numărul acela nu era în reparație, deci se poate să fi rămas receptorul deschis, cu intenție sau fără. Soția lui Iscariotul răspundea că grasu’ nu s-a întors încă din selvă. Cât despre mama lui Carreño, pe care el o rugă să se ducă la camera lui din Rimac, aceasta le dădu o veste proastă.

— Ușa forțată, totul spart și jefuit, iar patul meu ars și cu caca deasupra; ce spaimă pe bătrânica mea! De parcă ăia mi-ar fi incendiat camera, și-apoi, din cine știe ce pricină, s-ar fi lăsat păgubași, căcându-se pe patul meu, zise Tomás. Tot coincidență să fi fost și asta, dom’ caporal?

— Păi să știi că tocmai asta dovedește că erau hoți de rând, replică Lituma. Asta-i o credință foarte obișnuită printre micii găinari, Tomasito. Ei zic că n-ajung la bulău dacă, după ce umflă lucrurile dintr-o casă, se cacă în ea. Nu știai?

— Când i-am povestit cele întâmplate în locuința mea, Mercedes s-a pus pe plâns, suspină Tomasito. O simțeam tremurându-mi în brațe și mă topeam, dom’ caporal. Nu te frământa chiar așa, iubito, nu te pierde cu firea, nu mai plânge, te rog.

— Ne urmăresc, ne caută, gemea Mercedes, cu lacrimile șiroindu-i pe față. Astea nu mai sunt întâmplări, întâi chestia cu banca, apoi asta cu camera ta. Ăștia-s oamenii Porcului, ne caută, or să ne omoare.

Noroc că tâlharii și incendiatorii nu găsiseră ascunzătoarea, mascată cu niște cărămizi, sub closet, unde Carreño își ținea dolarii.

— Dolari? tresări Lituma. Aveai și tu bani deoparte?

— Aproape patru mii de dolari, chit că n-o să mă credeți. Firește, nu din lefșoara mea de jandarm. Din micile corvezi la care mă trimetea nașul. Mai păzeam pe cineva câteva zile, mai duceam un pachet, mai supravegheam o casă, mă rog, chestii de-astea. Adunam *sol* cu *sol*, îi schimbam pe dolari în cartierul Ocoña, și pac cu ei la ascunzătoare.

Mă gândeam la viitor. Dar Mercedes era viitorul meu, acuma.

— Măi să fie, dar nașul ăla al tău e ca Dumnezeu, Tomasito. Dacă nu ne-om lăsa oasele la Naccos, fă-mi cunoștință cu el, te rog. Vreau să văd și eu cum arată la față unul din marii mahări, înainte de a-mi da sufletul. Pân-acum nu i-am văzut decât în filme și-n reviste.

— Cu ce ai tu n-o să ajungem în Statele Unite, nu-ți fă iluzii, zise Mercedes, calculând.

— O să fac rost de câți bani trebuie, iubito. Crede-mă. O să te scap din încurcătura asta și vei fi bine, liniștită, o să vezi. Fie ce-o fi, te voi duce la Miami. Dar când vom fi acolo, în fața zgârie-norilor și a plajelor albastre și a mașinilor ultramoderne, îmi vei spune: „Te iubesc din tot sufletul, Carreñito”?

— Nu-i momentul să faci glume. Nu fi inconștient! Nu vezi că ne caută, că vor să se răzbune?

— Măcar te-am făcut să râzi, o îmbună flăcăul. Mor să te văd râzând, faci niște gropițe care îmi iuțesc pulsul. Când luăm dolarii de la mămica mea, mergem să-ți iei o rochie nouă, da?

— Nu-i bine să regulezi pentru prima oară la douăștrei de ani, Tomasito, e prea târziu, filosofă Lituma. Iartă-mă că-ți spun, dar descoperirea femeii la vârsta aceea ți-a zăpăcit mintea, te-a întors la anii copilăriei.

— Dumneavoastră n-ați cunoscut-o, n-ați ținut-o niciodată în brațe, goală, pe Mercedes a mea, suspină Carreño. Nu așteptam decât să se facă odată noapte, ca să intru în rai cu iubita mea.

— Când îmi zici toate astea, mi se pare că nu le simți, că te joci sau glumești, zise Mercedes. Chiar așa simți?

— Ce să fac mai mult ca să mă crezi?

— Nu știu, Carreñito. Mă zăpăcești, spunându-mi toate astea zi și noapte. Că devii atât de duios când te exciți, înțeleg. Dar tu continui așa tot timpul.

— Ce pasiune, băiete! comentă Lituma.

Își dădură întâlnire cu mama lui Carreño pe Alameda de los Descalzos, către seară. Tomás o luă pe Mercedes cu el. Opri taxiul în fața Pieței Acho și merseră puțin pe jos până pe Alameda. Ocoliră prudent de câteva ori până să se apropie de biserică, unde îi aștepta doamna. Era mărunțică și adusă de spate și purta vălul confreriei *El Señor de los Milagros.* Își îmbrățișă și sărută fiul mult timp, fără o vorbă, iar când acesta i-o prezentă pe Mercedes îi întinse o mână mititică și rece. Merseră să stea de vorbă pe o bancă ruptă de pe stradă, aproape pe întuneric, fiindcă felinarul cel mai apropiat era spart cu pietre. Dintre multele-i fuste, femeia scoase un pachețel înfășurat în hârtie de ziar, cu dolarii salvați, și i-l întinse lui Carreño. N-o întrebă nimic pe Mercedes, n-o privi nici măcar o dată. Băiatul scoase o mână de dolari din pachet și îi vârî în buzunarul maică-sii, fără o vorbă. Fața

femeii nu denota nici teamă, nici mirare.

— Ai aflat ceva despre nașul meu? o întrebă Tomás.

Ea făcu din cap că da și își întinse puțin gâtul că să-l privească în ochi. Vorbi ca într-un murmur, într-o spaniolă fluidă, dar cu un puternic accent *serrano.*

— I-am lăsat un bilet sub ușă și a venit el personal la mine acasă, zise. Era foarte îngrijorat. Am crezut că o să-mi spună c-ai pățit ceva rău, că te-au omorât. Nu mi-a zis decât să iei legătura cu el, cât mai degrabă.

— L-am sunat de nu știu câte ori pe zi, dar telefonul lui de-acasă sună mereu ocupat.

— Nu dorește să-l suni acasă, ci la birou, înainte de ora zece, din partea lui „el Chino”.

— Asta m-a mai liniștit, zise flăcăul. Dacă a fost la maică-mea acasă și dacă voia să-l sun, însemna că nu era chiar atât de pornit împotriva mea. Dar mi-au mai trebuit vreo zece zile să dau de el. Asta o scotea pe Mercedes din minți, dar eu eram foarte calm pentru că îmi puteam prelungi luna de miere. Cu toată încordarea și cu toate spaimele de-atunci, niciodată nu voi mai gusta asemenea zile fericite, dom’ caporal.

Când se despărțiră de doamnă și se întoarseră la pensiunea din Barrios Altos, Mercedes îl potopi cu întrebări pe Carreño:

— Cum e cu putință ca maică-ta să privească toate astea cu atâta placiditate? Nu se miră că stai ascuns, că ești cu mine, că ți se jefuiește odaia? I se pare normal să ți se întâmple astfel de lucruri?

— Ea știe că viața în Perú e pândită de primejdii, scumpo. Așa cum o vezi, mică și pirpirie, află că-i o femeie de fier. Numai ea știe câte a înfruntat ca să-mi asigure pâinea zilnică. La Sicuani, la Cuzco, aici la Lima.

Carreño era mulțumit că își recuperase dolarii și râdea de Mercedes care își depusese economiile la bancă.

— Țara asta e prea periculoasă ca să ai încredere în bănci, cea mai bună casă de bani e salteaua. Ai văzut doar, mulatrul ăla din La Victoria era să te lase lată. Dar ce bine că ți-a rupt livretul de vot, acum depinzi de mine. Ca să sărbătorim evenimentul, te invit la dans undeva. O să-mi faci figurile acelea pe care le făceai în *show*-ul de la „Vacilón”?

— Cum te poți gândi la distracție când ne pândesc toate nenorocirile, protestă Mercedes, speriată. Tigvă goală ce ești, iresponsabilule.

— Înțelege că-s amorezat lulea de tine, iubito, și că mor să dansăm împreună *cheak to cheak.*

Până la urmă Mercedes cedă și merseră împreună la „Colțișorul Amintirilor”. Acolo nimeni nu-i putea vedea la față. Era un local

întunecos și romantic, pe Paseo de la República, unde orchestra cânta vechile tangouri ale lui Gardel și bolerourile lui Leo Marini, Agustín Lara și Los Panchos. Băură „Cuba libre” și Carreño se afumă binișor. Începu să trăncănească vrute și nevrute despre cât de bine o vor duce la Miami. Va întemeia acolo o companie de transport de valori și titluri, se va îmbogăți, se vor căsători și vor face copii. O strângea tare pe Mercedes în timpul dansului și o săruta lacom pe gât și pe față.

— Cât vei fi cu mine nu vei păți nimic, pe cuvânt de onoare. Așteaptă doar să vorbesc cu nașul meu și să se întoarcă grasul de Iscariotul. Viața va începe să ne surâdă. Mie deja îmi surâde, mulțumită ție.

— „Colțișorul Amintirilor”, ce nume frumos! suspină Lituma. Mă ia cu alean numai auzindu-te, Tomasito. Un local în semiîntuneric, o băuturică bună, muzică romantică și o fătucă dulce dansând lipită de tine. O mai fi existând așa ceva pe lume?

— Minunată a fost noaptea aceea, dom’ caporal, minunată și de neuitat, atâta timp cât am rămas la local, zise băiatul. Din când în când mă săruta și ea din proprie inițiativă. „A început să mă iubească”, îmi făceam eu iluzii.

— Atâta m-ai mângâiat și m-ai sărutat, încât m-ai excitat, Carreñito, îi zise Mercedes în auz, ronțăindu-i ușurel urechea. Haidem în pat mai degrabă, să ducem la bun sfârșit prostia asta pe care am făcut-o dându-ne așa în spectacol.

Când ieșiră de-acolo, pe la trei dimineața, erau destul de amețiți de băutură. Dar efectul multelor „Cuba libre” se evaporă deodată, când descoperiră că, nu prea departe de pensiunea doamnei Alicia, chiar pe colț, erau mașini de-ale pompierilor, o patrulă de poliție și lume strânsă ciopor. Vecinii ieșiseră în stradă ca din pușcă, auzind explozia.

— Niște tipi coborâseră dintr-o camionetă și lăsaseră explozibilul acolo, bine-mersi, fără să-i întrebe nimeni nimic, în fața unei căscioare de lemn, la nici douăzeci de metri de pensiunea tușii Alicia, explică adjunctul. Asta a fost a treia probă. Tot o întâmplare, dom’ caporal?

— Tomasito, uite ce-i, acum nu mai cred nimic din ce-mi spui. Chestia cu bomba n-o înghit, e gogonată rău. Păi dacă traficanții de droguri voiau să te belească, nu scăpai tu nici în gaură de șarpe. Așa că nu mă duce pe mine cu preșu’.

Explozia făcuse țăndări geamurile multor case dimprejur și aprinsese mormanele de gunoaie aruncate pe un maidan. Doamna Alicia se afla prin mulțimea de gură-cască, învelită cu un pled. Se făcu că nu-i cunoaște pe Carreño și pe Mercedes când îi văzu printre privitori. Ei mai pierdură ceva timp sub streașină unei vile din împrejurimi, până se lumină de ziuă. Se întoarseră acasă abia după plecarea patrulei și a pompierilor. Tușa Alicia îi băgă iute în casă. Locuința ei nu pățise nimic, iar ea nu părea speriată; nu-i trecea prin

minte că bomba ar fi putut avea ceva de-a face cu Carreño. Bănuia, ca toți vecinii de altfel, că era un atentat îndreptat împotriva unui funcționar de la Prefectură, care locuia pe aceeași stradă. Camioneta acolo se oprise, în fața casei lui, și tușa Alicia, care se răcorea stând la geam, o văzuse, ba chiar auzise șușoteli din interiorul mașinii care se urnise încă puțin până la colț, unde tipii coborâseră să pună bomba. Se vede însă că nu-și prea cunoșteau meseria, dacă o puseseră în fața casei nelocuite. Sau poate nu fusese o stângăcie, ci un fel dibaci de a-i da ceva de înțeles ăluia de la Prefectură, fără a omorî pe nimeni.

— Mercedes nu crezu o iotă din chestia cu funcționarul, zise Tomasito. Ea se jura că toată tărășenia ne privea pe noi. Se abținu cât putu de față cu tușa Alicia, dar când rămaserăm singuri, nervii îi cedară.

— Bomba aia era împotriva noastră, să-ți fie clar. Nu mă lua pe mine cu funcționari la Prefectură și alte baliverne. Pe noi ne viza. Noi ne-ascundem, nu? Ei bine, ne-au găbjit, ne-au dat de știre. Și-n vreme ce ei voiau să ne omoare, tu și cu mine țopăiam amoros la „Colțișorul Amintirilor”. Ești mulțumit, zvăpăiatule?

Tremura toată, vocea îi pierea, își frângea în așa fel mâinile, încât flăcăul i le despărți cu forța, temându-se să nu-și facă rău. Nu reușea s-o calmeze. Plângea și bătea câmpii, spunând că nu vrea să moară, îl făcea cu ou și cu oțet, sau se încovriga pe pat, hohotind și zbătându-se, pradă celei mai negre disperări.

— Am crezut c-o să-mi moară pe loc, c-o să aibă un atac sau așa ceva, de-atâta spaimă, zise Tomasito. Eu nu eram câtuși de puțin speriat, dar starea ei mă scotea din minți. Nu știam ce să mai fac, ce să-i zic, s-o scot din criză. Din provizia mea de promisiuni și jurăminte se-alesese praful, dom’ caporal.

— Și-atunci ce-ai făcut? întrebă Lituma.

S-a dus la plăcuța de faianță pe care o desprinsese ca să ascundă pachețelul cu dolari și, așezându-se pe marginea patului, o sili pe Mercedes să-i ia, în timp ce o săruta, o mângâia pe plete, îi ștergea fruntea asudată de zbucium cu buzele lui și îi spunea:

— Ai tăi sunt iubito, fie că rămâi cu mine fie că mă părăsești tot ai tăi sunt. Ți-i dăruiesc. Ia-i, ascunde-i chiar și de mine. Asta ca să te simți mai sigură până voi putea vorbi cu nașul meu, ca să nu mai simți că se cască pământul sub picioarele tale. Ca să nu mai fii legată de mine, să poți pleca atunci când vrei. Dar, te rog, nu mai plânge.

— Ai făcut tu asta, Tomasito? I-ai dăruit toți dolarii tăi?

— Ca să nu mai plângă, dom' caporal, zise băiatul.

— Asta-i mai dihai decât împușcarea Porcului care o bătea, măi hahaleră! sări ca ars Lituma în patul lui.

VIII

— A trecut un *huayco* peste dumneavoastră și iată-vă viu și nevătămat! Cârciumarul îl bătu pe umăr pe Lituma. Felicitări, domn' caporal!

Dionisio părea a fi singurul binedispus în atmosfera funebră a cârciumii. Localul era plin, însă muncitorii aveau fețele lungi, mohorâte. Împărțiți în mici grupuri, cu păhărele în mâini, fumau ca niște șerpi și zumzăiau ca un viespar. Nesiguranța le deforma chipurile, iar Lituma putea desluși în ochii lor teama animalică minându-i pe dinăuntru. După catastrofala avalanșă, nimic nu-i mai putea salva de darea afară și rămânerea fără lucru. Aveau motiv întemeiat să fie atât de lugubri *los serranos,* 'tu-i maica mă-sii.

— M-am născut a doua oară, colo, sus, recunoscu caporalul. Nu-i doresc nimănui să treacă prin ce-am trecut. Am și-acum în urechi tunetul bolovanilor ălora, băga-i-aș în mă-sa, bubuind și trecându-mi razant când lateral, când peste mine.

— Hai, băieți, să bem în onoarea caporalului! propuse Dionisio, ridicând paharul. Lăudați să fie *los apus* din Naccos c-au vegheat asupra vieții reprezentantului autorităților printre noi!

„Fir-ar el al dracului de poponar, acum mă ia și peste picior", se gândi caporalul. Dar ridică paharul și le mulțumi, cu un zâmbet și dând din cap, zilierilor care închinau în cinstea lui. Jandarmul Tomás Carreño, care ieșise afară să urineze, se întoarse frecându-și mâinile.

— Prin ce-ai trecut dumneata n-a trecut nimeni, niciodată, exclamă el, cu aceeași expresie de entuziasm și uluire cu care își ascultase șeful când acesta îi povestise aventura sa. Asta-i de dat la ziar.

— Așa-i, zise un muncitor cu fața pișcată de vărsat de vânt. De la povestea aia cu Casimiro Huarcaya, aici nu s-a mai văzut și nu s-a mai auzit așa ceva. Să treacă un *huayco* peste tine și să n-ai nimic!

— Casimiro Huarcaya, albinosul? întrebă Lituma. Ăl care a dispărut? Ăl care se dădea drept *pishtaco?*

Albinosul intră târziu, când în crâșmă, ca în fiecare noapte de sâmbătă, toți erau beți. Și el era beat; avea ochii injectați și ieșiți din cap, pe sub genele alea alburii la care nu-ți făcea plăcere să te uiți. Se anunță încă din prag, așa cum făcea de obicei, afumat și provocator: „Iacătă-l și pe spintecător, pe *nacaq*, pe *pishtaco.* Așa să știți! Și dacă nu mă credeți, la naiba, priviți aici!' Scoase un cuțitaș cu arc din buzunarul de la spate și îl arătă tuturor, ridicându-și piciorul drept și adresându-le un hohot de râs liniștitor. Apoi, strâmbându-se ca o paiață, se duse mătăhăind să se proptească în coate de tejgheaua la care *doña* Adriana și bărbatul ei trebăluiau de zor servindu-și clienții. Bătând în scândură, ceru un păhărel cu tărie. Lituma știu în acel

moment ce-avea să pățească omul acela.

— Ăla, da, bineînțeles, reluă tipul cu vărsat de vânt, bâțâind din cap afirmativ. N-ați știut că teroriștii l-au omorât, dar el s-a sculat din morți ca Iisus Hristos?

— N-am știut nimic, aici eu îs ultimul care află ceva, suspină Lituma. L-au căsăpit și a înviat?

— Eh, Pichincho cam exagerează, sări un oacheș pirpiriu care avea părul ca țepii de porc mistreț. S-au făcut că-l omoară, așa cred eu. Altfel, cum era cu putință să-l împuște, și el să se scoale după aceea viu și nevătămat, nici măcar c-o rană?

— După cum văd, acum toți știți viața lui Casimiro Huarcaya pe dinafară, zise jandarmul Carreño. Aș putea afla de ce ne-ați spus, domnului caporal și mie, că nu știți nimic despre albinos, când a dispărut?

— Și mie mi-ar plăcea să înțeleg asta, murmură Lituma.

Se lăsă o tăcere bănuitoare, iar chipurile cu trăsături pronunțate, cu nasuri turtite, cu groase buze tumefiate, cu ochi mici și neîncrezători, care îl înconjurau se cufundară în acea impenetrabilitate siderală care îl făcea pe caporal să se simtă un marțian picat la Naccos. Dar, după câteva momente, *el serrano* cu fața ciupită de vărsat își arătă șiragul dinților mari și albi, descoperiți într-un zâmbet larg:

— Păi pe-atunci n-aveam pic de încredere în domnu' caporal.

Se iscară câteva murmure de aprobare, și cârciumarul se grăbi să-i toarne de băut albinosului, la care se uita cu părerea aceea a lui de zâmbet sticlos și batjocoritor care nu-l părăsea niciodată. Avea fața mai buhăită chiar decât de obicei și, în fumul de tutun, obrajii lui plinuți își arătau luciul rozaliu pe sub țepii din barbă. Era mai masiv, mai puhav decât în alte dați, și extremitățile lui, mâinile, oasele păreau dezlânate. Însă era foarte puternic. Lituma îl văzuse săltând de la pământ, ca pe un fulg, un client beat-mort și aruncându-l afară: nu pentru că s-ar fi încăierat cu cineva, ci fiindcă începuse să plângă; pe cei care, încinși de băutură, căutau ceartă, Dionisio nu numai că-i lăsa în crâșmă, dar îi și asmuțea împotriva celorlalți clienți, de parcă scandalurile acelea alcoolice l-ar fi distrat de minune. Albinosul își savura păhărelul cu sorbituri mici și Lituma, tensionat, ca pe jăratic, îl aștepta să reînnoade discuția. Asta și făcu, întorcându-se spre adunătura compactă de *poncho*-uri și fulare groase:

— Nu se găsește un chiștoc de țigară pentru spintecător? Calicilor! Hapsânilor!

Nimeni nu se întoarse să-l privească, nimeni nu-l luă în seamă, și lui i se zgârci tot chipul de parcă l-ar fi luat cu crampe violente prin burtă, sau i s-ar fi urcat sângele în cap de mânie. Avea părul, sprâncenele și genele foarte albe, dar ceea ce frapa mai mult la acel zdrahon era albeața tuturor firișoarelor de păr de pe piele, și țepii albi

ai bărbii. Purta o salopetă și un vindiac din mușama cauciucată, cu glugă, căscată larg în față, peste șomoiogul de păr cărunt de pe piept.

— Na-ți, măi Casimiro, îi întinse o țigară cârciumarul. Acușica o sănceapă iar muzica și o să poți dansa.

— Tot e bine, zise Lituma. Vasăzică, de-acum vă veți purta cu mine ca și când aș fi un *serrano* de-al vostru, nu un cioroi *costeño* rătăcit pe platourile *punas.* Asta merită să fie stropit: ia dă jos o butelcă, Dionisio, și toarnă-le un rând prietenilor. Fac cinste.

Se auziră mormăituri de mulțumire și, pe când Dionisio destupa sticla și *doña* Adriana le aducea pahare celor ce nu aveau, caporalul și subordonatul lui se amestecară cu clienții. Toți se apropiară de tejghea, înghesuindu-se, ca atunci când urmăreau sfârșitul unui joc cu zaruri a cărui miză era un teanc de bancnote.

— Vreți să ziceți că Huarcaya a fost împușcat de teroriști și n-a pățit nimic? întrebă Lituma. Povestiți-mi cum a fost.

— El zicea asta, când „își vizita animalul”, când își făcea de cap adică, mai bine zis când se pilea, zise cel cu țepi de porc mistreț pe cap. Cică bătea toată *sierra*, în sus și-n jos, căutând o fată care-i făcuse un copil. Și într-o seară a poposit într-un sat din provincia La Mar, unde oamenii erau să-l linșeze, crezându-l *pishtaco.* L-au salvat teroriștii, care s-au înființat la tanc. Și cine crezi dumneata că era șeful ălora? Tocmai fătuca pe care o căuta!

— Cum adică l-au salvat? se băgă Carreño. N-ai zis că l-au împușcat?

— Taci, îi ordonă Lituma. Nu-l întrerupe.

— L-au salvat de la linșaj, că sătenii musai să-l omoare ca *pishtaco*, dar numaidecât l-au luat teroriștii la refec, i-au făcut proces popular și l-au condamnat la moarte, își completă istorisirea mistrețul. Chiar fătuca s-a oferit să-l omoare. Și niciuna nici două, a tras în el.

— Ce parascovenie! zise Lituma. Și cum de-a ajuns cu bine la Naccos mortul ăla?

Albinosul nu răspunse și încercă mult timp să-și aprindă țigara; dar era atât de beat, încât mâna cu chibritul nu izbutea să plaseze flăcăruia unde trebuia. Pe chipul totodată lucios și murdar al lui Dionisio, Lituma observă privirea greu de definit, sarcastică, amuzată, a celui care știe ce va urma și se bucură dinainte. Dar și el știa ce va urma și simțea fiori de groază. În schimb, ceilalți clienți păreau a nu-și da seama de nimic; unii erau așezați pe lăzi, dar cei mai mulți stăteau în picioare, strânși în grupuri de câte doi-trei, cu sticlele de bere, *pisco,* sau anason în mâini sau făcându-le să circule. Din radioul plasat sus, în spatele tejghelei, printre desele interferențe electrice, se revărsau, date la maxim, cântecele alternate ale tropicului și ale Anzilor, pe care Radio Junín le difuza întotdeauna sâmbătă noaptea. Ca atins în amoru-i propriu de lipsa de reacție a celor de față, albinosul îi provocă

iar, întorcându-se cu spatele la crâșmar și rotind peste clienți niște ochi de pește abia scos din apă:

— N-auzirăți că-s spintecătorul? *El pishtaco* sau, cum se spune în Ayacucho, *el nacaq.* Uite-așa tai eu fâșiile de carne din victime.

Repetă mișcările prin aer ale cuțitului său cu arc și se scălâmbăie din nou ca o paiață, implorându-i parcă să-l bage în seamă, să râdă de el sau să-l aplaude. Dar nici acum nimeni nu păru să-l observe. Totuși, Lituma știa: toți, absolut toți erau încordați și urmăreau cele mai mici mișcări ale lui Casimiro Huarcaya.

— Așa cel puțin ne povestea el c-a pățit, nu? întrebă cel pișcat de vărsat de vânt, și mulți muncitori încuviințară. Că terorista l-a executat, golindu-și pușca în el de la un metru. Și că Huarcaya a murit.

— A simțit că moare, Pichincho, îl corectă mistrețul. De fapt, a leșinat. De frică, bineînțeles. Și când s-a trezit n-avea nici urmă de glonț în el, ci numai vânătăile de la bătaia încasată de la cei ce-l crezuseră *pishtaco.* Terorista, de bună seamă, n-a vrut decât să-l sperie.

— Huarcaya zicea c-a văzut cum a țâșnit împușcătura din țeavă, drept spre capul lui, insistă cel cu vărsatul de vânt. Ea l-a omorât, dar el a înviat.

— Auzi dumneata parascovenie, repetă Lituma, spionând reacțiile tuturor. A scăpat teafăr dintr-o execuție și a venit la Naccos ca să-l mătrășească alții. O fi scăpat și de dispariție?

Ei continuau să-și bea păhărelele cu *pisco*, sau cu rachiu de anason, și să-și întindă unul altuia sticla și paharul cu bere, cu o mică urare: „Să-ți fie de bine, frate!” Fumau conversând și fredonau printre dinți muzica transmisă la radio. Câte unul, mai beat decât ceilalți, îmbrățișând o muiere nevăzută, schița cu ochii închiși niște pași de dans în fața umbrei sale de pe perete. Ca de obicei, Dionisio, în starea de efervescență care i se declanșa noaptea, le dădea ghes: „Dansați, dansați, zbenguiți-vă, nu contează că nu-s fuste pe-aci, noaptea toate pisicile-s negre.” Acționau ca și când Casimiro Huarcaya n-ar fi fost de față, ipocriții. Dar Lituma știa perfect că, oricât de bine s-ar fi prefăcut ei, toți cei prezenți îl măsurau cu coada ochiului pe albinos, nescăpându-le nimic din ce făcea și zicea.

— Ăl de iese de sub poduri, de după bolovani; ăl de trăiește în peșteri, ca tipul ucis de *doña* Adriana, ăla-s eu! striga din răsputeri. Ăl de apare la drumul mare și suflă în nas pulberi vrăjite. Dumneata știi despre ce vorbesc, nu, *doña* Adriana? Să te văd, omoară-mă și pe mine dacă poți, cum l-ați omorât pe Salcedo dumneata și năsosul. Am mai fost ucis o dată, și nici teroriștii nu mi-au pus pielea-n băț, că n-au putut. Măi să fie, sunt nemuritor!

Se încovrigă iar și fața albicioasă i se descompuse, de parcă l-ar fi tăiat pe pântec spasmul dureros, dar, după câteva clipe, revenindu-și,

se îndreptă din șale și își duse la buze, pofticios, păhărelul gol. Nedându-și seama că suge degeaba din el, continuă să plescăie și să-l lingă cu desfătare până i se desprinse dintre degete și se rostogoli pe tejghea, apoi pe jos. Abia atunci rămase Casimiro Huarcaya tăcut, bosumflat, cu mâinile pe față, privind obsesiv, cu ochii ieșiți din cap, scrijeliturile, murdăriile, petele, arsurile de țigară de pe scândurile tejghelei. „Nu pleca, nu care cumva să pleci acum”, șoptea Lituma, știind că albinosul nu-l putea auzi. „Nu cumva să ieși din cârciumă acum, m-ai înțeles? Rămâi ultimul, până când pleacă toți, sau până-s atât de beți încât să uite naibii de tine.” Însă, pe când îi dădea mintal sfatul acela, auzi râsul otrăvitor al lui Dionisio. Îl căută din ochi și, într-adevăr, deși el se prefăcea că se uită la grupurile de clienți din local și că îi îndeamnă cu gestul să danseze, chipul lui mare, pervers, se despicase într-un hohot de râs triumfător. Lituma nu se amăgi nicio clipă: își bătea joc de sforțările lui ca lucrurile să nu se petreacă așa cum s-au petrecut.

— O fi scăpat și de dispariție, parcă poți să știi, zise Pichincho, frecându-și găurelele de vărsat de parcă l-ar fi pișcat. De când cu terorista aia, Huarcaya n-a rămas întreg la minte. Nu vi s-a spus c-o ținea una și bună că e *pishtaco*? Și dă-i și zi, ca o placă stricată: așa își făcea numărul, aici, noapte de noapte. Dar poate n-o fi dispărut, ci i s-o fi năzărit, așa din senin, să-și ia tălpășița din Naccos fără un cuvânt de rămas-bun.

Spunea lucrurile astea cu atâta nesinceritate, încât lui Lituma îi veni să-l întrebe dacă îi considera, pe el și pe subordonatul lui, tot atât de dilii la cap și de gogomani ca el. Dar Tomasito i-o luă înainte și-l întrebă:

— Și fără să-și ia salariul? Unde s-a mai pomenit? Tocmai asta e cea mai bună dovadă că albinosul n-a plecat c-așa i s-a năzărit: nu și-a încasat banii pe ultima săptămână de lucru. Nimeni nu cadorisește compania cu șapte zile lucrătoare, c-așa i-a venit pe chelie.

— Nimeni din cei cu scaun la cap, replică Pichincho, fără pic de convingere, resemnându-se să continue jocul. Vă zic că Huarcaya se scrântise de când cu împușcătura teroristei.

— Și-apăi ce mai contează c-a dispărut? zise un altul, care până atunci nu vorbise: un cocoșat cu ochii concavi și cu dinții înverziți de-atâtea frunze de *coca* mestecate. Oare n-o să dispărem curând cu toții?

— Și încă cum, mai ales după porcăria asta de *huayco,* exclamă vocea guturală a cuiva pe care Lituma nu-l identifică. Mai curând chiar decât crezi.

Chiar atunci văzu că albinosul, împleticindu-se, se îndrepta spre ușă. Ceilalți se dădeau deoparte din calea lui, neprivindu-l, neobservându-l parcă, prefăcându-se că nu exista niciun Casimiro

Huarcaya pe-acolo. Înainte de a trânti ușa după el și a dispărea în frig și beznă, albinosul îi mai înfruntă o ultimă oară, cu glasul spart de supărare sau de oboseală:

— Plec să spintec câțiva ca voi. Ptiu, drace! În seul lor voi frige carnea pe care o să le-o mănânc. Așa vă zice noapte bună spintecătorul: crăpați, rahaților!

— Nu te plânge, că, pân' la urmă, *el huayco* n-a omorât pe nimeni, zise *doña* Adriana, de la capătul opus al tejghelei. Nici de rănit n-a rănit pe nimeni. Până și domnu' caporal, care s-a băgat chiar în calea pietroaielor, a scăpat ca prin minune. Așa că nu cârti, ci fii recunoscător. Țopăie într-un picior în loc să te plângi, nerecunoscătorule!

Ieși afară și o luă oblu spre barăcile slab luminate de niște becuri gălbui pe care, sâmbetele, compania le lăsa aprinse până la unsprezece noaptea, adică o oră în plus față de restul săptămânii. Dar, după câțiva pași, Huarcaya se împiedică și căzu greoi la pământ, ca un sac de cartofi. Rămase destul timp acolo, pe jos, căzut grămadă, blestemându-se, plângându-se și făcând niște sforțări prost coordonate să se ridice. Izbuti până la urmă, dar greu și pe bucăți, întâi un picior, apoi genunchiul piciorului celuilalt, apoi amândouă picioarele și-apoi o ridicare puternică pe ambele mâini ca să-l salte sus. Ajuns la poziția verticală, cumpăni puțin și se hotărî să înainteze aplecat ca o maimuță, ca să nu cadă iar, legănându-și tare brațele pentru păstrarea echilibrului nesigur. Oare spre baracă se îndrepta? Luminițele gălbui se învârteau ca licuricii, dar el știa că nu asta erau, pentru că în *sierra,* la asemenea altitudini ale Cordilierei, cine a mai văzut licurici? Erau beculețele barăcilor, da. Săreau, dansau, fugeau când la dreapta când la stânga, se apropiau și se îndepărtau. Râzând tare de el și de ele, Casimiro încercă să le prindă cu mâna. Văzându-l cum face toate clovneriile alea, Lituma râdea și el, dar galben și dârdâind de frică. Va ajunge oare la baraca lui, unde îl așteptau laița de lemn, salteaua de paie și pătura? Se răsucea, înainta, dădea înapoi, se învârtea năuc, încercând cu disperare să păstreze direcția indicată de luminițele cele săltărețe care, din minut în minut, înnebuneau parcă tot mai tare. Era atât de obosit, încă nu avea putere nici să le înjure. Dar, deodată, iată-l în baracă, în patru labe, ajuns Dumnezeu știe cum, și dând să se cațere pe patul lui mizer. Izbuti și asta, lovindu-se la cap de scândura tare și simțind zgârieturi pe frunte și pe brațe. Ghemuit pe burtă, cu ochii închiși, îl zgudui o rafală de icneli și încercă să verse, dar nu putu. Atunci, vru să-și facă semnul crucii și să se roage, însă osteneala îl împiedică să-și ridice brațul și, în plus, nu-și amintea nici Tatăl Nostru, nici Ave Maria. Rămase într-o toropeală acidă, cu dârdâieli, cu râgâieli și cu o durere migratoare, care îi bântuia burta și pieptul, înainte de a-l martiriza la subțiori, la gât

și în mușchi. Știa oare că în curând vor veni să-l caute?

— Și ce dacă *el huayco* ne-a lăsat întregi la minte și la trup, dacă ne-a lăsat și fără slujbă, *mamay?* îi replică *doñei* Adriana cocoșatul cel mic de stat. Nu vezi că ne-a strivit lopețile, tractoarele, compresorul?

— Mai merită să țopăi într-un picior, *doña* Adriana? întrebă mistrețul. Explicați-mi și mie, vă rog, cum vine asta, că eu nu înțeleg.

— Nu ne-a lăsat fără acoperiș deasupra capului? N-a îngropat *el huayco* peste o sută de metri de șosea gata de asfaltat? întări un alt muncitor zilier, dintr-un grup de băutori. De-acu' au pretextul așteptat ca să încheie lucrările: nu mai sunt bani! Gata! Strângeți cureaua și crăpați naibii!

— Putea să fie apocalipsa, așa că nu vă jeliți, replică *doña* Adriana. Iar voi puteați fi acuma fără picioare, fără mâini, fără ochi, cu toate oasele sfărâmate, trebuind să vă duceți viețile târându-vă ca viermii. Și păduchioșii ăștia împuțiți și nerecunoscători îndrăznesc să se plângă!

— Câââântă și nu plâââânge! o întrerupse Dionisio, repetând cât putea de tare cântecul bine cunoscut. Adică, zic eu, haideți să uităm de necazuri dansând un *huaynito* ca la Sapallanga, domnilor.

Era în centrul birtului, împingându-l când pe unul când pe altul, încercând să formeze un trenuleț care să se sucească și răsucească în ritmul cântecului pentru copii, *muliza*, difuzat la radio, însă Lituma observă că nici măcar cei mai bețivi dintre băutori nu se lăsau prinși în joc.

De astă dată, alcoolul, în loc să-i facă să uite viitorul sinistru, li-l prezenta în culori și mai întunecate. Săriturile și fredonările cârciumarului îi produseră lui Lituma o ușoară amețeală.

— Vă simțiți rău, dom' caporal? îl prinse de braț Tomasito.

— Mi s-a suit băutura la cap, se bâlbâi Lituma. Las' c-o să-mi treacă.

Opriseră motorul campamentului și mai erau câteva ceasuri până să se lumineze de ziuă. Dar ei aveau lanterne și se mișcau ușor prin întunericul străbătut de fâșiile cilindrice galbene. Erau atâția, încât abia de încăpeau în spațiul strâmt, însă nu se înghionteau, nu se împingeau unul pe altul, nu se grăbeau și nu păreau nici speriați, nici furioși, și cu atât mai puțin nervoși sau nesiguri. Dimpotrivă, erau senini și încrezători și, asta-i partea cea mai ciudată, se gândea Lituma, nu prezentau nici cel mai mic damf de alcool în răsuflarea rece pe care o aduceau de afară. Se mișcau cu o calmă hotărâre, știind ce aveau de făcut și ce vor face foarte curând.

— Vreți să v-ajut să vomitați? îl întrebă Tomasito.

— Nu încă, răspunse caporalul. Însă dacă-mi vine să dansez ca perverșii ăștia, ține-mă bine și nu-mi da drumul.

Cel care îl trezi pe albinos din toropeală dădu dovadă chiar de delicatețe; îl prinse de umăr, îl scutură ușor, fără dușmănie:

— Gata, Huarcaya, gata cu somnul. Trezește-te binișor.

— Păi e încă întuneric, protestă albinosul, cu jumătate de glas. Și, în confuzia lui, adăugă ceva care lui Lituma i se păru o prostie: Azi e duminică și nu lucrează decât paznicii.

Nimeni nu râse de el. Stăteau calmi și tăcuți și, în liniștea deplină, caporalului i se năzări că toți își ascultau bătăile puternice ale inimii.

— Hai, Huarcaya, ordonă mistrețul, sau poate ăl cu vărsat de vânt, dacă nu cumva cocoșatul. Nu fi leneș, scoală.

Pe întuneric, mai multe mâini se întinseră spre patul de scânduri și îl ajutară pe albinos să se așeze, apoi să se ridice. El abia de se ținea pe picioare: fără toate brațele acelea care îl sprijineau, s-ar fi prăbușit grămadă ca un om de cârpă.

— Nu pot sta drept, se plânse. Apoi, fără pic de ură, fără chef, de parcă era mai mult o chestiune de principiu, încercă totuși să-i insulte: Rahați împuțiți!

— Se-nvârte totul cu tine, Huarcaya, îl consolă cineva, prietenește, amabil.

— Te simți așa fiindcă nu mai ești tu.

— Nu pot să fac un pas, la naiba! protestă albinosul, mahmur. Avea o voce cu totul diferită de cea dinainte, de la crâșmă, când făcea pe spintecătorul. Vocea-i de-acum era a unui resemnat, se gândi Lituma, a unuia care-și cunoaște soarta și o acceptă.

— Așa-i, așa-i, se-nvârte totul cu tine, repeta celălalt, încurajându-l. Nu-i nimic, Huarcaya, te-ajutăm noi.

— Și eu abia mă țin pe picioare, dom' caporal, afirmă Tomasito, ținându-l mai departe de braț. Doar că la mine nu se-observă, la mine chercheleala rămâne pe dinăuntru. Da' nu-i de mirare, că doar amândoi am dat gata câte cinci pahare cu trascău *pisco,* nu?

— Ai văzut c-am avut dreptate? se întoarse spre el Lituma și își văzu subordonatul extrem de departe, deși îi simțea mâna pe braț. Rahații de *serranos* știau mii de chestii despre albinos, dar asta nu i-a împiedicat să se prostească. Pun rămășag că ăștia știu și unde se află.

— Îs atât de abțiguit, încât în noaptea asta n-o să mă gândesc la tine, zise Tomás. Să nu crezi că sărbătoresc ceva, nici pomeneală, dar șeful meu s-a pomenit cu un *huayco* peste el și n-a pățit mai nimic. Închipuie-ți, Mercedita! închipuie-ți ce-ar fi fost dac-aș fi rămas singur la postul din Naccos, nemaiavând pe nimeni căruia să-i vorbesc de tine. De-aia m-am îmbătat, iubire, de-aia.

Îl țineau de brațe și îl duceau pe sus spre ușa barăcii, fără să-i facă nici cel mai mic rău, fără să-l zorească. Atingerea atâtor siluete în spațiul strâmt făcea să trosnească și să se miște dublul rând de paturi de lemn. În conurile luminoase ale lanternelor apăreau doar o clipă, fugare, aproape ascunse de fulare, de căștile de metal sau de

căciulițele de lână trase pe urechi, fețele noilor-veniți. Lituma le recunoștea și le uita.

— Ce otravă de anason mi-o fi dat blestematul ăla de Dionisio, băga-l-aș în vâzdoaga mă-sii! se plânse slab albinosul, încercând zadarnic să se înfurie. Ce fierturi o fi pus în băutură vrăjitoarea de *doña* Adriana! Că praf m-au făcut.

Toți rămâneau tăcuți, însă tocmai funesta lor tăcere era grăitoare pentru Lituma. Caporalul gâfâia, cu limba scoasă. Da, asta a fost. Scălâmbăielile, împăunările grotești, amenințările și nebuniile albinosului nu erau ale lui, ci erau ale porcăriilor pe care, cine știe cum și cu ce iuțeală de mână, i le turnaseră în poșirca lui la birt, iar el băuse. De aia scornea asemenea bazaconii, de aia era atât de excitat. De aia nimeni nu-l băgase în seamă când îi provocase. Sigur, sigur, știau ei ce știau: cum să se simtă ofensați, când ei, toți, îl aduseseră în starea aceea? Casimiro Huarcaya era încă de pe atunci pe jumătate mort.

— Trebuie că-i un frig oribil afară, se plânse Tomasito.

— Nu, nu-i chiar așa, răspunse careva dintre clienți. Adineauri am ieșit să mă piș și nu era.

— Căldura din băuturică te face să nu-l simți, fârtate.

— Pe cât ești tu de beat, n-o să simți nimic, Huarcaya, nici frigul, nici altceva.

Îl duceau, îl conduceau, îl susțineau, trecându-și-l din mână-n mână, încât Lituma îl pierdu din ochi, pe moment, în marea pată de umbre însuflețite care îi aștepta în fata barăcii. Până atunci se mișcaseră și murmuraseră, dar când albinosul ajunse printre ei și îl văzură, îl simțiră sau îl ghiciră, toți amuțiră și rămaseră neclintiți ca atunci când, gândi Lituma, în ușa bisericii, aburcate pe umerii confreriei, apar statuile Domnului Iisus, Fecioarei Maria sau Sfântului patron, și începe procesiunea. În beznele înghețate ale toiului nopții, pe sub milioanele de stele reverențioase, printre masele împietrite și înlemnite ale munților dimprejur și ale barăcilor, domneau acum solemnitatea intensă și devoțiunea cea plină de așteptare ale slujbelor din Săptămâna Patimilor, de care Lituma își aducea aminte din copilărie. Ele erau acum departe, departe, ca fața congestionată a lui Tomasito. Ascuțindu-și urechile, apucă să-l mai audă pe Casimiro Huarcaya, de care îl îndepărtase câtva timp mulțimea îngrămădită:

— Eu nu-s și nici nu vreau să fiu dușmanul nimănui. Vina e a otrăvii turnate de Dionisio! A fierturii ăleia turnate de nevastă-sa! Așa să știți. Ei m-au făcut să spun nebunii, adineauri.

— Știm, știm, Huarcaya, îl liniștea, îl băteau pe umeri. Nu-ți fă sânge rău de pomană. Nimeni nu ți-e dușman, fârtate.

— Noi toți îți suntem recunoscători, frate, zise o voce atât de dulce, încât putea fi a unei femei.

„Da, da” repetară mulți, și Lituma își imagină că zeci de capete încuviințau, asigurându-l pe mutește pe albinos de recunoștința, de afecțiunea lor. Fără niciun îndemn, știind fiecare ce are de făcut, mulțimea se puse în mișcare și, deși nimeni nu vorbea, nici nu șoptea, o puteai simți înaintând, compactă, sincronizată, emoționată până în măduva oaselor, tremurândă, spre înălțimile din jur. „Spre mina părăsită, spre fosta Santa Rita”, gândi Lituma. „Acolo se duc”. Ascultă zvonul stârnit de pașii nenumărați pe pietre, auzi clipocitul băltoacelor, suava lunecare a atâtor trupuri, stinsa rumoare a atingerilor și, când socoti că trecuse prea mult timp de când nu mai percepuse tânguielile albinosului, îl întrebă încet pe vecinu-i cel mai apropiat:

— O fi murit deja Casimiro Huarcaya?

— Mai bine nu vorbi.

Dar omului aflat la stânga lui i se făcu milă de atâta ignoranță și îl lămuri, abia șoptind:

— Ca să fie bine primit, trebuie s-ajungă viu acolo jos.

Aveau să-l arunce, cât era conștient încă, în gura minei părăsite. Vor urca până sus de tot în procesiune, tăcuți, concentrați, ca în transă, ținându-l de brațe, săltându-l ori de câte ori se va poticni, încurajându-l, făcându-l să știe că nu-l urau, că n-aveau nimic contra lui, că îl apreciau, că îi mulțumeau pentru câte va face în favoarea lor și, când vor ajunge la gaura întunecoasă, luminată de lanterne, unde vântul va șuiera năprasnic, îl vor îmbrânci și îl vor arunca și îl vor auzi căzând cu un urlet prelung și strivindu-se cu o vagă, depărtată bufnitură surdă și și-l vor închipui dezmembrat pe pietrele de pe fundul galeriei unde își va fi atins ținta întâlnirii.

— El nu mai simte și nici nu-și mai dă seama de nimic, zise cineva din spatele lui, parcă ghicindu-i gândurile. Caporalul Lituma e *knock-out.*

*

* *

Timoteo Fajardo nu mi-a fost primul soț chiar de-adevăratelea, că singuru-mi soț în fața lui Dumnezeu mi-a fost Dionisio. Cu Timoteo n-am avut nuntă, ci doar am trăit împreună. Familia mea s-a purtat urât cu el, iar sătenii din Quenka încă și mai rău. Cu toate că-i scăpase de *pishtaco S*alcedo, nimeni nu i-a venit în ajutor să-l convingă pe taică-meu să mă dea lui. Ba dimpotrivă, îl ațâțau pe taica împotriva lui Timoteo, zicându-i: „Cum să-i dai voie fetei tale să se ducă după herghelegiul ăsta năsos, nu le merge ăstora vorba că-s hoți de vite și pungași?” De-aia am fugit amândoi și ne-am oprit abia la Naccos. Și când am plecat, din trecătoarea de unde începe să se vadă satul, i-am blestemat pe nerecunoscătorii ăia. Nici nu m-am mai întors la Quenka,

nici n-oi mai pune vreodată piciorul acolo.

Nu zic nici da, nici ba, și dacă stau privind la munți îngândurată și cu buzele strânse, asta nu înseamnă că întrebările m-ar stânjeni. Numai c-a trecut, într-adevăr, mult timp. Nici nu-mi mai dau seama dacă am fost fericiți sau nefericiți împreună. Mai degrabă fericiți, la început, dacă plictisul și obișnuința se pot numi fericire, dar eu încă nu-mi dădeam seama. Timoteo a găsit de lucru la mina „Santa Rita”, eu îi găteam, îi spălam lucrurile, și toată lumea ne considera soț și soție. Pe-atunci erau multe femei la Naccos, nu ca acum. Da, erau multe, și când trecea pe-aci Dionisio cu dansatoarele și nebunele lui, înnebuneau parcă și ele. Bărbații și părinții lor le băteau cu năduf, de le mergeau fulgii, ca să nu se destrăbăleze, dar degeaba, zăludele tot se țineau după el.

Ce păcatele mele avea omul ăla, de se lăsau vrăjite toantele de-un bețivan capiu și burduhănos? Păi avea faimă, legende, mister, veselie, har profetic, carafe cu cel mai parfumat vinars *pisco* de Ica și, mai cu seamă, o sulă ce nu s-a văzut pe lume alta ca ea. Ce vreți mai mult? Era celebru în toată *sierra*, nu exista serbare sau sărbătoare sau priveghi mai de Doamne-ajută în satele din Junín, Ayacucho, Huancavelica și Apurímac fără el. Mai bine zis, fără ei, fiindcă Dionisio ducea pe-atunci după el o trenă de instrumentiști și dansatori de prin Huancayo și Jauja, care nici morți nu s-ar fi despărțit de el. Mai erau și nebunele alea care pe timp de ziuă le găteau și pe timp de noapte înnebuneau și făceau porcării.

Până nu apărea la intrarea satului banda lui Dionisio, bătând în tobe, suflând în flautele *quenas,* ciupind corzile chitarelor indiene *charangos* și lovind năucitor în pământ cu tropăielile lor, serbarea nu începea. Chiar dacă s-ar fi lansat jocurile de artificii, chiar dacă preotul și-ar fi dat binecuvântarea, tot degeaba, fără Dionisio nu era tămbălău. Nu tu bâlci, nu tu iarmaroc, nu tu petrecere, nu tu chiolhan cu veselie, fără el. Erau tocmiți cu mult timp înainte, erau așteptați, erau mereu pe drumuri dintr-un loc în altul, în pofida prostului lor renume. Ce fel de prost renume? Păi, că fac porcării și că-s avortați de Diavol. Că ard biserici, că taie capetele statuilor de sfinți și de fecioare, că răpesc nou-născuți. Astea erau, mai degrabă, clevetirile parohilor. Îi purtau râcă lui Dionisio și se răzbunau pe el și pe popularitatea lui, vorbindu-l de rău.

Întâia oară când l-am văzut, m-a luat cu tremurici din cap până-n picioare. El stătea uite colo, vânzând *pisco* de struguri din urcioare mari cărate de niște catâri, în ceea ce era pe-atunci piațeta centrală din Naccos, unde-s acum birourile campaniei. Pusese câteva scânduri pe două capre de lemn și o placardă: „Aici e birtul”. „Nu mai sugeți bere, nici răchie din trestie de zahăr, măi băieți. Învățați să beți cum trebuie!”, le predica el minerilor. „Savurați *el pisco* pur, din struguri de

lca[4], ia necazurile cu mâna și-l trezește pe omul fericit dinăuntrul vostru". „Vizitați-vă animalul!". Era Sărbătoarea Națională și mișunau pe-aici lăutari, oameni costumați și mascați, ghicitori, magi, dansatori populari. Dar eu nu mă puteam bucura de nicio distracție; chiar de nu mi-aș fi dorit una ca asta, tot degeaba, picioarele și capul mă duceau la el. Era mai tânăr, dar nu prea diferit de cum este el acu. Cam grăsan, cam fleșcăit, avea ochii negri de tot, părul creț și felul ăsta al lui de-a merge, pe jumate săltat, pe jumate împiedicat, pe care i-l știți. Turna de băut și fugea la dans și-i contamina pe toți cu veselia lui, „Acum o *muliza"* și veneau după el, „El *pasillo,* haideți" și-l ascultau, „Acu' un *huaynito"* și băteau mărunțel pământul cu picioarele, „Trenulețul" și se înșirau după el într-o coadă lungă lungă. Cânta, sălta, sărea, zgrepțăna pe chitara *charango,* sufla în flautul *quena,* ciocnea pahare cu ceilalți și toasta, striga, hăulea, izbea în talgerele orchestrei, răpăia la baterie. Ore și ore în șir, neobosit. Ore după ore, punându-și și scoțându-și măștile Carnavalului de la Jauja, până când Naccos întreg era un vârtej de oameni beți și fericiți: nimeni nu mai știa cine este, de unde începe unul și unde se termină altul, care-i om, care-i animal, care-i bărbat, care-i muiere. Când, în zăpăceala petrecerii, mi-a venit rândul să dansez cu el, m-a strâns în brațe, m-a pipăit, m-a făcut să-i simt sexul asmuțit, lipit de pântecul meu, și să-i înghit limba care se perpelea și sfârâia ca fleica pe grătar. În noaptea aceea, Timoteo Fajardo m-a deșelat în bătaie, spunând: „Dacă-ți zicea să te duci cu el, te-ai fi dus, nu, curvo?"

Nu mi-a zis să mă duc cu el, dar cred că m-aș fi dus dacă mi-ar fi cerut-o, devenind una în plus din trupa lui, o altă nebună urmându-l peste munții și văile bătând toate drumeagurile Anzilor, suind până pe podișurile *punas* înghețate, coborând în viroagele umede, mergând prin ploaie, mergând prin soare, gătindu-i, spălându-i rufele, făcându-i toate chefurile și, la iarmaroacele de sâmbătă, înveselindu-i pe petrecăreți și chiar preacurvind cu ei ca să-i fac plăcere. Se zicea că, atunci când coborau spre coastă ca să-și refacă proviziile de, pe plajele alea întinse de la ocean, nebunele și dansatorii țopăiau goi-pușcă în nopțile cu lună plină, iar Dionisio, travestit în femeie, îl invoca pe demon.

Dar câte și mai câte nu se ziceau despre el, cu teamă și cu admirație. În schimb, nimeni nu știa cu adevărat mare lucru din viața lui: erau zvonuri, bârfe, legende, nimic altceva. De pildă, că pe mă-sa o lovise trăsnetul, în plină furtună. Sau, că-l crescuseră femeile dintr-o obște din Iquitos, niște sălbatice idolatre, pe înălțimile Huantei. Sau că în tinerețe fusese nebun, la o misiune a călugărilor dominicani, și că diavolul îi redase mințile, în urma unui pact semnat cu sânge. Că trăise în selvă, printre indienii canibali. Că descoperise *el pisco* pe când călătorea prin deserturile de pe coastă și că, de-atunci, străbătea

sierra, vânzându-l. Că avea muieri și copii peste tot, că murise și înviase, că era *pishtaco,* ucigaș, vrăjitor, cititor în stele, ghicitor cu bagheta magică. Nu exista mister sau ticăloșie care să nu i se pună în cârcă. Dar lui îi plăcea să aibă nume rău.

Oricum, era mai mult decât un vânzător ambulant de *pisco,* de aceasta își dădeau seama toți; mai mult decât un impresar de muzicanți și de dansatori folclorici, mai mult decât un animator și, desigur, mai mult decât patronul unui bordel ambulant. Da, așa era, fără îndoială.

Dar ce însemna acest mai mult? Ce era el? Diavol? Înger? Dumnezeu? Timoteo Fajardo citea în ochii mei că mă gândeam la Dionisio și, furios, sărea pe mine. Bărbații erau geloși pe el, dar toți recunoșteau: „Fără el nu-i petrecere". De cum apărea și își întindea taraba, dădeau fuga să cumpere stacane de *pisco* și să ciocnească cu el. „Eu i-am educat", zicea Dionisio. „Înainte se otrăveau cu poșirci, *chicha,* bere, rachiu din trestie de zahăr, dar acu își beau mințile cu *pisco,* băutura Tronurilor și a Serafimilor."

Eu am aflat însă mai multe despre el de la o femeie din Huancasancos, departamentul Ayacucho. Fusese una din nebune, apoi îi părăsise. Sosise aici ca nevastă a unui brigadier al minei „Santa Rita", cam pe când *pishtaco* acela îl „supsese" pe Juan Apaza. Noi două ne-am împrietenit, mergeam de spălam rufe împreună la izvor, și într-o zi am întrebat-o de unde avea atâtea cicatrice. Și-atunci mi-a povestit. Umblase mult timp în lung și-n lat cu ceata lui Dionisio, dormind sub cerul liber unde îi apuca noaptea, unii peste alții ca să îndure frigul, din bâlci în bâlci și de la o petrecere la alta, trăind din pomenile chefliilor. Când se veseleau între ei, departe de privirile sătenilor, cei din ceată înnebuneau de tot. Sau, cum zice Dionisio, „își vizitau animalul". De la amor nebun treceau la lovituri între nebune. De la mângâieri la zgârieturi, de la sărutări turbate la mușcături, de la îmbrățișări la îmbrânceli, dar dansând întruna. „Și nu te durea, *mamita?"* „Mă durea după aia, *mamay*, era însă grozav când cânta muzica, iar noi dansam toți, amețiți. Necazurile dispăreau, inima îți bătea tare și te simțeai șoim, pom, povârniș, condor, râu. Urcam până în stele, tot dansând, împerechindu-ne, bătându-ne." „Și-atunci de ce, dacă-ți plăcea așa mult, ai plecat de la ei?" Pentru că i se umflau picioarele și nu se mai putea ține după ei peste văi și munți. Erau mulți și nu găseau întotdeauna vreun camion să-i ducă. De obicei călătoreau pe jos, zile-n șir la dus, săptămâni în șir la întors. Pe-atunci se putea, nu existau în Anzi nici teroriști, nici *sinchis*, adică echipele morții care îi vânează pe teroriști. Așa s-a făcut că pân' la urmă femeia din Huancasancos s-a resemnat, s-a măritat cu brigadierul și s-au stabilit aici, la Naccos. Dar nu-și putea uita vechile aventuri, se topea de dorul drumurilor și-al viciilor. Cânta niște *huaynitos* triste, amintindu-

și de toate celea, și sus până: *„Ay,* cât de fericită am fost” și își mângâia cu alean cicatricele.

Astfel încât, mânată de curiozitate și fremătând de când dansasem cu el și mă lăsasem în voia lui, atunci, de Sărbătoarea Națională, imediat ce Dionisio a reapărut la Naccos și m-a întrebat dacă voiam să-i fiu nevastă, i-am zis da. Mina nu mai producea nimic. Vâna de metal se epuizase la „Santa Rita”, iar *el pishtaco* Padrillo, după ce-l „supsese” pe Sebastián, prietenul lui Timoteo, îi teroriza acum pe toți. Dionisio nu mi-a cerut să mă alătur nebunelor și să devin una în plus din pâlcul lui. Mi-a cerut să-l iau de bărbat. Se-ndrăgostise de mine după ce aflase cum l-am ajutat pe Timoteo să-l vâneze pe *el pishtaco* Salcedo, în peșterile din Quenka. „Mi-erai sortită”, m-a asigurat el. Stelele și cărțile de joc mi-au dovedit, apoi, c-așa era.

Ne-am căsătorit în obștea Muquiyauyo, unde el era foarte bine văzut de când îi vindecase pe toți băieții de-acolo de o epidemie de sculament. Da, de puțulică. Îi apucase într-o vară ploioasă. Să te strici de râs, da, însă ei plângeau, disperați. De cum făceau ochi dis-de-dimineață aveau chestia umflată, roșie ca focul și arzătoare ca ardeiul iute. Nu știau ce să mai facă. Dădeau cu apă rece pe ea și nimic, o luau la labă și li se scula iar ca un hopa-mitică. Și, pe când mulgeau laptele, sau semănau, sau curățau pomii, sau făceau, mă rog, ce-aveau de făcut pe-acasă și pe la câmp, își simțeau scula groasă și grea între picioare, ca un pinten, ca un cioc de proră, sau ca limba unui clopot. Au adus un preot de la mănăstirea San Antonio din Ocopa. A făcut o slujbă și i-a afumat bine cu tămâie. Nimic: puțele tot creșteau și împungeau, dornice să rupă șlițul și să iasă la lumină. Ei, și-atunci sosi Dionisio. I-au povestit ce și cum, și a organizat o procesiune veselă, cu dans și cu muzică, în loc de sfânt, au plimbat pe sus o ditamai mătărânga din lut, modelată de cel mai bun olar din Muquiyauyo. Orchestra îi intona un imn marțial, iar fetele o împodobeau cu ghirlande de flori. Ascultând de sfatul lui, au aruncat-o în râul Mantaro. Tinerii atacați de epidemie s-au aruncat și ei în apă. Când au ieșit să se usuce, erau normali, nu mai aveau nimic, și socoteala lor dintre picioare le ședea iar mititică și cumințică.

La început, popa din Muquiyauyo făcea fițe, nu voia să ne însoare. „Ăsta nu-i catolic, e un păgân, un sălbatic”, zicea el, alungându-l cu mâna. Dar după ce-a tras și el la măsea ca tot omul, s-a domolit și ne-a căsătorit. Petrecerea a durat trei zile, dansând și mâncând, dansând și bând, dansând și dansând până îți pierdeai mințile. A doua zi pe înnoptat, Dionisio m-a luat de mână, m-a pus să urc un povârniș și mi-a arătat cerul. „Vezi grupul mic de stele, uite-acolo, formând o coroniță?” Se vedeau foarte bine, se distingeau de toate celelalte. „Da, le văd”. „Ele-s darul meu de nuntă”.

Dar nu m-a putut face deîndată a lui, fiindcă, înainte, avea o juruință

veche de îndeplinit. Nu acolo, ci departe hăt de Muquiyauyo, pe malul ălălalt al lui Mantaro, sus pe înălțimile din Juaja, în sătucul Yanacoto, unde copilărise Dionisio. Când maică-sa a pierit, lovită de trăsnet, el nu s-a împăcat deloc cu gândul morții ei, ci a tot căutat-o, încredințat că undeva o s-o găsească. A devenit hoinar, a început să bântuie munții ca un moroi, pleca, venea, se ducea, se întorcea pe toți coclaurii, până când, la fermele din Ica, a descoperit *el pisco* și a început să-l facă cunoscut și să-l neguțătorească. Dar într-o noapte a visat-o: maică-sa i-a dat întâlnire într-o duminică, de Carnaval, la miezul nopții, în cimitirul din Yanacoto. S-a întors acolo tulburat, emoționat. Dar paznicul cimitirului, un damblagiu cu nasul mâncat de boala *uta* și care se numea Yaranga, n-a vrut să-l lase să intre decât dacă, înainte, își dă pantalonii jos și-l lasă să-și facă cheful cu el. Discutară și ajunseră la o înțelegere: Yaranga să-l lase să meargă la întâlnire, iar el să se-ntoarcă și să-i „dea dosul” înainte de însurătoare. Și-așa s-a-ntâmplat: Dionisio a intrat, a vorbit cu maică-sa, și-a luat rămas-bun de la ea, iar acum, de însurătoare, după cincisprezece ani, eu trebuia să-l însoțesc și să-l văd îndeplinindu-și promisiunea. Altfel, nunta nu se putea consuma.

Urcușul până la Yanacoto ne-a luat două zile, prima cu camionul, a doua pe spinarea catârilor. Pe podișul înalt *puna* era zăpadă, iar oamenii umblau cu buzele vinete și cu fețele împietrite de frig. Cimitirul nu mai avea micul zid înconjurător de care își amintea Dionisio, nici paznic. Întrebându-i pe săteni, ne-au spus că Yaranga murise cu mulți ani în urmă, nebun. Dionisio nu s-a lăsat până nu i-au arătat mormântul lui. Apoi, în noaptea aceea, pe când familia care ne găzduise dormea, m-a luat de mână și m-a dus la locul unde era îngropat Yaranga. Toată ziua îl văzusem foarte concentrat, lucrând ceva cu briceagul lui, dintr-o creangă de salcie. Era un sex bărbătesc cât un știulete, stând bârzoi, asta era. L-a uns cu ceară de lumânare, l-a înfipt în mormântul lui Yaranga, și-a dat jos pantalonii și s-a așezat pe mătărânga de lemn, scoțând un urlet. Iar apoi, în pofida gerului, mi-a smuls fustele și m-a răsturnat. M-a luat și prin față și pe din dos, de câteva ori. Deși nu mai eram demult fată mare, am slobozit mai multe urlete decât el, cred, până am leșinat. Așa a fost noaptea nunții noastre.

De cum s-a luminat de ziuă, a început să mă învețe înțelepciunea. Eu aveam înclinații și mă pricepeam să deosebesc vânturile, să aud zgomotele dinlăuntrul pământului și să comunic cu inima oamenilor, doar atingându-le fața. Credeam că știu să dansez, dar el m-a învățat să intru în muzică și s-o fac pe ea să mă locuiască, s-o fac pe ea să mă danseze, iar nu eu s-o dansez pe ea. Credeam că știu să cânt, dar el m-a învățat să mă las stăpânită de cântec și să devin slujnica melodiilor cântate. Încetul cu încetul, am început să citesc în liniile

palmei, să deslușesc figurile desenate de frunzele de *coca* atunci când se lasă pe pământ după ce s-au învârtejit prin aer, să găsesc vătămăturile adânci din bolnavi, plimbându-le pe trup un animăluț *cuy* viu. Călătoream întruna amândoi, coborând spre coastă să ne aprovizionăm cu *pisco,* însuflețind și înveselind multe sărbători, până când drumurile au devenit primejdioase de-atâtea omoruri și satele au început să se golească și să se zăvorască într-o neîncredere feroce față de orice străin. Nebunele au plecat, instrumentiștii ne-au părăsit, dansatorii s-au făcut nevăzuți. „A venit clipa să ne stabilim și noi pe undeva”, mi-a spus într-o zi Dionisio. Îmbătrâniserăm, pare-se.

Nu știu ce s-a ales de Timoteo Fajardo, n-am aflat niciodată. Sigur că-mi umblau vorbe, asta știam. Bârfele m-au însoțit pretutindeni, ani în șir, ținându-se ca umbra după mine. I-ai turnat otravă în strachina cu terci de *chuño* și l-ai omorât ca să fugi cu bețivanul durduliu? L-a omorât el, de conivență cu *el muki*! I l-ai făcut cadou lui *el pishtaco*?

L-ați cărat după voi la sabatele de pe munte, și-acolo nebunele bete l-au ciopârțit pe năsos? Și-apoi l-au mâncat, vrăjitoareo? Începuseră să mă numească vrăjitoare și *doña,* de pe-atunci.

*

* *

— Înadins te-am făcut să suferi, nerăspunzându-ți nici la telefon, nici când mi-ai cerut o întâlnire, îi aruncă în față lui Carreño, în chip de salut, comandantul. Ca să te țin pe jăratic. Și ca să-ți pregătesc cea mai usturătoare pedeapsă, pui de cățea în călduri.

— Ah, în sfârșit apare faimosul naș, exclamă Lituma. De când îl așteptam! Știi, el mă interesează cel mai abitir din toată povestea ta. Să-l vedem dacă mă lecuiește de spaima ce mi s-a cuibărit în oase de când cu blestematul de *huayco.* Dă-i drumul, continuă, Tomasito.

— Da, nașule, se supuse Carreño, umil. Așa-i cum zici dumneata.

Grasul de Iscariotul, evitând să-l privească în ochi, își îngropase fața în pateul cu ochiuri, cartofi prăjiți și orez. Mesteca furios și, între două înghițituri, trăgea câte o dușcă de bere. Comandantul era în haine civile, cu o legătură de mătase le gât și cu ochelari negri. În semiobscuritatea semănată cu rare tuburi fluorescente, craniul lui chel strălucea. O țigară aprinsă îi atârna de colțul buzelor și un pahar cu whisky se legăna în mâna-i dreaptă.

— Că l-ai omorât pe Porcu’ e o lipsă de considerație față de mine, care te-am trimis la Tingo María să-l păzești, zise comandantul. Dar nu asta mă scoate din sărite, oricât ți-e tâmpenia de mare. Ci știi ce? C-ai făcut-o pentru ce-ai făcut-o. Ia să vedem: de ce-ai făcut-o, netrebnicule?

— Dumneata știi foarte bine de ce, nașule, murmură băiatul, privind

în jos cu umilință. Că doar ți-a spus Iscariotul.

— Erați într-un bordel? întrebă Lituma. Cu muzică și cu fufe la masă? Acolo trona al tău naș ca un rege?

— Era și discotecă și bar și bordel, toate la un loc, lămuri Tomasito. N-avea separeuri, nici camere pentru perechi. Tipii trebuiau să-și ducă cocotele peste drum, la hotel. Nașul meu era partener la afacere, așa cred. Dar eu nu eram atent la detalii, fiindcă îmi țâțâia fundul de frică, dom' caporal.

— Vreau s-o aud din gura ta, pui de târfă, porunci comandantul, cu o atitudine imperială.

— L-am omorât fiindcă Porcu' o bătea de-o snopea, din pură plăcere, îngăimă flăcăul, privind țintă în jos, cu un firicel de voce. Dar dumneata știi deja asta, că ți-a spus Iscariotul.

Comandantul nu râse. Rămase nemișcat, scrutându-l dindărătul lentilelor lui negre. Apoi încuviință ușurel din cap. Bătea cu fundul paharului de whisky în masă, în ritmul *salsei* care se auzea la tonomat. În sfârșit, fără să se întoarcă, o apucă de braț pe o femeie cu o bluză ce făcea ape-ape ca gușa porumbelului, și care tocmai trecea pe-acolo. O obligă să se apropie, să se aplece asupra lui și o întrebă pe nepregătite:

— Ție îți place să te bată futălăii tăi, da ori ba?

— Tot ce vrei tu să-mi faci o să-mi placă, tăicuță, râse femeia, ciupindu-i mustăcioara. Mă iei la dans?

Comandantul o împinse amabil pe pista de dans. Și își întinse capul spre Carreño, care stătea rigid pe scaunul lui:

— Muierilor le place să fie bruscate puțintel în pat, măi puțache, numai tu nu știi asta. Schiță un gest de scârbă. Ce mă roade pe mine e că m-am încrezut orbește într-un neghiob nescos în lume și fără pic de experiență. Ai merita să te omor, nu pentru că l-ai terminat pe Porcu', ci fiindcă prea ești tont. Îți pare rău, măcar?

— Îmi pare rău c-am decăzut în ochii dumitale, căruia îți datorăm atâtea, eu și mama, se bâlbâi băiatul. Și, revenindu-și puțin în fire, adăugă: Dar, iartă-mă, nașule, pentru ce i-am făcut Porcului nu-mi pare rău. L-aș omorî încă o dată, dac-ar învia.

— Ah, da? exclamă comandantul, surprins. Tu auzi ce spune ăsta, Iscariotule? Tu crezi că s-a tâmpit mai dihai decât era când a intrat aicea? Auzi tu cât îl urăște pe bietul Porcu', numa' că i-a ars câteva perechi de palme curvei cu care era?

— Nu era curva lui, îi era doar prietenă, nașule, îl întrerupse Carreño, rugător. Nu vorbi așa despre ea, te conjur, fiindcă acum mi-e nevastă. Adică o să-mi fie, peste puțin timp. Mercedes și cu mine o să ne căsătorim.

Comandantul îl mai privi lung câteva clipe, apoi, în sfârșit, se puse pe râs.

— Abia atunci mi-am revenit, dom' caporal, zise Tomasito. Râsul acela însemna că, deși mă bălăcărea cum îi venea la gură, începuse să mă ierte.

— Auzi, Tomasito, nu cumva tipul ți-e ceva mai mult decât naș? întrebă Lituma. N-o fi cumva taică-tu?

— Asta m-am întrebat și eu adesea, dom' caporal. Cu nedumerirea asta trăiesc încă din copilărie. Dar s-ar părea că nu. Maică-mea a fost servitoare la el acasă timp de peste douăzeci de ani, la Sicuani, la Cuzco și la Lima. O îmbrăca și-o îmbăia și-i dădea în gură să mănânce mamei nașului meu, care era invalidă. De fapt nu știu, poate mi-o fi tată. Bătrânica mea n-a vrut niciodată să-mi spună cine a lăsat-o grea.

— Zău că el este, zise Lituma. După tot ce-i făcuseși tu Porcului, numai dacă ți-era tată te putea ierta. L-ai fi putut compromite urât de tot, aducându-l la cuțite cu traficanții de droguri. Dacă te-a iertat totuși, e taică-tu. Asemenea chestii nu le poți ierta decât fiilor tăi.

— Stați puțin, că lucrurile sunt mai complicate: l-am pus eu într-o situație proastă, dar i-am făcut și un serviciu, zise Tomasito. Datorită mie, și-a îmbunătățit considerabil dosarul de cadre, ba chiar i-au agățat o decorație pe veston. În Poliție a devenit celebru, fiindcă l-a terminat pe traficantul acela.

— Dacă te-ai îndrăgostit în halul ăsta, înseamnă că numita Mercedes are o podoabă de curuleț, zise comandantul, tot zâmbitor. Tu ai încercat-o, Iscariotule?

— Nu, șefule, nu. Dar nici să nu credeți că-i atât de grozavă pe cât spune Carreñito. E leșinat după ea, o idealizează. Nu-i decât o ocheșică oarecare, cu picioare frumoase.

— Oi fi știind tu multe despre mâncare, dar nu despre femei, grasule, așa că îndoapă-te mai departe cu pateul tău și taci din gură, zise Carreño. Nu-l asculta, nașule. Mercedes e cea mai frumoasă femeie din Perú. Nu se poate să nu mă înțelegi, că doar și dumneata te-i fi îndrăgostit vreodată.

— Eu nu mă îndrăgostesc, eu regulez doar, și de-aia-s fericit, afirmă comandantul. Să omori din dragoste, în vremurile astea! Ptiu drace, ești bun să fii expus într-o cușcă la circ. Ia zi, mă lași și pe mine să încerc curulețul ăla, ca să știu dacă merita să faci neghiobia pe care ai făcut-o?

— Pe nevastă-mea n-o împrumut nimănui, nașule. Nici măcar dumitale, cu tot respectul ce ți-l port.

— Să nu crezi că, dacă mă țin de glume, înseamnă că te-am iertat, zise comandantul. Afacerea ta cu Porcu' mă poate costa frumoasa pereche de coaie cu care m-a înzestrat Dumnezeu.

— Păi te-au decorat, nașule, pentru lichidarea traficantului ăluia, îndrăzni să protesteze, slab, Carreño. Păi ai devenit un erou al luptei

cu traficanții de droguri. Nu-mi spune că ți-am făcut un rău. Recunoaște că ți-am netezit calea, nașule.

— A trebuit să fac o victorie dintr-o înfrângere, pui de lele, replică comandantul. Oricum, m-ai compromis și pot avea probleme. Dacă acoliții Porcului or vrea să se răzbune, pe cine crezi tu oare c-or să-l aleagă drept țintă? Pe cine or să-l ciuruiască? Pe-un țâști-bâști ca tine, sau pe mine? Măcar vei simți remușcări dacă mă pupă mama rece?

— Nu mi-aș ierta asta niciodată, nașule. Și mă jur că l-aș urmări până la capătul pământului pe ăl ce-ar îndrăzni să se atingă de-un singur fir de păr de-al dumitale.

— Na, c-o să mă faci să plâng de emoție, văzând câtă dragoste îmi porți, zise comandantul, bând o înghițitură de whisky și plescăind din limbă. Apoi, aparent fără nicio legătură cu cele discutate, și într-un fel care nu admitea replică, ordonă: înainte de-a mai sta de vorbă, și ca să văd ce pedeapsă ți se cuvine, marș și ad-o pe această Mercedes. Imediat! Vreau să văd cu ochii mei dacă curulețul în chestiune merită atâta tămbălău.

— Aoleu, asta mai lipsea, exclamă Lituma. Parcă văd eu unde o s-ajungă abuzivul ăsta.

— Eu am înghețat, dom' caporal, mărturisi Tomasito. Ce puteam face, ce-aveam să fac dacă nașul meu întrecea măsura cu Mercedes?

— Scoteai pistolul și-l găureai și pe ăsta, zise caporalul.

— Ce puteam face? repetă subordonatul, agitându-se nervos în patul lui prăpădit. Depindeam amândoi de el întru totul. Cu livretul electoral al lui Mercedes, cu aranjarea situației mele. Eu eram, tehnic vorbind, un dezertor din Jandarmerie, vă dați seama. Am trecut printr-un moment îngrozitor, vă spun.

— Tu chiar crezi că mi-e frică de tipul ăsta? râse Mercedes.

— E un sacrificiu pe care trebuie să-l facem ca să ieșim din rahat, scumpo. O să fie vreo jumătate de oră neplăcută, și-atâta tot. S-a domolit mult, a început chiar cu glumele. Moare de curiozitate și vrea să te cunoască. Nu voi permite să se întreacă cu gluma cu tine, ți-o jur.

— Eu pot să mă apăr singură, Carreñito, zise Mercedes, aranjându-și părul, fusta. Cu mine nu se-ntrec cu saga nici comandanții, nici generalii. Ei, cum rămâne? Am trecut examenul, domnule?

— Cu excepțional, își drese vocea comandantul. Ia loc, ia loc. Văd eu că ești tipă de salon, trecută prin ciur și dârmon. Mai bine așa. Mie-mi plac fâșnețele obrăznicuțe.

— Ah, deci ne tutuim? zise Mercedes. Credeam că va trebui să-ți spun și eu nașule. Bun, atunci să ne tutuim, cotoșmane.

— De-acord, fața ți-e frumoasă, trupul bine făcut, picioarele splendide, zise comandantul. Dar astea toate nu-s de ajuns ca să-l transforme pe un băiat oarecare în asasin. Ceva ai tu în plus, dacă mi

l-ai pus pe finul meu cu cracii-n sus. Aș putea ști ce i-ai făcut?

— Partea proastă e că nu i-am făcut nimic, zise Mercedes. Eu am fost prima surprinsă de nebunia ce l-a apucat. Nu ți-a povestit? Întâi l-a omorât, apoi mi-a spus că pentru mine o făcuse, că era amorezat de mine. Mi-era imposibil să-l cred, nu-l cred nici acum. N-a fost așa, Carreñito?

— Da, nașule, așa a fost, zise flăcăul. Mercedes nu-i vinovată cu nimic. Eu am tras-o după mine în toată încurcătura asta. Ne poți ajuta? Îi poți face rost lui Mercedes de un nou livret electoral? Vrem să plecăm în Statele Unite, s-o luăm de la zero.

— Trebuie că i-ai făcut ceva cu totul special băiatului ăstuia, de l-ai adus în așa hal de prosteală amoroasă, zise comandantul, apropiindu-și fața de a lui Mercedes și apucând-o de bărbie. I-ai dat excitant *chamizo,* fetițo?

— Te rog, nașule, ai grijă cum te porți cu Mercedes, zise băiatul. Te rog din suflet. N-o să permit nimănui să se dea la ea, nici măcar dumitale.

— Nașul tău știa că Mercedes fusese prima ta femeie la pat? întrebă Lituma.

— Nu, nici el, nici altcineva, îi răspunse subordonatul. Cum să știe? Mi-ar fi rupt picioarele, dacă afla. M-ar fi bătut îndesat. Asta n-o știți decât Mercedes și dumneavoastră, dom' caporal.

— Îți mulțumesc pentru încredere, Tomasito.

— Dar partea mai rea abia avea să urmeze. Până atunci fusese doar mezelicul. Mi s-au întunecat mințile când nașul meu a luat-o la dans. Simțeam că turbez de mânie și că voi exploda dintr-o clipă în alta.

— Calmează-te, calmează-te, nu fi tâmpit, Carreñito, îl apucă de braț grasul de Iscariotul. Ce-ți pasă că dansează cu ea și-o strânge nițeluș? Te face să suferi, înadins, ca să-ți plătești polița. La urma urmei te-a iertat deja și-ți va rezolva problemele. Iese totul exact cum ți-am spus eu atunci, la Huanuco. Nu te gândi decât la asta.

— Însă eu mă gândeam că se lipește de ea, mi-o pipăie, vibră în întuneric vocea indignată a lui Tomasito. Chiar de-o fi să mă nenorocesc de tot, o să-l înfrânez eu pe abuzivul ăsta.

Dar chiar atunci comandantul se întoarse cu Mercedes la masă, stricându-se de râs.

— Asta zic și eu femeie! Trebuie să te felicit, băiete, zise, răsucindu-i repede cu nodurile degetelor o castană în cap lui Tomás. I-am oferit marea și sarea să-ți pună o pereche de coarne cu mine și n-a vrut.

— Știam că mă supui la alte examene, de aia ai luat plasă, cotoșmane, zise Mercedes. Și-n plus, tu ai fi ultima persoană cu care să-l înșel pe Carreñito. O să ne ajuți, ce zici?

— Pe o femeie ca tine e mai bine să ți-o faci prietenă, nu dușmancă, zise comandantul. Vai de sufletul tău, băiete, cu ce mai muiere țapoșă te-ai procopsit.

— Și ne-a ajutat, suspină Tomás. Chiar de-a doua zi

Mercedes avea un livret electoral nou-nouț. Și chiar în noaptea aia a întins-o.

— Vrei să spui că de cum a făcut rost de acte te-a părăsit, Tomasito?

— Umflând și cei patru mii de dolari pe care i-i făcusem cadou, șopti foarte rar subordonatul. Erau ai ei, eu i-i dădusem. Mi-a lăsat o scrisoare, zicându-mi tot ce-mi mai spusese de-atâtea ori. Că ea nu era o femeie pentru mine, c-o să-mi treacă, mă rog, refrenul dintotdeauna.

— Deci așa stau lucrurile, zise Lituma. Fir-ar să fie, Tomasito.

— Da, dom' caporal, zise adjunctul. Așa stau lucrurile.

IX

— Pe tip îl chemă Paul și are un nume de familie ciudat, Stirmsson, sau Stirmesson, zise Lituma. Dar toată lumea îl cunoaște după poreclă: Scarlatină. E unul dintre cei care au scăpat ca prin minune, când teroriștii au ocupat „La Esperanza”. Mi-a povestit că v-a cunoscut bine pe amândoi. Vă amintiți de acest *gringo?*

— Cum de nu, întreba tot timpul câte ceva și voia să știe totul, totul, încuviință *doña* Adriana, cu o schimă plină de plictis. Mereu avea la el un carnețel și scria și tot scria. Demult n-a mai trecut pe-aici. Deci s-a ascuns și el în rezervorul de apă?

— Era un băgăreț, ne studia ca pe plante sau animale, trase o flegmă Dionisio. M-a urmărit peste tot în Anzi. Nu-l interesam pentru noi înșine, ci doar ca să ne bage în cărți. Vasăzică trăiește încă împuțitul ăla de *gringo* Scarlatină?

— El s-a mirat la fel, aflând că trăiți domniile voastre, explică Lituma. Credea că teroriștii v-au aplicat justiția populară, considerându-vă antisociali.

Stăteau de vorbă în pragul birtului, sub un soare vertical și orbitor de alb, scăpărând pe acoperișul de tablă zincată al barăcilor scăpate întregi din *huayco.* Grupuri de muncitori înlăturau, cu scânduri, burghie mari, frânghii, târnăcoape și lopeți, câteva din pietroaiele avalanșei, încercând să croiască un drum prin care să poată scoate din campament mașinăriile rămase întregi și în stare de funcționare. Deși se observa o oarecare vânzoleală în preajma cabanei unde improvizaseră un birou în locul celui distrus de pietre, Naccos părea să se fi golit. În sat nu mai erau nici măcar a treia parte din salahorii dinainte. Și continuau să plece; colo, de exemplu, pe potecuța care urca ducând la drumul spre Huancayo, Lituma distinse, trei siluete îndepărtându-se în șir indian și cărând boccele mari în spate. Mergeau grăbit și cadențat, nesimțitoare parcă la greutățile cărate.

— De astă dată s-au împăcat cu ideea plecării, zise, arătând spre ele. Fără greve, fără proteste.

— Au înțeles c-ar fi degeaba, replică Dionisio, fără pic de emoție în glas. *El huayco* i-a venit companiei la țanc. De mult timp voia să oprească lucrările. Acuma are pretextul.

— Ăsta nu mai e pretext, zise caporalul. Nu vedeți în ce hal sunt toate? Ce șosea să mai construiască, după ce a căzut muntele peste Naccos? Tot nu înțeleg cum de n-a murit nimeni în prăpădul care a fost.

— Asta încerc și eu să le vâr în cap indienilor ăstora încăpățânați, mârâi *doña* Adriana, arătându-i cu un gest scârbit pe oamenii care clinteau pietroaiele. Am fi putut muri cu toții, striviți ca niște gândaci de

bucătărie. Iar ei, în loc să mulțumească c-au scăpat teferi, îndrăznesc să cârtească.

— Pentru c-au scăpat de *huayco*, dar acum știu că vor muri încetul cu încetul de șomaj și de foame, murmură Dionisio, cu un râs scurt. Sau de altele și mai rele. Lasă-i să se zbuciume, măcar atât.

— Dumneavoastră credeți că avalanșa nu ne-a strivit pentru că așa au hotărât *los apus* ai munților acestora? întrebă caporalul, încercând s-o privească în ochi pe *doña* Adriana. Tot lor trebuie să le mulțumesc și eu că m-au salvat?

Se așteptase ca nevasta lui Dionisio să-l repeadă că parcă-i lunatic de cât pomenește de-același și-același lucru, dar de astă dată vrăjitoarea rămase mută și nu se întoarse către el. Încruntată și botoasă, privea fără să le vadă la piscurile aride ce înconjurau așezarea.

— Am stat de vorbă despre *los apus* cu Scarlatină, la mina „La Esperanza”, continuă caporalul, după câteva clipe. Și el ca și dumneavoastră, *doña* Adriana, crede că munții au spirite numite *apus.* Pare-se c-ar fi niște duhuri sângeroase. Și dac-o spune un savant care știe și luna de pe cer, ca *gringo* ăsta, așa o fi. Vă mulțumesc că m-ați ținut în viață, domnilor *apus* din Junín.

— Nu se poate spune „domnilor”, îl corectă Dionisio. Pentru că *apu* înseamnă „domn”, în *quechua.* Și orice repetiție e ofensă, domn’ caporal, cum zice valsul cunoscut.

— Păi atunci nu se poate spune nici „domn’ caporal”, i-o întoarse Lituma. Caporale sau domnule, dar nu împreună[5], c-atunci sună a bătaie de joc. Deși dumneata mai tot timpul îți bați joc de oameni.

— Încerc să nu-mi pierd umorul, recunoscu Dionisio. Deși, când vezi câte se-ntâmplă, e greu să nu te oțărăști sau să nu pui la inimă, ca toată lumea.

Apoi, imediat, începu să fluiere unul din acele cântece după care obișnuia să și danseze cu tropăituri, noaptea, când beția devenea generală în bodega lui. Lituma ascultă trista melodie, cu inima strânsă. Părea să vină din negura timpului, aducând cu sine adierea unei alte omeniri, a unei lumi îngropate în munții aceștia masivi. Își miji ochii și văzu conturându-se în fața lui, oarecum nesigură din cauza luminozității albe a zilei, mărunta figură docilă și săltăreață a lui Pedrito Tinoco.

— Mi-e cam lene să mă cațăr acuș până sus, la post, cu soarele ăsta, murmură el confidențial, scoțându-și chipiul și ștergându-și fruntea de sudoare. Pot să m-așez oleacă fără să vă deranjez?

Nici cârciumarul, nici nevastă-sa nu-i răspunseră. Lituma se așeză pe un colț al băncii ocupate de Adriana. Dionisio stătea tot în picioare, fumând, cu spatele sprijinit de scândurile vechi și scrijelite ale ușii bodegii. Strigătele și exclamațiile muncitorilor care urneau pietroaiele

ajungeau la ei sporadic, mai apropiate sau mai îndepărtate, după cum bătea vântul.

— În sfârșit a funcționat radioul companiei, azi-dimineață, și mi-am putut trimite raportul către comandamentul din Huancayo, comentă caporalul. Sper să și răspundă cât mai curând. Nu știu ce mai căutăm noi doi, subordonatul meu și cu mine, aici, unde nu putem decât să fim omorâți, sau să dispărem, ca mutulică. Dar domniile voastre ce veți face? Veți pleca din Naccos?

— Păi ce altceva am putea face? zise Dionisio. Nici măcar indienii obștii sătești nu mai vor să locuiască la Naccos. Majoritatea tinerilor a migrat către coastă, sau se duce la Huancayo. N-au mai rămas decât bătrânii, puțini și ei și c-un picior în groapă.

— Atunci n-or să rămână aici decât *los apus,* trase concluzia Lituma. Și *los pishtacos* și *los mukis* poftindu-se între ei la banchetele lor sângeroase. Nu, *doña* Adriana? Nu vă uitați așa urât la mine, am glumit și eu oleacă. Știu că nu vă arde de glumă. Nici mie. Dacă vorbesc despre asta, e pentru că, oricât aș încerca să-mi scot din minte ceea ce știți prea bine, tot nu pot. Nu pot și pace. Uite-aici, aici pe suflet îi am pe ăi trei dispăruți, otrăvindu-mi viața.

— Dar de ce vă pasă atât de mult de nenorociții ăia? slobozi o gură de fum Dionisio. Nu mor atâția zilnic? Nu dispar atâția, zi de zi? De ce numai ei vă frământă? V-ați gândit, de pildă, la omul omorât de teroriști la mina „Esperanza”? Dumneavoastră vă plac misterele, v-am mai zis.

— Cele trei dispariții nu mai sunt un mister pentru mine, afirmă caporalul, întorcându-se din nou s-o privească în ochi pe *doña* Adriana, dar nici acum ea nu se uită spre el. L-am rezolvat alaltăseară, datorită lui Scarlatină. Vă jur c-aș fi preferat să nu mi se lumineze totul în cap. Și știți de ce? Pentru că ce-au pățit ei e lucrul ăl mai stupid și mai pervers din câte stupizenii și perversități se-ntâmplă aici. Și nimeni nu-mi va scoate vreodată din cap că marii vinovați ați fost domniile voastre. Mai ales dumneata, *doña* Adriana.

Dar nici acum soția lui Dionisio nu reacționă. Rămase mohorâtă, privind țintă la munți, de parcă n-ar fi auzit, sau de parcă altceva, un gând mult prea important o muncea, abătând-o cu mintea de la flecușețele rostite de Lituma.

— Mai bine fumați o țigară și uitați toate aiurelile astea, îi întinse un pachet cu tutun negru Dionisio. Gândiți-vă că veți pleca degrabă de-aici, poate chiar spre ținutul dumneavoastră de baștină, și că pe viitor o s-o duceți mult mai bine decât la Naccos.

Lituma scoase o țigară și o duse la gură. Cârciumarul i-o aprinse cu o brichetă veche, cu fitil lung, a cărei flăcăruie îi încinse o clipă caporalului gura și nasul. Trase cu sete fumul în piept și îl lepădă cu putere, văzându-l cum se înalță în aerul pur și aurit al arzătoarei amiezi.

— Dacă scap cu pielea întreagă de-aici, n-o să scap de amintirea ălora trei, oriunde m-aș duce, murmură el. Mai cu seamă de-a lui mutulică, pe care l-am trimis la dumneavoastră în noaptea aceea, să ne cumpere bere. E clar?

— Sigur că-i clar, dom' caporal, râse subordonatul lui. Niște bere de Cuzco, de la gheață, acu' imediat. Așa-i că ți-e totul perfect clar, mutulică?

Pedrito Tinoco făcu din cap că da, de câteva ori la rând, cu mișcările alea ale lui rapide și identice, care pe Lituma îl duceau cu gândul la un pui de găină ce ciugulește grăunțe; apoi luă bancnotele întinse de caporal și, făcându-le o ultimă reverență, se întoarse pe călcâie și părăsi postul, pierind în noaptea fără lună.

— N-ar fi trebuit să-l trimitem pe întuneric, la o asemenea oră, zise Lituma, scoțând fumul pe gură și pe nas. Văzând că întârzie atâta, ar fi trebuit să coborâm după el să vedem ce se întâmpla, de ce nu se întorcea. Dar, fiindcă începuse să și plouă, ne-a fost lene. Tomasito și cu mine ne-am luat cu una cu alta, am stat de vorbă și nu ne-am mai gândit la el.

Deși ploua, mutulică gonea pe pantă în jos de parcă ar fi avut ochi de vulpe, sau ar fi știut pe dinafară unde să calce și unde să sară. Ținea banii în mână, strâns, să nu-i zboare. Ajunse ud leoarcă la ușa bodegii, bătu în ea de câteva ori cu degetul îndoit, apoi o împinse și intră. Fu primit de o masă de siluete pe jumătate dizolvate în nori de fum. Simți în nări mirosul de transpirație, alcool, tutun, urină, excrement, spermă, vomă, care întorcea stomacul pe dos. Dar nici mirosul scârbos și nici tăcerea mormântală iscată de sosirea lui nu îl speriară într-atât, cât teama pe care prin instinct o descoperi peste tot, o teamă densă, vibrândă, care impregna pupilele muncitorilor și părea să satureze aerul și să se prelingă din scândurile coșmeliei, din tejghea, dar mai cu seamă de pe chipurile încrâncenate, strâmbate în schime și gesturi ce nu mai erau doar urmările beției. Nimeni nu se mișca. Toți se întorseseră să-l privească. Intimidat, Pedrito Tinoco se înclină de mai multe ori în fata lor.

— Iată-l, a sosit, îl aveți, nu-i altul mai bun pentru ce vă trebuie, izbucni de după tejghea, răgușită, vocea de dincolo de mormânt a *doñei* Adriana. Ei vi-l trimit, ei vi l-au trimis. El e alesul. Da, el e. Mutulică, cine altul.

— Desigur c-or fi fost opinii contrare, adăugă Lituma. Unii or fi spus „da, el să fie acela", iar alții „nu, săracul, tontul, nu". Îmi închipui c-or fi fost măcar doi-trei mai puțin beți, cărora să li se fi făcut milă. Și între timp, în loc să venim ca să vedem ce-i cu el, de ce nu se întoarce, eu și Tomasito dormeam duși și mânam porcii la jir. Sau, mai degrabă, stăteam încă de vorbă despre femeiușca aceea care-l lăsase cu buzele umflate și-o ușchise. Asta înseamnă că și noi am fost complici

la faptă. N-am plănuit-o, n-am incitat, ca domniile voastre. Dar, într-un fel sau altul, am fost complici prin omisiune, da, am fost.

Toți erau foarte beți și câțiva se împleticeau, se sprijineau de pereți sau se strângeau în brațe unul pe altul ca să nu cadă grămadă. Ochii lor sticloși și scăpărători răzbăteau prin perdelele de fum și îl sfredeleau pe Pedrito Tinoco, care, înmărmurit că se simțea centrul atenției colective, crispat de amenințarea obscură, incertă, pe care doar o ghicea, nu îndrăznea să înainteze spre tejghea. Dar Dionisio îi veni în întâmpinare, îl luă de braț, îl sărută pe obraz, ceea ce întâi îl zăpăci pe mutulică și apoi îl făcu să râdă nervos, și îi puse un păhărel cu *pisco* în mână.

— Noroc, noroc, îl îndemnă să ciocnească cu el. Simte-te bine între fârtații tăi, mutulică.

— E nevinovat, e pur, e străin de locurile astea, e însemnat pe viață de ce i-a fost dat să trăiască la Pampa Galeras, recită, se rugă, psalmodie doamna Adriana. Mai devreme sau mai târziu, teroriștii tot or să-l căsăpească. Și dacă oricum o să moară, e mai bine ca moartea lui să slujească la ceva. Nu meritați voi atâta lucru? Nu merită asta toți inconștienții care acum sforăie prin barăci, toți deșelații de-atâta trudă la șosea? Ia mai gândiți-vă. Socotiți singuri și hotărâți-vă.

Pe măsură ce căldura arzătoare i se scurgea prin piept în jos și îl gâdila în burtă, Pedrito Tinoco începu să-și dea seama că, pe sub noroioasele lui opinci tăiate dintr-un cauciuc de automobil și sub picioarele-i pline de cruste de murdărie, pământul se înmuia parcă și se mișca. Precum o sfârlează. Da, ca o sfârlează: el știuse, cândva, undeva, să învârtă sfârlezele cu mare viteză, răsucindu-le pe o sfoară lungă și aruncându-le cu un șfichi iute, realizat din umăr și din cot. Ele se învârteau nebunește prin aer, până li se ștergeau culorile vii într-un cenușiu cețos; apoi păreau niște colibri zbârnâind nemișcați în aer, suind ușurel spre soare și căzând, dar nu oricum, ci cu vârful pe piatra rigolei, sau pe marginea băncii, sau pe jgheabul din curte, acolo unde chitise el dinainte locul prielnic și poruncise brațului său și sforii să lanseze titirezul. Iacătă-l zumzăind pe loc acum, abia clătinându-se cătinel, titirez fericit! *Doña* Adriana vorbea, câteva capete încuviințau. Făcându-și loc cu coatele, unii bețivi se apropiau de mutulică, holbându-se la el, atingându-l. Teama nu-i părăsise, nu, dimpotrivă. Pedrito Tinoco nu se mai simțea atât de intimidat, ca atunci când sosise. Strângea tot așa, din răsputeri, banii în mână și, din când în când, își zicea pierit, neînțelegându-se singur: „Trebuie să mă întorc”. Dar nu știa cum să plece. Nici nu înghițea bine puțin, că birtașul îl și aplauda, îl și bătea pe spate și, uneori, într-o izbucnire de entuziasm, îl și pupa pe obraz.

— Erau pupături de Iudă, astea pe care probabil dumneata i le tot dădeai, zise Lituma. Și, în tot timpul ăsta, eu sforăiam, ori îl ascultam

pe Tomasito cu necazurile și bucuriile lui cu tipa. Zău c-ați avut noroc, Dionisio, *doña* Adriana. Dac-aș fi descins atunci la bodegă și v-aș fi prins asupra faptului, nu știu zău cine v-ar fi scăpat din mâinile mele, v-o jur.

Dar vorbi fără mânie, mai degrabă cu fatalism, cu resemnare. *Doña* Adriana continua să fie absentă, dezinteresată de prezența lui, privindu-i pe zilierii care scormoneau prin dezastrul lăsat de avalanșă. Dionisio, în schimb, se puse pe râs, cu gura deschisă. Ședea acum pe vine, iar fularul de lână făcea ca gâtul lui să pară monstruos de umflat. Se uita amuzat la Lituma, închizându-și și deschizându-și ochii bulbucați, mai puțin înroșiți ca de obicei.

— Dumneavoastră ați fi fost un povestitor de frunte, afirmă el, foarte convins de spusele lui. Am avut câțiva din ăștia, în tinerețe, în grupul cu care mergeam din sat în sat, de la o petrecere la alta. Dansatori, cântăreți, echilibriști, vrăjitori, fenomene, aveam de toate. Aveam și povestitori grozavi. Ce succes puteau să aibă, e de necrezut, și copiii și oamenii mari îi ascultau cu gura căscată și făceau mare tămbălău când povestea se sfârșea. „Mai vrem, mai vrem încă una”. „Nu ne lăsați, vă rugăm, continuați”. Dumneavoastră, cu atâta fantezie, v-ați fi numărat printre stelele mele. Ați fi fost aproape la fel de bun ca Adriana, domn’ caporal.

— Nu mai poate să sugă, e plin de dă pe dinafară. Nici măcar o picătură nu mai intră în el, îngână cineva.

— Umpleți-l cu de-a sila, și dacă vomită, să vomite, imploră un glas foarte speriat. Să nu simtă nimic, să uite și cine este și unde se află.

— Apropo de mutulici, în câteva sate din provincia La Mar, din Ayacucho, celor ce nu știu să vorbească li se dă de mâncare limbă de papagal, zise Dionisio. Și uite-așa se vindecă de mutenie. Este că asta n-o știați, domn’ caporal?

— Așa-i c-o să ne ierți, tăicuță? susură, în *quechua,* un bărbat răgușit și foarte îndurerat, care abia de-și putea rosti cuvintele, de amărăciune. Vei fi sfântul nostru, vei fi amintit de sărbători ca salvatorul satului Naccos.

— Ia mai dați-i de băut, fir-ar mă-sa a dracului, și nu vă jeliți atâta, porunci un dur. Dacă e să facem un lucru, apăi să-l facem bine.

În loc de *quena* sau flautul de alte dăți, Dionisio începuse să cânte la nai. Tonurile lui ascuțite iritau nervii lui mutulică, pe care multe mâini îl sprijineau de brațe și de spate ca să nu se prăbușească. Picioarele îi erau de cârpă, umerii de paie, burta îi era un lac cu rațe, iar capul, un vârtej de luceferi fosforescenți. Stele scăpărau, neașteptate curcubeie irizau prin noapte. Dacă el ar fi putut, ar fi întins mâna și ar fi atins un astru de pe cer. Iar acesta ar fi fost moale, pufos, cald și prietenos ca gâtul unei vigonii. Din când în când îi venea să verse, dar nu mai avea ce. Știa că dacă și-ar fi ascuțit privirea și și-ar fi șters lacrimile care îi

împânzeau ochii, ar fi văzut plutind în imensitatea cerului, peste munții înzăpeziți, galopând spre lună, voioasa-i turmă de vigonii.

— Eh, ce vremuri au fost alea, mult mai bune decât astea de-acu, din mai multe motive, adăugă Dionisio, cu un aer îndurerat. În primul rând, fiindcă oamenii voiau să se distreze. Știau să petreacă. Erau la fel de săraci ca acum, ploua și pe-atunci cu nenorociri din toate părțile. Dar aici, în Anzi, lumea avea ceva ce acum s-a pierdut: plăcerea, pornirea de a se distra. Pofta de viață. Acum chiar dacă se-agită și dau din gură și se pilesc, toți parcă-s morți pe jumătate. N-ați observat asta, domn' caporal?

Dacă vedea stele, înseamnă că nu mai era în birtul lui Dionisio. Îl scoseseră afară, sub cerul liber, și de-aia, deși în trupul lui erau mici vetre aprinse trosnind și încingându-i sângele, pe față, pe vârful nasului, pe mâini și pe picioarele care nu mai aveau opinci, simțea noaptea înghețată. Cădea măzărichea? În locul împuțelii de dinainte, nările lui aspirau aroma curată a eucalipților, a porumbului prăjit, a apei cântătoare și proaspete de izvor. Îl purtau pe sus? Era pe un tron? Era sfântul patron al serbării? Se afla acolo, la picioarele lui, un călugăraș prosternat în rugăciuni? Sau erau rugile înălțate de cucernica aceea, care dormea sub porțile măcelăriei din Abancay? Nu. Era vocea doamnei Adriana. Trebuie să fi fost pe-acolo și un ministrant cu danteluțe, aproape strivit de mulțime, agitând clopoțelul argintiu și cădelnița, ale cărei mirodenii îmbălsămau aerul nopții. Pedrito Tinoco știa să le mânuiască și le mânuise măiestrit în parohia Virgen del Rosario, în vremea când din agilele sale mâini țâșneau sfârleze fericite: știa cum să afume cu tămâie bine-mirositoare fețele tuturor sfinților din altar.

— Până și la priveghiuri știau să se distreze, bând, mâncând și povestind, continuă Dionisio. Noi, ăștia din grupul meu, eram chemați pretutindeni la înmormântări. Priveghiul ținea zile și nopți, și damigenele se goleau. Acum, când omul moare, e astrucat fără ceremonie, ca un câine. Rudele lui, la fel, pleacă cu coada între picioare. S-au pierdut bunele obiceiuri, până și-n asta e o decadență, nu credeți, domn' caporal?

Subit, câte o exclamație, câte un hohot de plâns spărgeau tăcerea reverențioasă, de procesiune, cu care îl purtau pe munte în sus. De ce le era teamă? De ce plângeau? Și unde mergeau? Inima începu să-i bată foarte tare și răul fizic îl părăsi deodată. Da, desigur, desigur, îl duceau la prietenele lui cu blăniță caldă și botic fremătător. Ele erau acolo, sus, și-l așteptau, oamenii îl duceau la ele. Îl cuprinse o emoție de nespus. Dac-ar fi avut puteri, ar fi început să țipe de bucurie, să sară, să le mulțumească celor din jur, ploconindu-se în fața lor pân' la pământ. Murea și învia de fericire. Ele vor fi întâi încordate, simțindu-l cum se apropie, își vor ridica gâturile lor lungi și grațioase, boticurile lor

umede vor tremura, ochii lor mari îl vor privi surprinși, apoi, recunoscându-i mirosul, toată turma se va bucura așa cum se bucura el acum, gândindu-se la întâlnirea cu ele. Se vor atinge, se vor îmbrățișa, se vor confunda ele cu el, el cu ele, și vor uita de lumea întreagă, tot jucându-se și bucurându-se că sunt iar împreună.

— Să terminăm odată, 'tu-i aia mă-sii, imploră durul, pierzându-și stăpânirea de sine, începând și el să se îndoiască, să se sperie. La aer i-a trecut beția și-și va da seama de tot. Nu, asta nu, la naiba!

— Dacă ați crede măcar a zecea parte din ce ne spuneți, ne-ați fi dus legați fedeleș la Huancayo, îl întrerupse *doña* Adriana, ieșindu-și din izolare și însingurare. Se uita la Lituma cu milă. Așa că lăsați gargara, domn' caporal.

— Mutulică a fost sacrificat duhurilor de dumneavoastră doi și de superstițioșii ăștia de *serranos,* zise caporalul, ridicându-se. Îl apăsa o mare osteneală. Continuă să vorbească, punându-și chipiul. Sunt sigur de asta așa cum știu că mă cheamă Lituma. Însă nu pot dovedi nimic, și chiar de-aș putea, nu m-ar crede nimeni, începând cu șefii mei. Așa că va trebui să-mi vâr limba-n cur, pur și simplu, și să crăp cu secretul meu. Cine să mai creadă, acum, în sacrificii umane, nu?

— Uite că eu cred, îl expedie *doña* Adriana, încrețindu-și nasul și făcându-i semne de rămas-bun cu mâna.

*

* *

Știu că pare ciudat c-am rămas la Naccos, în loc să plecăm în alt sat din munți. Dar, când vremea preumblărilor a luat sfârșit și bătrânețea ne-a țintuit în cotlonul ăsta, Naccos nu era ruina care a devenit. Nu părea să moară clipă de clipă. Deși se închisese mina „Santa Rita", era loc de mare tranzit, avea o obște țărănească înfloritoare și unul din cele mai de frunte iarmaroace din Junín. În zilele de duminică, strada asta se umplea de negustori de pretutindeni, indieni, metiși, ba până și domni albi, cumpărând și vânzând lame-vigonii, lame-alpacas, oi, porci, războaie de țesut, lână dărăcită sau de dărăcit, porumb, orz, spanac *quinua, coca* de mestecat, fuste, pălării, veste, pantofi, ustensile, lămpi. Aici se cumpăra și se vindea tot ce-aveau nevoie bărbații și femeile. Pe-atunci erau mai multe muieri decât bărbați la Naccos, știu că vă lasă gura apă, libidinoșilor. Localul ăsta era de zeci de ori mai animat decât e acum. Dionisio cobora spre zonele de coastă, să se aprovizioneze cu damigene, o dată pe lună. Câștigul ne permitea să plătim doi catârgii care să încarce și să descarce marfa.

Amândurora ne plăcea că Naccos e un loc de tranzit. Era un du-te-vino neîntrerupt de oameni de aiurea care urcau spre podișurile *punas*

ale Cordilierei, sau coborau spre selvă, sau se îndreptau spre Huancayo și spre coastă. Aici ne-am cunoscut noi doi, aici i s-au aprins lui Dionisio călcâiele după mine, aici a început legătura noastră.

Dintotdeauna se vorbea de o șosea care să înlocuiască șleaul pentru catârii de povară. S-a tot vorbit de ea ani și ani de zile, până s-au apucat s-o construiască. Păcat c-atunci când s-au pornit lucrările și-ați apărut cu târnăcoapele, lopețile și burghiele voastre de dat găuri pentru dinamitat, era deja prea târziu. Moartea ieșise învingătoare în fața vieții. Era scris ca șoseaua să nu se isprăvească niciodată, de-aceea pe mine mă lasă rece toate zvonurile astea care vă îngrozesc și vă îmbie la beție. C-or să stopeze lucrările și c-or să vă dea pe toți afară, sunt lucruri pe care eu le văd în viziunile mele demult. Le aud în inimile care bat sub scoarța copacilor și în miezul pietrelor, le citesc în măruntaiele șoimului și *cuy-ului*. Moartea așezării Naccos a fost hotărâtă de duhuri și va avea loc. S-ar putea amâna doar dacă… V-am mai spus și încă vă spun: la mari nenorociri, mari remedii. Asta e istoria omului, zice Dionisio. El a avut întotdeauna darul profeției; eu mi l-am format pe lângă el, dar el mi l-a transmis.

În plus, din cauza munților, Naccos avea aură, putere magică. Asta ne convine, lui Dionisio și mie. Pe amândoi ne-a atras dintotdeauna primejdia. Nu-i ea adevărata viață, cea care merită s-o trăiești? În schimb, siguranța înseamnă plictiseală, imbecilizare, moarte. Nu era o întâmplare că veneau aici *pishtacos* ca ăl de i-a golit de grăsime pe Juan Apaza și pe Sebastián. *El Padrillo*, da. Îi atrăgea descompunerea satului Naccos și viața secretă a necropolelor *huacas.* Munții ăștia gem de morminte străvechi. De n-ar fi prezențele acestea, n-ar sălășlui în zona asta din Anzi atâtea duhuri. Ca să ne punem în legătură cu ele, am pătimit mult. Greu ne-a fost, dar am și învățat multe de la ele, chiar și Dionisio, care și-așa știa destule. Mult timp a trecut și mult ne-am străduit până să le vedem manifestându-se, până să recunoaștem când condorul care apărea era un mesager și când nu era decât un animal flămând, căutându-și prada. Acum eu nu mai greșesc, ci dintr-o ochire îi recunosc unul de celălalt, iar dacă nu mă credeți, puneți-mă la încercare. Numai duhurile munților celor mai înalți și mai puternici, ale celor cu zăpadă veșnică și care își pierd vârful în nori, se întrupează în condori; cele mici, în șoimi și ereți, și cele mai mici și mai neajutorate, în sturzi. Duhurile astea din urmă sunt slabe și nu pot provoca o catastrofă. Tot ce pot face ele e să păgubească sau să nenorocească vreo familie. Ăstora le sunt de-ajuns ofrandele de băutură și de mâncare pe care le lasă indienii când trec printr-un luminiș.

Aici, în vremea veche, s-au petrecut nespus de multe lucruri. Cu mult înainte de deschiderea „Santei Rita” vreau să spun. Darul profeției îți permite să vezi și îndărăt, nu numai înainte, și eu am văzut cum era Naccos cel de dinainte de-a se numi Naccos, pe vremea când

decadența nu ieșise învingătoare în încleștarea cu pofta de viață. Aici a fost multă viață, pentru că a fost și moarte. Se suferea și se profita din plin, așa cum trebuie; răul începe atunci când, ca acum la Naccos, în toată *sierra* și poate în întreaga lume, se suferă doar și nimeni nu-și mai amintește cum era să profiți de viață, să te bucuri din plin de ea. Pe vremuri, oamenii cutezau să înfrunte marile nenorociri, cu ispășiri egale. Așa se păstra echilibrul. Viața și moartea ca o balanță cu două talgere de aceeași greutate, ca doi berbeci la fel de puternici care se izbesc cap în cap fără să poată nici înainta, nici da înapoi.

Ce făceau oamenii aceia, pentru ca moartea să n-o ia înaintea vieții? Țineți-vă bine, nu vă pierdeți cumpătul și nu fiți slabi de înger. Încingeți-vă cu putere, să nu vi se facă rău și să-mi vomitați aici. Astea nu-s adevăruri pentru pantaloni slabi, ci pentru fuste puternice. Femeile erau cele care-și asumau răspunderea. Ele, să vă fie clar.

Și se țineau de cuvânt. În schimb, bărbatul ales de obștea întreagă ca șef al marilor serbări de peste an, tremura. Știa că va fi conducător deplin doar un an, atât; apoi era sacrificat. Nu se speria, nu încerca să fugă după serbarea condusă de el, după procesiunea, dansurile, ghiftuirea și beția generale care urmau. Nu, departe de el gândul acesta. Rămânea acolo până la sfârșit, mândru să-i poată face un bine neamului său. Murea ca un erou, iubit, admirat, venerat. Asta și era: un erou. Bea de stingea, cânta la flautul *quena*, la nai, la fluier, la caval, la tilincă sau la ce instrument se pricepea, și juca, juca de duduia pământul, bătându-l mărunțel și chiuind și lălăind zi și noapte, până gonea necazul, până uita de toate și de tot și de el însuși, până nu se mai simțea pe sine și își putea da viața netemător, din propria-i voință. Numai femeile porneau să-l vâneze, în ultima noapte a chiolhanului. Bete și ele, sălbăticite și ele, ca nebunele din trupa lui Dionisio, nici mai mult nici mai puțin. Numai că pe alea de-atunci, nici soții lor și nici părinții nu încercau să le rețină. Dimpotrivă, le ascuțeau cuțitele și tesacele încurajându-le, asmuțindu-le: „caută-l, găsește-l, vânează-l, mușcă-l, golește-l de sânge ca s-avem un an bun, pace și cu recolte bogate”. Îl vânau ca la hăituielile *chakos* organizate de indienii din obște ca să omoare pume și cerbi, pe vremea când existau încă asemenea animale prin munții ăștia. Așa organizau și vânarea căpeteniei. Formau un cerc, și-l închideau înăuntru, cântând, cântând mereu, dansând, dansând mereu, ațâțându-se una pe alta cu țipete modulate când îl simțeau aproape, știind că starostele serbării era împrejmuit de peste tot și că nu mai avea scăpare. Cercul se strângea, se tot strângea, până îl prindeau. Domnia lui de un an sfârșea în sânge. Apoi, după o săptămână, în prezența tuturor sătenilor, era ales starostele noului an. Fericirea și prosperitatea din Naccos erau cumpărate cu acest preț. Era un lucru bine stabilit, îl știau toți, și nimeni nu încerca să se sustragă. Numai decadența, ca în timpurile

astea, se dă gratis. Voi nu trebuie să plătiți nimic, nimănui, ca să trăiți nesiguri și speriați și ca să fiți ruinele care sunteți. Asta se dă de pomană. Se va opri lucrul la șosea și veți rămâne pe drumuri, vor sosi teroriștii și vor face un masacru, va cădea un *huayco* și ne va șterge pe toți de pe hartă. Duhurile rele se vor bucura de acestea toate, vor ieși din munți și vor dansa un *cacharpari* al despărțirii de viață, pe când condorii se vor îngrămădi să zboare rotit, atât de mulți că se va întuneca tot cerul. Dar și asta s-ar putea amâna, doar dacă…

Nu-i adevărat că Timoteo Fajardo m-a părăsit fiindcă s-a temut. Nu, nu-i adevărat că năsosul m-a găsit, a doua zi după chiolhanul de ziua sfântului patron, lângă intrarea minei „Santa Rita”, cu bărbăția fostei căpetenii în mână, și nici că, temându-se să nu fie el cel ales staroste al noului an, ar fi fugit din Naccos. Astea-s treanca-fleanca, vorbe-n vânt, precum cele că Dionisio l-ar fi omorât ca să rămână cu mine. Când lucrurile pe care vi le povestesc se întâmplau la Naccos, eu pluteam încă printre stele, fără corp, suflet pur, așteptându-mi rândul să mă întrupez în carnea asta de femeie.

La fel ca *el pisco*, muzica ne ajută să înțelegem adevărurile amare. Dionisio și-a petrecut toată viața învățându-i pe oameni cu primele două din acestea, dar mare lucru n-a făcut, pentru că majoritatea își astupă urechile să n-audă. De la el am aflat tot ce știu despre muzică. Cântatul unui *huaynito* cu sentiment, abandonându-te, dispărând, dizolvându-te în cântec până când simți că tu ești el, că el te cântă pe tine și nu tu pe el, este o cale spre înțelepciune. A tropăi amarnic la joc, a durui cu tălpile pe pământ, a te învârteji nebunește, a îmbogăți figurile, tot mai ample și mai ample fără să pierzi ritmul, a uita de tine însuți și a te pierde și a te regăsi până când simți că dansul te dansează, că face parte din tine și te conduce și tu i te supui, este o cale spre înțelepciune. Tu nu mai ești tu, eu nu mai sunt eu, ci toți ceilalți. Așa ieși din închisoarea trupului și pătrunzi în lumea duhurilor. Cântând. Dansând. Dar și bând, desigur. Odată beat, călătorești, spune Dionisio, îți vizitezi animalul, scapi de griji, îți descoperi secretul, te egalizezi. În restul timpului ești închis, ești zăvorât, precum cadavrele în străvechile necropole *huacas,* sau în cimitirele de acum. Ești sclavul sau servitorul cuiva, întotdeauna. Bând și dansând, nu mai există indieni, metiși sau domni, nici bogați ori săraci, nici bărbați sau femei. Diferențele se șterg și ajungem ca spiritele: totodată indieni, metiși ori domni albi; totodată bogați și săraci, bărbați și femei. Nu toți călătoresc dansând, cântând sau îmbătându-se, ci doar oamenii superiori. Trebuie să fii predispus la asta și să-ți pierzi orgoliul și rușinea, să te dai jos de pe piedestalul pe care trăiesc îndeobște oamenii. Cel ce nu-și adoarme gândirea, cel ce nu-și uită sinele și nu se descotorosește de vanități și mândrii deșarte, nu devine muzică atunci când cântă, nici dans când dansează, nici beție când se îmbată.

Unul ca ăsta nu iese din închisoare, nu călătorește, nu-și vizitează animalul, nici nu urcă la spirit. Unul ca ăsta nu trăiește: e doar decadență, e un mort viu. N-ar fi bun nici de sacrificat duhurilor munților, întrucât acestea cer ființe superioare, adică eliberate de propria lor robie. Mulți, foarte mulți, oricât s-ar îmbăta, nu devin bețiie. Și nu devin nici cântec și nici dans, deși țipă cât îi țin bojocii și scot scântei din pământ de cât țopăie. În schimb, omulețul ăla de serviciu al celor doi polițiști, da, el e bun pentru treaba asta. Chiar dacă-i mut, chiar dacă-i smintit, el simte muzica. El chiar că știe. Eu l-am văzut dansând, de unul singur, pe când suia sau cobora munții, ducându-se la treburile lui sau făcând comisioane. Își închide ochii, se concentrează, începe să meargă în ritm, să pășească pe vârfuri, să dea din mâini, să țopăie. Ascultă o melodie *huayno* pe care doar el o aude, care doar pentru el e cântată, pe care el o cântă în tăcere, în tainițele inimii lui. Dispare, pleacă, se duce, călătorește, iese din sine, se apropie de spirite. Dacă nu l-au omorât teroriștii atunci, la Pampa Galeras, e fiindcă l-au păzit duhurile din munți. Poate că-l păstrau pentru ceva și mai și. Pe el l-ar primi cu brațele deschise, ca pe căpeteniile din vechime, vânate de femei. Chircite cu genunchii la gură, scheletele acestor căpetenii își dorm somnul de veci în gropile *huacas*. Dar voi, cică bărbați cu pantaloni și cu coaie, în numele cărora vă dați mari și tari, vă căcați pe voi de frică. Preferați să rămâneți pe drumuri, să fiți ciopârțiți și goliți de seu d*e pishtacos,* să fiți recrutați cu de-a sila de teroriști în milițiile lor, să fiți omorâți cu pietre, preferați orice, numai să nu vă asumați o responsabilitate. Ce să te mai miri că Naccos a rămas fără femei! Ele făceau față atacurilor duhurilor rele, ele păstrau viața și bunăstarea satului. De când ele au început să plece, a început și decăderea, iar voi n-aveți curajul s-o opriți. Voi lăsați viața să se scurgă și moartea să umple locurile goale. Și încă s-ar mai putea face ceva, doar dacă…

*

* *

— Chestia cu dolarii m-a lăsat rece, că doar erau ai ei, afirmă Tomasito, absolut convins. Dar faptul c-a plecat, gândul că n-o s-o mai văd niciodată pe Mercedes a mea, c-o să fie a altuia, a altora, că n-o să-mi mai aparțină, astea m-au dat gata. M-au doborât, m-au făcut așchii, dom' caporal. Credeți-mă că am vrut să-mi iau viața. Dar nici pentru asta nu mai aveam putere.

— Aveai dreptate, zău, observă Lituma. Acu' te-nțeleg mai bine, Tomasito, chiar și cu smiorcăielile tale din somn, când plângi fără să știi. Acu' le-nțeleg până și pe ele. Înțeleg și cum se face de-ai devenit obsedat de un singur lucru și nu mai poți vorbi de altceva. Dar ce nu pot înțelege în ruptul capului e că, după o asemenea mârșăvie ce ți-a

făcut, fugind de la tine după tot ce făcuseși pentru ea, tu tot o iubești pe Mercedes. Ce naiba, omule! Păi, dimpotrivă, ar fi trebuit s-o urăști din răsputeri.

— Sunt muntean *serrano,* dom' caporal, nu uitați, glumi băiatul. Nu se zice despre noi ăștia că nu știm decât dragostea cu năbădăi, cu vânătăi? Nu se zice „Cu cât dai mai tare, cu atât mă iubești mai mult"? În cazul meu, zicala se aplică.

— Cui pe cui se scoate, îl încuraja Lituma. Decât să te jelești atâta după puicuța piurană, mai bine îți căptușeai prohabul c-o altă femeiușcă. Doar așa ai fi uitat-o pe ingrată.

— Aceeași rețetă mi-a recomandat-o nașul meu, zise Tomasito. Parcă-l aud:

— Necazul de la prohab îl vindecă-un alt pat, îl asigură comandantul. Și, imediat, trânti un ordin: Chiar acușica te duci la „Domino" și te culci cu smucita aia slabă de Lira, sau cu țâțoasa de Celestina. Sau cu amândouă, dacă te țin boașele. Le sun eu, să-ți facă reduceri la preț. Iar dacă fundurile lor, bâțâindu-se peste tine sau sub tine, după plac, nu ți-or scoate-o pe Mercedes din cap, apăi să-mi spui tu mie cuțu și să-mi tai un galon.

— Am încercat să-l ascult și m-am dus, își aminti flăcăul, cu un râs forțat. Nu mai aveam voință, eram o cârpă, oricine obținea de la mine ce voia. M-am dus și mi-am ales o fufă oarecare, ne-am aburcat amândoi într-un pat la hotelul ăla mic din fața „Dominoului", crezând că așa voi începe s-o uit. Aiurea, a fost și mai rău. În timp ce fufa făcea grații și se dădea la mine, eu mi-am amintit de Mercedes, comparând trupșorul ei de vis cu cel care-mi stătea la dispoziție. Nici nu mi s-a sculat, dom' caporal.

— Îmi dezvălui asemenea intimități, încât nu știu ce să spun, se minună Lituma. Nu ți-e rușine să-mi povestești chiar toate amănuntele astea, Tomasito?

— Nu le-aș povesti eu oricui, îl lămuri subordonatul. Dar în dumneavoastră am mai multă încredere chiar decât în grăsunul de Iscariotul. Sunteți pentru mine tatăl acela pe care nu l-am cunoscut, dom' caporal.

— Tipa aia, Mercedes, era prea femeie pentru tine, băiete, afirmă comandantul. Ai fi avut de furcă cu ea, nu șagă. Asta e una din alea care țintesc sus de tot, până și Porcu' era mezelic pentru ea. N-ai văzut cum și-a jucat caii cu mine, în seara când mi-ai prezentat-o? M-a luat cu cotoșmane, cu cotoiașule, pezevenghea!

— Dacă ar fi rămas cu mine, eu pentru ea aș fi furat, aș fi omorât încă o dată, i se frânse vocea lui Carreño. Aș fi fost în stare de orice. Și vreți să vă spun ceva și mai intim? N-o să mă mai culc cu altă femeie vreodată. Pentru mine ele nu există, nu mă interesează. Ori Mercedes, ori niciuna.

— ’Tu-i maica mă-sii, comentă Lituma.

— Ca să-ți spun drept, tare aș mai fi tăvălit-o pe numita Mercedes, zău așa, își drese vocea comandantul. I-am și propus, când am dansat cu ea la „Domino”. Voiam s-o pun la încercare, de fapt, ți-am mai zis-o. Știi ce-a făcut, finule? M-a apucat de prohab cu cea mai mare nerușinare și mi-a zis: „Cu tine nici pentru tot aurul din lume, nici dacă-mi pui pistolu-n piept. Nu ești genul meu, cotoiaș”.

Era în uniformă, așezat la biroul din camera lui, la etajul întâi al Ministerului. Printre vrafurile de dosare, abia de se vedeau un steguleț peruan și un ventilator stins. Carreño era în civil și stătea în picioare, față în față cu o poză a președintelui Republicii, care părea să-l privească în bătaie de joc, de pe perete. Comandantul purta veșnicii lui ochelari negri; în mâini îi jucau un creion și un cuțitaș de tăiat hârtie.

— Nu-mi spune asta, nașule, te rog. Îmi faci rău și tot nu servește la nimic.

— Dacă-ți spun este ca să te conving că femeia aceea nu era pentru tine, îl încurajă comandantul. Ți-ar fi pus coarne până și cu popi, sau cu pederești. Era o libertină, nu știa de nicio constrângere, or ăsta-i lucrul cel mai rău la o femeie. Zi mersi c-ai scăpat de ea, deși n-ai niciun merit. Acum, însă, să nu mai pierdem timpul. Ia hai să ne-ocupăm de situația ta. Poate n-ai uitat că te afli în rahat până peste cap din cauza poveștii de la Tingo María, nu?

— Precis e taică-tu, Tomasito, șopti Lituma. Zău că-i el.

Comandantul căută într-un sertar și luă un dosar așezat peste multe altele. I-l flutură lui Carreño pe la nas:

— Nu va fi ușor să-ți descurcăm dosărelul și să curățăm petele din el. Dacă-l lăsăm așa, vei avea de tras consecințe toată viața. Dar știu cum s-o facem, m-a învățat de bine un om de-al meu, avocățel asimilat poliției. Știi ce ești tu? Dezertor pocăit, asta ești. Ai fugit, ți-ai dat seama de greșeală, te-ai gândit bine și ți-ai revenit, iar acum vii și ceri iertare. Ca să-ți dovedești sinceritatea, te oferi voluntar și pleci în zona de urgență. Te duci să vânezi delincvenți subversivi, băiete. Semnează aici.

— Grozav mi-ar fi plăcut să-l cunosc pe nașul tău, îl întrerupse Lituma, uimit. Ce tip, Tomasito!

— Cererea ta a fost aprobată și ți s-a ales deja destinația, continuă comandantul, suflând peste cerneala semnăturii lui Carreño. La Andahuaylas te duci, sub comanda unui ofițer mână forte. Locotenentul Pancorvo. Îmi e obligat, o să se poarte frumos cu tine. Vei rămâne acolo, în *sierra*, câteva luni bune, sau un an. Asta te va scoate din circulație până când boșii ăi mari or să uite de tine, iar dosărelul tău se va curăța ca prin farmec. Apoi, miruit și împărtășit, îți voi căuta eu un serviciu mai acătării. Nu-mi zici mersi?

— Osânza aia de Iscariotul s-a purtat și el foarte frumos cu mine,

zise Tomás. S-a făcut umbra mea, până m-am suit în autobuzul spre Andahuaylas. Cred că-i era frică să nu mă sinucid. După el, nefericirile din dragoste se vindecă numai și numai mâncând. El trăiește pentru burtă, v-am mai povestit.

— *Tamales, anticuchos, chicharrones con camote, cebiche de corvina, rocotos rellenos, conchitas a la parmesana, causa a la limeña*[6] și bere de la gheață, enumeră grăsunul de Iscariotul, cu un gest magnific. Ăsta-i doar începutul. Apoi, *ají de gallina* cu orez alb și un *seco de cabrito.* Și, pentru a încheia totul cu bine, *mazamorra morada* cu *turrón* de *doña Pepa.* Bucură-te, Carreñito.

— Dacă am mânca numai jumătate din ce înșiri tu, am crăpa, grasule.

— Ai crăpa tu, zise Iscariotul. Pe mine, o crăpelniță ca asta mă reșapează, îmi vulcanizează burdihanul meu cât anvelopa de camion. Asta-i viață! Înainte de-a ajunge la *seco de cabrito,* o să uiți cu totul de Mercedes.

— N-o s-o uit niciodată, afirmă flăcăul. Mai bine zis, nu vreau s-o uit. Nu mi-am închipuit vreodată că un om poate fi atât de fericit, dom' caporal. Dar poate-i mai bine că s-a întâmplat așa. Că legătura noastră a ținut puțin. Fiindcă, dacă ne-am fi căsătorit și-am fi rămas tot împreună, s-ar fi putut să înceapă și între noi chestia aia nasoală care otrăvește încet-încet traiul în doi. În schimb, acum, toate amintirile mele cu ea sunt frumoase.

— Ți-a mătrășit ăia patru mii de dolari, după ce omorâseși un tip pentru ea și îi făcuseși rost de-o carte nouă de alegător, iar tu nu găsești decât cuvinte de prețuire pentru micuța piurană! se scandaliza Lituma. Ești un masochist, Tomasito.

— Știu de pe-acum că n-o să faci caz de ce-ți voi spune, zise deodată grasul de Iscariotul: asuda și gâfâia, și toată masa-i de carne palpita, avidă; ținea o furculiță în aer, plină cu orez, și o legăna în ritmul cuvintelor. Totuși, lasă-mă să-ți dau un sfat prietenesc. Știi ce-aș face dacă aș fi în locul tău?

— Ce-ai face?

— M-aș răzbuna, Iscariotul își vârî furculița în gură, mestecă cu ochii întredeschiși, ca în extaz, înghiți, bău bere, își petrecu limba peste buzele groase și continuă: Fufa trebuie să plătească pentru porcăria ce ți-a făcut-o.

— Cum? întrebă flăcăul. Deși nu-s deloc în apele mele și am și indigestie, mă faci să râd, grasule.

— Lovind-o unde o doare mai tare, gâfâi Iscariotul. Își scosese din buzunar o batistă mare, albă, cu firicele albastre, și se ștergea de transpirație cu amândouă mâinile. Trimițând-o la bulău, că tot e complicea Porcului. E simplu, n-ai decât să strecori un denunț contra ei între hârtiile șefului. Și, pe toată durata luării ei la refec de către

anchetatori și judecători, mi ți-o turnăm la pârnaie unde-i mai rău, la Chorrillos. Nu spuneai tu că-i era groază de închisoarea pentru femei? S-o înfunde, atunci, nerecunoscătoarea!

— Iar eu dau fuga s-o scot de acolo, noaptea, cu scări și cu frânghii. Grozav, grasule, mai zi că mă interesează.

— Odată înfundată la Chorrillos, aranjez eu s-o instaleze în pavilionul metiselor lesbiene, explică Iscariotul, în treacăt, de parcă s-ar fi gândit din timp, profund, la plan. Ah, prin ce-o să treacă ea acolo, Carreñito! Alea-s pe jumate sifilitice, așa c-or s-o potcovească și pe ea.

— Asta chiar că nu mi-ar plăcea, grasule. Scumpa mea să fie sifilitică? M-aș duce să le sfâșii cu mâinile mele pe lesbienele alea.

— Am putea face altceva. O căutăm, o găsim și o ducem la comisariatul din Tacora, unde am oamenii mei. Să petreacă o noapte, una singură, în celula cuțitarilor, drogaților și degenerților. A doua zi n-o să știe nici cum o cheamă.

— M-aș duce s-o caut în celulă și m-aș prosterna în fața ei s-o ador, râse băiatul. Pentru mine, ea e echivalentul Sfintei Rosa a Limei.

— De-aia te-a părăsit. Grăsanul de Iscariotul se repezise la desert și vorbea cu gura plină, înecându-se. Respectul ăsta nu le place muierilor, Carreñito, să-ți intre bine-n cap. Le plictisește. Află că dac-ai fi tratat-o ca pe Porcu', ți-ar fi mâncat și-acu din palmă.

— Mie îmi place Mercedes așa cum este, zise băiatul. Dată naibii, înfiptă, descurcăreață. Așa, cu caracterul ei imposibil, îmi place. Tot ce-i ea și tot ce face, îmi place. Chiar dacă nu mă credeți, dom' caporal.

— De ce să nu cred că ai și tu nebunia ta? zise Lituma. N-au toți nebunia lor, pe-aici? Nu-s nebuni teroriștii? Dionisio, vrăjitoarea, nu-s nebuni de legat? Nu era scrântit la cap locotenentul ăla, Pancorvo, care tortura un mut ca să-l facă să vorbească? Există scrântiți mai mari decât acești *serranos* îngroziți de *mukis* și de *pishtacos*? Câte doage le lipsesc celor care îi fac pe oameni să dispară ca să potolească duhurile *apus* din munți? Țicneala ta din iubire, măcar, nu face rău nimănui, decât ție însuți.

— În schimb, dumneavoastră vă păstrați cumpătul în balamucul ăsta, dom' caporal, zise subordonatul său.

— De-aia m-oi fi simțind eu atât de nelalocul meu la Naccos, Tomasito.

— Bine, nu mai discutăm, mă dau bătut, n-o să ne răzbunăm, ci o s-o lăsăm pe Mercedes asta să împânzească lumea cu amanți morți și cu îndrăgostiți făcuți aşchii, zise grasul de Iscariotul. Măcar te-am binedispus. O să-mi lipsești, Carreñito, mă obișnuisem să lucrez cu tine. Sper s-o duci bine în zona de urgență. Fă în așa fel încât teroriștii să nu te termine. Ai grijă de tine și scrie-mi.

— De-aia m-oi fi resemnat să putrezesc aci, că tot nu văd cum oi scăpa din văgăuna asta, adăugă Lituma. În fine, hai să ațipim, că mai e puțin pân' la ziuă. Știi ceva, Tomasito? Mi-ai povestit toată viața ta. Acum știu și restul: te-ai dus la Andahuaylas, ai fost cu Pancorvo, te-au mutat aici, l-ai adus pe Pedrito Tinoco, ne-am cunoscut. Și-atunci despre ce mama dracului o să mai vorbim în nopțile care ne mai rămân?

— Despre Mercedes, dom' caporal, mai încape vorbă?! decretă subordonatul lui, categoric. Vă voi povesti încă o dată tot amorul meu, de la început.

— 'Tu-i maica mă-sii, căscă Lituma, făcând să scârțâie amărâtul lui de pat. Iară de la început?

Epilog

X

Silueta apăru subit printre eucalipții versantului opus, pe când Lituma strângea rufele puse la uscat pe o frânghie întinsă între ușa colibei lor și palisada de saci cu pământ și cu pietre care apăra postul. O văzu din profil, o văzu din față, pe fundalul uriașei mingi roșii care începea să apună între munți: soarele muribund o dizolva, o înghițea. Însă, în pofida ultimelor scăpărări solare ce îl făceau să lăcrimeze, și în pofida distanței, își dădu seama numaidecât că era o femeie.

„Gata, au apărut”, gândi el paralizat, simțind cum degetele i se încleștau pe izmenele neuscate bine. Dar nu, nu puteau fi teroriștii, era o femeie singură, n-avea nicio armă, și, în plus, părea nesigură pe sine, neștiind încotro s-o apuce. Se uita când la dreapta, când la stânga, căuta, se ducea dintr-un loc în altul printre eucalipți, șovăind, hotărându-se pentru o direcție, apoi cotind în altă parte, până când, de parcă asta ar fi vrut de la bun început, dădu cu ochii de Lituma. Rămase nemișcată și, deși era prea departe ca să-i poată vedea fața, caporalul fu încredințat că, văzându-l acolo, în pragul colibei prăpădite, printre rufele întinse, cu botforii și cu pantalonii lui de dril verde, cu vestonul descheiat, cu chipiul și cu pistolul Smith & Wesson în tocul lui de la șold, femeii i se luminase chipul, fiindcă acum îl saluta cu amândouă mâinile ridicate, de parcă s-ar fi cunoscut de când lumea și ar fi fost prieteni vechi și și-ar fi dat întâlnire. Cin' să fie? De unde venea? Unde se ducea? Ce Dumnezeu putea să caute acolo, pe vârf de munte, în mijlocul ținuturilor *sierrei*, o femeie care nu era indiană. Nu era, nu, pentru că și asta ghicise Lituma deîndată: nu era indiană, n-avea cozi grele atârnându-i, nici fuste multe unele peste altele, nici pălărie, nici mantie, ci purta pantaloni, un pulover și, pe deasupra, ceva care putea fi la fel de bine un vindiac sau un sacou, iar în mâna dreaptă nu purta deloc o boccea, ci un geamantan sau o valiză. Continua să-i facă semne aproape furioase, fluturându-și mâna sau mâinile amândouă, parcă scandalizată de lipsa lui de reacție. Abia atunci caporalul ridică și el o mână și o salută.

Timp de o jumătate de oră, sau trei sferturi de oră, cât îi luă femeii să coboare versantul cu eucalipți și să-l urce pe cel unde era postul, Lituma stătu cu sufletul la gură, absorbit de acțiune, făcându-i semn pe unde s-o ia. O conducea atent și prudent, indicându-i energic poteca de urmat, cărarea mai sigură, mai puțin alunecoasă, pe unde să vină fără să se împiedice și să cadă până în fundul văii, îngrozit la fiecare pas al ei ca la încă o probă de echilibru. Era clar că femeia aceea nu mersese în viața ei pe munți. Uitându-se la ea, își aducea aminte de el însuși abia sosit la Naccos, când, cu luni în urmă, nu știa unde și cum să pună piciorul ca să nu și-l scrântească și să cadă de-a rostogolul pe

distanța dintre post și barăcile șantierului.

Când ea începu să urce povârnișul ducând spre post și putu să-l audă, caporalul o bombardă cu instrucțiuni, strigând cât îl ținea gura: „Pe-acolo, printre bolovanii ăia rotunzi”, „Acu agață-te de buruienile alea, fără teamă, că te țin”, „Nu, nu pe-acolo, că-i mocirlă”. Iar când ajunse la vreo cincizeci de metri de post, caporalul îi veni în întâmpinare. O ajută, ținând-o de braț și luându-i valiza de piele.

— De-acolo, de sus, am crezut că sunteți jandarmul Tomás Carreño, zise ea, patinând pe iarbă, cumpănindu-și greutatea în ultima clipă, alunecându-i lui Lituma din mâini. De aceea v-am salutat cu atâta încredere.

— Nu, nu-s Tomás, desigur, zise el, simțindu-se tâmpit că spunea așa ceva, dar, în același timp, covârșit de o mare bucurie. Nu vă dați seama ce simt când aud, după atâta vreme, vorbindu-mi-se în piurana de-acasă!

— Dar cum de v-ați dat seama că-s din Piura? se minună ea.

— Pentru că și eu mi-s tot de-acolo, zise Lituma, întinzându-i mâna. Piuran get-beget, da. Sunt caporalul Lituma, la dispoziția dumneavoastră, și șeful postului de-aci. Nu-i nemaipomenit ca doi piurani să se întâlnească pe podișul *puna,* atât de departe de locurile de baștină?

— Tomás Carreño este aici cu dumneavoastră, nu?

— A coborât nițel până-n sat, dar n-o să zăbovească.

Femeia suspină ușurată și fața i se înveseli. Ajunseseră în fața colibei și ea se lăsă să cadă pe unul din sacii umpluți cu pământ, pe care caporalul și adjunctul său, ajutați de Pedrito Tinoco, îi încastraseră printre bolovani.

— Of, bine că-i așa –, zise agitată, cu pieptul zbătându-i-se și suind și coborând de parcă inima ar fi vrut să-i iasă pe gură. Fiindcă, să faci asemenea drum de amorul artei… Autobuzul de Huancayo m-a lăsat foarte departe. Mi-au zis că nu-i mai mult de-o oră până la Naccos. Dar am mers mai bine de trei ceasuri. Acela-i sătucul, colo jos? Pe-acolo trece șoseaua?

— Pe-acolo ar fi trebuit să treacă, zise Lituma. Au oprit lucrările, n-o să mai fie nicio șosea. A căzut un *huayco* acu’ câteva zile și au fost pagube mari.

Însă pe ea tema nu părea s-o intereseze. Cerceta cu multă luare-aminte drumeagul urcând spre postul de poliție.

— O să-l vedem venind, de-aci? Nu doar vocea, ci întreaga-i persoană, gesturile ei, aveau ceva familiar. „Zău că piuranele miros mai frumos decât oricare altele”, hotărî Lituma.

— Doar de nu s-o întuneca înainte, o preveni. Soarele apune degrabă în perioada asta a anului, vedeți, i-a rămas doar codița afară. Cred că abia mai suflați după toată călătoria. Nu doriți un suc rece?

— Orice, că mor de sete, primi ea, recunoscătoare. Ochii ei scrutau tabla zincată de pe barăci, pietrele și costișa plină de smocuri de iarbă. E drăguță priveliștea, văzută de-aci.

— De departe arată mult mai bine decât e în realitate, o descurajă caporalul. V-aduc sucul imediat.

Intră în coșmelie și, pe când scotea sticluța cu băutura gazoasă din găleata unde le țineau la răcit la temperatura camerei sau sub cerul liber, putu s-o observe în voie pe femeia abia sosită. Deși era atât de mânjită cu noroi și deși părul îi stătea vâlvoi din cauza palelor de vânt, tipa era o dulceață. De când nu mai văzuse el o mândră ca asta? Culoarea aceea a obrăjorilor, a gâtului, a mânuțelor, îi aducea în minte o cascadă de imagini din tinerețea-i de-acolo, din ținutul natal. Și ce ochi, măiculiță! Pe jumătate verzui, pe jumătate cenușii înspicați, pe jumătate nu știu cum. Ho, c-ai luat-o razna. Dar gura aceea, cu buzele atât de frumos conturate? De ce naiba i se părea lui c-o cunoscuse, sau că, măcar, o mai văzuse? Cum ar arăta ea, dichisită, cu fustă, pantofi cu toc și cercei, cu buzele rujate în roș-aprins? Măiculiță-Doamne, iată la ce renunță nenorocitul de bărbat priponit la Naccos! Nu era cu neputință s-o mai fi văzut vreodată, cândva, undeva, când și el trăia civilizat și la căldurică. Inima porni să-i bată tot mai repede. Era Meche? Era Mechita? Ea era?

Ieși cu sucul, scuzându-se:

— Ne iertați, n-avem pahare. Va trebui să beți din sticlă.

— El e bine? îl întrebă femeia, vorbind între două sorbituri: un firicel de suc i se scurgea pe gât. N-a fost bolnav?

— Tomasito e de stâncă, n-are cum să se îmbolnăvească, o liniști Lituma. El nu știa c-o să veniți, nu-i așa?

— Nu l-am anunțat, voiam să-i fac o surpriză, zise femeia, zâmbind ghiduș. Și-n plus, cred c-aici nici nu sosesc scrisorile.

— Așadar, dumneavoastră trebuie că sunteți Mercedes.

— Carreñito v-a vorbit de mine? întrebă ea, întorcându-se să-l privească, puțin neliniștită.

— Da, oarecum, încuviință Lituma, stingherit. Mai bine zis, ca un papagal. Nu-i noapte să nu-mi vorbească de dumneavoastră. În pustietățile astea, fără nimic cu care să ne omorâm timpul, ce ne rămân decât confidențele?

— E foarte supărat pe mine?

— N-aș zice, făcu Lituma. Pentru că, dacă tot am adus vorba de confidențe, trebuie să vă spun că-n unele nopți vorbește în somn cu dumneavoastră.

Imediat îi păru rău că spusese asta și, încurcat, începu să scormonească prin veston după pachetul cu țigări. Își aprinse una, stângaci, și începu să tragă din ea cu sete și să scoată fumul pe gură și pe nas. Da, era tipa închiriată de Josefino patroanei Haioasa, pentru

o noapte, tipa care apoi s-a făcut nevăzută și nimeni n-a mai știut de ea. Era Mechita. Când îndrăzni s-o privească iar, ea era foarte serioasă, cu ochii țintă la drumeag. Privirea îi era neliniștită, tensionată. „Aveai dreptate să plângi după ea, Tomasito”, gândi Lituma. Ce surprize îți rezervă și viața asta, ’tu-i…

— Numai dumneavoastră și Tomasito stați aici? întrebă Mercedes, arătând coșmelia.

Lituma dădu din cap că da, fumegând în continuare.

— Dar vom pleca și noi curând de tot, mulțumită lui Dumnezeu și acelui *huayco* ce-a măturat totul în calea lui. N-am mai fi putut suporta mult timp, aici. Mai trase o dată, tare, din țigară. Postul se închide. Și campamentul. Au început deja să demonteze puținul ce-a mai rămas, Naccos va pieri. N-a apărut în ziarele din Lima știrea cu avalanșa? A distrus utilaje, a îngropat un compresor, a nimicit toată munca din ultimele șase luni. Însă n-a omorât pe nimeni, din fericire. Tomás o să vă povestească, el a văzut de-aici năvala pietroaielor. Acestea sunt ultimele noastre zile la Naccos. Pe mine, m-a surprins acolo sus și-a fost cât pe ce să mă târască la vale, făcându-mă praf și pulbere.

Dar lui Mercedes nu-i umbla decât un singur gând prin minte:

— Dacă mă visează, înseamnă că nu-mi poartă pică prea mult pentru ce i-am făcut.

— Dimpotrivă, Tomasito vă iubește foarte mult. Eu n-am văzut niciodată pe nimeni atât de îndrăgostit cum e el de dumneavoastră. V-o jur.

— V-a spus el asta?

— Mi-a dat-o de înțeles, răspunse caporalul, cu prudență. O privi cu coada ochiului. Era la fel de serioasă, cercetând drumeagul, de la un cap la altul, cu ochii ei verzi-cenușii. „Doamne, ce minuni trebuie c-a văzut Tomasito în ochișorii ăștia, oglindindu-se în ei de foarte aproape”, se gândi el.

— Și eu îl iubesc la fel de mult, șopti Mercedes, fără să se uite la Lituma. Dar el încă nu știe. Am venit să i-o spun.

— O să-l covârșiți de fericire. Tomás simte pentru dumneavoastră ceva care depășește iubirea, ceva aproape bolnăvicios, zău.

— E singurul om bun peste care am dat în viață, murmură Mercedes. Sunteți sigur că va veni, da?

Rămaseră tăcuți, uitându-se amândoi la fundul viroagei, căutându-l pe Tomás. Se întunecase deja acolo jos; or să-l vadă apărând doar după ce va fi depășit jumătate de costișă. Începuse să se lase și frigul. Lituma văzu că Mercedes își trăgea fermoarul la haină, îi ridică gulerul și se zgribulea puțin. Cine mai era ca adjunctul lui! Auzi dumneata, un jandarm oarecare, și femeia asta faină își dădea sufletul să vină după el la capătul lumii ca să-i spună că-l iubește! Vasăzică, îți cam pare rău matale că l-ai părăsit. O mai fi având la ea ăi patru mii de dolari? *Ay,*

ay, ay, o să leșini de fericire, Tomasito!

— Ați fost foarte curajoasă să străbateți toată *puna*, de la șosea încoace, singură singurică, zise caporalul. Drumul nu-i marcat nicidecum, v-ați fi putut rătăci.

— M-am rătăcit, râse ea. M-au ajutat niște indieni. Nu vorbeau spaniola, și a trebuit să ne înțelegem ca surdo-muții. Naccos! Naccos! Se uitau la mine ca la altă aia, dar până la urmă tot au priceput.

— Ați fi putut avea întâlniri mult mai neplăcute. Lituma dădu un bobârnac chiștocului, care zbură pe coastă în jos. Nu vi s-a spus că bântuie teroriști prin zonă?

— Am avut noroc, recunoscu ea. Și adăugă, fără nicio legătură: Ce ciudat că mi-ați recunoscut accentul piuran. Credeam că nu-l mai am demult. Am plecat din Piura când abia de eram o adolescentă.

— Accentul melodios al Piurei nu se pierde niciodată, zise Lituma. E ca un cântecel, ăl mai gingaș din câte cunosc. Mai ales la femei.

— Aș putea să mă spăl și să mă pieptăn nițel? N-aș vrea să mă vadă Carreñito în halul ăsta.

Lituma fu cât pe ce să-i răspundă „Dar sunteți o mândrețe”; se abținu, intimidat.

— Sigur, sigur, vai ce prost sunt, nici nu mi-a trecut prin cap, bălmăji el, ridicându-se. Avem o chiuvetă, apă, săpun și o oglinjoară. Nu vă faceți iluzii cu baia, aici e foarte primitiv.

O conduse în interiorul colibei și se simți cam indispus văzând dezamăgirea, părerea de rău sau dezgustul cu care Mercedes privi cele două paturi prăpădite cu păturile aruncate vraiște pe ele, valizele ce țineau loc de scaune și colțișorul pentru spălat: un lighean cu smalțul sărit, pe un butoi plin cu apă, și o oglinjoară agățată de rastelul pentru puști. Îi umplu ligheanul cu apă curată, îi dădu un săpun nou și se duse să ia de pe frânghia de rufe un prosop uscat. Ieșind, trase ușa după el, ca să se simtă ea comod și în siguranță. Stătu pe același loc unde discutase cu Mercedes. După alte câteva minute, din umbrele ascendente ale povârnișului se desprinse silueta subordonatului său. Venea cu pușca în mână, aplecat, urcând cu pași mari pe costișă. Mamă, ce mai surpriză te-așteaptă, băiete! Asta o să fie cea mai fericită zi din viața ta. Când ajunse la câțiva pași văzu că jandarmul îi zâmbește, agitând o hârtie. „Radioul din Huancayo”, gândi el, ridicându-se în picioare. Ordine de la comandament. Și, judecând după mutra lui Tomasito, erau știri bune.

— Punem pariu că nu vă trece prin cap unde sunteți trimis, dom’ caporal? Mai bine zis, dom’ sergent.

— Cee? M-au avansat?

Flăcăul îi întinse hârtia, cu antetul companiei de construcții.

— Nu cred să fie o bășcălie. Sunteți numit șef de post la Santa María de Nieva. Felicitări, dom’ sergent!

Lumina era deja mult prea slabă pentru ca Lituma să mai poată citi radiograma, așa că nu făcu decât să-și arunce ochii în treacăt peste gândăceii ăia negri pe fond alb.

— Santa María de Nieva? Unde-i asta?

— În plină selvă, prin Alto Marañón, râse băiatul. Dar culmea e unde mă trimit pe mine! Ghiciți, hai ghiciți, o să muriți de ciudă.

Părea foarte mulțumit, și Lituma simți în același timp invidie și prețuire față de el.

— Să nu-mi spui că la Piura, să nu-mi spui că te trimit în locul meu de baștină.

— Ba chiar acolo, la comisariatul cartierului Castilia. Nașul meu s-a ținut de cuvânt, m-a scos de aici chiar mai devreme decât mi-a promis.

— Asta-i ziua ta cea mare, Tomasito, îl bătu pe umăr Lituma. E ziua vieții tale: azi ai câștigat lozul cel mare, de azi ți se va schimba soarta. O să te recomand prietenilor mei de-acolo, „necuceriții”. Numai s-ai grijă să nu te strice stricații ăia.

— Dar ce-i cu zgomotele astea? întrebă surprins jandarmul, arătând spre post. Cine-i înăuntru?

— Ne-a picat o vizită, oricât ți s-ar părea de ciudat, zise Lituma. E cineva pe care, cred, îl cunoști. Du-te de vezi, Tomasito. Și nu te gândi la mine, c-am de gând să cobor la birt și să beau niște lichior de anason cu Dionisio și cu vrăjitoarea, de rămas-bun. Și știi ceva? O să mă-mbăt de n-or să mă mai țină picioarele. Așa că nu mă văd întorcându-mă la post, noaptea asta. O să mă culc unde m-o prinde somnul, la birt, sau în vreo baracă. Atâta băutură o să bag în mine, încât orice culcuș mi se va părea din petale de trandafir. Deci, pe mâine. Gata, nu mai zăbovi, du-te de-ți salută oaspetele, Tomasito.

*

* *

— Ce surpriză, domn’ caporal! zise Dionisio, văzându-l intrând. N-ați plecat încă din Naccos?

— Am rămas numai ca să-mi iau adio de la dumneata și de la *doña* Adriana, glumi Lituma. Aveți ceva de mâncare?

— Pesmeți și salam, atât, răspunse crâșmarul. În schimb, băutură berechet, pe alese, îmi lichidez tot stocul.

— Perfect, replică Lituma. O să-mi petrec toată noaptea aici, și-o să beau până m-oți aduna cu fărașul.

— Ia te uită! îi zâmbi Dionisio, din spatele tejghelei, uimit și plin de satisfacție, țintuindu-l cu ochișorii lui apoși. V-am mai văzut eu afumat, dăunăzi, dar era din cauza avalanșei. Pe când acum veniți să vă îmbătați cu intenție. Bravo. Niciodată nu-i prea târziu să-ți începi viața.

Îi umplu un păhărel cu *pisco* și i-l puse pe tejghea, lângă o

farfurioară de tablă plină cu pesmeți și felioare de salam.

Doamna Adriana se apropiase și, sprijinită cu coatele pe tăblia de lemn, îl privea pe caporal de la doi pași, cu neobrăzarea și răceala ei obișnuite. În micul local aproape gol nu erau decât trei clienți, bând bere dintr-o singură sticlă; discutau în picioare, lângă peretele din fund. Lituma murmură „Noroc”, duse păhărelul la buze și îl dădu de dușcă pe tot, dintr-o mișcare. Limba de foc care îi linse măruntaiele îl făcu să se scuture.

— Grozav *pisco*, nu? se lăudă Dionisio, grăbindu-se să-i umple la loc păhărelul. Mirosiți, simțiți-i parfumul. Strugure pur, domn’ caporal!

Lituma mirosi. Într-adevăr, în aroma arzătoare se deslușea un iz de ciorchini proaspeți de struguri abia tăiați și duși la lin, unde să-i storcoșească și strivească picioarele neastâmpărate, iuți și pricepute, ale experților culegători de vii din Ica.

— O să-mi amintesc întotdeauna de bârlogul ăsta, murmură Lituma, vorbindu-și singur. Până și în selvă voi trăi închipuindu-mi ce se întâmpla aici când noaptea era foarte avansată și beția era în toi.

— Iar o să-ncepeți cu tema dispăruților? îl întrerupse *doña* Adriana, cu un gest de plictis. Nu deveniți sâcâitor, domn’ caporal. Majoritatea zilierilor a plecat deja din Naccos. Iar după *huyaco* și închiderea companiei, puținii care au mai rămas au altele pe cap. Nimeni nu-și mai amintește de ei. Uitați-i și dumneavoastră și, chiar de-o fi o singură dată, veseliți-vă un pic.

— Nu merge să te pilești de unul singur, zise caporalul. Nu beți cu mine?

— Ba bine că nu! răspunse Dionisio.

Și imediat își turnă un păhărel și ciocni cu caporalul.

— Pe dumneavoastră nu v-am văzut pe-aici decât cu o față lungă cât o zi de post, afirmă doamna Adriana. Și plecând ca din pușcă, după puțin timp, ca mânat de toți dracii.

— Că doar nu v-o fi fost teamă de noi, se băgă și Dionisio, lovindu-și palmele.

— Ba mi-a fost, recunoscu Lituma. Și încă îmi este: pentru că sunteți misterioși și nu vă înțeleg. Mie îmi plac oamenii cu sufletul în palmă. Apropo, *doña* Adriana, de ce nu mi-ați povestit niciodată și mie istoriile alea cu *pishtacos* pe care le depănați tuturor?

— Dac-ați fi dat mai des pe la cârciumă, le-ați fi auzit și dumneavoastră. Nici nu știți ce-ați pierdut fiind atât de formalist! Și femeia slobozi un hohot scurt de râs.

— Eu nu mă supăr, fiindcă știu că vorbiți așa despre noi fără a vrea să ne jigniți, ridică din umeri Dionisio. Puțină muzică n-ar strica acum, am mai înveseli nițel cimitirul ăsta.

— Bine zis cimitir, aprobă Lituma, Naccos! Tu-i maica mă-sii, dar știu că ori de câte ori voi mai auzi numele asta, o să mi se facă părul

vâlvoi în cap. Ah, iertați-mi vorba urâtă, doamnă.

— Puteți să spuneți câte vreți, dacă asta vă face mai descuiat, îl liniști nevasta crâșmarului. Suport orice, numai să văd lumea mulțumită.

Izbucni în alt hohot de râs impertinent, dar pe care i-l acoperi îndată muzica postului Radio Junín, pornit chiar atunci cu putere. Lituma rămase cu ochii *pe doña* Adriana: deși șleampătă ca o cotoroanță, deși cu lațe lungi de vrăjitoare, în ea pâlpâia câteodată o rămășiță uitată dintr-o veche frumusețe. Poate că era adevărat ce se spunea, poate că în tinerețe fusese o muierușcă pe cinste. Dar nu ca Mercedes, nu, asta nu; niciodată nu fusese ca piurana aceea care chiar acum îl sălta pe subordonatul lui în al nouălea cer. Era sau nu era Meche? Ochișorii ăia atât malițioși, cu scânteieri verzi-cenușii, erau ai ei, ai lui Meche, de bună-seamă. Da dom'le, pentru o femeie ca asta poți să căpiezi din dragoste, ca Tomasito.

— Unde-i jandarmul Carreño? întrebă chiar atunci doamna Adriana.

— În sânul lui Avraam, replică el. A venit să-l vadă iubita lui, de la Lima, și le-am lăsat postul pentru luna de miere.

— A venit singură pân' la Naccos? Oho, asta zic și eu femeie, comentă *doña* Adriana.

— Iar dumneata crăpi de invidie, domn' caporal, zise Dionisio.

— Așa-i, recunoscu Lituma. Fiindcă, în plus, e o mândrețe.

Birtașul umplu păhărelele, adăugând încă unul, pentru nevasta lui. Dintre cei trei oameni care beau bere, unul începuse să cânte din răsputeri cuvintelele unui *huaynito* difuzat la radio: *„Ay torcaza, torcacita*...”

— O piurană. Lituma simțea o plăcută căldură interioară, și i se părea că, acuma, totul era mai puțin grav și important decât înainte. O demnă reprezentantă a femeii piurane. Ce baftă pe tine c-o să pici în cartierul Castilia, Tomasito! Noroc, domnilor!

Sorbi din băutură și îi văzu pe Dionisio și pe doamna Adriana muindu-și buzele în *pisco*, amuzați dar și intrigați că el era pe cale să se îmbete, lucru pe care, într-adevăr, nu-l făcuse niciodată în toate lunile petrecute la Naccos, fiindcă, așa cum zicea și birtașul, noaptea de după *huayco* nu conta.

— Câți oameni au mai rămas la campament?

— Numai cei ce se îngrijesc de mașinării. Poate și doi-trei tembeli, zise Dionisio.

— Și dumneavoastră?

— Păi noi ce să mai facem aici, dacă toată lumea pleacă? preciză cârciumarul. Deși am îmbătrânit, sunt din naștere un hoinar și pot munci oriunde.

— Din moment ce în toată lumea se bea, veți găsi oricum de lucru.

— Și, de-om găsi oameni ce nu știu să sugă, o să-i învățăm noi,

zise *doña* Adriana.

— Poate voi găsi și-un urs, să-l dresez cum știu eu și să-l duc pe la serbări și sărbători să-mi fac numărul. Dionisio începu să salte greoi și să mormăie. Am avut unul grozav, când eram tânăr, știa să dea în cărți, să mături și să le ridice fustele indiencelor.

— Aveți grijă doar să nu dați peste teroriști.

— Asta ți-o dorim și dumitale, domn' caporal.

— Vrei să dansăm, bătrânico?

Unul dintre cei trei bărbați se apropiase și, unduindu-se agale, îi întindea mâna peste tejghea *doñei* Adriana. Ea, fără o vorbă, ieși să danseze cu el. Ceilalți doi muncitori se apropiaseră și ei și acompaniau *huayno* cu bătăi din palme.

— Vasăzică plecați, cu secretele voastre cu tot. Lituma căută privirea lui Dionisio. Peste puțin timp, când ne vom fi abțiguit bine, o să-mi spuneți ce li s-a întâmplat ălora trei?

— Cu multă plăcere. Dionisio continua să imite un urs masiv, greoi și dansator. Că oricum veți uita totul din cauza beției. Învățați de la amicii ăștia și veseliți-vă nițel. Noroc, domn' caporal!

Își ridică păhărelul, îmbiindu-l, și Lituma bău cu el. Să se veselească nu prea putea, cu tot ce se întâmpla pe lumea asta. Dar, deși bețiile crunte ale muntenilor *serranos* i se păruseră întotdeauna lugubre și taciturne, caporalul îi invidie totuși pe birtaș, pe nevastă-sa, pe cei trei muncitori băutori de bere: nici nu se pileau bine, că uitau de necazuri. Se întoarse să se uite la perechea care dansa. Abia de se mișcau din loc, iar bărbatul era atât de beat, încât puțin îi mai păsa de ritmul muzicii. Cu păhărelul în mână, Lituma se apropie de ceilalți doi.

— Ați rămas să stingeți lumina campamentului, intră el în vorbă. Sunteți mașiniști?

— Eu sunt mecanic, iar ei perforatori, zise cel mai în vârstă dintre ei, un om mărunțel, cu fața mare și disproporționată, brăzdată adânc ca de niște cicatrice. Mâine plecăm, să căutăm de lucru la Huancayo. Acum sărbătorim despărțirea noastră de Naccos.

— Chiar și când era plin, campamentul tot cu un limb al Infernului semăna, zise Lituma. Dar acum, când e gol, cu stâncăria adusă de *huayco* și cu barăcile strivite, e de-a dreptul sinistru, nu?

Auzi un scurt râs scrâșnit și un comentariu cu jumătate de voce al celuilalt, un bărbat mai tânăr, cu o cămașă de un albastru-electric, fosforescentă pe sub puloverul gri –, dar fu distras, pentru că omul care dansa cu Adriana se supărase de ceva.

— Da' ce te ferești atâta de mine, bătrânico? protesta, cu o voce păstoasă, încercând să se lipească de femeie. Sau o să zici acuma că nu-ți place să mi-o simți. Ce-i cu tine, băbuțo?

Era un bărbat de statură mijlocie, cu un nas foarte pronunțat și niște ochi mici, neliniștiți și cufundați în orbite, pe care alcoolul sau excitația

i-i aprinseseră ca jăraticul. Peste salopeta decolorată purta un pulover din lână de alpaca, din cele împletite de indiencele din obști și vândute pe la târguri, și, deasupra, o haină strâmtă. Părea prizonierul propriilor lui haine.

— Fii cuminte, ține-ți mâinile la locul lor, altfel nu dansez, zise în sfârșit doamna Adriana, fără supărare, îndepărtându-l puțin și trăgând cu ochiul la Lituma. Una e să dansezi și alta ce vrei tu, deșănțatule.

Râse, și râseră și băutorii de bere. Lituma auzi râsul dogit al lui Dionisio, de la tejghea, însă dansatorul n-avea poftă de râs. Se proțăpi, clătinându-se, în fața femeii, apoi se întoarse spre birtaș, cu fața dogorindu-i de furie:

— Hei, tu, Dionisio, strigă, și Lituma văzu la colțurile gurii lui strâmbate o pată de spumă verzuie de parcă ar fi mestecat frunze de *coca*. Zi-i să danseze! Zi-i ăsteia că de ce nu vrea să danseze cu mine!

— Ba ea vrea să danseze, dar tu vrei s-o pipăi, râse iar Dionisio, făcând din mâini și din picioare ca un urs domesticit. Nu-i același lucru, nu-ți dai seama?

Doña Adriana se întorsese în spatele tejghelei, lângă soțul ei. De acolo, sprijinindu-și coatele pe scândură și fața între palme, asculta cu un zâmbet împietrit, înghețat, ca și cum n-ar fi privit-o cu nimic, cele discutate.

Brusc, bărbatul păru să uite de propria-i mânie. Schiță câțiva pași împleticiți spre camarazii lui, care îl susținură să nu vină de-a bușilea. Îi întinseră berea și el trase o dușcă bună direct din sticlă. Lituma observă că ochii lui mici scânteiau și că, la trecerea lichidului, mărul lui Adam i se mișca în gât de sus în jos, ca un animăluț într-o cușcă. Se sprijini și caporalul de tejghea, față în față cu cârciumarul și nevasta acestuia. „M-am și îmbătat”, gândi el. Da, însă beția asta era lipsită și de veselie și de suflet, și n-avea nimic comun cu cele pe care le trăgea cu fârtații lui, „necuceriții”, la bărulețul din Piura al Haioasei. Și-abia atunci fu sigur că era ea. Era Meche. Ea e, ea e. Era fâșneața cucerită de Josefino și lăsată gaj Haioasei, atunci demult, în schimbul câtorva gologani cu care să-și continue partida de zaruri. Era cea pe care n-o mai văzuseră niciodată de atunci. Dar câtă apă se scursese pe apa Sâmbetei, din noaptea aceea de pomină, ’tu-i maica mă-sii. Era atât de absorbit de amintirile lui, încât nu observase când i se alăturase la tejghea chiar individul care voise să-și facă mendrele cu doña Adriana. Acum era iar teribil de furios. Se dădea la Dionisio cu atitudini de boxer:

— Și de ce, mă rog, n-am voie decât să dansez cu ea, nu s-o pipăi, zicea, lovind în scândură. De ce? Ia explică-mi și mie, Dionisio?

— Pentru că e de față un reprezentant al autorităților, de-aia, replică birtașul, ațintindu-l cu degetul pe Lituma. Și pentru că trebuie să știi

cum să te porți în fața autorităților, ai înțeles?

Încerca să glumească, dar Lituma simți, ca întotdeauna când vorbea Dionisio, un fundal batjocoritor și rău-intenționat în spatele cuvintelor lui. Cârciumarul se uita când la el, când la bețiv, alternativ și cu mare desfătare.

— Ce autorități, ia mai slăbește-mă cu tâmpeniile astea! exclamă bețivanul, necatadicsind să se uite la Lituma. Aici toți suntem egali, și dacă e unul care vrea s-o facă pe nebunul, mă cac pe el. Nu zici tu că udeala ne face pe toți o apă și-un pământ? Păi, dacă-i așa, atunci cum rămâne cu vorbele tale? E așa, ori ba?

Dionisio se uită lung la Lituma, parcă zicându-i: „Și-acu ce-o să faci, să te văd, că pe dumneata te privește, nu pe mine”. Până și *doña* Adriana părea să-i aștepte reacția. Lituma avea impresia că simte și ochii celorlalți doi băutori, sfredelindu-l.

— N-am venit aici ca jandarm, ci ca un client oarecare, zise el. Campamentul nici nu mai există, așa că s-a terminat și misiunea mea. Deci gata, fără înfruntări și discuții. Mai bine, hai să ciocnim.

Își ridică păhărelul, și bețivanul îl imită, docil, ridicându-și mâna goală, foarte serios: „Noroc și-ntr-un ceas bun, domn’ caporal”.

— Pe tipa asta trăsnet care e acum cu Tomasito, eu am cunoscut-o de mică, zise Lituma, uitând o clipă să-și mai închidă gura. S-a făcut și mai grozavă decât era, hăt demult, la Piura. Dac-ar vedea-o Josefino sau Haioasa, ar rămâne și ei cu gurile căscate, că frumoasă s-a mai făcut.

— Voi ăștia doi dindărătul tejghelei sunteți niște mincinoși, zise bețivul, din nou furibund, lovind în lemn și băgându-se în sufletul birtașului cu insolență. V-o spun în față, să se știe. Puteți să jucați pe degete pe toată lumea, dar nu pe mine.

Dionisio nici nu clipi. Nu se înfurie și nici nu-și altera expresia aceea în același timp excitată și pașnică, dar încetă să mai imite ursul. Avea în mână sticla cu *pisco* din care, din când în când, îi turna lui Lituma până la buza păhărelului. Perfect calm, umplu încă un păhărel și i-l întinse bețivului, cu un gest prietenesc:

— Ce-ți lipsește ție, măi frate, e o băutură bună. Află de la mine că berea e pentru ăi care nu știu ce-i bun pe lumea asta, care doar se umflă și râgâie. Hai, gustă și încearcă să simți strugurele.

„Și totuși e imposibil ca Mercedes asta să fie chiar Meche”, o tot ținea pe-a lui, Lituma. Nu se poate, dom’le, se înșelase din cauza aburilor alcoolului. Ca prin ceață, văzu că schilavul de bețivan asculta de îndemnul birtașului: lua păhărelul din mâna lui Dionisio, îl mirosea cu delectare și-l bea cu înghițituri mici, despărțite prin pauze, închizând ochii. Părea să se fi calmat, dar de cum își lăsă păhărelul jos se înfurie și mai abitir.

— Niște mincinoși de duzină, ca să nu zic mai rău, răgi el,

apropiindu-și încă o dată mutra amenințătoare de aceea, liniștită, a crâșmarului. Deci n-o să se întâmple nimic, nu? Și s-a întâmplat totul! A venit *el huayco,* s-a oprit lucrul la sosea, am fost dați afară. Am făcut cu toții chestii oribile, și tot degeaba, acu-i mai rău ca oricând. Apăi nu vă merge așa! Nu puteți trage-n piept pe toată lumea, pentru ca apoi să stați liniștiți și să priviți meciul de la tribună.

Rămase gâfâind, cu expresia alterată, își căsca ochii mari și îi închidea, aruncând priviri alarmate în jur: oare se speriase singur de ce spusese? Lituma se uită repede la cârciumar. Nimic. Dionisio nici nu clipise măcar, iar acum umplea iar păhărelele. Doamna Adriana ieși de după tejghea și îl luă de mână pe bețiv:

— Vino-ncoa, dansează, că văd că doar așa o să-ți treacă bâzdâcul. N-ai aflat că furia îți cășunează la sănătate?

Muzica de la radio abia de se distingea, din cauza acusticii mizerabile și a interferențelor. Bărbatul începu să danseze anapoda un bolero, aninat de *doña* Adriana ca un maimuțoi. Tot ca prin ceață, Lituma văzu că bețivanul nu numai că se lipea cu tot trupul de femeie, dar îi mai și mângâia fesele, își freca gura și nasul de gâtul ei.

— Unde-s ăilalți? întrebă el. Ăia care beau la bere, acolo, acu' câteva clipe?

— Au plecat de vreo zece minute, îl informă Dionisio. Nu i-ați auzit când au trântit ușa?

— Dumneata n-ai nimic împotrivă dacă bețivanii îți pipăie nevasta în halul ăsta, sub ochii dumitale?

Dionisio ridică din umeri.

— Bețivii nu știu ce fac. Râse, excitat, mirosind parfumul păhărelului din mână. Și-n plus, cui ce-i pasă? Îi acordăm și lui, acolo, zece minute de fericire. Ia uitați-l cum se desfată. Pe bune, nu-l invidiați?

Omulețul mai c-o încălecase pe doamna Adriana și nu mai dansa defel. Nu se mișca din loc, pe când mâinile i se plimbau în voie pe brațele, umerii, spinarea și sânii femeii. Buzele lui îi căutau gura. — Ea îl lăsa, cu o mutră plictisită, ușor dezgustată.

— S-a animalizat tot, scuipă Lituma pe jos. Nu pot invidia o bestie ca asta.

— Animalele îs mai fericite decât dumneata sau decât mine, domn' caporal, râse Dionisio, prefăcându-se iar în urs domesticit. Trăiesc doar ca să mănânce, să doarmă și să se reguleze. N-au gânduri, n-au preocupări. Noi da, le-avem, și suntem nefericiți. Uitați, ăsta își vizitează acum animalul, și spuneți-mi dacă nu-i fericit.

Caporalul se apropie mai mult de birtaș și îl apucă de un braț.

— Care au fost chestiile alea oribile? silabisi. Alea făcute ca să nu se întâmple nimic, ca să nu se petreacă tot ce s-a petrecut. Ce fel de chestii au fost alea?

— Întrebați-l pe el, domn' caporal, îi răspunse Dionisio, făcând niște

mișcări greoaie și lente, ca ascultând de poruncile unui îmblânzitor. Dacă dați crezare unui bețivan, luați-l de-o aripă și puneți-l să vă ciripească. Poate doar așa v-oți domoli curiozitatea. Faceți-l să vorbească, convingeți-l cu niscai împușcături.

Lituma închise ochii. Totul i se învârtea în cap, iar acest vârtej năprasnic avea să-i înghită și pe Tomasito și pe Mechita, îmbrățișați și devorându-se, în clipa când se iubeau mai tare.

— Nici că-mi mai pasă, bolborosi. Gata, am tras cortina, am încuiat și-am aruncat cheia. Mi-a sosit numirea în altă parte. Mă voi duce în Alto Marañón și voi uita de *sierra.* Îmi pare bine că *los apus* au prăvălit avalanșa peste Naccos. Și că din cauza acestui *huayco* s-a oprit lucrul la șosea. Datorită lor pot pleca. Definitiv. În viața mea n-am fost mai nefericit ca aici.

— Ia te uită, *el pisco* vă face să vă deșertați deodată toate adevărurile, zise crâșmarul, aprobând. Așa face el cu toată lumea, domn' caporal. În ritmul ăsta, veți sfârși și dumneavoastră prin a vă vizita animalul. Dar ce animal va fi acesta? O șopârliță? Un porcușor?

Bețivanul începu să țipe și să schiaune în același timp. Lituma se întoarse să-l privească, dar ce văzu îl făcu să se scuture de scârbă. Omulețul întemnițat în propriile-i haine se desfăcuse la șliț și își scoase sexul cu ambele mâini. I-l arăta, negricios și învârtoșat, *doñei* Adriana, scheunând și țipând cu limba împleticită:

— Închină-te la el, bătrânico. Îngenunchează și zi-i cu mâinile împreunate: „Ești zeul meu". N-o fă pe mironosița cu mine.

Lituma fu scuturat de un mare hohot de râs. Dar simțea nevoia să verse, și aripile morilor de vânt din capul lui erau învârtite de nesiguranțele legate de Mercedes. Era ori nu era fata din Piura? Nu se poate să existe chiar atâta potrivire doar din întâmplare, 'tu-i aia mă-sii. Chestii oribile? Așa zisese scârbosul ăla?

Doamna Adriana se întoarse pe călcâie și reveni în spatele tejghelei. Ședea din nou acolo, cu coatele pe scândura lungă, uitându-se cu cea mai mare indiferență la bețivanul cu șlițul căscat. Acesta își contempla scula cu o expresie abătută pe chip, în mijlocul încăperii goale.

— Tocmai vorbeați de niște chestii oribile, domn' caporal, zise Dionisio. Poftim, aveți una din ele chiar sub ochi. Ați văzut vreodată ceva mai oribil decât sula asta de culoarea funinginei?

Și hohoti tare. Doamna Adriana râse și ea. Lituma îi imită doar din bună-creștere, pentru că acum îi pierise pofta de râs. Simțea că în orice clipă l-ar putea lua cu icneli groaznice și cu vomă.

— Pe animalul ăsta îl iau eu cu mine, le zise. A devenit nesuferit și n-o să vă mai dea pace în noaptea asta.

— Nu vă faceți griji pentru mine, că-s obișnuit, zise Dionisio. Spectacolele astea fac parte din meserie.

— Cât vă datorez? întrebă caporalul, ducând mâna la portofel.

— În noaptea asta facem cinste, îl opri cu un gest Dionisio și îi întinse mâna, de despărțire. Nu v-am spus că lichidăm stocurile?

— Atunci, multe mulțumiri.

Lituma se îndreptă spre zilierul beat. Îl luă de un braț și, fără violență, îl împinse spre ieșire:

— Noi doi o să ieșim nițel la aer, fârtate.

Celălalt nu opuse nici cea mai firavă rezistență. Porni repede spre ușă, băgându-și din mers scula la loc în pantaloni.

— Sigur, sigur, domn' caporal, murmură el, înecându-se cu cuvintele. Că doar așa, vorbind, se înțeleg oamenii între ei.

*

* *

Afară îi aștepta o beznă glacială. Nu ploua, nu bătea vântul ca în alte nopți, dar temperatura scăzuse mult față de orele după-amiezii, și Lituma simți că muncitorului perforator îi clănțăne dinții în gură. Îl simțea dârdâind și chircindu-se în țoalele lui gen cămașă de forță.

— Bănuiesc că dormi în baraca a mare rămasă neatinsă de *huayco,* îi zise, susținându-l de un cot. Hai că te conduc acolo, fârtate. Să ne dăm brațul, ca să nu ne frângem gâtul de-atâta întuneric și-n atâtea gropi căscate.

Înaintară cătinel, clătinându-se, împiedicându-se la tot pasul, în bezna pe care miriadele de stele și difuza lumină a semilunii de pe cer nu reușeau s-o îmblânzească, Lituma îl simți pe omuleț frângându-se în două, cu mâna pe stomac.

— Te ia cu crampe? Varsă, o să-ți facă bine. Încearcă, mai încearcă, până vei lepăda porcăria dinăuntru. O să te ajut.

Îndoit înainte, omulețul se cutremura de icneli, iar Lituma, din spate, îi apăsa burta cu amândouă mâinile, cum de-atâtea ori procedase cu „necuceriții" lui de la Piura, când ieșeau făcuți pulbere din barul Haioasei.

— Vrei să mi-o bagi pe din dos, protestă deodată perforatorul, cu limba împleticindu-i-se.

— Ai vrea tu! râse Lituma. Fii pe pace, mie nu-mi plac bărbații, băi deșteptule.

— Nici mie, răgi celălalt, printre icneli. Dar la Naccos ajungi poponar fără voie, ba faci altele încă și mai rele.

Lituma își simți inima în gât, bătându-i cu furie. Ăsta avea ceva pe cuget, ceva ce-i rodea ficații și-l chinuia amarnic, ceva de care voia să se lepede, mărturisind. Nici că se putea moment mai bun.

În sfârșit, muncitorul perforator se îndreptă din șale, cu un suspin ușurat.

— Îs mai bine, scuipă el, deschizându-și brațele. *Ay,* ce frig cumplit.

— Așa-i, simți cum îți îngheață creierii din cap, aprobă Lituma. Să nu stăm locului, să mergem.

Se luară iar de braț și înaintară, înjurând ori de ori se împiedicau de bolovani, ori se scufundau cu picioarele în clisă. În sfârșit, clădirea barăcii le apăru drept față, mai închisă la culoare chiar decât umbrele din jur.

Se auzea vântul zbuciumându-se în înalt, printre piscuri, dar aici totul era tăcut și liniștit. Lui Lituma îi trecuse efectul alcoolului. Se simțea senin și lucid. Uitase până și de Mercedes și Tomasito, împăcându-se colo sus, la post, ba până și de Meche cea de pe vremuri, din bărulețul de pe întinderile de nisip din preajma stadionului Piurei. În capul lui pe punctul de a exploda nu pâlpâia decât o singura hotărâre: „Trebuie să-l fac să vorbească, fie ce-o fi.”

— Bun, dac-am ajuns cu bine până aici, haidem să fumăm o țigară, fârtate, zise el. Înainte de culcare.

— O să rămâneți aci? Muncitorul părea să se fi trezit și el din beție.

— Mi-e lene să mă cațăr acum până sus. Și-n plus nu-mi place să fiu al treilea, pe post de băgător de seamă, stingherind perechea aia drăgălașă. Bănuiesc că-s paturi libere pe-aici.

— Poate priciuri, sau lavițe. Oricum, schelete de pat fiindcă au dispărut și saltelele.

Lituma auzi niște sforăituri, în fundul celei mari. Omulețul se prăvăli în primul pat prăpădit și vechi din dreapta, de lângă ușă. Aprinzând un chibrit, caporalul se orientă: mai erau două paturi ruinate, din scânduri, chiar lângă zilierul prăvălit. Se așeză pe cel mai apropiat. Scoase din buzunar pachetul de țigări și aprinse două, întinzându-i una muncitorului. Își însoți gestul prietenesc cu o voce și mai amabilă:

— Nimic nu se compară cu câteva guri bune de fum, când stai culcat și aștepți somnul.

— Oi fi eu ciupit bine, dar tâmpit nu-s, zise omul. Caporalul văzu lucind mai tare în beznă jarul țigării și primi drept în față o gură de fum: De ce-ați rămas aici? Ce vreți de la mine?

— Să aflu ce li s-a întâmplat ălora trei, zise Lituma, foarte încet, surprins el însuși de atâta curaj din partea sa: nu cumva irosea singur unica șansă de a afla ceva? Nu ca să arestez pe cineva. Nu ca să trimit un raport comandamentului din Huancayo. Nu ca să-mi fac datoria. Ci din curiozitate, fârtate. Mă jur că-i așa. Ce-au pățit Casimiro Huarcaya, Pedrito Tinoco și Medardo Llantac, alias Demetrio Chanca? Povestește-mi, în timp ce ne fumăm amândoi ultima țigară.

— Nici mort, sări ca ars omul, respirând cu putere. Se răsucea în dărâmătura lui de pat, și lui Lituma i se năzări că acușica o să sară în picioare și o s-o rupă la fugă din baracă, să se refugieze la Dionisio și la *doña* Adriana. Puteți să mă și omorâți, sau să mă stropiți cu benzină

și să-mi dați foc, cum știu eu că faceți voi, ăștia de la Poliție, teroriștilor când puneți gabja pe ei. Nici așa n-o să vă spun.

— N-o să mă ating nici de-un fir de păr din capul tău, fârtate, zise Lituma, încet și rar, exagerând cu amabilitatea. Tu-mi zici și eu dispar. Mâine plecăm și unul și altul din Naccos. Fiecare pe alt drum. N-o să ne mai vedem în viața noastră. După ce o să-mi spui totul, ne vom simți amândoi mai bine. Tu, pentru că te-ai eliberat de secretul care te roade. Și eu la fel, pentru c-am aflat secretul care m-a tot chinuit în timpul din urmă. Nu știu cum te cheamă și nici nu vreau să știu. Tot ce vreau e să-mi spui ce s-a întâmplat. Doar așa vom adormi cu cugetul împăcat, fârtate.

Urmă o lungă tăcere, întreruptă de sforăielile sporadice din fundul barăcii. Lituma vedea cum se aprinde, când și când, jarul țigării muncitorului și cum se ridică un norișor de fum care uneori îi intra pe nări, gâdilându-l.

Se simțea liniștit. Era absolut sigur că tipul va începe vorbească.

— I-ați sacrificat duhurilor *apus* nu-i așa?

— Duhurilor *apus*? fornăi omul, răsucindu-se. Neliniștea lui i se transmitea polițistului, care simțea din când în când o mâncărime ascuțită, încercându-l în cele mai diverse părți ale trupului.

— Spiritele munților, îl lămuri Lituma. *Los amarus, los mukis,* zeii, diavolii, cum s-or fi numind. Ăștia care dormitează înăuntrul munților și provoacă nenorociri și dezastre. I-ați sacrificat ca să nu cadă *el huayco?* Ca să nu vină teroriștii să omoare sau să înregimenteze oameni de-ai voștri? Ca să nu moară salahorii topindu-se pe picioare din cauza vampirilor De aia?

— Nu știu *quechua,* fornăi omul. N-am mai auzit cuvântul ăsta până acum. *Apu?*

— Nu-i așa că de aia le-ați făcut felul, fârtate? insistă Lituma.

— Medardo îmi era consătean, că eu mi-s tot din Andamarca, zise omul. El fusese judecător comunal și primarul satului. Asta l-a costat viața pe Medardo.

— Doar șeful de echipă te preocupă? întrebă Lituma. Probabil că de ceilalți îți pasă mai puțin decât de consăteanul tău. Dar pe mine mă doare mai dihai soarta lui mutulică. Pedrito Tinoco. Erați buni prieteni, tu și Demetrio, adică Medardo Llantac?

— Nu, eram doar cunoscuți. El trăia cu nevastă-sa colo sus, pe priporul muntelui. Tremurând c-or să afle teroriștii că-i acolo. A scăpat de ei ca prin urechile acului, demult, la Andamarca. Știți cum? Îngropându-se de viu. Uneori mai vorbeau amândoi de una, de alta. Pe el îl înnebuneau la cap oamenii ăștia din Ayacucha, Abancay, Huancavelica. Îi spuneau: „Mai devreme sau mai târziu tot în mâinile lor o să cazi”. Îi spuneau: „Ne compromiți pe toți, trăind aci la Naccos. Cară-te, cară-te naibii”.

— De aia l-ați sacrificat pe șeful *de* echipă? Ca să vă puneți bine cu teroriștii?

— Nu numai de aia, protestă muncitorul, agitat. Fuma și slobozea fumul încontinuu; părea să-i fi revenit starea de beție. Nu numai de aia, ce sula mea!

— Atunci de ce?

— Ticăloșii ăia au zis că era deja c-un picior în groapă, că oricum nu va scăpa din gheara teroriștilor. Și fiindcă tot trebuia sacrificat cineva, mai bine unul care era însemnat, era scris pe lista lor de pedepse, și mai devreme ori mai târziu tot avea să moară.

— Vrei să zici că oricum era musai nevoie de sânge omenesc, nu?

— Dar n-a fost decât o păcăleală sinistră, ăia ne-au jucat cum au vrut, se exaspera omulețul. N-am rămas toți șomeri? Și știți cu ce vin acuma?

— Cu ce?

— Cică noi n-am prețuit îndeajuns puterile alea grozave ale muntelui și de-aceea ele se răzbună. Dacă e să te iei după ei, ce-am făcut noi e mai nimic față de ce-ar fi trebuit să facem. Vă dați seama?

— Îmi dau, cum de nu, susură Lituma. Ce poate fi mai oribil decât să-i omori pe albinos, pe fostul primar și pe mutulică, în cinstea unor *apus* pe care nu i-a văzut nimeni niciodată și nici nu știm dacă există.

— Să-i omori, asta n-ar fi nimic, urlă omul prăvălit, iar Lituma se gândi că tipul sau tipii care dormeau în fundul barăcii or să se trezească și or să-i facă să tacă. Sau or să vină în vârful picioarelor și or să-i astupe gura zilierului. Iar pe el, fiindcă auzise ce auzise, or să-l ducă pe sus până la mina părăsită și-or să-l arunce în hău. Nu-s morți pretutindeni? A omorî nu mai înseamnă nimic. N-a devenit asta un obicei oarecare, la fel ca a te pișa sau a te căca? Nu asta ne îngrozește pe noi. Nu numai pe mine, ci pe mulți din ăi care au și plecat. Nu asta, ci ce-a urmat.

— Ce-a urmat? Lituma simți că-l ia cu frig.

— Gustul din gură, șopocăi salahorul și i se frânse vocea. Nu dispare oricât te-ai clăti. Uite, și-acuma îl simt. Pe limbă, între dinți. Și-n gâtlej. Ba până și-n rânză îl simt. De parcă încă mai mestec.

Lituma simți chiștocul arzându-i vârful degetelor, îl lepădă pe jos și îl strivi. Înțelegea spusele omului și nu mai voia să știe altceva.

— Vasăzică nu numai i-ați… dar și… murmură el și rămase cu gura deschisă, gâfâind.

— Nici când dorm nu-mi dispare, afirmă drumarul. Ci doar când beau. De-aia trag la măsea în neștire, de-am ajuns ca o sugativă. Însă nu-mi prieește, mi s-a redeschis ulcerul și iar mă cac cu sânge.

Lituma dădu să scoată încă o țigară, dar mâinile îi tremurau atât de tare încât pachetul căzu pe jos. Îl caută, bâjbâind pe solul umed, plin de pietricele și bețe arse de chibrit.

— Toți ne-am împărtășit din ei și, deși n-am vrut, pân' la urmă m-am împărtășit și eu, zise omul, bâlbâindu-se. Asta, asta mă scoate din minți. Bucățile înghițite, îmbucăturile.

În sfârșit, Lituma găsi pachetul. Scoase două țigări. Și le puse pe amândouă în gură și trebui să aștepte destul până să le poată aprinde, într-atât îi tremura mâna cu chibritul aprins. Îi întinse una omului prăvălit, fără să-i spună nimic. Îl văzu fumând, mai primi o dată în plină față o gură de fum împuțit, simți gâdilătura din nas.

— Și-n plus, acum în urmă mi-e și frică să adorm, zise zilierul. Am devenit fricos și laș, or așa n-am fost niciodată. Dar ce, parcă poți să te joci cu somnul și visele? Dacă nu mă-mbăt, m-așteaptă coșmarul.

— Te vezi în somn mâncându-ți consăteanul? Asta visezi?

— Eu visez greu și rar, îl lămuri drumarul, docil. Dar ăilalți nu. Ei se văd în somn: tăindu-le coaiele, mărunțindu-le și îndopându-se cu ele, de parcă ar fi feluri de mâncare. Îi veni iar să verse, și Lituma îl simți chircindu-se. Când apuc și eu să visez ceva, e și mai rău. Ăia doi vin și mi le smulg mie, cu mâinile. Apoi mi le mănâncă, în fața mea. Mai bine beau până crăp, decât să mai visez așa. Dar ce fac cu ulcerul? Spuneți-mi dacă asta mai e viață, 'tu-i anafura mă-sii.

Lituma se ridică brusc în picioare.

— Sper să-ți treacă, fârtate, zise, simțindu-se amețit. Trebui să se sprijine puțin de capul patului. Și să găsești de lucru pe unde te duci. Știu că n-o să-ți fie ușor. Nu cred c-o să uiți prea curând cele petrecute aici. Și mai știi ceva?

— Ce?

— Îmi pare extrem de rău că m-am încăpățânat atât ca să aflu ce li s-a întâmplat ălora trei. Mai bine aș fi rămas cu bănuielile mele. Acum plec și te las să dormi. Nu-i nimic dacă-mi petrec noaptea sub cerul liber, să nu-l tulbur pe Tomasito. Nu țin deloc să dorm lângă tine, sau lângă sforăitorii ăia de colo. Nu vreau să mă trezesc mâine dis-de-dimineață și să-ți văd mutra și să discutăm ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Nu vreau, nu pot. Merg să respir puțin aer curat, 'tu-i maica mă-sii.

Din câțiva pași ajunse la ușa barăcii și ieși afară. Primi drept în față o pală de vânt înghețat și, deși se simțea năucit, observă că splendida semilună și miliardele de stele luminau ca întotdeauna, net și distinct, din cerul lor fără nori, culmile ferăstruite ale Anzilor.

Cuprins:

LITUMA ÎN ANZI

Partea întâi

I

II

III

IV

V

Partea a doua

VI

VII

VIII

IX

Epilog

X

Notes

[←1]

Joc de cuvinte, în original *Llamitas* este un diminutiv, atât de la *llamas* = flăcări, cât şi de la *llamas* = lame (animal andin). De aici şi precizarea hâtră a Profului (n. tr).

[←2]

În America Hispanică, termenul acesta, de obicei plin de respect, îl desemnează pe studios, pe cărturar, pe cel cu studii înalte, în general pe intelectual; la fel ca italianul *dottore* (n. tr.).

[←3]

Joc de cuvinte, irezistibil pentru romancierul nostru: „quedarse a la luna de Paita” (în Perú), sau „de Valencia” (în Spania), înseamnă „a rămâne cu buzele umflate, mofluz”. Dar nu e mai puţin adevărat că splendoarea Lunei la Paita, provincie peruană din departamentul Piura, este legendară (n.*tr.).*

[←4]

Termenul *pisco* s-a răspândit din Perú în multe ţări sud-americane: este rachiul de tescovină, sau de drojdie, fabricat mai ales în departamentul Ica şi comercializat prin portul Pisco, de unde a luat şi numele (*n. tr).*

[←5]

În limba spaniolă se spune „General” pentru „domnule General”, sau „Embajador” pentru „domnule Ambasador”. Cel mult poţi spune „mi General”, dar în niciun caz „señor General”, resimţit ca un pleonasm *(n. tr.).*

[←6]

Pentru culoare locală, am preferat să nu traducem întocmai fiecare fel de mâncare enumerat de mâncău, cu atât mai mult cu cât ele sunt tipice feluri creole, populare. Cel mai bine am proceda enumerând, la rându-ne, feluri româneşti populare: zacusică, mezelic, borş, potroacă, chebap, fleică, pârjoală, drob, perişoară, sărmăluţă, ciulama, ghiveci, alivancă, colţunaş, piroşcă (şi lista ar putea continua) *(n.tr.).*